BARUCH TERCATIN

DIN ÎNȚELEPCIUNEA TOREI ȘI A HASIDISMULUI

COLECȚIA JUDAICA

Baruch Tercatin

Din înțelepciunea Torei şi a hasidismului

Coperta colecției: A. IONESCU
Redactor: S. SINGER
Tehnoredactare computerizată: M. GELLER

Pentru unele ilustrații la Pericope s-au folosit
reproduceri din Albrecht Durer şi Gustave Doré

© Ed. Hasefer a F.C.E.R.
B-dul I. C. Brătianu nr. 35, ap. 9
Bucureşti 70478 - România
Tel/fax: 0040-1-3122284

ISBN 973-8056-13-6

Baruch Tercatin

Din înţelepciunea Torei şi a hasidismului

EDITURA

HASEFER
Bucureşti, 2000

Carte tipărită cu sprijinul Guvernului României,
Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale

Sumar

Scrisoarea Eminenței Sale Şef Rabin Al. Şafran / 11

Scrisoarea acad. prof. dr. Nicolae Cajal / 12

Scrisoarea Eminenței Sale Şef Rabin Menahem Hacohen / 13

Scrisoarea acad. prof. dr. Gabriel Ştrempel / 14

Cuvântul autorului / 16

Partea întâi. *Pericope*
Cartea Bereşit - Facerea - Geneza

1. Bereşit - Facerea - Geneza / 21

2. Noah - Noe / 29

3. Leh Leha / 33

4. Vaiera / 38

5. Haiei Sara / 42

6. Toldot / 46

7. Vaieţe / 50

8. Vaişlah / 54

9. Vaieşev / 58

10. Mikeţ / 62

11. Vaigaş / 66

12. Vaihi / 70

Cartea Şemot - Exodus - Ieşirea

13. Şemot / 73

14. Vaera / 78

15. Bo / 82
16. Beşalah / 86
17. Itro / 90
18. Mişpatim / 94
19. Truma / 98
20. Teţave / 102
21. Ki Tisa / 106
22. Vaiakel / 110
23. Pekudei / 114
Cartea Vaikra - Leviticul
24. Vaikra / 117
25. Ţav / 121
26. Şmini / 124
27. Tazria / 127
28. Meţora / 130
29. Ahrei Mot / 133
30. Kedoşim / 137
31. Emor / 140
32. Behar / 143
33. Behukotai / 147
Cartea Bamidbar - Numerii
34. Bamidbar / 150
35. Naso / 154
36. Bealotha / 157
37. Şlah / 161
38. Korah / 164

39. Hukat / 168
40. Balak / 172
41. Pinhas / 175
42. Matot / 179
43. Maasei / 183
Cartea Dvarim - Deuteronomul
44. Dvarim / 186
45. Vaethanan / 190
46. Ekev / 194
47. Rehe / 197
48. Şoftim / 200
49. Ki Teţe / 204
50. Ki Tavo / 207
51. Niţavim / 211
52. Vaieleh / 214
53. Haazinu / 217
54. Zot Habraha / 221

Partea a doua. *Mari rabini şi hasidimi din România*
Rabi Iţhac Friedman, Admorul din Buhuşi / 227
Rabi Moişe Iehuda Leib Friedman, Admorul din Paşcani / 232
Rabi Abraham Iehoşua Eşel Friedman, Admorul din Adjud / 239
Rabi Abraham Matitjahu Friedman, Admorul din Ştefăneşti / 240
Rabi Menahem Nahum Friedman din Ştefăneşti / 247
Rabi Iţhac Friedman, Admorul din Buhuşi-Bucureşti / 249
Rabi Iacob David Friedman, Admorul din Paşcani şi Bucureşti / 256
Rabi David Friedman, Admorul din Ploieşti / 261

Iacob Mendel Friedman, Admorul din Buhuşi, Paşcani şi Bnei Brak / 263
Rabi Şalom Halperin, Admorul din Vaslui / 265
Rabi Haim Dov Halperin, Admorul din Vaslui / 269
Rabi Iacob Iosef Şloime Halperin, Admorul din Vaslui, Galaţi şi Tel Aviv / 271
Rabi Abraham Şimşon Halperin, Admorul din Vaslui şi Tel Aviv (doar foto) / 272
Gaonul Rabin Beţalel Zeev Şafran din Bacău / 275
Gaonul Rabin Moşe Iş Horovitz din Mihăileni / 279
Gaonul Rabin Zwi Gutman din Bucureşti şi Tel Aviv / 282
Gaonul Rabin Haim Mordehai Roller din Târgu Neamţ / 286
Gaonul Rabin Şmuel Tobias din Piatra Neamţ / 289
Un hasid – Reb Copel Tercatin / 292

Partea a treia. *Povestiri hasidice* / 297

Postfaţă / 384

Glosar / 385

Dedic această carte răposaților mei părinți, Copel și Malca Tercatin, care mi-au acordat din fragedă copilărie bazele învățăturii Torei și mi-au crescut într-o atmosferă hasidică de iubire a aproapelui și de ajutorare a semenului.

Mult stimate domnule inginer Tercatin,

Mă bucură să aflu prin amabila dv. scrisoare că Editura Hasefer din Bucureşti proiectează să publice o culegere a articolelor dv. apărute în ziarele de limba română ce apar în Israel. În aceste articole, dv. prezentaţi comentarii privind textele sfinte ale Humaşului, precum şi portrete ale renumiţilor rabini hasidici care au slujit în România.

Consider bine venită iniţiativa ce s-a luat de a oferi publicului cititor preţioasele dv. lucrări. Într-adevăr, este de dorit ca să fie cunoscute interpretările pline de înţelepciune ale scrierilor biblice, precum şi marile figuri rabinice hasidice din România.

Domnia voastră, înşivă, aparţineţi unei venerabile familii rabinice din România, păstraţi minunatele tradiţii religioase evreieşti, dispuneţi de o bogată cultură religioasă evreiască şi desfăşuraţi în Israel o importantă activitate obştească în favoarea coreligionarilor noştri originari din România, păstrând, totodată, legături cu obştea evreiască din România. Iată de ce salut, cu multă căldură, publicarea lucrărilor dv. în România.

Primiţi, vă rog, mult stimate domnule inginer Tercatin, expresiunea simţămintelor mele de sinceră preţuire.

10 Adar 5759 (26 februarie 1999)

Dr. Al. Şafran,
Şef Rabinul Genevei,
Fost Şef Rabin al României

Stimate domnule Tercatin,

Aflu cu nespusă bucurie că ați adunat într-o carte, aflată sub tipar, o parte din articolele dumneavoastră din ciclul „Pericopa săptămânii", o serie de portrete ale unor mari rabini hasidici care au trăit în România și unele savuroase povestiri hasidice.

Știu că scrierile domniei voastre sunt sorbite cu nesaț, în fiecare săptămână, de cititorii cotidianului Ultima oră *din Tel Aviv.*

Înțelepciunea Torei este un tărâm fără granițe, pe care îl străbatem la nesfârșit, descoperind, de fiecare dată, câte ceva nou. Îmi amintesc de afirmația dv. că atât Tora cât și Talmudul încep cu litera Bet (B), căci niciodată, în ciuda străduințelor noastre zilnice, nu putem ajunge la Alef (A), adică la perfecțiune.

De-a lungul generațiilor, România a fost fericită de prezența, pe teritoriul ei, a unor somități rabinice cu care ne mândrim. De inteligența și umanitatea lor au profitat cu toții, evrei și neevrei. În casa rabinului intrau mii de adepți, veniți din depărtări. Satele sau orașele pierdute în care ei locuiau deveneau, treptat, centre de atracție în care se adunau mulțimi. Povestirile hasidice sunt desprinse din această lume, din viața ei de zi cu zi. Sunt pline de învățături și pilde, te îndrumă pe calea cinstei și a perfecționării propriei ființe.

Vă urez succes și vreau să sper că volumul pe care Editura Hasefer îl va publica va trezi interesul, bine meritat, al publicului cititor.

8 iunie 1999

Acad. prof. dr. Nicolae Cajal

Către Editura „Hasefer"

17 Sivan 5759 (01.06.1999)

Onorată redacție,

Nu cred că mai este necesar să-l prezint pe inginerul Baruch Tercatin. Dl. Tercatin e cunoscut tuturor ca un om deosebit de activ atât în domeniul propagării Torei și a culturii în general, cât și al propovăduirii tradiției evreilor din România. Din inițiativa sa salutară, de câțiva ani, ziarele românești din Israel publică spicuiri din „Pericopa săptămânii", însoțite de articolele d-sale care sunt un izvor nesecat de expresii și povestiri hasidice specifice evreimii din țara natală.

Aceste povestiri pline de tâlc sunt redate în limba strămoșilor, evocând specificul istoric și geografic al tărâmului de proveniență. Unele readuc la lumină mari personalități rabinice care au existat în România.

O inițiativă meritoasă este cea a prestigioasei Edituri Hasefer din România prin publicarea și editarea unui volum care să însumeze aceste scrieri apărute în ultimii cinci ani în presa din Israel, spre delectarea cititorilor iubitori ai Torei și ai hasidismului. Este o întreprindere demnă de laudă, care face cinste acestei instituții.

Cu stimă,

Menahem Hacohen,
Șef Rabin

București, 25 martie 1999

Prea stimate domnule inginer Tercatin,

Nu mă surprinde din cale-afară de mult preocuparea dumneavoastră, pe care o cunoșteam, de a publica, mai ales prin ziarul de limbă română Ultima oră, *comentarii săptămânale pe marginea pericopelor textelor sfinte, sau superbele povestiri hasidice în legătură cu înțelepții rabini care au trăit în unele orașe din România, în vremile de aur ale dezvoltării hasidismului. Nu mă surprinde, pentru că v-am cunoscut suficient de bine ca să constat marea dumneavoastră disponibilitate pentru lucrurile spirituale și adânca dumneavoastră pregătire cu privire la textele biblice, analiza și interpretarea lor.*

Articolele dumneavoastră sunt adevărate bijuterii filosofice și hasidice, care interesează prin interpretarea Torei nu numai pe evrei, ci și pe creștini, și care sunt citite cu un deosebit interes.

Iată de ce îmbrățișez cu entuziasm intenția Editurii Hasefer de a aduna și publica într-un volum toate articolele dumneavoastră pe această temă, deosebit de interesante și instructive pentru cercuri largi de cititori. Sunt absolut convins că volumul se va bucura de o mare audiență la publicul nostru, mai puțin cunoscător în ale spiritualității iudaice.

Nu-mi rămâne decât să vă sfătuiesc să progresați pe această linie și să nu lăsați condeiul din mână, căci articolele dumneavoastră sunt adevărate perle de neprețuit.

Vă felicit sincer pentru activitatea pe care o depuneți și mă voi bucura din toată inima la apariția volumului.

Cu cele mai alese sentimente de stimă și veche afecțiune,

Prof. dr. Gabriel Ştrempel,
Membru de onoare al Academiei Române
Director general al Bibliotecii Academiei Române

Cuvântul autorului

Încep aceste rânduri cu laudă pentru Atotputernic, pentru tot binele pe care mi l-a acordat şi am ajuns la această zi.

ŞEEHIANU VEKIIMANU VEIGHIANU LAZMAN HAZE – „Ne-ai ţinut în viaţă şi ne-ai susţinut şi am ajuns azi".

De cinci ani, public săptămânal în cotidianele de limbă română din Israel spicuiri din „Pericopa săptămânii", portrete ale marilor rabini din viaţa hasidică a României şi povestiri hasidice, în parte auzite, în parte trăite personal de mine şi de familia mea.

Am considerat utilă reunirea acestor articole într-un volum care să rămână ca o învăţătură şi un exemplu de viaţă.

Ziua de Şabat şi Tora sunt cele două daruri pe care poporul evreu le-a primit la ieşirea din Egipt.

După spusele înţelepţilor, Sâmbăta (Şabatul) este nu numai o zi de odihnă, dar şi o zi sfântă. Această zi trebuie dedicată studiului Torei.

M-am străduit să redau în această carte, în prima parte, ceea ce este specific fiecărei pericope, lucruri care nu cer o aprofundare, ci pot prezenta interes şi pentru un necunoscător al Torei.

În Talmud („Suca", 28:72) găsim spusele lui Rabi Eliezer, că nu ar fi afirmat niciodată ceva ce n-a auzit de la învăţătorii săi.

În prezenta carte, în prima ei parte, atunci când redau spicuiri din Tora şi din scrierile hasidice, redau exact ceea ce am auzit şi am găsit în diferite cărţi care tratează şi comentează Tora.

Cea de-a doua parte a cărţii conţine figuri bine cunoscute evreimii originare din România, personalităţi cu care această obşte se mândrea în trecut şi de care astăzi îşi aminteşte cu un deosebit respect.

M-am ocupat numai de acele personalităţi rabinice pe care le-am cunoscut personal, sau i-am cunoscut pe descendenţii acestora.

Desigur că în România existau cu mult mai multe personalităţi, pe care nu le-am cunoscut, sau nu erau legate de curentul hasidic întemeiat de Rabi Israel din Rujin, personalităţi pe care prezenta carte nu le menţionează, ceea ce nu înseamnă că aceste somităţi rabinice nu ar putea constitui tema altor cărţi.

În cea de-a treia parte a cărţii am reunit povestiri hasidice, transmise din tată în fiu şi care, în marea lor majoritate, oglindesc necesitatea speranţei în Divinitate, caz în care Divinitatea nu-şi părăseşte credincioşii.

Doresc să mulţumesc celor care m-au ajutat la tipărirea acestui volum, şi în primul rând prestigioasei Edituri Hasefer, condusă de istoricul Z. Ornea, ca şi conducerii Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România.

Mulţumesc celor care m-au încurajat în editarea acestei cărţi, printre care Eminenţa Sa Şef Rabin dr. Alexandru Şafran, acad. prof. dr. Nicolae Cajal, Eminenţa Sa Marele Rabin Menahem Hacohen şi acad. prof. dr. Gabriel Strempel.

Mulţumesc soţiei mele Rosy-Şoşana, care timp de 42 de ani a fost alături de mine în toate situaţiile vieţii şi a dovedit multă înţelegere, ca EZER KENEGDO – un

ajutor din toate punctele de vedere –, cât şi ca o adevărată EŞET HAIL –, o soție de ispravă.

Finețea şi nobleţea ei sufletească au fost pentru mine, de-a lungul zecilor de ani şi până astăzi, un sprijin moral care m-a ajutat în tot ce aş fi întreprins.

În această privință, pot cita versetul din Talmud „Ketubot" (63/A):

ŞELI VEŞALAHEM ŞELA HU – „Al meu, al vostru este al ei".

În spiritul lui Raşi, care, comentând acest verset, spune că întreaga învățătură din Tora, a mea şi a familiei i se datorează soției. Rosy mi-a încurajat preocupările publicistice.

Mulțumesc copiilor mei Maya şi Daniel Radzinski, lui Rami şi lui Amy, cât şi lui Şefi-Şafrir Racheli, care m-au încurajat în alcătuirea acestui volum, cu aceeaşi dragoste cu care eu însumi i-am înconjurat, din ziua în care s-au născut. Atotputernicul să le trimită fericire şi toate bucuriile vieții.

Nutresc speranța că această carte va fi pentru cititorii ei o portiță spre lumina Torei şi a cunoaşterii curentului hasidic, considerând acest țel ca pe o adevărată misiune spirituală.

7 Adar B 5760
(14 martie 2000)

Partea întâi

PERICOPE

1. BEREŞIT - FACEREA - GENEZA

Pericopa „Bereşit" (Începutul) deschide prima carte din cele cinci ale Torei, având acelaşi nume cu aceasta: Bereşit (Facerea, Geneza).

Tora – cartea fundamentală a iudaismului – începe cu litera ebraică B - Bereşit, cea de-a doua din alfabetul ebraic, ca şi din cel latin.

Talmudul, un alt ciclu de învăţături, alcătuit din 63 de volume, sau tratate, este considerat ca Tora orală, un corpus de legi primite prin viu grai pe Muntele Sinai şi consemnate în scris cu mult mai târziu, în secolul al V-lea. Şi această învăţătură începe cu pagina B, pagina A fiind inexistentă în Talmud.

Conform interpretării Rabinului Iţhac Levi din Bardicev, acest început cu litera B semnifică faptul că omul nu poate ajunge niciodată la „Alef", la rădăcinile primordiale. În acelaşi timp, dat fiind că numai perseverenţa îl poate conduce pe un cercetător la descoperirea unor noi adevăruri, acest „început cu a doua literă" conţine şi îndemnul de a încerca să ajungem, prin cercetare, la perfecţiune.

Primul verset al Torei este: BEREŞIT BARA ELOHIM ET HAŞAMAIM VE'ET HAAREŢ – „La început Divinitatea a creat cerul şi pământul" (Bereşit - Geneza, 1:1), versetul conţinând în limba ebraică şapte

cuvinte. Numărul acesta are mai multe semnificații: cele șapte zile ale săptămânii; cei șapte ani de Șmita – anul de odihnă al pământului, când acesta nu este lucrat, iar roadele sunt lăsate săracilor; șapte șmitot (șapte epoci a câte șapte ani), care preced anul de Iovel – jubileul de 50 de ani, în care se acordă o dezlegare completă de toate obligațiile; șapte planete etc.

Versetul sus-menționat continuă: VEAAREȚ HAITA TOHU VA'VOHU – „și asupra pământului domnea haosul" (Bereșit - Geneza, 1:2).

Tora amintește de crearea cerului, dar fără a relata nimic asupra acestuia, menționând însă că pământul era învăluit în haos, adică era pustiu și sălbatic.

Exegeții văd în aceasta ideea că omul trebuie să cunoască în primul rând cele întâmplate pe pământ, pentru a-și putea îndeplini îndatorirea de a schimba lucrurile în bine.

VAIEHI EREV VAIEHI BOKER IOM EHAD – „Și a fost seara și a fost dimineața ziua întâi" (Bereșit - Geneza, 1:5).

În interpretarea Rabinului Zwi Guttman, la căderea nopții, avem certitudinea că aceasta alcătuiește un ciclu împreună cu ziua trecută, trăind cu speranța că va veni o nouă dimineață, o dată cu răsăritul soarelui. Avem, așadar, datoria să ne păstrăm speranța în mai bine, chiar și atunci când împrejurările ne sunt potrivnice. Pornind de la această premisă, Rabinul explică diferența dintre un pesimist și un optimist: pentru cel dintâi, ziua este un răgaz între două nopți, viața apărându-i în negru; pe un optimist, speranța continuă îl determină să vadă noaptea ca un interval dintre două zile.

VAIVAREH ELOHIM ET IOM HAŞVII – „Şi Dumnezeu a binecuvântat ziua a şaptea" (Bereşit - Geneza, 2:3).

Comentatorul Midraş Raba explică acest verset în sensul că Divinitatea a binecuvântat ziua a şaptea, pentru ca omul să apară altfel în cea de-a şaptea zi – Şabatul - Sâmbăta –, ziua de odihnă, cu o înfăţişare deosebită.

Rabinul, cel care sluşeşte cu evlavie Divinitatea, dobândeşte în ziua de Şabat o înfăţişare mai luminoasă, mai frumoasă, NEŞAMA IETERA - un suflet deosebit, sporit, înfăţişare care-l părăseşte o dată cu sfârşitul Şabatului.

LO TOV EIOT HAADAM LEVADO EHESE LO EZER KENEGDO – „Nu este bine ca omul să fie singur, îi voi crea un ajutor potrivit lui" (Bereşit - Geneza, 2:18).

Conform interpretării Rabinului Baal Şem-Tov, în singurătate, omul se poate gândi că ar fi perfect. Existenţa semenilor constituie un sprijin în a vedea ceea ce trebuie corectat şi schimbat. Văzând un defect la unul din semeni, omul trebuie să se întrebe dacă nu cumva l-ar avea şi el.

Armonia care există între cele scrise în Tora despre Geneză şi cercetările oamenilor de ştiinţă devine din ce în ce mai strânsă.

De peste douăzeci de ani, cosmologii folosesc termenii Torei pentru „început" şi ei dau cuvântul „Creation".

Prof. Paul Dirak Guth, cosmologul renumit de la Universitatea Harvard, scrie: „Momentul Genezei rămâne fără explicaţii."

Prof. Josef Silk din California, în cartea sa *The Big Bang*, susţine acelaşi lucru.

Prof. Steven Hawking de la Universitatea Cambridge scrie că Geneza se găseşte în afara legilor fizicii cunoscute.

Nouă nu ne rămâne decât să ne legăm de frumosul verset din Psalmi: MA GADLU MAASEIHA HAŞEM – „Cât de mari sunt faptele tale, Doamne" (Psalmi, 92,6).

*

* *

Această pericopă deschide o nouă perioadă, în fiecare an, cea în care începem lectura săptămânală a celor cinci cărți ale Torei.

Primul capitol al pericopei se citeşte de Simhat Tora, iar în prima Sâmbătă după această sărbătoare se citeşte toată pericopa „Bereşit", continuându-se în fiecare săptămână.

După o lună bogată în sărbători – Roş Haşana (Anul Nou), Iom Kipur (Ziua pocăinței) şi Hag Hasucot (Sărbătoarea corturilor) –, deschidem această nouă epocă reîncepând lectura Torei, păşind pe drumul Bereşit (Începutul), uniți pentru a exista ca popor.

VAIOMER ELOHIM IEHI OR –
„Şi Dumnezeu a spus să fie lumină" (Bereşit - Geneza, 1:3)

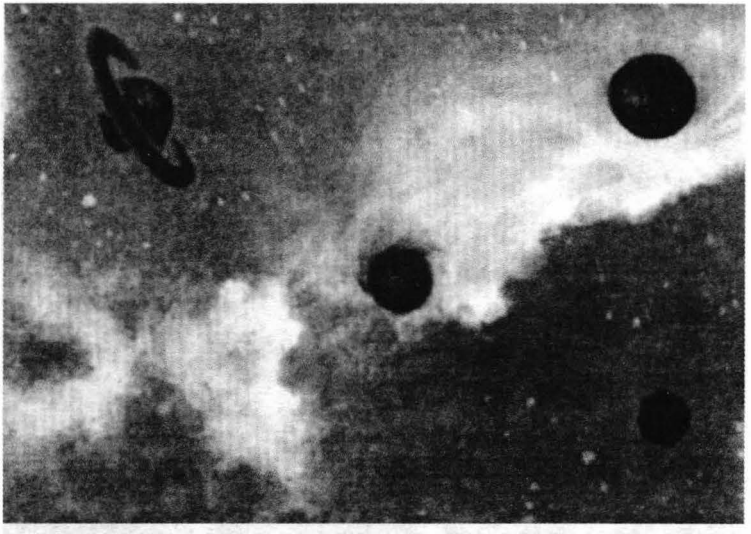

VAIAS ELOHIM ET HARAKIA –
„Dumnezeu a făcut tăria" (Bereşit - Geneza, 1:7)

VAIOMER ELOHIM IKAVU HAMAIM –
„Dumnezeu a spus să se strângă apele" (Bereşit - Geneza; 1:9)

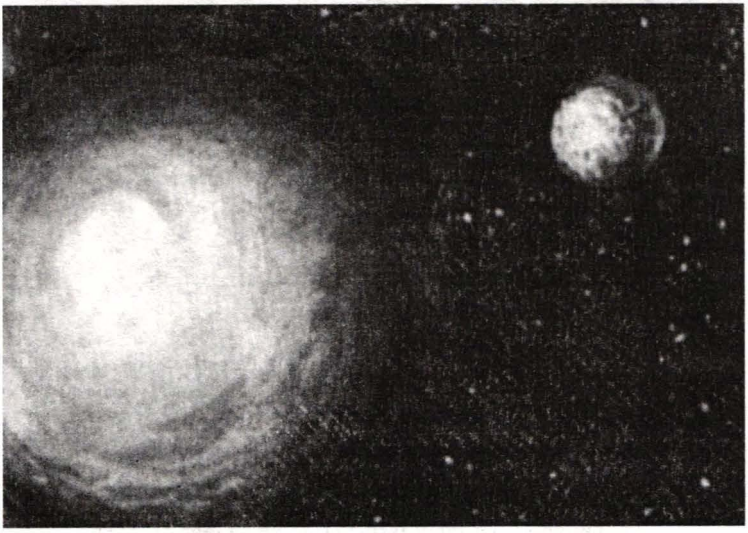

VAIOMER ELOHIM IEHI MEOROT BIRKIA –
„Dumnezeu a spus să se lumineze tăria" (Bereşit - Geneza, 1:14)

VAIOMER ELOHIM IŞREŢU HAMAIM ŞEREŢ –
„Dumnezeu a spus să mişune apele de vietăți" (Bereşit - Geneza, 1:20)

VAIOMER ELOHIM TO ŢE HAAREŢ NEFEŞ HAIA –„Dumnezeu a spus să scoată pământul ființe vii" (Bereşit - Geneza, 1:24)

UMEEŢ HADAAT TOV VERA LO TOHAL – „Iar din pomul cunoaşterii binelui şi răului să nu mănânci" (Bereşit - Geneza, 2:17)

2. NOAH - NOE

Această pericopă se ocupă de potopul dezlănțuit pe pământ de către Divinitate. Se poate constata în ce măsură păcatele săvârşite de oameni au fost atât de grave, încât au atras pedeapsa unui potop, după care totul a fost refăcut de la început.

Omul, căruia Divinitatea i-a dăruit un duh bun şi un duh rău, nu a ştiut să aleagă drumul drept, ajungând în situația de a nu mai putea continua pe drumul ales.

Pericopa „Noah - Noe", poartă numele celui care a fost ales de Divinitate pentru a continua viața omenirii, în momentul în care a hotărât să pedepsească lumea cu potopul.

După cum se scrie, de-a lungul celor zece generații care s-au scurs de la crearea primului om, Adam, şi până la Noah, oamenii s-au întrecut în păcate şi în purtări cumplite. Numai după zece generații, în care oamenii păcătuiau contra altor oameni şi în contra Divinității, potopul a lovit lumea.

Ca şi pericopa precedentă, „Noah" trece peste alte zece generații, de la Noah la Abraham.

Tora nu redă exact viața lui Noah, cu 650 de ani înainte de Potop şi 350 de ani după Potop, dat fiind că Tora nu este o carte de istorie, în accepția cunoscută, ci o carte didactică, al cărei scop este de a instrui şi a educa.

După Tora, potopul a început în luna a doua, în ziua a 17-a a lunii, şi exact peste un an pământul s-a uscat. De aici, concluzia că potopul a durat 365 de zile.

ELE TOLDOT NOAH – „Aceasta e viaţa lui Noah" (Bereşit - Geneza, 6:9).

Rabinul Menahem Mendel din Koţk conferă acestui verset interpretarea că faptele bune ale unui om îl fac un sfânt. Dar, pentru a fi un om sfânt, nu-i de-ajuns să descinzi dintr-o personalitate rabinică. Numai faptele bune personale îl conduc pe om către perfecţiune, făcându-l drept şi virtuos.

NOAH IŞ ŢADIK TAMIM AIA BEDOROTAV – „Noah era un om virtuos şi neprihănit în generaţiile lui" (Bereşit - Geneza, 6:9).

Folosirea termenului de „generaţii" şi nu „generaţie", aşa cum ar fi fost firesc, a dat naştere unor controverse în interpretare, reflectate de Talmud, şi se bazează pe faptul că Noah a trăit în mai multe generaţii.

Rabinul Iohanan susţine că Noah era socotit neprihănit şi drept în generaţiile în care a trăit, pentru că în altă epocă nu ar fi fost socotit ca atare.

Riş Lahiş susţine că Noah era considerat un om virtuos în generaţiile în care a trăit, cu oamenii acestora, căci ar fi avut calităţi cu mult superioare, trăind în altă generaţie.

Disputa ia avânt la comentatorul Raşi, care susţine că Noah era socotit într-adevăr un om neprihănit şi drept, într-o generaţie în care nu avea de la cine să înveţe o comportare virtuoasă. Dar, dacă ar fi trăit într-o generaţie cu oameni perfecţi, aceste calităţi s-ar fi manifestat la un nivel şi mai înalt.

Raşi ajunge la concluzia că Noah a fost un om deosebit, dar că Tora evită să exprime acest lucru, pentru

că nu se obişnuieşte să se aducă laude unui om în prezența acestuia.

Analizând părerea Rabinului Iohanan, constatăm că el compară drumul lui Abraham cu al lui Noah. Găsim în continuare versetul: ET AELOHIM ITALEH NOAH – „Cu Dumnezeu Noah mergea" (Bereşit - Geneza, 6:9).

În versetul despre Abraham, în viitoarele pericope este scris că Dumnezeu mergea în fața lui, înaintea lui, iar aici, că Noah „mergea cu Dumnezeu".

Noah a avut nevoie de sprijinul Divinității, dar nu şi Abraham. Se poate deduce de aici că Noah nu ar fi fost luat în considerare, dacă ar fi trăit în generația lui Abraham. Se mai poate preciza că Noah nu ar fi fost atât de sfânt.

Abraham şi Moşe s-au rugat pentru popor, salvându-l de pedepse, aşa cum vom vedea şi în pericopele următoare.

Noah nu a reuşit să salveze poporul, fiind doar germenul lumii noi, iar din această cauză este socotit doar un sfânt al timpului său.

Unii comentatori susțin că Noah se retrăgea în locuri pustii, pentru a nu se lăsa influențat de faptele celor din jur şi pentru a se putea ruga Domnului.

Din această pericopă reiese că Divinitatea a aşteptat ca omenirea pe care a creat-o să fie perfectă, să se conducă după legile dreptății şi ale modestiei, să fie milostivă şi plină de bunătate. Dar, văzând că omul nu dovedeşte aceste calități, şi continuă să păcătuiască, Divinitatea a hotărât să nimicească lumea, pentru a crea o alta, mai bună.

Creând o lume nouă, Divinitatea a făcut un legământ că nu va mai fi un nou potop pe lume: VELO IHIE OD MABUL LEŞAHET HAARET – „... că nu va mai fi un potop pentru a nimici" (Bereşit - Geneza, 9:11).

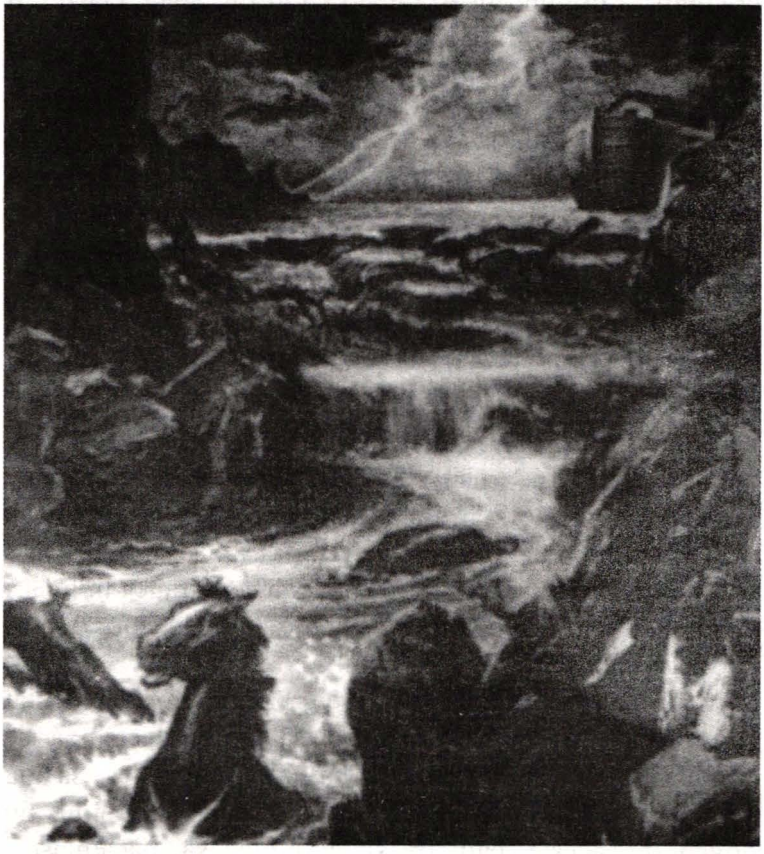

UMEI HAMABUL AIU AL HAAREŢ – „Şi apele potopului au venit asupra pământului" (Bereşit - Geneza, 7:10)

3. LEH LEHA

Prima pericopă a cărții „Bereşit - Geneza", care a luat numele întregii cărți, a fost şi rămâne o pericopă optimistă. Divinitatea a creat lumea, mulțumirea fiind generală. VAIAR ELOHIM KI TOV – „Şi Dumnezeu a văzut că e bine". Pericopa se termină însă cu o situație tristă, când este avansată ideea unui dezastru.

Pericopa anterioară, „Noah", fusese cutremurătoare, descriind potopul, dar avea un sfârşit îmbucurător – naşterea lui Abraham.

Prezenta pericopă, împreună cu următoarele zece pericope, până la sfârşitul cărții Bereşit - Geneza, redă viața strămoşilor poporului evreu, Abraham, Iţhac şi Iacob.

Întâlnim adevărata bucurie în această pericopă, relatând viața lui Abraham Avinu – Abraham tatăl nostru. El a reprezentat un exemplu al modului de comportare, de îndeplinire a poruncilor Domnului, în fapt, ceea ce avea să rămână un exemplu pentru generațiile viitoare.

Abraham a avut o viață deloc uşoară, cu multe şi grele încercări, dar pe care nu le-a regretat, ci li s-a supus întocmai după porunca Divinității.

A avut în viață zece încercări, de la părăsirea locului unde a trăit LEH LEHA – „mergi" – şi până la KAH ET BINHA – „Ia pe fiul tău", unicul fiu de la Sara, şi adu-l ca jertfă.

Se mai vorbeşte în această pericopă de Ismael şi de Lot.

Vom insista asupra câtorva puncte deosebite.

VAIOMER HAŞEM EL ABRAM (Numele lui era inițial Abram, dar mai târziu Divinitatea i-a schimbat numele în Abraham, adăugând la numele său litera „Hei", care aparține numelui Divinității. Numele Sarei, inițial Serai, a fost de asemenea schimbat de Divinitate prin adăugarea literei „Hei" – în ebraică, Sarah) LEH LEHA MEARȚEHA UMIMOLADHA... VEESHA LEGOI GADOL – „Şi Divinitatea a spus: pleacă din țara ta, din patria ta.... şi te voi face un popor mare" (Bereşit - Geneza, 12:1-2).

În Talmud (Roş Haşana, 16,15) găsim că atunci când omul îşi schimbă locul, îşi schimbă şi cursul vieții, adică „soarta".

Raşi conferă acestui verset semnificația că omul trebuie să meargă acolo unde este necesar şi să facă tot posibilul pentru a-i fi bine şi a se adapta.

Rabinul Nahman din Breslau susține că există oameni dispuşi să plece în Ereț Israel numai dacă li se promit condiții bune şi li se asigură toate comoditățile. Rabinul susține, în continuare, că un om cu credință în Dumnezeu trebuie să fie dispus să plece şi pe jos în „Țara promisă". Abraham a auzit de la Divinitate „Leh leha", ceea ce s-ar traduce exact „a merge pe jos", şi a îndeplinit porunca.

Dintotdeauna, poporul evreu şi-a întemeiat poziția pe promisiunea Divinității că țara aparține poporului evreu, atunci când s-a pus problema drepturilor sale în Ereț Israel.

Amintim că David Ben-Gurion, cel dintâi prim-ministru al Israelului, invoca Tora pentru a dovedi că țara aceasta ne aparține.

El proceda la o comparație cu America, susținând că puțini americani cunosc exact modul de viață al primilor locuitori ai acelor meleaguri. Evreii însă cunosc exact modul de viață și locurile pe care au trăit strămoșii lor. Orice copil învață despre ieșirea din Egipt și despre legăturile noastre cu Ereț Israel.

Un om nu primește cu ușurință o asemenea poruncă și nu o îndeplinește fără suspiciune.

Din această cauză, noi putem deduce că Divinitatea, când i-a poruncit lui Abraham să părăsească țara de baștină, casa tatălui său, locul normal unde era obișnuit, unde a primit educația sa, cultura sa, și să meargă într-un loc nou, în care se va aclimatiza poate greu, a trebuit să-i facă o promisiune. VEESHA LEGOI GADOL – „Și te voi face să fii un popor mare".

Când Abraham pleacă în Egipt din cauza secetei, el își roagă soția, Sara, să spună că-i este soră, de teamă să nu fie ucis de egipteni pentru a o obține pe Sara, o femeie foarte frumoasă.

INEI NA IADATI KI IȘA IFAT MARE AT – „Iată știu acum că ești o femeie frumoasă" (Bereșit - Geneza, 12:11).

S-ar pune întrebarea cum de a constatat că Sara este o femeie frumoasă numai la plecarea în Egipt, cerându-i să facă un lucru neplăcut pentru ea, pe când atunci când pleacă în țara lui Avimeleh, renunță la această stratagemă și o face el personal.

Comentatorii interpretează că el declară Sarei că este frumoasă, după ce drumul lung pe care l-au străbătut nu i-a ofilit întru nimic frumusețea, așa cum se întâmplă de obicei. În ceea ce privește faptul că a avut față de egipteni o atitudine diferită față de cea adoptată în țara lui Avimeleh, acesta s-ar datora brutalității cunoscute a celor

dintâi, în țara cărora primejdia era mai mare, față de oamenii pașnici din țara lui Avimeleh.

VAIEHI RIV BEIN ROHEI MIKNE ABRAM UBEIN ROHEI MIKNE LOT – „Și erau certuri între ciobanii lui Abraham și ciobanii lui Lot" (Bereșit - Geneza, 13:7).

Este foarte interesantă și... foarte actuală explicația pe care comentatorii o dau acestui verset.

De obicei, o ceartă are un motiv lipsit de importanță (în cazul versetului, între ciobani), dar acest lucru se poate transmite unor persoane mai importante. Abraham, un om cu frica lui Dumnezeu, se temea tocmai de această amploare a certurilor. El i se adresează lui Lot cu rugămintea ca începutul acestui incident să nu ducă la o adevărată ceartă MERIVA BEINI UBEINHA – „între mine și tine".

Există un interesant joc de cuvinte în limba ebraică, în discuția dintre Abraham și Lot. Cuvântul RIV – „ceartă" – este în ebraică de genul masculin, dar poate duce la MERIVA – aproape „conflict", care este de genul feminin, adică o ceartă neînsemnată poate duce la multe certuri.

Abraham se ferește de aceste intrigi, dorind o viață liniștită, sperând că promisiunea Domnului se va îndeplini pe veci: KI ET KOL HAARET AȘER ATA ROHE LEHA ETNENA ULEZARAHA AD OLAM – „că tot pământul pe care-l vezi ție ți-l voi da și moștenitorilor tăi pe veci" (Bereșit - Geneza, 13:15).

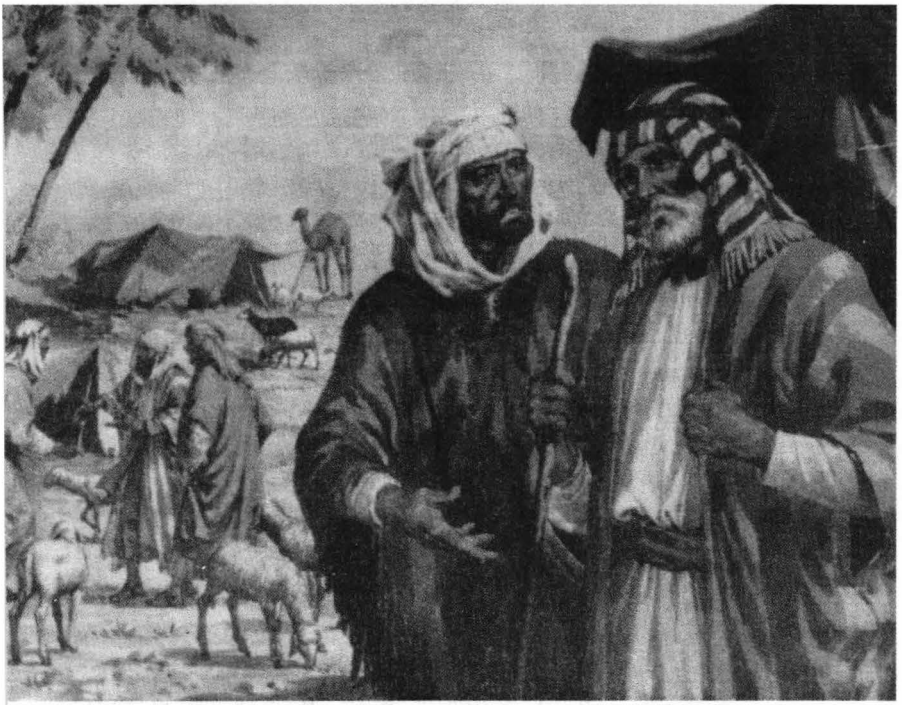

VAIOMER ABRAM EL LOT – „Şi Abraham a spus lui Lot"
(Bereşit - Geneza, 13:8).

4. VAIERA

Pericopa „Vaiera" este în strânsă legătură cu cea precedentă, „Leh Leha".

Tora descrie mersul lumii în decursul primelor 19 generații, insistând asupra vieții lui Abraham, părintele poporului evreu. Acestei personalități îi sunt dedicate trei pericope, „Leh Leha", „Vaiera" şi „Haiei Sara". Menționăm că Tora nu se ocupă de viața lui Abraham în afara Ereț Israelului, ci numai de perioada de la venirea în țară, la 75 de ani. Dat fiind că Abraham a trăit 175 de ani, este redat un secol din viața lui. Această pericopă se ocupă de câteva probleme interesante: vizita celor trei soli (îngeri) la Abraham; naşterea lui Iţhac; nimicirea oraşelor SDOM şi AMORA (Sodoma şi Gomora) şi AKEDAT IŢHAC – sacrificarea lui Iţhac.

VAIERA EILAV HAŞEM... VAIAR VEINEI ŞLOŞA ANAŞIM... „Domnul s-a arătat (lui Abraham)... şi uitându-se a văzut trei oameni" (Bereşit - Geneza, 18:1-2).

Abraham era în convalescență, în a treia zi după BRITH (circumcizie). Divinitatea a venit să-l viziteze, dar văzând trei oameni (îngeri) trecând pe lângă cortul său, i-a rugat să intre la el.

Personalitatea lui Abraham şi relațiile sale cu Divinitatea au fost redate în pericopa anterioară („Leh Leha"), fiind aprofundate în cea de care ne ocupăm şi în cea următoare, „Haiei Sara". Cea prezentă redă legătura deosebită dintre Abraham şi Divinitate, o relație strânsă

între doi prieteni. În cea de-a treia zi de după Brith, când durerile sunt de obicei mai puternice, Divinitatea însăşi vine să-l viziteze.

La sosirea celor trei soli, Abraham spune Divinității să-l aştepte, până când va putea primi oaspeți.

O altă dovadă a considerației acordate de Divinitate lui Abraham, este că atunci când hotărăşte să nimicească oraşele SDOM şi AMORA, el îl previne de acest lucru pe Abraham.

La auzul veştii despre hotărârea divină, intenția Atotputernicului de a nimici aceste oraşe ca pedeapsă pentru răutatea locuitorilor, Abraham imploră Divinitatea să le acorde iertarea, dacă printre ei se vor găsi cincizeci de oameni drepți. Apoi, Abraham coboară numărul celor drepți la patruzeci, la treizeci, la douăzeci, la zece şi, de fiecare dată, Divinitatea acceptă.

Din nefericire, singurii drepți care sunt salvați, de altfel, sunt Lot şi familia lui. O asemenea dispută nu este posibilă decât între prieteni, în cazul de față, Abraham şi Divinitatea.

Comentatorii, ca şi Talmudul – „Bava Metzia", susțin că cei trei soli erau de fapt îngeri.

Îngerul MICHAEL vine să o vestească pe Sara, soția lui Abraham, că i se va naşte un copil, îngerul GABRIEL vine să-l informeze despre distrugerea oraşelor SDOM şi AMORA, iar îngerul RAFAEL – să-l lecuiască pe Abraham şi să-l salveze pe Lot, împreună cu familia acestuia.

Comentatorul Shamai susține că omul trebuie să primească orice oaspete cu o bucurie pe care fața lui să o oglindească. Dacă cineva oferă unui prieten cele mai frumoase daruri, dar cu un chip mohorât, atunci scopul său nu a fost realizat. În schimb, a-ți primi un prieten cu

fața luminată de bucurie, este cel mai frumos dar pe care i-l poți face.

VAIMAER ABRAHAM – „și Abraham s-a grăbit" (Bereșit - Geneza, 18:6).

În acest caz, este vorba de respectarea unei prescripții din Tora, aceea de a nu lăsa oaspetele să aștepte: Abraham se grăbește să-și omenească oaspeții.

VAIOMER KAH NA ET BINHA ET IEHIDHA ASHER AHAVTA ET IȚHAC – „Și Dumnezeu i-a spus (lui Abraham): Ia pe fiul tău, pe unicul tău fiu, pe care-l iubești, pe Iţhac" (Bereşit - Geneza, 22:2).

Dumnezeu a vrut să-l pună la încercare pe Abraham, pentru a vedea dacă va fi în stare să-l jertfească pe Iţhac, fiul născut de Sara după atâta timp şi pe care-l iubea atât de mult. Dar Dumnezeu nu a vrut să-l lovească brutal cu această poruncă, pe care i-a comunicat-o treptat.

Abraham avea doi fii, pe Ismail, fiul lui Nagan, şi pe Iţhac, şi de aceea, Domnul i-a poruncit să-l ia pe unicul fiu, cel al Sarei, precizând apoi „pe Iţhac".

Decis să facă tot ceea ce i-a poruncit Divinitatea, Abraham înțelege că a fost vorba doar de o punere la încercare. În marele său devotament pentru Atotputernicul, Abraham a rezistat acestei încercări.

VAIOMER AL TISHLAH IADHA EL HANAAR – „Şi (îngerul) a spus: «Nu ridica mâna asupra tânărului»" (Bereşit - Geneza, 22:12)

5. HAIEI SARA

Cea de-a cincea pericopă din cartea „Bereşit", „Haiei Sara", deşi are ca punct culminant moartea Sarei, este numită „Viaţa Sarei". De asemenea, ultima pericopă a cărţii „Bereşit", în care este redată moartea părintelui Iacob, este numită „Vaihi" – „Şi a trăit" (Iacob).

Midraşul arată că Divinitatea s-a îngrijit să dea naştere unui nou conducător, înaintea morţii precedentului. După cum este descris la sfârşitul pericopei anterioare, Rivca s-a născut pentru a o înlocui pe Sara.

Este descrisă în această pericopă viaţa minunatei Sara, soţia lui Abraham.

Era o femeie cu multe calităţi. Comentatorii susţin că la 100 de ani era frumoasă ca la 20, iar la vârsta de 20 de ani era la fel de curată de păcate ca şi un copil de 7 ani. Dar frumuseţea nu i-a ştirbit cu nimic modestia nemărginită.

Viaţa i-a fost plină de suferinţe. Ani de-a rândul nu a avut copii, deşi îi dorea din tot sufletul. Ea a fost cea care i-a cerut lui Abraham să ia pe slujnica Hagar, pentru a avea de la aceasta un moştenitor.

Sara a fost răpită de Avimeleh şi l-a însoţit pe Abraham în toate peregrinările sale, întocmai cum a poruncit Divinitatea.

La adânci bătrâneţe, când i s-a născut totuşi Iţhac, pe care tatăl său l-a luat pentru a fi jertfit, aceasta a fost pentru Sara o cumplită lovitură. Fără a auzi că Divinitatea

a vrut doar să-l pună la încercare pe Abraham, Sara şi-a dat sufletul de durere. Când s-a întors acasă, Abraham a găsit-o moartă.

Această pericopă relatează şi despre Eliezer, omul de casă al lui Abraham, căruia îi încredinţează misiunea de a căuta o soţie pentru Iţhac, fiul lui Abraham. În peregrinările sale, el vede minunile Atotputernicului, pe care-l roagă să-l călăuzească în găsirea fetei potrivite.

El îşi propune să aştepte la fântână până când vor veni fetele să scoată apă şi să le roage să-i dea apă de băut. Fata care se va oferi să-i dea nu numai lui să bea, ci şi cămilelor sale, va fi o soţie potrivită şi pe aceea o va cere pentru Iţhac.

Chiar în clipa în care Eliezer se roagă să întâlnească fata potrivită, îi apare dinainte Rivca. Când Rivca se apropie de fântână, nu trebuie să se ostenească pentru a scoate apă, căci apa urcă spre ea. Dat fiind că Rivca se oferă să facă ceea ce dorea Eliezer, el izbuteşte să convingă familia Rivcăi să-i permită să plece cu el, pentru a deveni soţia lui Iţhac.

*

* *

Sara a trăit 127 de ani. ŞNEI HAIEI SARA – „Cât a trăit Sara" (Bereşit - Geneza, 23:1).

Abraham a vrut s-o îngroape pe Sara la Hebron, la Maarat Hamahpela – renumita peşteră din Kiriat Arba, unde şi locuiau. Dar, întrucât locuia acolo şi o altă populaţie, bnei het, Abraham s-a adresat lui Efron şi i-a plătit locul, ARBA MEOT ŞEKEL KESEF – „400 de şekeli de argint" (Bereşit - Geneza, 23:16).

Deşi locul se găsea în Ţara Făgăduinţei, Abraham a prevăzut că în veacurile ce vor să vină, vor fi şi alte popoare care-şi vor revendica drepturi asupra acestui loc,

şi atunci a plătit cele 400 de monede de argint pentru a-şi consfinți proprietatea. Astăzi nu mai există îndoială că aceste locuri aparțin, şi după Tora, de Țara Făgăduinței, dat fiind că au fost plătite ca proprietate.

VAIEVIEHA IȚHAC OHELA SARA IMO – „Şi Iţhac a adus-o (pe Rivca) în cortul mamei sale" (Bereşit - Geneza, 24:67). Se pare că Iţhac a vrut să vadă cum se va comporta Rivca în cortul mamei lui.

Țadicul din Brisk susține că a auzi despre minunile întâmplate unui om, nu este suficient pentru a-i cunoaşte calitățile. Omul trebuie să-şi dovedească, prin faptele şi purtările sale, calitățile personale, ceea ce este lucrul cel mai important.

Rivca s-a dovedit înzestrată cu toate însuşirile potrivite pentru Iţhac, dobândindu-şi, astfel, respectul său şi al întregii familii.

VEAMRA ELAI GAM ATA ŞTE VEGAM LEGEMALEHA
– „şi mi-a spus (Rivca lui Eliezer, sluga lui Abraham) tu să bei şi cămilelor tot le voi da" (Bereşit - Geneza, 24:44)

6. TOLDOT

Pericopa anterioară, „Haiei Sara", se termină cu moartea lui Ismael, (fiul lui Abraham) şi aşezarea urmaşilor săi lângă Egipt, iar această pericopă redă viaţa lui Iţhac. Prin redarea acestor două epoci, în Tora s-a urmărit despărţirea celor două familii.

„Toldot" se ocupă de Iţhac şi Rivca, de naşterea lui Esav şi Iacob, de binecuvântarea pe care Iţhac o dă lui Iacob, crezând că e Esav, şi de binecuvântarea pe care Iacob o dă lui Esav.

VEELE TOLDOT IŢHAC BEN ABRAHAM, ABRAHAM HOLID ET IŢHAC – „Asta e genealogia lui Iţhac, fiul lui Abraham, Abraham a zămislit pe Iţhac" (Bereşit - Geneza, 25:19).

Pentru poporul evreu, familia este o celulă socială primordială. Este un lucru minunat ca un copil să fie mândru de străbunicii săi, de părinţii săi.

Iţhac este mândru de tatăl său, după cum şi Abraham se mândreşte cu fiul.

Un comentator interpretează acest verset în sensul că Iţhac îi semăna lui Abraham, ca inteligenţă, ca înclinaţie spre fapte bune şi prin acea dispoziţie de a se sacrifica atunci când a cerut-o Divinitatea.

Nu se mai întâlneşte în istorie, ca un om la vârsta de 37 de ani să accepte a fi adus ca jertfă. Astfel se explică faptul că VAITEN ABRAHAM ET KOL AŞER LO

LEIȚHAC – „Abraham i-a dat tot ce avea lui Iţhac" (Bereşit - Geneza, 25:5)

Una din cele mai frumoase trăsături ale lui Iţhac era prețuirea pentru tatăl său, de care era foarte mândru.

Cunoscutul exeget Raşi aduce şi o altă explicație mențiunii că Iţhac a fost fiul lui Abraham. Această precizare era necesară, dat fiind că şi pe atunci existau persoane care căutau în Tora aspecte negative. Aceştia susțineau că Sara, când a fost răpită de Avimeleh, ar fi fost violată şi ar fi rămas însărcinată. De aceea, în Tora se precizează clar: Iţhac era fiul lui Abraham.

VAIGDELU HANEARIM VAIEI ESAV – „Şi tinerii au crescut şi a fost Esav" (Bereşit - Geneza, 25:27).

Exegetul din „Oreh Haim" explică splendid acest verset.

Există părinți care încep educația copiilor de îndată ce aceştia sunt capabili să înțeleagă. Modelarea firii copilului când acesta este încă mic este foarte importantă. Dar nu toți părinții procedează astfel. De aceea, versetul precizează că au crescut copiii şi a fost Esav (cunoscut ca un om dificil, om al pământului, fără atracție pentru învățătură), devenind un simbol al caracterului brut, de-a lungul secolelor.

Pericopa se ocupă pe larg de binecuvântarea dată de Iţhac lui Iacob, apoi lui Esav. Iţhac binecuvântează pe Iacob, îmbrăcat în hainele lui Esav, şi apoi, la venirea acestuia, îl binecuvântează şi pe el. Aici, Iţhac stabileşte în fapt care vor fi în viitor relațiile dintre Iacob, simbol al poporului evreu, şi Esav, reprezentând celelalte popoare, altfel spus, relațiile poporului evreu cu celelalte popoare ale Universului, şi cum va trebui să procedeze poporul evreu pentru a-şi păstra tradițiile.

Iţhac a ştiut că va veni ziua când poporul evreu se va abate de la tradiţie şi va dori să se asemene tuturor celorlalte popoare. De aceea, îl desemnează pe Esav să fie un păzitor: după binecuvântarea primită, el ţine în mână sabia. Iţhac stabileşte că atât timp cât Iacob – poporul evreu – va continua drumul strămunilor, el va fi stăpânul lui Esav, dar când poporul evreu se va abate de pe drumul Torei, Esav se va elibera de jugul său şi-l va stăpâni. Acesta este sensul versetului HAKOL KOL IAAKOV VEAIADAIM IDEI ESAV – „Vocea este vocea lui Iacob, dar hainele sunt ale lui Esav" (Bereşit - Geneza, 27:22). Atât timp cât Iacob se va dedica învăţăturii, el va decide asupra viitorului, şi nu Esav, a cărui putere se află în mâini.

Lupta între popoare este văzută încă din pântecele mamei celor doi: VAITROŢEŢU HABANIM – „Copiii se bat (în pântece)" (Bereşit - Geneza, 25:22).

Ura şi discordia dintre cele două lumi se naşte încă din pântecele mamei. Într-adevăr, fără nici un motiv, Esav a vrut să-l distrugă pe Iacob.

De atunci, toate războaiele contra noastră nu au un alt mobil decât acela de a ne nimici. Dacă vom fi uniţi, duşmanii noştri nu vor reuşi niciodată, căci e scris: LERIŞTHA ET EREŢ MEGUREHA – „Vei stăpâni pământul ce-l locuieşti" (Bereşit - Geneza, 28:4).

Binecuvântarea lui Iţhac către Iacob: VEITEN LEHA HAELOHIM... – „Şi Dumnezeu să-ţi dea..." (Bereşit - Geneza, 27:28)

7. VAIEȚE

Pericopa înfățișează o perioadă de douăzeci de ani din viața lui Iacob, timp în care a fost plecat în afara Țării Făgăduinței. De când străbunul Abraham a ajuns în Țara Făgăduinței, el și urmașii săi nu au părăsit-o. Dar Iacob a fost obligat să părăsească casa tatălui său.

Iacob se roagă cu evlavie: VEȘAVTI BEȘALOM EL BEIT AVI – „Să mă întorc sănătos la casa tatălui meu" (Bereșit - Geneza, 28:21).

Aceasta trebuie să fie rugăciunea oricui părăsește țara, pentru a avea speranța că se va întoarce.

Această pericopă se ocupă de viața lui Iacob, începând cu plecarea acestuia pentru a-și căuta o soție din familia lui și a fugi de Esav, fratele său, care-l urmărea, apariția lui Rahel, întâlnirea cu Lavan, căsătoria cu Leah, sora mai mare a lui Rahel, căsătoria cu Rahel, nașterea copiilor lui Iacob, îmbogățirea lui Iacob și, în sfârșit, plecarea sa cu familia de la Lavan, către Ereț Israel, Țara Făgăduinței.

Periplul lui Iacob este o prevestire a tot ceea ce avea să i se întâmple mai târziu poporului evreu.

MAASEI AVOT SIMAN LEBANIM, spun înțelepții, „ceea ce se întâmplă părinților, li se întâmplă și urmașilor". Istoria lui Iacob nu este altceva decât istoria poporului evreu.

Ieșirea lui Iacob din Ereț Israel către țara Haran se poate compara cu exilul suferit de poporul nostru.

Iacob pleacă la Lavan pentru a întemeia o familie şi, într-adevăr, cei mai mulţi dintre copiii lui au fost triburile care au alcătuit poporul evreu.

Aspectul pozitiv al exilului poporului evreu pe tot cuprinsul planetei a fost faptul că, în felul acesta, întreaga lume a putut cunoaşte credinţa noastră.

Pericopa continuă: VAIKAH MEAVNEI HAMAKOM – „Şi a luat din pietrele locului" (Bereşit - Geneza, 28:11). Când Iacob a plecat din Beer-Şeva, la căderea nopţii, şi-a pus capul pe o piatră pentru a dormi.

„Oţar Hahaim" se întreabă de ce tocmai o piatră, atunci când cu o haină ar fi fost mai comod. El răspunde că, părăsind ţara, a preferat o piatră a Ţării Făgăduinţei, faţă de orice comoditate dintr-o ţară străină.

VEINEI MALAHEI ELOHIM OLIM VEIORDIM BO – „Şi iată îngerii Domnului urcă şi coboară (pe o scară)" (Bereşit - Geneza, 28: 12). Dormind cu capul pe piatră, Iacob visează o scară care se înalţă până la cer, şi pe care îngerii urcă şi coboară. S-ar putea pune întrebarea de ce în visul lui Iacob, îngerii urcau şi apoi coborau, când ar fi trebuit ca ei mai întâi să coboare, pentru că sălaşul lor este cerul. Explicaţia versetului e aceea că omul care face fapte bune îşi creează lângă el un înger care-l apără de rău, iar acesta urcă la cer pentru a-l apăra şi revine, coboară, pentru a continua să-l ocrotească pe pământ.

Rabinul Israel Baal Şem Tov interpretează acest verset în sensul că Divinitatea a concentrat în mintea lui Iacob întreaga ţară, pentru ca el să nu colinde din loc în loc, dându-i astfel a înţelege că-i va fi uşor să cucerească ţara şi să o stăpânească.

Unele părţi ale pericopei se ocupă de lucruri care-şi găsesc corespondentul în viaţa cotidiană. VENATAN LI LEHEM LEEHOL UBEGED LILBOŞ – „Şi să-mi dai

pâine să mănânc şi o haină de îmbrăcat" (Bereşit - Geneza, 28:20).

Rabinul Moşe Leib din Sasov interpretează că în visul lui, Iacob s-a rugat către Divinitate să aibă ce mânca şi ce îmbrăca în mod onorabil, prin munca sa, şi nu dobândindu-şi cele trebuitoare traiului în mod ruşinos sau prin milă.

Iacob se afla la începutul unei vieţi noi. El a părăsit casa părinţilor, din Beer-Şeva, şi-a părăsit ţara, pregătindu-se să trăiască printre străini, şi de aceea se roagă să aibă existenţa asigurată.

Pe drum, Iacob întâlneşte ciobanii lângă o fântână unde vine şi Rahel şi le spune: OD HAIOM GADOL - „Ziua e încă mare" (Bereşit - Geneza, 29:7). Când începem a pierde puterile, spunem: KI PANA IOM – „Ziua se termină" (în rugăciunea de Iom Kipur, Ziua pocăinţei, la sfârşit de post). Atât timp cât este lumină, avem datoria de a nu irosi timpul şi de a face fapte bune.

Mai târziu, Iacob lucrează la Lavan, care încearcă mereu să-l înşele, dar Iacob nu abdică nici o clipă de la firea lui cinstită: ET IGHIA KAPAI RAHA ELOIM – „Divinitatea a văzut truda mea" (Bereşit - Geneza, 31:42). El a avut prezent în minte un verset după care trebuie să ne conducem în viaţă: IAGHIA KAPEIHA KI TOHAL AŞREHA VE TOV LAH – „De vei mânca de pe urma trudei mâinilor tale, ferice de tine şi-ţi va fi bine", verset pe care îl găsim cu multe secole mai târziu în Tehilim, 128:2.

VEINEI MALAHEI ELOHIM – „Şi iată îngerii Domnului"
(Bereşit - Geneza, 28:12)

8. VAIŞLAH

Începutul pericopei descrie întâlnirea dramatică dintre Iacob şi Esav, fratele acestuia, la întoarcerea lui Iacob în Ţara Făgăduinţei, după o absenţă de 20 de ani, printre străini.

Întâlnirea propriu-zisă este redată doar în câteva fraze, în schimb, sunt tratate amănunţit pregătirile celor din tabăra lui Iacob în vederea evenimentului.

Conform interpretării înţelepţilor, temerile lui Iacob înaintea întâlnirii se datorează faptului că-şi aminteşte de ameninţările proferate de Esav înainte de plecarea lui la Lavan.

La timpul său, Esav a spus: IKREVU IMEI EVEL AVI VEARGA ET IACOB AHI – „Se vor apropia zilele după doliul tatălui meu şi voi omorî pe fratele meu Iacob" (Bereşit - Geneza, 27:41).

Pericopa cuprinde relatarea despre trimiterea solilor (îngerilor) la Esav, de către fratele său, şi continuă cu darurile pe care i le trimite acestuia.

Citim, de asemenea, despre răpirea Dinei, fiica lui Iacob, de către Şem şi răzbunarea fraţilor ei asupra celor din Şem.

În continuare, este descrisă moartea lui Rahel, soţia lui Iacob, şi înmormântarea ei în drum spre Beit Lehem, ca şi moartea lui Iţhac şi înmormântarea lui, la Maarat Hamahpela, peştera din Hebron, unde fuseseră îngropaţi Abraham şi Sara.

Comentatorul Raşi analizează cele trei moduri în care Iacob se pregăteşte pentru reîntâlnirea cu Esav.

Un mare comentator al Torei, Rambam (Maimonide) vede în toate întâmplările din această scriere sfântă învăţături şi poveţe de viitor, pentru întregul popor evreu.

Prezentarea lui Esav ca pe un om rău este, de fapt, un prilej pentru a ne învăţa cum să ne ferim de duhul rău.

În primul rând, Iacob înalţă o rugăciune către Atotputernicul, pentru a-l apăra de eventualele intenţii rele, ucigaşe chiar, ale lui Esav, cu convingerea că numai Atotputernicul îl poate salva.

După aceea, Iacob îi trimite fratelui său daruri, cu scopul de a-l îmblânzi, de a-i câştiga bunăvoinţa.

În acelaşi timp însă, ca a treia cale de a se pregăti de întâlnire, Iacob are în vedere posibilitatea luptei. VAIŞLAH IACOB MALAHIM – „Şi Iacob a trimis soli (îngeri)" (Bereşit - Geneza, 32:4).

Raşi susţine că solii erau într-adevăr îngeri, pentru că Iacob, cunoscând ura pe care i-o purta fratele său Esav, a ştiut că numai îngerii l-ar putea îndupleca. Rabinul Menahem Mendel din Koţk interpretează că Iacob a trimis îngerii care l-au vegheat în pustiu şi care, o dată ajuns în Ereţ Israel, nu-i mai erau necesari, aflându-se acolo sub ocrotirea Atotputernicului, astfel încât le-a putut încredinţa o altă misiune, dat fiind că un înger nu îndeplineşte două misiuni în acelaşi timp.

Până în ziua de azi, pericopa „Vaişlah" îşi păstrează actualitatea cu privire la îndrumările pe care le cuprinde. Dacă rugăciunea nu a salvat poporul, se poate încerca o cale paşnică de a-l îmblânzi pe duşman, trimiţându-i daruri. Numai dacă nici acest lucru nu ajută, trebuie să ne pregătim

cu toată seriozitatea pentru o confruntare armată, dat fiind că dușmanul a ales această cale.

Conform acestei pericope, Tora nu ne arată numai ceea ce a fost în trecut, ci și ce aveau să facă în veacurile următoare urmașii lui Abraham, Iţhac și Iacob.

Esav reprezenta un pericol foarte grav. Iacob fugise din țara lui, la Lavan, și pentru a se căsători, dar și de teama lui Esav. IM LAVAN GARTI – „Cu Lavan am locuit" (Bereșit - Geneza, 32:5).

Rași dă acestui verset interpretarea că Iacob, deși a locuit cu Lavan, care se închina la idoli, a îndeplinit în continuare poruncile Domnului. Deși a locuit la Lavan timp de 20 de ani, el și-a păstrat credința în Dumnezeu, fără a-și însuși nimic din obiceiurile lui Lavan.

VATAMAT RAHEL VATIKAVER BADEREH EFRATA, I BEIT LEHEM (...) MAȚEVET KVURA RAHEL AD HAIOM – „Rahel a murit și a fost îngropată pe drumul ce duce la Efrata Beit Lehem... și acesta este monumentul lui Rahel până astăzi" (Bereșit - Geneza, 35; 19-20).

Timp de mii de ani, cercetătorii au scris despre acest monument, referindu-se la locul cunoscut până astăzi, chiar la marginea orașului Beit Lehem.

Monumentul este reprodus în sute de locuri de rugăciune, cunoscut fiind drept KEVER RAHEL – mormântul lui Rahel.

Monumentul în sine este un loc de reculegere pentru miile de pelerini care vin să se roage la mormânt pentru un viitor mai bun.

VAIVATER IACOV LEVADO, VAIAVEK IȘ IMO – „Și Iacob a rămas singur și s-a luptat cineva cu el" (și în acest caz, un înger, Bereșit - Geneza, 32:25).

Iacob a fost străbunul poporului evreu şi au trecut mii de ani de la acea noapte în care Iacob a rămas să lupte singur. Dar, în tot acest răstimp, poporul evreu a trebuit să lupte pentru supraviețuirea lui fizică şi spirituală. Istoria lui Iacob s-a repetat în sute de chipuri, pe parcursul vieții poporului evreu.

Iacob – poporul evreu – a rămas deseori singur, dar întotdeauna cu credința că va învinge.

VAIAVEK IŞ IMO – „Şi s-a luptat cineva cu el"
(Bereşit - Geneza, 32:25)

9. VAIEŞEV

Îl însoţim aici pe Iacob în ţara părinţilor săi, Ereţ Kanaan, aflând de iubirea şi atenţia deosebită pe care o acordă Iacob fiului său Iosef, visurile acestuia, vânzarea lui Ismaelienilor, viaţa lui la Potifar şi în închisoarea egipteană.

De la pericopa „Vaieşev" şi până la sfârşitul cărţii „Bereşit - Geneza", accentul se deplasează de la Iacob la fiii săi, cu precădere la Iosef. Se va insista mai ales asupra situaţiei grele create în familia lui Iacob, prin despărţirea lui Iosef de familie, dat fiind că el era cel mai iubit dintre toţi copiii.

Vom insista asupra lui Iosef. El are două visuri asemănătoare, anume că fraţii săi i se vor închina, iar el îi va stăpâni. Acest lucru îi atrage o ură neîmpăcată din partea fraţilor.

Întâmplările redate au aici şi o semnificaţie didactică, îndrumând generaţiile viitoare cum trebuie să procedeze pentru a evita aceste rezultate negative.

Iacob îl trimite pe Iosef să-i caute pe fraţii lui, la câmp, iar după aceea să-l înştiinţeze cu ce se ocupă aceştia. În Tora se menţionează că Iosef a întâlnit un om în care comentatorii îl văd pe îngerul GABRIEL, care i-a spus: NASU MIZE – „Au plecat de-aici". Ei nu vor să fie ZE (în limba ebraică este numărul 12 – Z este 7, iar E este 5 –, ei nu vor să fie 12 fraţi).

Conform interpretării lui Raşi, acesta era un avertisment că fraţii au trădat dragostea familiei şi că îi doresc răul lui Iosef. Acesta însă, care-şi respecta prea mult tatăl, pentru a nu-i îndeplini porunca, şi-a continuat drumul, chiar cu riscul vieţii.

Zărindu-l din depărtare, fraţii pun la cale uciderea lui.

VAIOMER IEHUDA EL EHAV MA BEŢA – „Şi Iehuda a spus: «Ce vom câştiga»" (Bereşit - Geneza, 37:26).

Iniţial, Iehuda a fost de acord cu fraţii lui, că Iosef trebuia omorât, dar după aceea şi-a dat seama că ar fi fost o nedreptate.

De obicei, un om este pedepsit din două motive: pentru ceea ce a făcut şi pentru a da un exemplu societăţii, pentru a descuraja pe cine s-ar mai gândi la o faptă rea.

Dar cineva din familie nu poate fi pedepsit astfel, pentru a nu face să sufere această familie. Iehuda încearcă să-şi convingă fraţii că vor avea doar ei de suferit, dacă îl vor omorî. Tocmai atunci apar însă Ismaeliţii, care-l cumpără pe Iosef.

Pentru Iosef vin atunci vremuri foarte grele. Mai întâi este sclav la Potifar, iar ulterior, urmează o decădere şi mai mare pe plan social şi uman: este aruncat în închisoare.

Interesant este că, în ambele locuri, Iosef întreprinde lucruri foarte reuşite şi ajunge conducător al celor din jur. Această reuşită este relatată pe larg în Tora. Despre perioada petrecută în casa lui Potifar e scris: VECOL AŞER HU OSE HAŞEM MAŢLIAH BEIADO – „Şi în tot ce întreprindea el, Dumnezeu făcea să izbutească" (Bereşit - Geneza, 39:3).

Despre perioada petrecută în închisoare e scris: VAAŞER HU OSE HAŞEM MAŢLIAH – „Şi în tot ce

face, Dumnezeu reuşeşte" (Bereşit - Geneza, 39:23); ceea ce trebuie interpretat că reuşeşte, pentru că Dumnezeu este cu el.

Deseori, reuşita unui om este determinată de noroc. Norocul însă este o binecuvântare, la care omul ajunge nu numai datorită aptitudinilor sale. Deseori, când cineva are mare noroc, se înţelege că acesta nu i se datorează lui însuşi, ci faptului că Dumnezeu l-a ajutat.

În casa lui Potifar, Iosef a reuşit atât datorită calităţilor sale, cât şi ajutorului Atotputernicului. Dar în închisoare, el are nevoie de un sprijin cu mult mai mare, şi atunci versetul spune: HAŞEM MAŢLIAH – „Dumnezeu reuşeşte". În închisoare, toată lumea observă că Iosef este sprijinit de Domnul.

VEISRAEL HAAV ET IOSEF MIKOL BANAV KI BEN ZKUNIM HUŢ – „Şi Israel (un alt nume al lui Iacob) a iubit pe Iosef mai mult decât pe ceilalţi fraţi, căci el era un fiu născut la bătrâneţe" (Bereşit - Geneza, 37:3).

Comentatorul Toldot Abraham se întreabă ce legătură are bătrâneţea cu dragostea specială pe care o avea Iacob pentru Iosef. Avea şi alţi copii, de la celelalte soţii ale sale, având aceeaşi vârstă, ca Isashar şi Zvulun.

El explică acest verset, că BEN ZKUNIM – „fiu la bătrâneţe" – se referă la inteligenţa lui. Întreaga purtare a lui Iosef dovedea mult mai multă maturitate şi înţelepciune decât a celorlalţi fraţi.

Rambam întreabă de ce Iacob nu a spus „fiu la bătrâneţe" lui Beniamin, care era într-adevăr cel mai mic. Versetul se referă însă la fraţii născuţi înaintea lui Beniamin. Iacob l-a iubit atât de mult pe Iosef pentru că el era primul fiu al lui Rahel.

Riş Lakiş, pe numele lui Rabi Elazar ben Azaria, critică iubirea lui Iacob. El susţine că un părinte nu trebuie

să facă diferență între copii. Prin cămașa de mătase pe care i-a făcut-o lui Iosef, l-a expus geloziei şi urii fraților.

Personalitatea unui om şi capacitatea sa de a rezista la încercări grele îi dovedesc în fapt calitățile. Iosef este un exemplu excelent pentru puterea de rezistență a unui om. El a fost azvârlit de frații săi într-o groapă, vândut Ismaeliților, vândut ca sclav lui Potifar, învinuit pe nedrept de soția lui Potifar, aruncat în închisoare, dar fără a se lăsa doborât.

Dum spiro spero (cât timp respir, sper), spune un vechi proverb latin, arătând că omul trebuie să suporte răul, în speranța binelui.

Rambam scrie că multe lucruri care, la început, par necazuri, îşi dovedesc în cele din urmă rezultatele bune, prevenind că omul nu trebuie să se lase pradă niciodată disperării.

VEASA LO KETONET PASIM – „Şi i-a făcut o cămaşă în dungi" (Bereşit - Geneza, 37:3)

10. MIKEȚ

Participăm aici, pe larg, la visul lui Paro - faraonul Egiptului. „Sar Hamaşkim" – „paharnicul şi cel ce se îngrijea de băuturile de la palatul Faraonului", care fusese arestat împreună cu Iosef – i l-a recomandat pe acesta din urmă Faraonului pentru a-i dezlega visele. Asistăm de asemenea la întâlnirea lui Iosef cu Faraonul, care îl numeşte guvernator, ca şi la întâlnirea dintre fraţii lui Iosef cu guvernatorul Iosef, întâlnire care ajunge la punctul critic, găsirea paharului de argint al lui Iosef la Beniamin.

VEINEI MIN AIOR OLOT ŞEVA PAROT – „Şi iată că dinspre râu urcă şapte vaci" (Bereşit - Geneza, 41:2).

Exista o mare deosebire între visele lui Iosef (analizate în pericopa anterioară, „Vaieşev") şi visele Faraonului. Visele lui Iosef sunt inspirate de credinţa lui în Atotputernicul, au legătură cu Cerurile (soarele, luna etc.), în timp ce visele Faraonului se referă la vaci şi la cele ce cresc pe pământ.

VEŞAM ITANU NAAR IVRI – „Şi acolo (în închisoare) era un tânăr evreu" (Bereşit - Geneza, 41:12).

Tora descrie pe larg suferinţele lui Iosef în închisoare, chinurile lui printre hoţi şi, poate, ucigaşi, ca în orice închisoare, rămânând totuşi NAAR IVRI – „un tânăr evreu".

Meora şel Tora reflectă toată admiraţia pentru Iosef, prezentându-l ca pe un exemplu şi un îndemn pentru toţi, chiar şi pentru cei care, trăind în afara Israelului, trebuie

să rămână NAAR IVRI – „tânăr evreu" – oriunde s-ar afla şi în oricât de grele condiţii ar trăi.

VAIAKER IOSEF ET EHAV VEEM LO IKIRUHU – „Iosef a recunoscut pe fraţii săi, dar ei nu l-au recunoscut" (Bereşit - Geneza, 42:8).

În „Tora Or", un comentator susţine că fraţii lui Iosef nu au ajuns la nivelul lui Iosef cel sfânt, astfel încât să-l poată recunoaşte. Deşi a ajuns la o funcţie atât de importantă (rangul de guvernator era al doilea după Faraon), el nu s-a depărtat de Dumnezeu, care l-a ajutat mereu.

Conform părerii lui Raşban, fraţii lui Iosef nu l-ar fi recunoscut, pentru că el era îmbrăcat în straie regeşti, se maturizase şi avea alături de el un tălmaci. Şi, oricum, fraţilor lui Iosef nu le putea trece prin minte că el ar fi putut ajunge la un rang atât de înalt. Acestui verset i s-au dat multiple interpretări. Fraţii vin să cumpere merinde, iar Iosef îi învinuieşte de spionaj. Când Iosef îi aruncă în închisoare, ei îşi spun unul altuia: AVAL AŞEMIM ANAHNU – „Dar suntem vinovaţi" (Bereşit - Geneza, 42:21).

Pentru a aprofunda sensul acestor cuvinte, trebuie amintite intenţiile fraţilor lui Iosef, de când l-au vândut Ismaeliţilor şi până când au ajuns la închisoare. Sunt interesante transformările felului lor de a gândi. Iniţial, ei credeau că hotărârea lor de a-l ucide sau de a-l vinde era şi cea justă. Imediat după vânzarea acestuia, ei se aşează să mănânce, iar atunci când vin la tatăl lor, nu-i mişcă suferinţele acestuia, nici faptul că nu poate primi condoleanţe pentru pierderea lui Iosef. Ei nu se gândesc că au greşit, până când guvernatorul Egiptului nu-i trimite la închisoare: atunci se produce o schimbare a gândirii lor.

Ne putem întreba ce s-a petrecut cu ei.

În Talmudul „Brahot" se află scris: IM ROHE ADAM ŞEISURIN BAIM ELAV IFAŞFEŞ BEMAASAV – „Dacă un om vede că se abat asupra lui mari necazuri, el trebuie să cugete la faptele sale".

Cugetând la faptele noastre, vom înțelege poate că acestea își au cauza în noi înșine. La această concluzie au ajuns frații lui Iosef. Când ei au înțeles că AŞEMIM ANAHNU – „Vinovați suntem" –, au înțeles că remuşcările lor sunt tardive, căci oricine altcineva în locul lor s-ar fi căit de mult.

Pericopa „Mikeț" reprezintă o speranță într-un viitor mai bun nu numai pentru Iosef, ci pentru un întreg popor.

Deschiderea festivă a acestei pericope, VAIEHI MIKEŢ ŞNATAIM – „Şi a fost la capătul celor doi ani" (Bereşit - Geneza, 41:1) –, marchează începutul unei noi epoci, simbolizând ieşirea din întuneric spre lumină, speranța poporului evreu de a întâlni o licărire de lumină în cel mai profund întuneric.

Pericopa aceasta noi o citim întotdeauna în zilele de Hanuca - sărbătoarea lumânărelelor.

Povestirile despre Iosef pot fi comparate cu epoca Haşmoneilor, când Templul a fost pângărit, evreii reuşind să-şi învingă duşmanii şi să readucă lumina în Templu.

Pericopa ne relatează sfârşitul unei epoci grele din viața lui Iosef. La început, Iosef e aruncat într-o groapă, e scos de acolo şi vândut în Egipt, e aruncat în închisoare, ca, în sfârşit, să devină adjunctul Faraonului. În literatura modernă, Iosef şi frații săi sunt subiectul unei trilogii a lui Thomas Mann.

VAIAR IOSEF ITAM ET BENIAMIN – „Şi Iosef a văzut cu ei pe Beniamin" (Bereşit - Geneza, 43:16)

11. VAIGAŞ

Asistăm, în lectura acestei pericope, la întâlnirea gravă a lui Iehuda cu Iosef, ca urmare a deciziei lui Iosef conform căreia Beniamin să rămână în Egipt.

Pericopa „Vaigaş" redă evoluția dramatică a evenimentelor în casa lui Iacob, din momentul vânzării lui Iosef ismaeliților. La începutul pericopei, este descrisă venirea în Egipt a fraților lui Iosef, cu fețele ruşinate, speriați de un viitor necunoscut, iar la sfârşitul pericopei, asistăm la reunirea familiei, după 22 de ani.

Întâlnirea atinge punctul culminant atunci când Iosef îi trimite afară din sala de primire pe toți egiptenii, rămânând numai cu frații săi, cărora le declară: ANI IOSEF HAOD AVI HAI? – „Eu sunt Iosef, tatăl meu oare mai trăieşte?" (Bereşit - Geneza, 45:3).

Când Iehuda păşeşte către Iosef („Vaigaş" – „Păşeşte"), îi explică de ce el este cel care stăruie în favoarea lui Beniamin, şi nu ceilalți frați: „Eu sunt chezaş pentru întoarcerea lui Beniamin la tatăl său".

Deşi nu era primul născut, pericopa insistă în repetate rânduri cu referire la inteligența şi puterea de convingere ale lui Iehuda asupra celor din jur. Pentru prima oară, acest lucru a fost reliefat în momentul în care Iehuda salvează viața lui Iosef, atunci când frații plănuiau să-l ucidă.

Tot Iehuda este cel care-l convinge pe Iacob să i-l dea pe Beniamin şi, acum, tot el este cel care vorbeşte cu Iosef.

Talmudul explică legea chezaşului (girantului), după modelul lui Iehuda: un girant ia locul celui pentru care garantează, atunci când condiţiile înţelegerii nu sunt respectate. Dacă este vorba de un împrumut, girantul răspunde ca şi cum el personal ar fi luat împrumutul.

În cazul de faţă, Iehuda a girat faţă de tatăl său că se va reîntoarce cu Beniamin şi, în consecinţă, el trebuie să intervină pentru a-l readuce acasă şi a nu-l lăsa ostatic în Egipt.

Problema girului dobândeşte astfel dimensiuni morale pentru întreg poporul. Înţelepţii susţin: KOL ISRAEL AREVIM ZE LAZE – „Toţi evreii sunt giranţi unul pentru altul", insistând asupra unităţii poporului, în cadrul căruia fiecare răspunde pentru celălalt. Ne putem întreba de ce Iosef a fost atât de dur cu fraţii săi. El este numit şi IOSEF HAŢADIK – Iosef cel pios, cel perfect. Atunci, nu şi-a putut declina imediat identitatea? A urmărit oare să se răzbune? Dar o astfel de atitudine nu ar fi fost în conformitate cu personalitatea lui. Comentatorii au dat răspunsuri clare la aceste întrebări. Cunoaştem renumitul verset MAASEI AVOT SIMAN LEBANIM – „Faptele părinţilor se arată la fiii lor". Copiii învaţă din faptele părinţilor, atât lucrurile bune, dar, din păcate, şi pe cele rele.

Strămoşul Abraham era un exemplu de fapte bune, primitor, ospitalier, dar, din nefericire, mai târziu, au apărut neînţelegerile dintre Iţhac şi Ismael, cearta dintre Esav şi Iacob, şi, ceea ce a fost mai grav, ura fraţilor faţă de Iosef. Comentatorii interpretează că Iosef a vrut să facă tot posibilul pentru ca această ură să înceteze, fraţii trebuind să trăiască în dragoste şi înţelegere. Cu atitudinea sa faţă de aceştia, el i-a făcut să recunoască: AŞEMIM ANAHNU – „Vinovaţi suntem". El a obţinut astfel nu

numai ca fraţii să se căiască pentru ceea ce făcuseră, ci, atunci când a dorit ca Beniamin să rămână lângă el, i-a determinat să dovedească solidaritate. Astfel, Iehuda declară: NAFŞO KEŞURA BENAFŞO – „Sufletul său e legat de sufletul lui", referindu-se de astă dată la tatăl lor.

Această declaraţie a fost de-ajuns pentru ca Iosef să-şi dea seama că fraţii lui au înţeles că ura nu duce pe drumul cel drept.

În acele clipe, când Iosef a înţeles durerea lor şi, mai ales, pe a tatălui său, care se afla în Ereţ Kanaan, el le-a destăinuit: ANI IOSEF – „Eu sunt Iosef".

Asistăm aici la încheierea unei epoci importante, care a durat de la visele lui Iosef, de la drumul lui pentru a vedea ce fac fraţii la câmp, la epoca de sclavie la palatul Faraonului şi până în clipa când, bucuros că tatăl său trăieşte, Iosef le-a arătat fraţilor iubire, şi nu ranchiună pentru a-l fi vândut în Egipt.

VEATA AL TEAŢVU – „Şi acum nu fiţi trişti" (Bereşit - Geneza, 45:5), le-a spus Iosef fraţilor săi. Rabinul din Karliov susţine că voioşia sufletului ne ajută să îndeplinim dorinţele Divinităţii, în timp ce tristeţea poate conduce spre păcate.

Ţadicul Rabi Israel din Rudjin susţine chiar că, pentru ca evreul să fie aproape de Dumnezeu, el nu are voie să fie trist. Cine nu simte bucuria vieţii nu poate fi aproape de Cel-de-Sus. Astfel, problema unităţii familiei şi a poporului evreu îşi păstrează actualitatea, de mii de ani încoace.

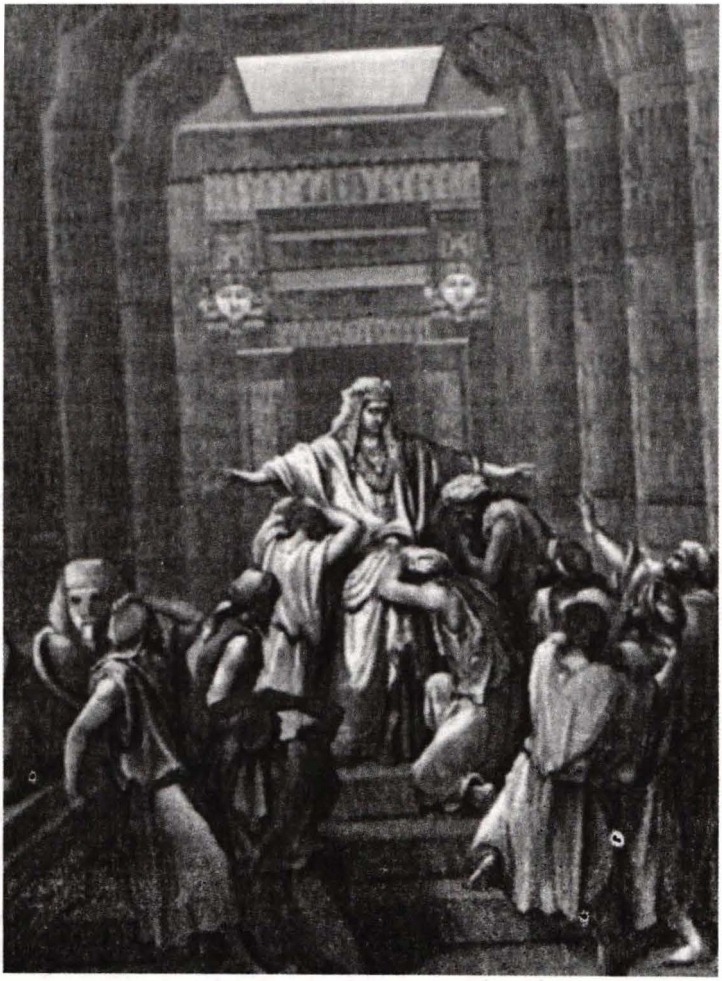

ANI IOSEF – „Eu sunt Iosef" (Bereşit - Geneza, 45:3)

12. VAIHI

De-a lungul acestei pericope, urmărim viața lui Iacob în Egipt – cei 17 ani petrecuți acolo, cu presimțirea că i se apropie sfârșitul și cu dorința de a fi îngropat lângă părinții lui, în Maarat Hamahpela.

Asistăm la binecuvântarea pe care Iacob o dă fiecăruia dintre fiii săi, inclusiv celor doi copii ai lui Iosef, apoi la moartea lui Iacob și la doliul tuturora.

Urmează rugămintea lui Iosef de a odihni și el în Ereț Kanaan și, în cele din urmă, moartea acestuia.

„Vaihi" încheie prima carte a Torei, „Bereșit" („Facerea" sau „Geneza"), fiind de fapt sfârșitul perioadei patriarhilor noștri, marcat prin moartea celui de-al treilea, Iacob, după Abraham și Ițhac. Mormintele tuturora se află în Hebron, în Maarat Hamahpela (Grota Patriarhilor).

Zece pericope, din cele douăsprezece, câte conține această carte, descriu viața patriarhilor Abraham, Ițhac și Iacob.

Perioada celor 17 ani trăiți de Iacob în Egipt reprezintă de fapt o întrerupere a vieții noastre în Țara Făgăduinței, dar aceasta este reluată prin testamentele date de Iacob și Iosef, unde se spune clar că nu ne vom afla odihna decât în țara noastră.

Atât prima carte a Torei, cât și ultima, cea de-a cincea (Deuteronomul), se termină prin moartea conducătorului: prima, cu moartea lui Iacob, iar a cincea, cu moartea lui Moșe – tatăl profeților. Ambele cărți

cuprind binecuvântarea celor ce se despart de urmaşi. Iacob binecuvântează copiii, iar Moşe, poporul.

Pentru Iacob, este foarte important să fie îngropat lângă părinţii lui. Mai întâi, el îl roagă pe Iosef să fie îngropat în Hebron, iar apoi repetă rugămintea tuturora. Prin aceasta, el îşi exprimă dorinţa ca toţi copiii să participe la îndeplinirea acestei rugăminţi, cu respectul cuvenit unui tată. Iacob nu uită să-i explice lui Iosef că mama lui, Rahel, a fost îngropată la Beit Lehem, pentru că a murit pe drum, ca o scuză faţă de Iosef, că mama lui nu este îngropată în cripta familiei.

VAIHI IACOV BEEREŢ MIŢRAIM ŞEVAESRE ŞANA – „Şi Iacob a trăit în Egipt 17 ani" (Bereşit - Geneza, 47:28).

Comentatorul Baal Haturim susţine că aceştia au fost anii cei mai buni din viaţa lui, împreună cu cei 17 ani de la naşterea lui Iosef şi până la dispariţia lui. S-ar putea pune, pe bună dreptate, întrebarea cum este posibil ca cei mai fericiţi ani ai părintelui nostru Iacob să fi fost cei pe care i-a petrecut în Egipt, şi nu în ţara lui.

Toţi cei care au interpretat acest verset sunt de acord că, atunci când omul ajunge la un înalt nivel de spiritualitate, el îl slujeşte pe Dumnezeu cu dragoste şi credinţă, şi indiferent pe ce meleaguri s-ar afla, el poate fi fericit.

Iacob îi depăşise, sub aspect moral, pe cei din jur, astfel încât pentru el nu mai prezentau importanţă nici Lavan, nici egiptenii, care adorau idolii. Iacob ştia că Dumnezeu este unul şi acelaşi cu al strămunilor săi Abraham şi Iţhac.

El îşi binecuvântează aşadar copiii, inclusiv pe cei doi fii ai lui Iosef, Menaşe şi Efraim.

VAIVAREH ET IOSEF – „Şi a binecuvântat pe Iosef" (Bereşit - Geneza, 48:15).

În fapt, dacă au fost binecuvântați copiii lui Iosef, atunci, ne-am întreba, de ce este scris că a fost binecuvântat Iosef.

Mate Haaron susține că cea mai mare binecuvântare pentru un părinte este atunci când copiii săi urmează drumul cel drept şi se poate mândri cu ei. Reuşita copiilor înseamnă fericirea părinților.

VAIASEM ET EFRAIM LIFNEI MENAŞE – „Şi a pus pe Efraim înaintea lui Menaşe" (Bereşit - Geneza, 48:20).

Conform interpretării lui Hefeț Haim, Tora acordă o mai mare importanță generației tinere. Efraim este cel mai tânăr, şi de aceea Iacob, în binecuvântarea sa, îi acordă întâietate.

Tineretul trebuie îndrumat cu dragoste şi blândețe, convingându-l de importanța sa pentru societate, pentru a-l îndruma pe făgaşul cel drept.

Menaşe şi Efraim, deşi născuți în Egipt, erau totuşi descendenții lui Iacob. Naşterea lor a însemnat lumina ivită în bezna ce domnea pe acele meleaguri, fiind mândria poporului evreu. Până astăzi, în binecuvântarea părinților față de copii, se spune: „Să fii ca Efraim şi Menaşe".

VAIEASEF EL AMA – „Şi şi-a dat sufletul"
(Bereşit - Geneza, 49:33)

13. ŞEMOT

Este pericopa care deschide cea de-a doua carte a Torei, cartea „Exodus" – „Ieşirea".

Sunt redate aici întâmplările poporului evreu în Egipt – epoca de după moartea lui Iacob şi a lui Iosef.

Pericopa începe cu cei 70 de oameni care au ajuns cu Iacob în Egipt, relatând că aceştia au devenit, cu timpul, un popor mare.

Faraonul a decis că evreii reprezentau un mare pericol pentru Egipt şi, de aceea, a dispus să fie supuşi la munci grele, care să-i extermine. Cu acelaşi scop, el a dispus uciderea nou-născuţilor de parte bărbătească, dar, pentru că nu obţine acest lucru de la moaşele evreice, el porunceşte să fie aruncaţi în Nil.

Printr-o minune divină, a putut fi salvat numai Moşe. Acesta a devenit un conducător îndurerat de duşmănia contra poporului său. El însuşi, fiind în primejdie, a fugit în ţara Midian.

Dumnezeu i se arată pentru prima oară în deşert, poruncindu-i să-l întâlnească pe fratele său Haaron. Ei vor trebui să plece în Egipt ca soli ai Divinităţii şi să se înfăţişeze dinaintea Faraonului, pentru a cere eliberarea poporului evreu.

Faraonul însă îngreunează munca şi înăspreşte persecuţiile. Dar acest lucru se va dovedi o dificultate

temporară, o coborâre înaintea urcuşului. În viitor, vedem că puterea Divinităţii îi nimiceşte pe cei care ne asupresc. Asistăm astfel la formarea poporului evreu.

Cei 70 de oameni veniţi în regiunea Goşen devin un popor unit.

VEELU ŞEMOT BNEI ISRAEL HABAIM MIŢ RAIMA – „Şi acestea sunt numele fiilor lui Israel (Iacob) care au venit în Egipt" (Şemot - Exodus, 1:1).

Rabinul din Bălţi subliniază în acest verset că termenul „Habaim" – cei care au venit – arată că cei veniţi cu Iacob şi urmaşii lor, deşi au locuit în Egipt, s-au menţinut ca evrei, fără a se lăsa influenţaţi de egipteni.

Baal Haturim susţine că, deşi erau prizonieri, ei şi-au păstrat, totuşi, credinţa şi numele.

Sfat Emet merge mai departe, elogiindu-i pe cei 70 coborâţi în Egipt. El îi compară cu stelele de pe cer, menţionând că Bnei Israel au luminat asemenea aştrilor, aducând credinţa în Dumnezeu pretutindeni unde s-ar fi aflat.

Cu cât evreii au rămas mai mult timp în Egipt, ei au dorit mai fierbinte ziua eliberării lor, simţindu-se tot mai puţin cetăţeni ai Egiptului.

Sentimentul înstrăinării într-o ţară care nu le aparţinea îi îndemna să păstreze şi mai mult caracterul evreiesc al poporului.

VE IOSEF HAIA BEMIŢRAIM – „Şi Iosef a fost în Egipt" (Şemot - Exodus, 1:5).

Raşi susţine că este vorba de Iosef, care păstorea oile tatălui său. Regele Solomon se roagă să nu fie supus grelelor încercări de a fi sărac şi apoi bogat. Superioritatea morală a lui Iosef este relevată prin aceea că el a rămas egal cu el însuşi, atât cât a fost un păstor sărac, cât şi ca guvernator în Egipt.

VATIRENA AMIALDOT ET AELOIM – „Moaşelor le era frică de Dumnezeu" (Şemot - Exodus, 1:17).

Istoria poporului evreu, din anii în care evreii sufereau sub jugul egiptean, relevă un lucru foarte interesant: rolul femeilor în existența acestui popor.

În cazul de față, este reliefat curajul deosebit al femeilor, care au cutezat să nesocotească ordinul Faraonului.

Faraonul le-a poruncit să ucidă imediat orice copil de sex masculin a cărui naştere o vor asista, lăsând să trăiască doar fetele. Ele au spus VATIRENA, că le este teamă, şi nu au executat ordinul, pronunțând, de fapt, că ele erau chemate atunci când copiii erau deja născuți. Conform planurilor Faraonului, lipsa băieților trebuia să ducă la imposibilitatea întemeierii unor noi familii evreieşti. În acest fel, fetele aveau să se căsătorească cu egipteni şi, o dată cu dispariția poporului evreu, ar fi dispărut şi pericolul pe care acesta îl reprezenta pentru egipteni.

Este subliniată aici extrema importanță a rolului femeilor pentru continuitatea poporului nostru.

Un alt act de curaj, de o extremă importanță, a fost cel prin care femeile au venit cu dansuri şi tobe pentru a mulțumi Divinității, după despicarea Mării Roşii, la ieşirea evreilor din Egipt.

VATIKAH LO TEIVAT – „Şi a luat un coş" (Şemot - Exodus, 2:3).

Este vorba de coşul în care a fost aşezat pruncul Moşe, în speranța că va fi salvat pe apele Nilului.

Rabinul Zalman Sorțkin se întreabă dacă Moşe nu putea fi salvat şi în alt mod, dacă aceasta a fost dorința Divinității, fără a fi pus în primejdie. Pentru a salva

poporul evreu, Moşe trebuia să sufere asemenea celorlalţi copii, care, din păcate, au pierit înecaţi.

VATIŞLAH ET AMATA – „A întins mâna" (fiica Faraonului, care l-a salvat) (Şemot - Exodus, 2:5).

În acest caz, conform interpretării Rabinului Iţhac din Vorka, s-ar fi petrecut atunci o minune: fiica Faraonului a putut ajunge cu mâna până în mijlocul apelor Nilului, pentru a putea prinde coşul, salvându-l pe Moşe. Explicaţia acestui simbol ar fi că, atunci când există cu adevărat voinţa de a salva pe cineva, nu se stă prea mult pe gânduri, privitor la reuşită. Cine vrea cu adevărat să salveze o viaţă omenească trebuie să încerce şi să facă tot ce-i stă în putinţă. Dacă un om face tot posibilul pentru a-şi salva aproapele, Dumnezeu îl va ajuta să ducă la bun sfârşit misiunea pe care şi-a asumat-o.

VAIGDAL MOŞE – „Moşe a devenit mare" (Şemot - Exodus, 2:11).

Moşe a crescut mare, dar nu ca un om obişnuit. El a crescut la palatul Faraonului, fără a-şi uita fraţii, care trăiau în mizerie. Zilnic, se ducea printre ei. Când a fugit din Egipt şi i s-a născut primul copil, el l-a botezat Gherşon, adică „străin de aceste meleaguri". Fiind alături de fraţii lui, Moşe i-a învăţat să fie puternici, rezistând tuturor presiunilor.

VATIREU ET HAIALED – „Şi a văzut copilul" (Şemot - Exodus, 2:6)

14. VAERA

Ultimul capitol al pericopei „Şemot" cuprinde strigătul lui Moşe către Divinitate: LAMA AREOTA LAAM HAZE – „De ce ai făcut mai rău acestui popor?" (Şemot - Exodus, 5:22), cu referire la muncile mai grele pe care Faraonul le-a impus poporului evreu. Pericopa de care ne ocupăm cuprinde răspunsul Divinităţii la acest strigăt, cu vorbele: VEOŢEITI ETHEM – „Vă voi scoate (din Egipt)". Moşe nu avea de ce se nelinişti în privinţa faptului că Divinitatea avea să-şi ţină făgăduiala de a elibera poporul. Într-adevăr, Divinitatea îl previne că a venit timpul să îndeplinească promisiunea făcută lui Abraham, Iţhac şi Iacob.

În aceeaşi pericopă, „Vaera", asistăm la repetatele insistenţe ale lui Moşe ca Faraonul să elibereze evreii din Egipt. Refuzul Faraonului are drept consecinţă plăgile trimise de Divinitate asupra Egiptului, ca pedeapsă pentru menţinerea în sclavie a poporului evreu. O altă cauză a acestei pedepse era faptul că egiptenii nu recunoşteau existenţa Divinităţii.

Faraonul nu recunoştea că există o putere superioară care conduce lumea, iar aceste plăgi au avut scopul de a-i demonstra puterea supremă a lui Dumnezeu.

Aceleaşi plăgi erau o învăţătură pentru poporul evreu, asupra măreţiei puterii superioare, pentru a povesti fiilor şi nepoţilor.

VAERA EL ABRAHAM EL IŢHAC VEEL IACOB – „Şi m-am arătat lui Abraham, lui Iţhac şi lui Iacob" (Şemot - Exodus, 6:3).

Interpretarea lui Raşi este: „M-am arătat părinţilor poporului".

Raşi insistă asupra faptului că Divinitatea s-a arătat fiecăruia în parte, şi nu pentru că fiecare ar fi moştenit personalitatea de la strămoşul său: i s-a arătat lui Iţhac pentru că era Iţhac, şi nu fiul lui Abraham. Fiecare îşi era aşadar „propriul părinte", purtând răspunderea faptelor sale.

În legătură cu acest verset, hasidimii (adepţii) povestesc că în faţa Rabinului din Ţanz, s-a prezentat un tânăr studios, iar la întrebarea cine este, a răspuns că era nepotul unui mare Rabin. „Eu te-am întrebat cine eşti tu, nu cine este bunicul tău", a replicat Rabinul.

VEOŢEITI ETHEM – „Şi vă voi scoate" (Şemot - Exodus, 6:6).

Poporul evreu, dotat cu o răbdare excepţională, a îndurat multe suferinţe, la capătul cărora a venit însă momentul eliberării.

În continuarea acestui verset, Divinitatea vesteşte patru aspecte foarte importante ale acestei eliberări:

VEOŢEITI... VEHIŢALTI... VEGAALTI... VELAKAHTI – „Vă voi scoate (din asuprirea egipteană), vă voi salva (de la muncile grele), vă voi elibera (cu mari minuni) şi vă voi lua (veţi fi ai mei ca popor)" (Şemot - Exodus, 6:6,7).

Rambam explică aceste expresii, arătând că eliberarea comporta patru etape. El susţine că VEOŢEITI – „vă voi scoate" – arată eliberarea din sclavie; VEHIŢALTI – „salvarea de obligaţia de a le plăti biruri egiptenilor"; VEGAALTI – „cruţarea de plăgile care au

căzut asupra Egiptului"; VELAKAHTI – „voi veți fi poporul ales de Mine".

VENATATI OTA LAHEM MORAȘA – „Vă voi da țara ca moștenire" (Șemot - Exodus, 6:8).

Cuvântul exact în limba ebraică pentru moștenire este IERUȘA, și nu MORAȘA, ca în acest verset.

Comentatorii susțin că această schimbare a fost făcută intenționat, referindu-se nu la o moștenire directă, ci la aceea destinată urmașilor săi. Țara Făgăduinței nu a fost dată direct evreilor eliberați, ci urmașilor acestora. Poporul a pribegit patruzeci de ani în pustiu, iar copiii lor au ajuns în Țara Făgăduinței.

O altă interpretare ar fi că termenul obișnuit de moștenire se referă la legatul unui tată față de copiii săi, în timp ce MORAȘA înseamnă „moștenire pentru eternitate".

DEREH ȘLOȘA IAMIM NELEH BAMIDBAR – „Un drum de trei zile să mergem în pustiu" (Șemot - Exodus, 8:23).

Moșe a ascuns Faraonului că poporul trebuie eliberat de sub jugul egiptean, pretextând că vor pleca pentru trei zile în pustiu.

Comentatorii se întreabă de ce Moșe nu și-a declarat limpede intenția. Ei găsesc răspunsul că, în acest caz, Faraonul ar fi judecat altfel în legătură cu eliberarea poporului, înțelegând că va pierde definitiv mâna de lucru, fiind vorba de zeci de mii de sclavi.

Faraonul nu a vrut să elibereze nici pentru trei zile evreii, atrăgându-și astfel bine meritatele pedepse cumplite, trimise de Divinitate pentru cruzimea lui.

KAH ET MATHA VEAŞLEH LIFNEI PARO IEHI LETANIN –
„Ia bastonul, aruncă-l dinaintea Faraonului şi să fie crocodil"
(Şemot – Exodus, 7:9)

15. BO

Pericopa redă sfârşitul fericit al luptei lui Moşe pentru a scoate poporul de sub jugul egiptean. Numai eliberându-se, poporul putea îndeplini poruncile Divine. De aceea vom întâlni aici cele 20 de porunci date de Divinitate întregului popor, începând cu sfinţirea unei luni noi şi până la jertfa din ajun de Pesah.

Sunt descrise aici plăgile cu care Divinitatea i-a pedepsit pe egipteni.

Lupta îndelungată dintre Faraon şi poporul evreu atinge acum punctul culminant şi apoi ajunge la capăt. Moartea primilor născuţi egipteni a clătinat poziţia fermă a tiranului egiptean şi a dărâmat zidurile robiei.

S-ar pune întrebarea de ce tocmai după nouă plăgi, de-abia la a zecea Faraonul s-a înduplecat. Oare faptul că Faraonul era şi el prim-născut l-a făcut să cedeze, sau strigătele poporului, care avea câte un mort în fiecare casă?

În lupta pentru a înfrânge poporul evreu, Faraonul a încercat nimicirea acestuia, mai întâi cu muncile istovitoare şi apoi cu uciderea nou-născuţilor. Văzând că nu izbuteşte, el s-a întrebat cărei voinţe se datorează dăinuirea a ceea ce dorea să distrugă.

Dar la venirea celei de-a zecea plăgi, moartea primului născut, Faraonul şi-a dat seama că însăşi familia egipteană se distruge. Primul născut este veriga de legătură între tatăl familiei şi ceilalţi membri ai acesteia, „coloana vertebrală" a celulei familiale. Faraonul a simţit

ce înseamnă smulgerea unui copil din familie, dându-şi seama de gravitatea nenorocirii abătute asupra ţării sale. Atunci, i-a chemat pe Moşe şi Aaron şi le-a spus să plece cu toţii.

VAIOMER HAŞEM EL MOŞE BO EL PARO – „Dumnezeu a grăit lui Moşe: «Vino la Faraon»" (Şemot - Exodus, 10:1).

Rabinul Mendel din Koţk susţine că în acest verset ar fi trebuit să se scrie „du-te" şi nu „vino" (la Faraon). Dar versetul se referă la faptul că însuşi Dumnezeu mergea cu Moşe, sensul esenţial devenind: „Vino cu mine".

BINUREINU UBIZKENEINU NEILEH... KI HAG HAŞEM LANU – „Tineretul şi cei în vârstă vom merge, căci avem sărbătoarea Domnului" (Şemot - Exodus, 10:9). O sărbătoare fără tineret nu este o sărbătoare deplină.

Ismah Moşe susţine că însăşi alăturarea tineretului la cei vârstnici este o sărbătoare.

Un verset scris cu milenii în urmă îşi păstrează actualitatea: oricine este fericit atunci când copiii îi urmează drumul.

Faraonul a întrebat pe Moşe cine vrea să plece din Egipt, iar răspunsul acestuia a fost: „Tinerii şi bătrânii".

S-ar putea pune întrebarea de ce Moşe nu i-a menţionat mai întâi pe bătrâni care, din respect, au prioritate. În viaţă, ei sunt cei dintâi consultaţi, faţă de tineri.

Intenţia lui Moşe este aici bine gândită: cea mai importantă era salvarea tineretului, acesta fiind şi cel mai expus pericolului asimilării, căci vârstnicii erau legaţi de obiceiurile părinţilor.

În epoca contemporană, atunci când au pierit în Holocaust 6 milioane de evrei, dintre care 400 000 originari din România, nu a existat un Moşe care să

întrebe Divinitatea: LAMA AREOTA – „De ce ai înrăutățit situația poporului", dar poporul a păstrat aceeași speranță într-un viitor mai bun.

VEIȘALU IȘ MEET REEHU... KLEI KESEF UKLEI ZAAV – „Și să împrumute unul de la altul (de la egipteni) piese de argint și de aur" (Șemot - Exodus, 11:2).

Talmudul relatează că, în zilele lui Alexandru Machedon, egiptenii au întrebat evreii de ce i-au înșelat, de ce au luat cu împrumut lucruri pe care nici nu se gândeau să le restituie.

Această problemă comportă două răspunsuri: în primul rând, Divinitatea a socotit că aceste lucruri li se cuveneau evreilor ca plată pentru munca grea pe care au depus-o, iar în al doilea rând, a impus această pedeapsă egiptenilor care i-au ținut pe evrei în robie.

Divinitatea a poruncit împrumutul obiectelor de valoare, pentru ca evreii să-și capete drepturile pentru munca silită în Egipt. În acest fel s-a îndeplinit și făgăduiala: VEAHREI HEN IEȚU BIRHUȘ GADOL – „Și apoi vor ieși cu averi mari".

Aceeași pericopă se ocupă de Moșe, omul care a condus poporul evreu: GAM HAIȘ MOȘE GADOL MEOD BEERET MIȚRAIM BEEINEI AVDEI PARO UBEEINEI HAAM – „Și omul Moșe este foarte mare în Egipt, și în ochii slugilor Faraonului și ai poporului" (Șemot - Exodus, 11:3).

După explicațiile unui comentator, se întâmplă rareori ca un om să fie prețuit și de regi, și de nobili, și de popor. De obicei, dacă cineva este bine văzut în anumite cercuri, este detestat în altele. Dar Moșe avea un caracter cu totul deosebit, știind să se facă prețuit atât în cercurile Faraonului și ale suitei sale, cât și în rândul poporului.

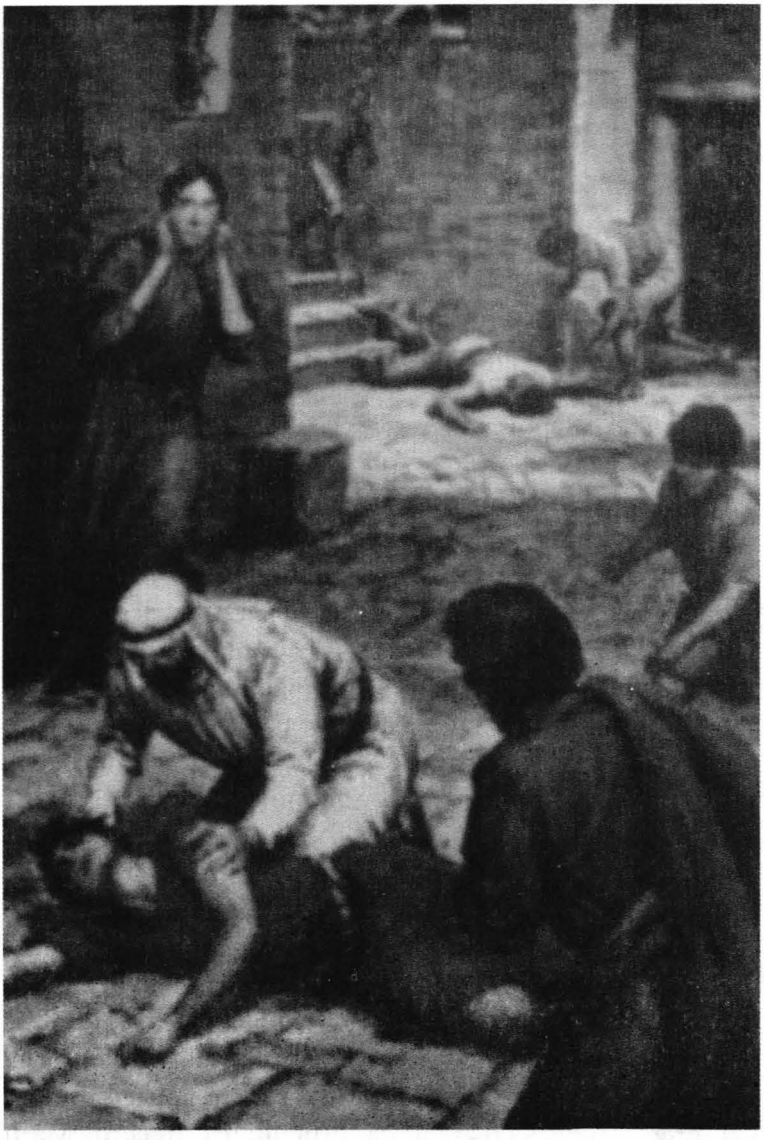

VEAITA ȚEAKA GEDOLA – „Și a fost un țipăt mare”
(Șemot - Exodus, 11:6)

16. BEŞALAH

Îi însoţim în această pericopă pe evreii ieşiţi din Egipt, la primii lor paşi ca oameni liberi, prin deşertul Sinai. Faraonul care, după cum am văzut în pericopa precedentă, a îngăduit plecarea evreilor din Egipt, s-a răzgândit şi a poruncit ca aceştia să fie urmăriţi cu o armată numeroasă.

Când evreii au ajuns, în drumul lor, la Marea Roşie, au zărit în urmă armata egipteană.

Una din cele mai mari minuni trimise poporului evreu la ieşirea din Egipt a fost despicarea Mării Roşii.

Înţelepţii susţin că această minune s-a întâmplat datorită lui Nahşon, fiul lui Aminadav. Acesta, văzând poporul prins între egipteni şi mare, s-a sacrificat şi a sărit în apă, în urma lui au venit şi alţii, iar în acel moment, apele s-au dat la o parte. Din anumite puncte de vedere, această jertfă poate fi înţeleasă. Era înainte de primirea legilor Torei, iar părerile poporului erau împărţite. Unii voiau să se întoarcă în Egipt, alţii să lupte cu egiptenii şi alţii se cufundaseră în rugăciune.

Atunci când Nahşon a sărit în apă, vitejia i-a fost cu atât mai mare. În credinţa lui puternică, el ştia că Dumnezeu a promis poporului că-l va scoate din Egipt pentru a-l duce în Ţara Făgăduinţei. El cunoştea drumul cel drept, fiind conştient că dificultatea trecerii Mării Roşii trebuia depăşită. Nu s-a gândit, aşadar, numai pentru

sine, ci şi la faptul că trebuie împlinită porunca Divinităţii, aceea de a ajunge la Muntele Sinai.

În acele clipe, Moşe se adresează Divinităţii cu un strigăt de alarmă, iar Divinitatea îi grăieşte:

MA TIŢAK ELAI, DABER EL BNEI ISRAEL VEISAU – „Ce ţipi la mine, vorbeşte poporului lui Israel să înainteze" (Şemot - Exodus, 14:15), sensul acestor cuvinte fiind acela că, în clipele grele, teama nu slujeşte la nimic, că nu strigătele, ci faptele ajută.

VAHAMUŞIM ALU BNEI ISRAEL MEEREŢ MIŢRAIM – „Şi evreii au ieşit înarmaţi din Egipt" (Şemot - Exodus, 13:18).

S-ar pune întrebarea cum au găsit evreii arme în Egipt, dacă acolo au trăit în robie şi apoi au fost alungaţi. Răspunsul comentatorilor este că nu era vorba de arme în sens propriu. Sus-amintitele arme erau osemintele lui *Iosef Haţadic* – Iosef cel pios, care îi apăra de orice rău. Aceste oseminte erau „armele" lor. Un verset din scrierile sfinte susţine: că „Mai mari sunt ţadichimii când se strămută pe lumea cealaltă, decât pe lumea aceasta".

AZ IAŞIR MOŞE – „Atunci a cântat Moşe" (Şemot - Exodus, 15:1).

Evreii au ieşit din mare, salvaţi de primejdia egiptenilor, şi atunci Moşe a cântat un cântec de laudă. În ebraică, cuvântul „IAŞIR" este scris „IŞIR", format fiind din litera „I", care reprezintă numărul 10, şi cuvântul „ŞIR" – cântec.

Conform interpretării lui Baal Haturim, respectivul cuvânt nu se referă numai la cântarea lui Moşe, ci la toate cântările amintite în „Tanah" – Vechiul Testament –, în total zece cântări: cântarea mării (cea din pericopă), cântarea fântânii; cântarea ascultării; cântarea lui Iehoşua; cântarea Deborei; cântarea Hanei; cântarea lui David;

cântarea lui Şlomo; cântarea lui Hizkiahu şi cântarea viitorului. Cu acelaşi prilej al trecerii Mării Roşii, Miriam, sora lui Moşe, intonează, în continuarea cântării acestuia, o odă de mulţumire Divinităţii.

Sâmbăta în care este citită pericopa „Beşalah" are numele special de ŞABAT ŞIRA – „Sâmbăta Cântării"–, în amintirea fenomenalei minuni a despicării Mării Roşii.

Este o cântare în timpul căreia publicul obişnuieşte să stea în picioare. Cântarea face parte şi zilnic din rugăciunea de dimineaţă.

Aceeaşi pericopă include minunea hranei trimise de Divinitate poporului evreu: coborârea din cer a manei (MAN), care cădea şi era culeasă în fiecare dimineaţă, cu excepţia Sâmbetei. Mana nu putea fi folosită mai mult de o zi, pentru că se altera, dar Sâmbăta se petrecea o altă minune – putea fi consumată mana din ziua anterioară. În acest sens, versetul spune: IŞ LEHAŞER BEOHALO TIKHU – „Fiecare om să culeagă pentru el şi pentru cei din cortul său" (Şemot - Exodus, 16:16). Explicaţiile comentatorilor se referă la îndatorirea fiecăruia de a-şi întreţine soţia şi copiii, cât şi de a purta de grije întregii familii pe care o adăposteşte acoperişul casei sale.

VEAMAIM LAEM HOMA MIIMINAM UMISMOLAM – „Şi apa le era un zid în dreapta şi în stânga lor" (Şemot - Exodus, 14:22)

17. ITRO

Itro – preotul (cohenul) din Midian – vine în pustiu, împreună cu Ţipora, soţia lui Moşe, şi cei doi copii ai lor, pentru a-şi întâlni ginerele.

Auzind de cele petrecute cu poporul evreu, de eliberarea din Egipt şi de minunea despicării Mării Roşii, Itro a decis că venise timpul reunirii familiei, despărţită de la plecarea lui Moşe în Egipt. Până atunci, Itro s-a închinat la idoli, dar văzând toate minunile Domnului, a decis să creadă în Divinitate.

Trebuie să menţionăm marile merite pe care le-a avut Itro în trecut. Moşe a fugit din casa Faraonului, din Egipt, de teamă că ar fi putut fi ucis. El a găsit adăpost în casa lui Itro, care, ulterior, i-a devenit socru şi bunicul copiilor marelui conducător al poporului evreu.

Profund impresionat de cele auzite şi văzute şi constatând că Moşe e unicul judecător care se ocupă de toate problemele ivite, Itro îl sfătuieşte pe Moşe să judece numai problemele serioase, iar pe cele de mai mică importanţă să le rezerve judecătorilor de diferite ranguri, pe care să-i numească, urmând ca aceştia să răspundă de grupuri mai mari sau mai restrânse.

Primirea celor 10 porunci pe Muntele Sinai reprezintă punctul culminant al acestei pericope.

VAIKAH ITRO HOTEN MOŞE ET ŢIPORA EŞET MOŞE – „Şi a luat Itro, socrul lui Moşe, pe Ţipora, soţia lui Moşe" (Şemot - Exodus, 18:2)

Comentatorii s-au întrebat de ce este menționat că Itro a luat pe „Țipora, soția lui Moşe", şi nu pe „Țipora, fiica lui". Itro, ca mare preot al statului Midian, era el însuşi o mare personalitate. Dar Moşe devenise conducătorul poporului cu o istorie atât de bogată în mari evenimente şi de aceea se accentuează faptul că Țipora îi era soție.

Urmând sfatul lui Itro, Moşe şi-a ales dregători care să-l ajute în misiunea lui. Aceştia s-au numit ANŞEI EMET – „oameni care vor căuta adevărul" (Şemot-Eodus, 18: 21).

Pentru demnitatea de judecători, Moşe a căutat oameni care cunoşteau însemnătatea adevărului şi care aveau să caute să-l descopere.

Rabinul din Modzici explică acest verset după sensul literelor ebraice. Conform interpretării lui, cuvântul „Şeker" (minciună) este alcătuit din literele Şin, Kuf, Reiş, care în alfabetul ebraic sunt învecinate şi deci pot fi recunoscute cu uşurință. Cuvântul „Emet" (adevăr), este format din literele Alef (prima literă din alfabet), Mem (aflat la mijlocul alfabetului) şi Tav (ultima literă a acestuia). În căutarea adevărului, îl putem afla uneori la începutul drumului, alteori trebuie să ajungem la mijlocul drumului, iar alteori, să parcurgem drumul în întregime – adică până la sfârşitul alfabetului.

După cum menționam, punctul culminant este primirea celor 10 porunci: VAIERED MOŞE MIN HAAR EL HAAM – „Şi Moşe a coborât de pe munte la popor" (Şemot - Exodus, 19:14).

Raşi subliniază faptul că Moşe, deşi se afla pe munte, în apropierea Divinității, nu s-a îndepărtat de popor, ci a coborât către acesta.

Prin aceasta, Moşe a constituit un exemplu pentru conducătorii care trebuie să fie în mijlocul poporului lor şi nu să-l menţină la distanţă.

Cele 10 porunci ne arată calea pe care trebuie să o urmăm. Ne vom limita la una dintre ele, şi anume LO TAHMOD – „să nu săvârşeşti adulter" (Şemot - Exodus, 20:14), Tora dezvoltând în continuare că este vorba de interdicţia de a râvni la casa aproapelui, la femeia şi la ogorul său.

În „Pirkei Avot" – un tratat al Mişnei – găsim versetul EIZEI DEREH TOVA ŞEIDBAK BA HAADAM – „Care este drumul cel bun pe care să-l aleagă omul?", întrebare ce preocupă cinci rabini care au învăţat cu Rabinul Iohanan ben Zacai. Răspunsul primului rabin, Eliezer ben Orknus, este că omul trebuie să aibă un ochi bun; un altul, Rabinul Eliezer ben Arah, interpretează că este vorba de o inimă bună. Acesta din urmă a fost apreciat de Rabinul Iohanan ben Zacai, căci, a conchis el, „cine are o inimă bună are şi un ochi bun".

Când se pune întrebarea ce trebuie să facă omul pentru a se îndepărta de rău, răspunsurile sunt „un ochi rău şi, respectiv, o inimă rea", inima rea cuprinzând şi ochiul rău. Aşadar, pentru a ajunge la o inimă bună, la un caracter bun, trebuie să ne cenzurăm invidia, care constă în a vedea cu ochi răi ceea ce face, sau ceea ce are aproapele nostru.

Porunca sus-menţionată trebuie respectată cu strictețe, căci, înfrânându-ne invidia, ne vom cenzura şi tendinţele antisociale de a fura, de a ucide sau de a ne însuşi casa altuia. O veche zicală spune: EIZE AŞIR ASAMEAH BEHELKO – „Bogat este cel care se mulţumeşte cu ceea ce are".

VECOL HAAM ROHIM ET HAKOLOT – (Moşe cu tablele celor 10 porunci) – „Şi tot poporul «vede» glasul" (Şemot - Exodus, 20:16)

18. MIŞPATIM

Sensul noţiunii de „Mişpatim" este de „legi" şi, după cum arată titlul acestei pericope, vom găsi aici legi de ordin general şi pe cele care reglementează viaţa cotidiană.

În pericopa anterioară, „Itro", am asistat la predarea celor 10 porunci pe Muntele Sinai, iar în prezenta, găsim legi privitoare la relaţiile interumane şi la comportamentul social.

Această pericopă pune bazele legilor şi este cel mai mare tezaur pe care-l posedăm în problemele legislaţiei. Găsim aici legile unui sclav, legi personale, legi în legătură cu un orfan, cu o văduvă, legi în legătură cu furtul, familia, ceea ce ne e permis a face şi ce nu, despre împrumuturi, despre dreptate, cum să ne comportăm, despre sărbători şi multe altele.

Poporul evreu scos din Egipt trece aici la o nouă etapă, la stabilirea unui stat în pustiu.

Trebuie să menţionăm că Moşe a consolidat pentru prima oară în lume un stat cu o legislaţie bine stabilită.

În fapt, legile de comportament sunt norme sociale de la sine înţelese, dar în Tora, ele apar în continuarea celor 10 porunci. Importanţa lor este marcată de începutul pericopei, VEELE HAMIŞPATIM – „şi acestea sunt legile", cuvântul „şi" insistând asupra continuităţii. Raşi susţine că în Tora se insistă asupra faptului că şi aceste legi au fost date pe Muntele Sinai, prevenindu-ne că au aceeaşi importanţă ca şi cele 10 porunci.

Prezenta pericopă reglementează normele de comportament față de semeni, felul în care trebuie să ne purtăm cu o văduvă, cu un orfan, cu un om sărac.

Trebuie să dovedim omenie şi înțelegere față de un om străin, amintindu-ne că şi noi am fost străini în altă țară.

IM IMAȚE... BEIADO HAGNEVA... ŞNAIM IŞALEM – „Dacă se va găsi în mâna sa (a hoțului) ceea ce a furat, să plătească dublul furtului" (Şemot - Exodus, 22:3).

„Haiom Iom" comentează acest verset într-o accepție largă, arătând că de la un hoț se pot învăța şapte lucruri cărora li se poate da o utilitate pozitivă: a merge fără zgomot; a-ți periclita viața pentru a-ți atinge țelul propus; un lucru mic are aceeaşi importanță ca şi unul mare; un hoț se străduieşte pentru a-şi atinge scopul, este agil, sigur de sine şi speră să reuşească, iar dacă eşuează, încearcă din nou.

Rabinul Meşulam Susia susține că aceste calități pot şi trebuie să fie folosite pentru binele omenirii.

Toamei Haminagim dă acestui verset următoarea interpretare: un hoț trebuie pedepsit să plătească dublul a ceea ce a furat, pentru că el nu se mulțumeşte cu ceea ce are şi vrea să-şi dubleze averea.

Rabinul Mordehai Kukiş interpretează amănunțit în cartea lui, „Siah Mordehai", această pericopă, subliniind importanța deosebită acordată în Tora reeducării. În zilele noastre, un hoț demascat este condamnat la închisoare, uitându-se proverbul „cine a furat va mai fura". Din păcate, închisoarea nu îndreaptă un hoț de duzină, care nu devine om cinstit când este eliberat, ci comite fapte mai grave, învățate în închisoare.

Tora porunceşte ca hoțului să i se pretindă plata unei valori duble față de ceea ce a furat, iar dacă nu o poate

face, să fie încredințat pentru șase ani unei familii, pentru reeducare, în ipoteza că numai trăind șase ani într-o familie de oameni cinstiți, hoțul se va dezbăra de năravul lui și, în cel de-al șaptelea an, va deveni un alt om, impunându-ne, totodată, îndatorirea de a salva orice suflet.

KI TIRE HAMOR SONAHA ROVEȚ TAHAT MASAO... AZOV TAAZOV IMO – „Dacă vei vedea măgarul dușmanului tău căzut sub povară,... să-l ridici împreună cu el" (Șemot - Exodus, 23:5).

Tora insistă aici asupra obligației noastre de a ne ajuta semenul, chiar dacă suntem în dușmănie cu acesta. Este poate și o referire la o persoană cu probleme grele, pe care avem datoria să o ajutăm fără a ne eschiva.

MIDVAR ȘEKER TIRHAK – „De minciună să te depărtezi" (Șemot - Exodus, 23:7), subliniindu-se în continuare că mincinosul este mai rău decât un hoț sau un bandit.

Comentatorii argumentează că un hoț fură de obicei noaptea, cu frica de a fi prins, iar un tâlhar jefuiește o singură victimă, temându-se să atace mai mulți oameni. Mincinosul însă își răspândește pretutindeni minciunile, oricând, nu numai asupra unei singure persoane, ci asupra colectivității.

În aceeași pericopă, pe lângă stabilirea relațiilor dintre oameni, Tora stabilește drepturile sclavilor. Munca unui sclav va fi limitată la șase ani și el va rămâne la stăpânul său numai dacă va refuza să se elibereze.

De la elaborarea Torei a trecut mult timp până când și alte popoare au adoptat legi de reglementare a relațiilor dintre lucrător și stăpân.

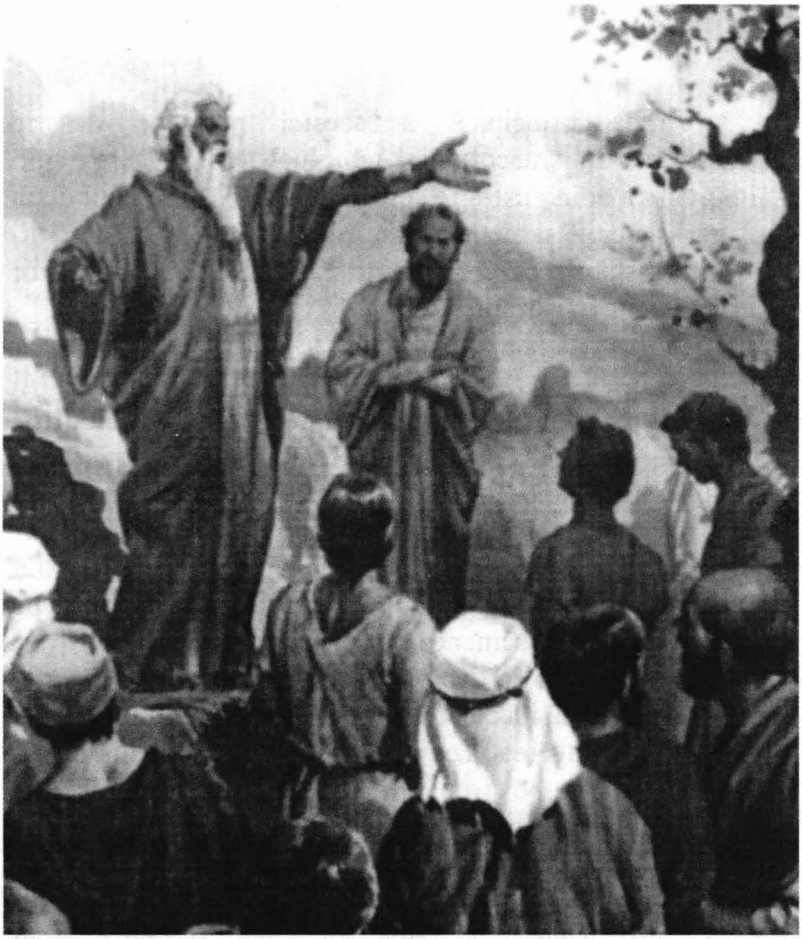

VEELE HAMIŞPATIM – „Şi acestea sunt legile"
(Şemot - Exodus, 21:1)

19. TRUMA

Partea principală a acestei pericope descrie construirea Tabernacolului – templul mobil pe care evreii îl purtau cu ei în pustiu. Acest templu a fost construit după planuri speciale şi bine definite.

S-a stabilit ce vor conține încăperile şi ce piese vor fi repartizate în fiecare.

În general, sunt stabilite pe de-o parte încăperile, iar pe de alta, piesele necesare serviciilor oficiate de către fiii lui Aaron. Obiectele care împodobesc Mişkanul – Templul – de care se ocupă pericopa noastră vizează o temă foarte mult folosită în arta evreiască încă din perioada antică şi până în ziua de azi.

Această artă e folosită la împodobirea pereților din sinagogi, pe morminte, în scrieri antice cu desene, pe amulete şi în alte asemenea ocazii.

Piesele apar în decursul secolelor în diferite forme, păstrându-se însă ideea primordială.

La distrugerea Templului, piesele Mişkanului au fost reprezentate pe Arcul de triumf al lui Titus, la Roma, ca semn de distrugere a poporului evreu.

În decursul secolelor însă, evreii au păstrat amintirea pieselor Templului ca semn că acesta va fi reclădit. Piesele principale sunt MENORA – candelabrul cu cele şapte brațe – şi ARON HAKODEŞ – chivotul, unde sunt ținute sulurile sfinte în amintirea celui care era în Templu.

Psifasurile (desene înscrise în podea) din secolele IV-VI folosesc tot aceste motive, în speranța că ele vor fi realitate în viitorul apropiat.

Această artă o găsim în toate secolele, până în zilele noastre.

Templul a fost ridicat din donații.

Din porunca Divinității, întreg poporul – bărbații, femeile , iar după unii comentatori, chiar şi copiii – trebuia să ajute la clădirea lăcaşului sfânt.

După explicațiile lui Rambam, fiecare trebuia să participe financiar la clădirea Templului. Prin clădirea acestui templu, s-a durat ceva necunoscut până atunci în lume – în care va fi prezentă Divinitatea.

Responsabil pentru această mare întreprindere fusese numit Bețalel, menționându-se cu precizie că ridicarea Templului se va baza pe voluntariatul colectiv.

După ce poporul a primit Tora pe Muntele Sinai, iar Divinitatea l-a desemnat ca popor ales, îl regăsim angajat într-o lucrare de mare amploare – clădirea unui lăcaş sfânt.

Înțelepții încearcă să răspundă la întrebarea de ce această pericopă, a cărei idee centrală este voluntariatul, urmează imediat după „Mişpatim", care reflectă legile, poruncile, şi ajung la concluzia că donațiile sunt necesare şi bine venite numai dacă banii provin dintr-un câştig cinstit, iar cei dobândiți cu mijloace imorale nu sunt acceptați de Divinitate, chiar dacă sunt dăruiți pentru un scop nobil.

O altă interpretare conchide că evreii ar putea crede că îndeplinirea poruncilor prescrise în „Mişpatim" i-ar „scuti" de îndatorirea de a face danii, dat fiind că ei şi-ar fi îndeplinit misiunea față de Divinitate, de aceea pericopa accentuează asupra necesității de a aduce şi ofrande.

VEASU LI MIKDAŞ VEŞAHANTI BETOHAM – „Şi să mi se facă un lăcaş sfânt, şi voi locui în mijlocul lor" (Şemot - Exodus, 25:8). S-ar pune întrebarea din ce cauză a exprimat Divinitatea această dorinţă, dat fiind că se găseşte pretutindeni, şi care ar fi, aşadar, necesitatea unui lăcaş, când el este peste tot locul? Raşi dă răspunsul la această întrebare logică. Divinitatea se află într-adevăr pretutindeni, dar este necesar un loc în care poporul evreu să poată veni să se reculeagă şi în care Divinitatea îl va asculta. VEIKHU LI TRUMA – „Şi să-mi ia o danie" (Şemot - Exodus, 25:2)

Rabinul Israel Baal Şem Tov conferă acestui verset semnificaţia că aducerea unei ofrande este socotită întotdeauna ca o faptă bună, chiar dacă donatorul o face numai pentru că doreşte să se ştie că este un om care face bine. Raşi susţine că cel ce primeşte o ofrandă îi face un bine celui care dă, pentru că astfel îl determină la o faptă bună. MEET KOL IŞ AŞER IDVENU LIBO TIKHU ET ŢRUMATI – „De la fiecare om, cât îl va lăsa inima să luaţi dania" (Şemot - Exodus, 25:2).

Comentatorii observă că atunci când s-a ridicat templul, existau oameni bogaţi din donaţia cărora s-ar fi putut realiza cu uşurinţă acest proiect, dar Tora insistă ca fiecare să-şi dea obolul. „Fiecare" indică aici „după posibilităţi", dar în nici un caz numai grupul celor înstăriţi, ci întreg poporul.

Cuvântul „Truma" se traduce prin „danie" sau „contribuţie".

Următoarea pericopă, intitulată „Teţave" – „Porunceşte" –, subliniază că Templul trebuie ridicat prin voluntariat.

VEASITA ŞNAIM KRUVIM ZAAV... MIŞNEI KŢOT–
„Şi să faci doi KERUVIMI de aur în cele două capete”
(Şemot - Exodus, 25:18)

20. TEȚAVE

Principala preocupare a acestei pericope este vestimentația Cohenului – membru al tribului Levi, care oficia serviciul divin în Templu.

Dacă în pericopa anterioară, „Truma", accentul cădea pe voluntariat, în prezenta intervine o poruncă eternă, a cărei îndeplinire este obligatorie.

Este interesant începutul acestei pericope: ATA TEȚAVE – „Tu poruncești".

Semnificația acestui verset este că vei porunci numai după ce tu însuți ai îndeplinit cu strictețe poruncile.

Această pericopă are particularitatea de a fi unica în care nu este pomenit numele lui Moşe, în timp ce toate celelalte, de la naşterea şi până la moartea acestuia, invocă acest nume.

Baal Haturim explică lipsa numelui lui Moşe prin faptul că Moşe însuşi a cerut ca numele lui să fie şters din Tora.

Poporul evreu a păcătuit prin adorarea Vițelului de Aur, despre care va fi vorba în pericopa următoare, iar Moşe a cerut Divinității ca poporul să fie iertat de pedeapsă, asumându-şi păcatul şi cerând ca numele lui să fie şters din Tora.

MEHEI NA MISIFREHA – „Şterge-mă din cartea Ta".

Există şi o altă explicație, la fel de plauzibilă. Această pericopă se citeşte întotdeauna, în casele de

rugăciuni, în preajma zilei de 7 Adar, ziua morții lui Moşe, care, în semn de doliu, nu este pomenit.

Dar toate acestea sunt ipoteze, fără ca nimeni să poată da un răspuns exact.

Aceeaşi lipsă de precizie caracterizează o altă problemă, legată de ziua de 7 a lunii Adar. Intenția lui Aman, care a vrut să nimicească poporul evreu în luna Adar, a fost zădărnicită, evreii fiind salvați. Haman nu a luat în considerare faptul că Moşe s-a născut în ziua a şaptea a lunii Adar, zi cunoscută ca norocoasă.

Pentru evreii originari din România, ziua de 7 Adar a fost însă ziua unei mari tragedii: 769 de femei, copii şi bărbați au pierit în această zi, atunci când vasul „Struma" s-a scufundat în apele Mării Negre, în 1942. Pericopa ne vorbeşte despre pietrele prețioase care împodobeau îmbrăcămintea Marelui Preot.

Comentatorii au discutat această problemă, vrând să ştie exact despre ce fel de pietre prețioase este vorba. Cu toții au ajuns la concluzia că e vorba de diamant sau, în limba elenă, adamas – o piatră ce nu se poate sparge. Diamantul este una dintre pietrele prețioase cele mai răspândite printre evrei, nu pentru că se găsesc cariere de diamante în Israel, ci pentru specialitatea de secole a evreilor de a le prelucra. Haanusim, evreii expulzați din Portugalia în secolul al XVI-lea, au ajuns la Anvers (Belgia) şi în Olanda unde au dezvoltat ramura prelucrării diamantelor. Până azi, această ramură este dominată de evrei.

Hainele Marelui Preot semnificau apărarea poporului evreu de păcatele făcute: cămaşa apăra de păcatul de omor, pantalonii de desfrâu, jacheta de calomnii, de vorbe grosolane, de slujire a idolilor (Talmudul Zehavim 88,72).

VEATA TEȚAVE ET BNEI ISRAEL – „Să poruncești fiilor lui Israel" (Șemot - Exodus, 27:20)

Comentatorul Or Hahaim susține că cuvântul „Tețave" are și semnificația de „a fi în colectiv, împreună", insistând că poporul trebuie să fie unit în credință. Noțiunea se interpretează, așadar, în sensul că numai unitatea asigură reușita.

Moșe – conducătorul – s-a sacrificat pentru poporul lui Israel, fapt pentru care Divinitatea i-a poruncit să fie pe veci împreună cu acest popor.

Sefat Emet interpretează cuvântul „Tețave" în sensul de „a se grăbi", sau „grăbește-te", Moșe primind porunca de a grăbi poporul să îndeplinească imperativul Divinității, acela ca omul să se grăbească în a face fapte bune.

VEȘAHANTI BETOH BNEI ISRAEL VEHAITI LAEM LEELOHIM – „Și voi locui între fiii lui Israel și le voi fi Dumnezeu" (Șemot - Exodus, 29:45)

Faptul că tocmai în acest verset apare mențiunea „le voi fi Dumnezeu" înseamnă că Divinitatea va fi ca un tată care-și iubește copiii, apărându-și familia și ocrotind-o de cei ce intenționează să-i facă rău.

Rabinul din Koțk, întrebat fiind în legătură cu acest verset „Unde e Dumnezeu", a răspuns: „În orice loc unde i se cere să intre".

Speranța poporului este că El ne va ocroti, ajutându-ne să dobândim odihna și pacea dorită.

VEASITA BIGDEI KODEŞ – „Şi să facă haine sfinte"
(Şemot - Exodus, 28:2)

21. KI TISA

Este vorba aici de „recensământul" poporului evreu. Este inclus în numărătoare orice bărbat de la vârsta de 20 de ani în sus şi, fie că era bogat sau sărac, se lua de la fiecare aceeaşi monedă – o jumătate de şekel.

Dar o mare parte a acestei pericope se ocupă de Vițelul de Aur, pe care Aaron a fost silit să-l facă, în timp ce Moşe se afla pe Muntele Sinai.

Cu toate că ieşirea evreilor din Egipt a fost însoțită de mari minuni - trecerea pe uscat a Mării Roşii, un nor care conducea poporul ziua şi un foc care-i lumina drumul noaptea -, poporul a păcătuit, obligându-l pe Aaron să-i facă un Viței de Aur, un Dumnezeu.

Aaron a încercat să câştige timp, până când Moşe va fi coborât de pe Muntele Sinai. El a cerut oamenilor să aducă bijuterii, inele de aur, sperând că acest lucru îi va face să şovăie. Din păcate însă, poporul s-a grăbit şi a adus tot ce avea mai de preț. Când Moşe a coborât de pe Muntele Sinai cu cele două table în mâini şi a văzut poporul păcătuind, a spart tablele. El a făcut acest lucru atât din inițiativa lui, cât şi cu încuviințarea Domnului.

Raşi susține că acest act a fost acceptat de Divinitate, deoarece, mai târziu, Dumnezeu însuşi a creat alte table. Atât tablele noi, cât şi cele sparte au fost puse în Mişkan. Au fost reținute şi cele sparte tocmai pentru a aminti păcatul cel mare comis de popor.

Poporul şi-a dat seama că a comis o greşeală fatală şi acest lucru nu s-a mai întâmplat. Păcatul Vițelului de Aur e unul dintre cele mai cunoscute din timpul peregrinării poporului evreu prin pustiu. Mulți comentatori s-au preocupat să înțeleagă cauzele facerii Vițelului de Aur, dar multe lucruri au rămas inexplicabile. Cu toții se întrebau cum de i-a venit poporului ideea de a înlocui Divinitatea cu un viței?

Păcatul Vițelului s-a petrecut lângă Muntele Sinai; oare poporul era atât de îndepărtat sufleteşte de ceea ce a fost pe Muntele Sinai? Cum se poate spune despre un obiect de aur – Vițelul – „acesta e Dumnezeul tău, popor evreu"? Cum se poate că Aaron, fratele lui Moşe, care a ajutat la crearea Vițelului nu a fost pedepsit, ci din contra, el şi urmaşii săi s-au rugat pentru poporul evreu în toate epocile, pentru ca evreii să fie iertați de păcate.

Concluziile sunt diferite, depinzând de cercetători, dar aceştia au ajuns cu toții la părerea că era ceva de moment şi că, la început, Vițelul făcut de Aaron era numai un obiect simbolic, care, în continuare, a devenit un idol.

Dacă privim sub aspect general, vedem că omul nu a putut fi schimbat, o dată cu primirea Torei pe Muntele Sinai, ci este vorba de o educație de lungă durată, în care omul trebuie să învețe obiceiuri noi, fără să-şi piardă credința.

Prezenta pericopă se distinge prin mărimea ei: are 139 de fraze şi abordează foarte multe teme.

KI TISA ET ROŞ BNEI ISRAEL – „Vei număra capul poporului" (Şemot - Exodus, 30:12)

Comentatorii explică folosirea cuvântului „cap", şi nu „capete", pentru a sublinia că poporul este diriguit de un singur „cap", de un conducător.

HEAŞIR LO IARBE VE HADAL LO IAMIT – „Bogatul să nu dea mai mult şi săracul să nu dea mai puțin" (Şemot - Exodus, 30:15)

După cum aminteam, fiecare, bogat sau sărac, trebuia să dea o jumătate de şekel.

Prin aceasta, bogatul trebuia să ştie că, deşi trăieşte în belşug şi are multe averi, încă nu are totul, încă nu a atins perfecțiunea.

Pe de altă parte, săracul nu trebuie să-şi piardă speranța, să aibă credința că timpurile se pot schimba şi, de aceea, va trebui să dea exact ca toți ceilalți – o monedă de o jumătate de şekel.

VAIAR ET HAEGHEL UMEHOLOT VAIHAR AF MOŞE – „Şi a văzut Vițelul de Aur şi dansurile din jurul lui – Moşe s-a umplut de furie" (Şemot - Exodus, 32:19)

Văzând cum poporul dansa în jurul Vițelului de Aur, Moşe a înțeles că nu va putea schimba cu uşurință noua stare de lucruri, reîntorcând poporul la credința într-un Dumnezeu, şi atunci, de mânie, a spart tablele.

De fapt, Moşe a auzit încă pe Muntele Sinai ce se petrecea, dar numai când a văzut cu propriii ochi, a înțeles cât de mare era nenorocirea. Se subliniază aici diferența dintre a auzi şi a vedea. De multe ori, auzim ceva, dar nu ne putem baza numai pe cele auzite, ci trebuie să şi vedem cu propriii noştri ochi. Acesta a fost şi cazul lui Moşe.

Apar aici doi conducători ai poporului evreu.

Pe de o parte, Aaron Hacohen – fratele lui Moşe şi cel care îndeplinea serviciile rituale. Din slăbiciune, dar şi silit, acesta a permis poporului să păcătuiască. Pe de altă parte, se află Moşe, care a ştiut să conducă poporul. Aaron ar fi trebuit, cu orice risc, să refuze a se lăsa influențat şi presat de popor.

Moşe a ştiut şi a avut curajul să înfrunte orice pretenţie nejustificată a poporului, reuşind să-l educe pentru a primi Tora, şi a făcut totul pentru a-l ajuta să ajungă în Ţara Făgăduinţei, Ereţ Israel, pricepându-se să-l adune în jurul său.

Pericopa „Ki Tisa" este o lecţie pentru conducătorul ideal, care nu numai că nu se abate de la calea cea dreaptă, dar ştie şi să stabilească un echilibru între dorinţele umane şi fermitatea în a menţine poporul pe drumul cel drept – singurul care poate duce la realizarea ţelului urmărit.

Acest lucru îşi menţine până astăzi justeţea, din cele mai vechi timpuri.

VAIAŞLEH MIIADAV ET ALUHOT –
„Şi a aruncat tablele din mâinile lui"
(Şemot - Exodus, 32:19)

22. VAIAKEL

Sunt reluate aici idei din pericopele anterioare, „Truma" şi „Vaiețe", care se refereau la ridicarea Mişkanului – „Templului".

Moşe vorbeşte poporului despre importanța acestui proiect.

Repetarea unei teme anterior tratate insistă asupra dragostei cu care trebuie întreprins acest lucru, cât şi asupra necesității de a respecta întocmai fiecare indicație şi prescripție din Tora.

De astă dată, Moşe enumeră cu precizie materialele care trebuie dăruite pentru Mişkan: aur, argint, cupru şi purpură, ulei pentru candelabru şi pietre prețioase.

Moşe cere ca fiecare om priceput să dea o mână de ajutor.

Scopul principal era ca Divinitatea să poată veni şi sta în mijlocul aleşilor săi: VEŞAHANTI BETOHAM – „Şi voi fi în mijlocul lor".

Această promisiune a fost dată după ce poporul a păcătuit cu Vițelul de Aur şi trebuie să înțelegem că Divinitatea a iertat poporul, venind în mijlocul acestuia.

VAIAKEL MOŞE ET COL HADAT BNEI ISRAEL – „Moşe a adunat toată obştea poporului Israel" (Şemot - Exodus, 35:1).

Raşi interpretează acest verset că Moşe a adunat poporul a doua zi după Iom Kipur – „Ziua pocăinței". De obicei, în ziua de Iom Kipur tot poporul este unit şi

resimte frica de Dumnezeu. De aceea, Moşe a socotit că este cel mai nimerit să reunească poporul după ziua de Iom Kipur, pentru a-l menţine unit tot timpul, şi nu numai în ziua în care Divinitatea decide soarta fiecărui om.

Trebuie să menţionăm că la o adunare a poporului, Moşe proclama pentru prima dată cererea de a strânge bani pentru necesităţile publice. Astfel, fiecare era rugat să doneze pentru a se ridica un Templu – „tot poporul – toată obştea poporului Israel".

Valoarea centrului spiritual ce trebuia ridicat depindea de participarea fiecăruia la această acţiune. Toate triburile erau prezente şi toţi şi-au arătat solidaritatea cu acest proiect.

Divinitatea dorea ca poporul să dea un exemplu care să rămână valabil pentru toţi evreii din secolele viitoare. Talmudul Ioma 9,72 susţine că Templul al doilea a fost distrus fără motiv din cauza urii unuia faţă de altul. Dacă studiem istoria de la distrugerea Templului, acum vreo 2000 de ani, vedem că certurile şi neînţelegerile între triburi au dus la prăbuşirea acestuia.

Moşe – profetul care prevedea acest lucru – dorea să dea exemplu unui popor unit pentru a fi o pildă pentru generaţiile viitoare.

Rabinul Moşe din Preşburg susţine că Beit Hamikdaş – Templul clădit de regele Solomon – a fost distrus din cauza urii şi neînţelegerii dintre oameni, iar Moşe, prevăzând acest dezastru, le spune evreilor: VAIAKEL – „Strângeţi-vă" –, dorind buna înţelegere şi unitatea poporului.

Or, Pnei Moşe comentează şi el acest verset, prevenind că numai unirea şi pacea între oameni vor face ca Atotputernicul să fie tot timpul în mijlocul acestora.

ŞEŞET IAMIM TAASE MELAHA UBAIOM HAŞVII... ŞABAT ŞABATON – „Şase zile să munceşti, iar ziua a şaptea este ziua de odihnă, Şabat" (Şemot - Exodus, 35:2).

Moşe reia aici problema Şabatului, care a fost deja tratată în pericopa anterioară, „Ki Tisa". Mai mult, în pericopele anterioare este abordată problema clădirii Mişkanului, iar după aceea, se vorbeşte despre Sâmbătă.

Prezenta pericopă nu numai că reia problema Templului şi a Şabatului, dar Moşe abordează chestiunea acestuia înaintea problemei Mişkanului.

El a făcut intenţionat acest lucru: bărbaţii şi femeile lucrau cu entuziasm la construirea Templului, dar atunci, Moşe i-a prevenit că acest lucru trebuie făcut numai şase zile pe săptămână, nu şi în ziua de odihnă.

Cu toată însemnătatea clădirii Templului, acesta nu este un caz de PIKUAH NEFEŞ – „salvare dintr-o primejdie" –, ceea ce este permis în ziua de odihnă.

Porunca pe care Moşe a primit-o de la Divinitate pe Muntele Sinai a fost limpede: „Şase zile să lucrezi" – ET ŞABTOTAI TIŞMERU – „şi Sâmbetele mele să le păziţi".

VAIAKEL MOŞE ET COL HADAT BNEI ISRAEL – „Moşe a adunat toată obştea poporului Israel" (Şemot - Exodus, 35:1)

23. PEKUDEI

Această pericopă vorbeşte despre cantităţile de aur, argint şi aramă care s-au folosit pentru clădirea Templului şi care au fost primite ca danii.

Este o învăţătură asupra felului în care trebuie să se procedeze în orice societate: atunci când se primesc danii, trebuie prezentat un bilanţ.

Moşe, o mare personalitate, a găsit de cuviinţă că şi el trebuie să dea seamă de banii primiţi şi i-a cerut lui Itamar să controleze „situaţia financiară". Se pare că atunci, ca şi în zilele noastre, era necesar un „expert contabil". Moşe exprimă clar cantitatea banilor primiţi şi felul în care au fost utilizaţi.

Cartea „Midraş" menţionează că la întocmirea bilanţului i-au lipsit 1 775 de şekeli-monede, despre care nu mai ştia în ce scop fuseseră folosiţi.

Divinitatea l-a ajutat să-şi amintească faptul că aceşti bani fuseseră folosiţi la construirea stâlpilor Templului.

Este un exemplu clar asupra felului în care trebuie procedat cu banii primiţi de la o populaţie mare, explicându-se amănunţit modul în care au fost folosiţi.

Poate că Mişkanul a fost ridicat din donaţiile unei părţi a populaţiei, dar el aparţinea tuturor. În calitate de conducător, Moşe a centralizat toate daniile şi le-a transformat în avuţie comună.

Pericopa „Pekudei" ne vorbeşte de Mişkan – de Templu.

Templul este locul în care Divinitatea există tot timpul, după ce ni s-a arătat deja pe Muntele Sinai. Comentatorii compară terminarea lucrărilor Templului cu crearea lumii. Amândouă erau acţiuni de mare amploare. La crearea lumii, citim în Tora că totul era TOV MEOD – „foarte bine, perfect".

La executarea Templului, deşi lucrările erau perfecte, nu găsim că Moşe a spus aceleaşi cuvinte, TOV MEOD, foarte bine.

Cauza acestui lucru este că la crearea lumii însăşi Divinitatea a făcut totul, şi atunci am avut perfecţiunea. La Templu, Moşe a controlat numai dacă totul s-a executat aşa cum a poruncit Divinitatea, dar n-a putut spune mai mult, căci ceea ce face omul nu poate fi niciodată perfect.

ELE PEKUDEI HAMIŞKAN - MIŞKAN HAEDUT – „Acestea sunt socotelile Mişkanului, Mişkanul mărturiei" (Şemot - Exodus, 38:21).

Întocmirea unui bilanţ – mărturia că socotelile întocmite de Moşe au fost corecte – a devenit astfel un imperativ etern.

Malbim susţine că nu exista nici o îndoială asupra corectitudinii bilanţului, căci la sfârşitul acestuia, Divinitatea domnea în Mişkan.

VAIVAREH OTAM MOŞE – „Şi Moşe i-a binecuvântat" (Şemot - Exodus, 39:43).

Conducătorul Moşe a binecuvântat poporul ca Divinitatea să-l însoţească în tot ceea ce face, să reuşească în tot ceea ce ar întreprinde. Dacă în relaţiile cotidiene dintre oameni vor domni înţelegerea şi respectul reciproc, atunci şi Divinitatea va fi în mijlocul poporului.

Pericopa „Pekudei" este ultima din cartea „Şemot", Exodus, cea de-a doua carte a Torei. Este cartea eliberării din Egipt, care se încheie cu clădirea Mişkanului (Templului) şi cu cuvintele Divinităţii că norul Domnului, norul divin, dăinuie ziua şi noaptea pentru a ocroti poporul.

Scopul construirii Mişkanului era aducerea poporului la starea de comuniune religioasă, iar atunci când aceasta se realizează, norul se ridică şi evreii îşi continuă drumul spre Ereţ Israel.

Ca şi atunci, poporul trebuie să ajungă şi astăzi la un nivel de unitate şi credinţă, pentru a fi vrednic să stăpânească ţara în linişte şi pace.

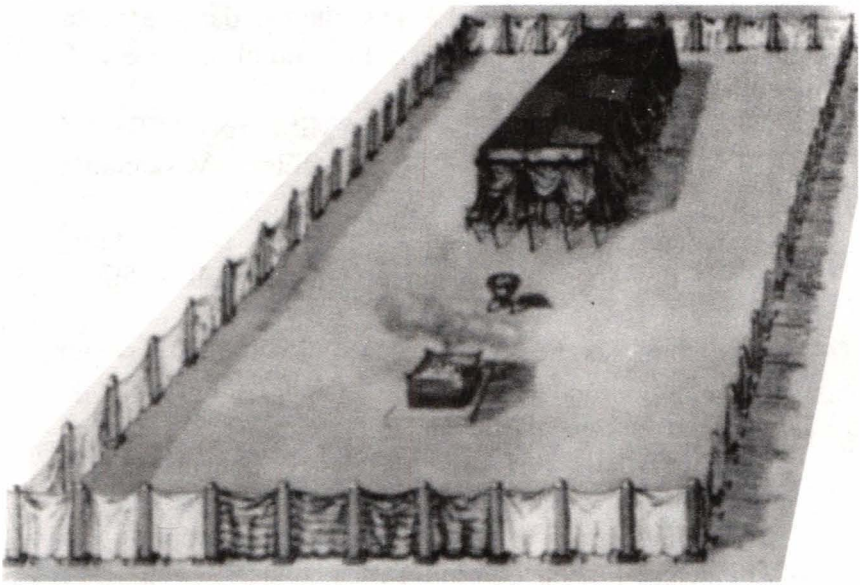

VATEHEL COL AVODAT MIŞKAN – „S-au terminat toate lucrările Mişkanului" (Şemot - Exodus, 39:32)

24. VAIKRA

Prima pericopă a celei de-a treia cărți a Torei, „Vaikra" - „Leviticul", poartă titlul cărții, ca în toate cele cinci cărți ale Torei.

Această carte se ocupă în întregime de Kohanim, cei care aparțin tribului Levi şi a căror misiune era serviciul ritual în Templu.

Înțelepții au numit această carte „Torat Hakohanim" – „Tora celor ce slujesc în Templu".

Cartea cuprinde capitole întregi legate de jertfele aduse în Mişkan. Rambam dă o foarte logică explicație jertfelor, în cartea lui „More Nevuhim" („Ghidul celor rătăciți"). În Egipt, animalele erau divinizate, iar evreii aduc animalele ca jertfă tocmai pentru a contracara această idee.

Cartea prezintă două feluri de jertfe: cele obligatorii şi cele care se aduc din proprie inițiativă, în chip de mulțumire Celui-de-Sus. Este interesant că atât cartea „Vaikra" cât şi pericopa ei de deschidere, cu acelaşi nume, încep tocmai cu jertfele benevole.

După Tora, aceste jertfe există şi se pot aduce. Dacă la clădirea Mişkanului, bazată pe voluntariat, fiecare a dăruit după voință, Divinitatea dorește de asemenea ca oamenii să fie generoşi şi în afara Templului. Ei vor trebui

să facă multe fapte bune, începând cu jertfele, cu împlinirea poruncilor şi cu ajutorul celui aflat în nevoie.

Rambam, marele Maimonide, deschide comentariile sale asupra cărţii „Vaikra" cu explicaţia despre ce aduce jertfa.

Jertfa aduce iertare pentru un păcat. Păcatele, prin neîmplinirea poruncilor Domnului, duc la îndepărtarea Divinităţii din mijlocul poporului. Jertfa anulează acest lucru şi ne apropie din nou de Divinitate.

Jertfa iartă un păcat făcut fără voinţa noastră, ea însă nu iartă păcatele pe care noi le facem în mod voit.

În mod firesc, un om care a greşit şi are remuşcări va căuta să se debaraseze de aceste rele. De multe ori obişnuim să învinuim pe altcineva ca şi cum acela ar fi vinovat de faptul că noi am făcut ceva rău.

Tora înţelege aceste situaţii psihologice şi, în loc ca omul să-l acuze pe semenul său, ea ne dă posibilitatea de a ne elibera de acest păcat prin sacrificarea unui animal, SAIR LAZAZEL – „un ţap ispăşitor – şi cu aceasta să ne simţim eliberaţi.

Semnificaţia primului cuvânt al pericopei „Vaikra" – „A fost chemat" – este: „Dumnezeu a chemat pe Moşe".

În pericopa anterioară, „Pekudei", se menţionează că Moşe nu a putut intra în Templu, pentru că acesta era acoperit de norul Divinităţii.

Un lucru interesant se semnalează în scrierile originale, pe pergament, ale Torei: până în zilele noastre, observăm că litera „a" (*alef*) din cuvântul „V(*a*)ikra" este scrisă mai mică decât celelalte. Semnificaţia acestui fapt este că Moşe era un om foarte modest şi, pentru a-şi sublinia modestia, a folosit o literă mai mică.

Cu privire la modestia recomandată de scrierile sfinte, ţadicul Rabin Pinhas din Koriţ susţine că un om care doreşte să realizeze ceva trebuie să muncească, să depună eforturi în acest scop. Singurul lucru pentru care nu trebuie depus vreun efort este orgoliul. Omul gândeşte cu uşurinţă că le este superior celorlalţi. De aici şi lipsa de valoare a orgoliului.

MIN HABEEMA – „De la animale domestice" (Vaikra - Leviticul, 1:2)

Ca jertfe, erau aduse animale domestice, în nici un caz animale sălbatice. După comentatorul Dorşei Tora, această cerinţă ar fi avut trei cauze:

– animalele domestice se pot găsi cu mai multă uşurinţă decât cele din pădure;

– animalele sălbatice sunt socotite orgolioase, pe când cele domestice sunt asociate cu o atitudine umilă;

– animalele domestice sunt vânate de cele sălbatice, iar Dumnezeu este întotdeauna de partea celui slab.

ADAM KI IAKRIV MIKEM – „Un om dintre voi, dacă va aduce jertfe" (Vaikra - Leviticul, 1:2).

În acele timpuri, omul aducea jertfe când comitea vreo greşeală, sau simţea că a păcătuit. Tora prescrie că cel care greşeşte să revină pe drumul drept. Atunci, oamenii aduceau o jertfă în Mişkan (Templu), dar acest lucru nu era suficient. Jertfa trebuia să fie însoţită de o schimbare a purtărilor din viaţa cotidiană.

Astăzi, deşi nu mai aducem jertfe, ne putem schimba atitudinea, ne putem apropia de cel slab pentru a-l încuraja şi ajuta.

TAKRIVU ET KORBANHEM – „Vei aduce jertfe din turmă"
(Vaikra - Leviticul, 1:2)

25. ȚAV

Este tratată aici, ca şi în pericopa precedentă, „Vaikra", problema jertfelor. Totuşi, există o diferență între cele două pericope.

În pericopa anterioară, este vorba de jertfele de mulțumire, aduse de popor, iar în prezenta, de jertfele aduse de Aaron şi fiii săi.

Prima pericopă se referea la cei ce aduc jertfele, iar prezenta, la cei care le efectuează. Poporul aducea jertfele, dar sacrificiile le făceau Aaron şi fiii lui. Astfel, pericopa prezentă expune legile unui sacrificiu de mulțumire. Este o jertfă pe care evreul o aduce Divinității, ca semn de recunoştință pentru binele pe care i l-a făcut.

Comentând această problemă, Raşi susține că o jertfă de mulțumire trebuie adusă în următoarele cazuri: când trecem cu bine marea, când am parcurs fără necazuri un drum lung prin pustiu, când cineva este eliberat din închisoare şi când cineva se însănătoşeşte.

Aceleaşi cazuri de mulțumire adusă Divinității sunt specificate şi în Psalmii lui David.

Ordinea în care Raşi enumeră cele patru cazuri de mulțumire reflectă exemplul ieşirii din Egipt, adică ordinea în care s-au întâmplat miracolele: despicarea Mării Roşii, drumul evreilor prin pustiu, pedepsiți fiind să cutreiere pustiul timp de 40 de ani, iar ultima categorie se referă la persoane individuale, care s-au salvat după o boală.

În realitate, dacă ar trebui să mulțumim Divinității pentru toate minunile pe care le săvârșește, ar trebui să aducem jertfe zilnic sau de câteva ori pe zi. Într-adevăr, mulțumim Celui-de-Sus prin rugăciunile noastre, de trei ori pe zi, dimineața, spre seară și seara. ȚAV ET AARON VEET BANAV LEMOR – „Poruncește lui Aaron și fiilor săi și spune-le" (Vaikra - Leviticul, 6:2). După interpretarea lui Rași, este vorba aici de a-i grăbi pe Aaron și pe fiii săi să îndeplinească ceea ce au de făcut. Înțeleptul atrage atenția asupra automatismului unei acțiuni efectuate zilnic. De aceea, Divinitatea spune „grăbește-i", pentru ca ei să o facă imediat.

Rabinul Israel Baal Șem Tov interpretează nuanțat acest verset: dacă în munca lui zilnică omul ar fi într-o continuă ascensiune, omul nu ar mai avea nici o plăcere de aceasta, dar o viață cu urcușuri și coborâșuri rezervă satisfacții sufletești. Orice coborâș în viață este destinat unei ascensiuni ulterioare, mai avântate, către culmi.

UBASAR... BEIOM KORBANO IOHAL – „Și carnea să fie mâncată în aceeași zi" (Vaikra - Leviticul, 7:15). Carnea de la jertfa OLA, cea de mulțumire, trebuie consumată numai în ziua jertfei, pe când în cazul altor jertfe, poate fi consumată oricând.

Țadicul – sfântul din Gur – a fost întrebat de ce există o diferență între jertfe privitoare la timpul consumării. Explicația lui a fost că jertfa de mulțumire este adusă Celui-de-Sus pentru a ne fi trimis un lucru bun, o minune. Întrucât sperăm că în zilele următoare ni se vor întâmpla și alte lucruri bune, care vor necesita și ele jertfe, trebuie să terminăm de mâncat în aceeași zi ceea ce am sacrificat. ZOT HATORA – „Aceasta e Tora" – din care noi ne tragem speranța într-o viață mai frumoasă.

VEZOT TORAT HAMINHA – „Aceasta e legea..."
(Vaikra - Leviticul, 6:7)

26. ŞMINI

În deschidere, această pericopă prezintă înconjurarea Templului şi felul în care Divinitatea era percepută de popor.

Această prezentare este reluată în descrierea Templului de la Ierusalim de către regele Solomon.

La începutul pericopei, este narată cea de-a opta zi, „Beiom haşmini", o zi mare pentru Moşe şi Aaron.

A fost însă o zi tragică, atât pentru Aaron, cât şi pentru întregul popor. Tragedia a marcat puternic poporul. Doi fii ai lui Aaron, Nadav şi Avihu, au fost arşi de vii de un foc pogorât din ceruri. Atât Aaron, cât şi poporul au fost îndoliaţi.

Acesta ar putea fi considerat ca primul doliu naţional al poporului evreu şi, an de an, în Ziua pocăinţei, Iom Kipur, ne amintim de aceste jertfe.

Cei doi fii ai lui Aaron mor atunci când aduc jertfe fără a ţine seama de prescripţiile exacte ale Divinităţii, fapt pentru care sunt pedepsiţi pe loc.

VATEŢE EŞ MILIFNEI HAŞEM – „Şi a ieşit un foc de la Dumnezeu" (Vaikra - Leviticul, 10:2)

Raşi comentează că cei doi fii ai lui Aaron au comis un sacrilegiu venind beţi în faţa Domnului şi şi-au primit imediat pedeapsa.

Deşi nu existau legi în acest sens, Nadav şi Avihu ar fi trebuit să ştie cum se cuvine să apară în faţa Domnului.

VEAL KOL HAEDA IKȚOF – „Și pe toată comunitatea, pe tot poporul, era furios (Dumnezeu)" (Vaikra - Leviticul, 10:6)

Păcatul celor doi a atras asupra întregului popor mânia Domnului.

Se pune întrebarea, de ce s-a mâniat Divinitatea pe întregul popor, dacă păcatul nu a fost decât al lui Nadav și al lui Avihu. Baal Haturim subliniază că, atunci când un conducător, un ȘALIAH ȚIBUR – „Alesul publicului" – păcătuiește, atunci vina este a întregii obști, care are de suferit.

Alți comentatori precizează că Nadav și Avihu erau celibatari și foarte orgolioși. Ei se lăudau cu unchiul lor Moșe, conducătorul, cu tatăl lor Aaron – COHEN GADOL „Marele Preot" –, considerând că nimeni nu era demn a se uni cu ei printr-o căsătorie.

Și se știe că orgoliul este un mare păcat în ochii Divinității.

Dacă Nadav și Avihu au fost pedepsiți, ne putem întreba dacă avem sau nu voie să luăm o inițiativă în probleme de religie. În fapt, orice inițiativă este bine văzută, orice acțiune personală este necesară, cu condiția să fie făcută în concordanță cu cele prescrise de Divinitate.

Pericopa descrie tragedia cumplită a lui Aaron: tocmai când el, Marele Preot, binecuvânta poporul, resimțind intens bucuria de a fi solul Divinității, i se întâmplă marea nenorocire de a-i pierde pe cei doi fii.

Dar Aaron trebuie să fie puternic și să-și continue misiunea. Nu are voie să se îndolieze, căci Divinitatea îi interzice să-și sfâșie hainele. Tot poporul plânge de durere, după ce focul a ars sufletele celor doi, dar Aaron trebuie să rămână la datorie.

Această jertfă este, precum am menționat, amintită an de an, de Iom Kipur, Ziua pocăinței, în care evreul se roagă ca părinții să nu fie nevoiți să țină doliu după copiii lor. SELO IAMUTU BANAV BEHAIAV – „Să nu moară fiii în timpul vieții lui".

Din această pericopă învățăm că, atunci când ne reculegem în memoria celor căzuți, să nu ne frângem („rămânând în picioare"). Tora spune în această pericopă: VAIDOM AARON – „Și Aaron a stat drept" (Vaikra - Leviticul, 10:3).

Obiceiul de a păstra un minut de reculegere, stând nemișcați, s-a păstrat până în zilele noastre.

Această pericopă cuprinde și instrucțiuni privitoare la ceea ce este permis și ceea ce este interzis să se mănânce. Astfel, este interzis să se mănânce insecte și viețuitoare ce se târăsc pe pământ. Tora menționează că acestea otrăvesc sufletul și că poporul evreu trebuie să-și păstreze puritatea sufletească.

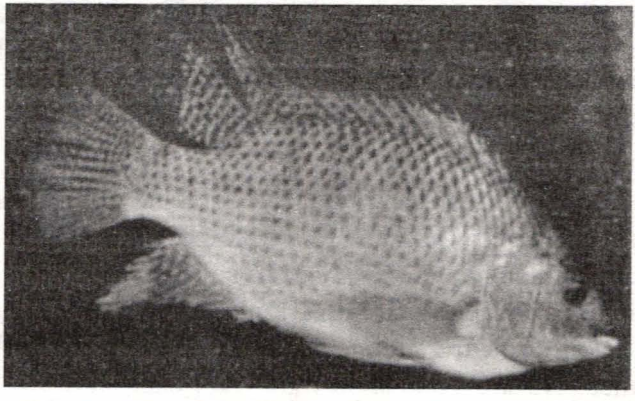

KOL AȘER LO SNAPIR VEKAȘKEȘET – „Tot ce are coadă și solzi" (Vaikra - Leviticul, 11:9)

27. TAZRIA

Este tratată aici problema naşterii un copil şi cea a purificării.

„Brith Mila" – circumcizia, semnul nostru de legământ cu Divinitatea – este tratată de asemenea.

Talmudul precizează că acest Brith trebuie făcut numai ziua, Tora prescriind BAIOM – ziua, ziua a opta.

După tradiţie, acest ritual poate fi îndeplinit în orice zi, inclusiv în cea de odihnă (Şabat - Sâmbăta) şi chiar în cea mai sfântă zi a anului, Iom Kipur - Ziua pocăinţei.

UBAIOM HAŞMINI IMOL BESAR ORLATO – „Şi în a opta zi se va tăia (pruncul) împrejur" (Vaikra - Leviticul, 12:3).

În ziua a opta, copilul este considerat ieşit din pericolul de după naştere, este socotit sănătos şi atunci intră în rândul oamenilor. Ar fi de menţionat un obicei antic, respectat astăzi în familiile religioase: vineri seara, înainte de Brith, circumcizia copilului, acesta este sărbătorit în familie, prin ceea ce se numeşte ŞALOM ZAHAR – „Bun venit băiete" –, ca un act de primire în rândurile celor mulţi.

La majoritatea pericopelor, titlul le desemnează şi subiectul. Prezenta, „Tazria" – „Va naşte" se referă doar în câteva versete la naşterea unui prunc şi imediat trece la chestiuni fără nici o legătură cu subiectul iniţial, anume maladia leprei.

Lepra este una dintre cele mai grele boli menționate în Tora. Cel care suferă de această boală trebuie izolat şi scos în afara taberei. Astfel se explică faptul că întâlnim în această pericopă două teme opuse: naşterea pruncului – venirea pe lume a unui om nou – şi cel ce trebuie izolat, scos în afara comunității. Un om care a contractat boala trebuie să urmeze două etape: în primul rând, este consultat şi controlat, pentru a se constata dacă este într-adevăr bolnav. Pentru acest lucru, Tora recomandă un om învățat, dar fără a-i conferi putere de decizie, care aparține exclusiv Cohenului – preotul care va dispune să fie izolat de restul comunității. Tora insistă că numai un Cohen, cel care binecuvântează poporul în Templu, trebuie să decidă această izolare. El este cel care binecuvântează, cu inimă bună, făcând numai bine semenilor, de aceea va fi înțelegător cu boala omului şi va decide izolarea numai dacă este cu adevărat necesară. VAISGIRO HACOHEN ŞIVAT IAMIM – „Şi Cohenul îl va izola şapte zile" (Vaikra - Leviticul, 13: 5)

Comentatorii susțin că această boală este provocată dacă vorbim de rău pe cineva. În timpul în care va fi izolat, el va putea să-şi dea seama de greşelile comise față de semeni şi se va lecui. Trebuie să menționăm că Tora stabileşte că şi hainele celui bolnav trebuie dezinfectate, dorind ca poporul evreu să fie pur, să apară curat în fața Domnului.

Rabinul Şmuel Bar Nehamaim susține că această boală este provocată de şapte păcate: vorba lungă, consumul de sânge (ceea ce Tora interzice), jurământul strâmb, violul. Am fi fericiți, se pare, dacă ne-am putea feri de aceste păcate care aduc atâtea nemulțumiri în vremurile noastre.

VERAA HACOHEN ET HANEGA – „Și Cohenul va vedea rana”
(Vaikra - Leviticul, 13:3)

28. METȚORA

„Metțora" continuă tematica pericopei „Tazria". Este vorba aici despre însănătoşirea suferindului de lepră. Cohenul (preotul) îl examina pe bolnav şi constata dacă i-au trecut rănile pentru care fusese izolat.

Cel vindecat trebuia să jertfească o pasăre şi să-şi spele hainele, să se tundă şi să aştepte încă şapte zile vindecarea completă.

Înțelepții noştri susțin că însuşi cuvântul „Metțora" (lepră) este compus din cuvintele MOȚI-RA – „a vorbi de rău" –, boala survenind, aşa cum menționam în pericopa anterioară, ca o pedeapsă pentru acest păcat.

Țadicul sfântul Rabin Israel Meier Hacohen, care şi-a consacrat toată viața luptei contra obiceiului de a defăima şi a scris câteva cărți pe această temă, cere să se lupte împotriva acestui comportament antisocial. În prefața cărții „Hefeț Haim" el scrie că, din nefericire, acest obicei, care trebuie eradicat, se datorează uneori ignoranței.

Există oameni care nu ştiu că le este interzis să colporteze fie şi lucruri adevărate despre alte persoane, sau nu se pot abține să nu povestească lucruri pe care le-au auzit, dar nu în scopul de a fi difuzate.

Rabinul Iţhac din Bardicev îşi mustra întotdeauna enoriaşii, atunci când auzea că aceştia bârfesc, amintindu-le că în Tora este scris: MI KEAMHA ISRAEL – „Cine este ca poporul tău, Israel".

Tora ne vorbeşte despre trei feluri de ŢARAAT – de lepră: cea a corpului, a hainelor şi a casei.

Tora spune că atunci când vom veni în Ereţ Israel, daca va fi cazul, va trebui chiar să dărâmăm casa. Din verset putem deduce că lepra casei poate fi numai în Ereţ Israel.

În deşert, evreii locuiau în corturi şi acolo nu pot fi boli ale casei.

Rambam susţine că această boală a hainelor şi a casei ne arăta că Divinitatea ne-a părăsit.

Un lucru este clar: lepra vine ca pedeapsă pentru păcatele făcute.

ZOT TIEHE TORAT HAMEŢORA – „Aceasta e rânduiala celui lepros" (Vaikra - Leviticul, 14:2).

Ţadicul din Lubavici afirma, la rândul lui, că această boală este provocată de vorbe nesocotite, pentru a păta reputaţia cuiva. Totuşi, ţadicul manifestă îngăduinţă, afirmând că evreul, deşi a păcătuit, rămâne totuşi evreu.

VEAHAIA BAION HAŞVII IGALAH ET COL SAARO ET ROŞO VEET ZECANO VEET GABOT EINAV – „Şi în ziua a şaptea să radă tot părul, capul, barba şi sprâncenele ochilor" (Vaikra - Leviticul, 14:9). Aceasta era obligaţia bolnavului, când se va fi însănătoşit.

Kli Iakar interpretează că bolnavului i se cerea să-şi radă părul de pe cap, pentru a i se ierta purtarea plină de grosolănie, barba – părul din jurul gurii –, pentru a i se ierta că a păcătuit cu vorba, şi sprâncenele ochilor, pentru a fi păcătuit cu privirea.

Filosofii ş-au ocupat mult de problema binelui, mai exact, a căii pe care omul este dator să o urmeze: să facă numai bine, lucruri folositoare, să îndeplinească poruncile Domnului, fiind suficientă şi puţină lumină pentru a îndepărta întunecimea răului, sau, ca o altă alternativă, să

se depărteze el însuşi de rău, de tot ce este interzis, ferindu-se de sfaturile rele?

„Fugi de cele rele şi fă numai bine", a stabilit regele David.

La început, omul trebuie să înceteze a mai face răul, îndepărtându-se de tot ceea ce este urât, iar în următoarea fază a perfecționării morale, vor urma faptele bune şi purtarea corectă.

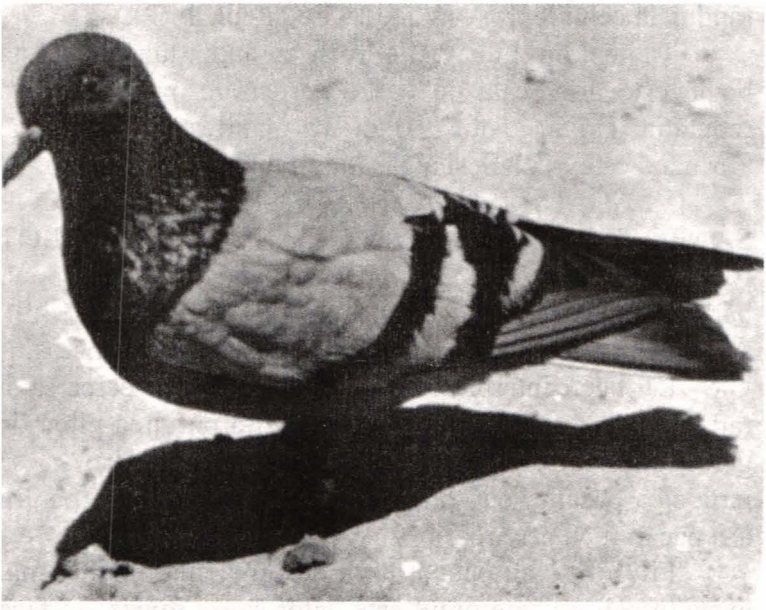

VEŞILAH ET HAŢIPOR HAHAIA – „Şi să trimită o pasăre vie"
(Vaikra - Leviticul, 14:7)

29. AHREI MOT

„Ahrei Mot" analizează atribuțiile lui Cohen Hagadol (Marele Preot), serviciul său divin în Templu și ruga pentru poporul evreu.

La începutul pericopei, Divinitatea îi poruncește lui Moșe să avertizeze pe fratele său Aaron, Hacohen Hagadol, să nu intre oricând în Kodeș Hakodașim – locul cel mai sfânt din Templu, unde nu avea voie să intre nimeni în afară de el.

Marele Preot putea intra în acea sală, conform prescripțiilor Divinității, numai o dată pe an, de Iom Kipur. Pericopa descrie în detaliu în ce constă serviciul Marelui Preot în ziua de Iom Hakipurim – Ziua pocăinței.

Spre deosebire de celelalte sărbători (Pesah, Șavuot și Sucot), Iom Kipur nu este pomenită în cărțile „Șemot" și „Dvarim", ci numai în cartea „Vaikra"-„Leviticul", unde întâlnim versetul care specifică întreaga însemnătate și scopul acestei zile a pocăinței: KI BAYOM HAZE IKAPER ALEIHEM – „Căci în această zi vi se va ierta" (Vaikra - Leviticul, 16:30).

Este interesant că se amintește faptul că această poruncă a fost dată imediat AHREI MOT BNEI AARON – „după moartea fiilor lui Aaron". S-ar pune întrebarea care este legătură dintre moartea celor doi fii și interdicția de a intra în aula sfântă.

Rași ilustrează cu o pildă această explicație: este ca și cum unui bolnav i-ar fi prescris medicul un regim și

apoi ar fi venit un alt medic, prescriindu-i acelaşi regim, dar adăugând că va muri la fel ca un alt pacient, dacă nu va respecta regimul. După părerea lui Raşi, cel de-al doilea medic a convins mai puternic bolnavul, arătându-i consecinţele nerespectării prescripţiei.

Aaron, foarte devotat Divinităţii, petrecea mult timp în aula cea mai sfântă a Mişkanului – KODEŞ HAKODAŞIM –, unde se putea intra numai de Iom Kipur.

Deoarece exista o suspiciune că el va continua totuşi să intre în aula sfântă, versetul insistă „după moartea fiilor", pentru a da prescripţiei valoare de avertisment.

În felul acesta, tot ceea ce tratează pericopa referitor la dragostea pentru Divinitate este valabil şi pentru popor. Acesta trebuie să facă totul pentru a se supune prescripţiilor şi a fi gata la orice sacrificiu.

Într-una din pericopele anterioare, „Şmini", se menţiona că un Cohen nu are voie să intre beat în Mişkan, iar în cea prezentă, se menţionează AL IAVO BEKOL ET EL HAKODEŞ – „Să nu vină oricând în Kodeş (locul sfânt)" (Vaikra - Leviticul, 16:2).

Tâlcul acestui verset este că există un timp în care omul trebuie să muncească pentru a-şi câştiga existenţa şi un timp în care să se dedice învăţăturii Torei – cărţilor sfinte.

BEKORVATAM LIFNEI HAŞEM VAIAMUTU – „S-au apropiat în faţa Domnului şi au murit" (Vaikra - Leviticul, 16:1).

Daat Hahamim susţine că cei doi fii ai lui Aaron, Nadav şi Avihu, au păcătuit crezându-se prea apropiaţi de Atotputernicul, mai mult decât era necesar, ceea ce, după părerea lor, le-ar fi dat dreptul de a decide singuri ce aveau de făcut, nesocotind comandamentele Celui-de-Sus.

Or Hatora este de părere că fiii lui Aaron erau foarte dornici de a se apropia de Cel-de-Sus, ajungând „să-şi lase corpul pe pământ şi sufletul să se înalţe", şi aşa au murit.

O asemenea sete de sfinţenie e socotită un păcat, întrucât Divinitatea a creat omenirea tocmai pentru a aduce pe aceste meleaguri cunoaşterea Torei.

Rabinul din Lubavici spunea în legătură cu acest verset că, din dorinţa lui Dumnezeu, personalitatea umană trebuie să fie alcătuită din două laturi, una practică şi alta care aspiră spre Atotputernicul, ambele laturi trebuind să formeze un tot.

VEHIPER BAADO UBEAD BEITO UBEAD KOL KAAL ISRAEL – „Să fie perfect el personal, casa lui (familia) şi întreaga populaţie evreiască" (şi atunci va putea cere iertare) (Vaikra - Leviticul, 16:17).

În acest verset, Tora prescrie un lucru foarte interesant şi actual până în zilele noastre. Un Cohen (un preot, un conducător, un deputat), înainte de a încerca să corecteze societatea, trebuie să se perfecţioneze el însuşi, iar familia lui trebuie să fie un exemplu pentru întregul popor.

LO TAASU UKEMASE EREȚ KANAAN – „Să nu faceți fapte ca în Ereț Kanaan" (Vaikra - Leviticul, 18:3)

30. KEDOŞIM

Această pericopă dezvoltă trei puncte, care trasează o linie de conduită în viața cotidiană: să ne iubim aproapele, să respectăm părinții și să cinstim un om bătrân.

Aici figurează porunca VEAHAVTA LEREAHA KAMOHA – „Să-ți iubești aproapele ca pe tine însuți". Într-adevăr, dragostea pentru poporul evreu constituie baza Torei și baza mișcării hasidice fondată de Rabinul Israel Baal Șem Tov.

Rabinul Iţhac Levi din Bardicev era cunoscut pentru dragostea profundă pe care o nutrea poporului evreu, până la a fi numit avocatul evreilor și al tuturor oamenilor.

După părerea Rabinului Baal Șem Tov, există o strânsă legătură între muncă și dragostea pentru popor.

Când cineva întreprinde o afacere, el aduce la cunoștință, cu o firmă, publicului, de existența acesteia. În același fel trebuie să procedăm în dragostea noastră față de semeni: nu trebuie să așteptăm să ni se solicite ajutorul, ci să depunem eforturi pentru a ne ajuta sèmenul; să vedem care-i sunt lipsurile și să ne dăm toată silința pentru a-i fi de folos.

Baal Șem Tov vorbește de ajutorul material ca despre o etapă spre ajutorul spiritual.

Dacă unii susțin că ei nu pot fi de ajutor nimănui, înțelepții lămuresc că nu există un om care să nu poată împărtăși din experiența și din cunoștințele sale și

semenilor. IŞ IMO VEAVIV TIRAU – „Omul să cinstească pe mama şi pe tatăl său" (Vaikra - Leviticul, 19:3). Învățătura acestui verset merită relevată şi urmată cu strictețe. Ketav Sofer subliniază că trebuie să-i respectăm şi să-i ascultăm pe părinți nu numai când suntem tineri, ci şi atunci când suntem o personalitate, un om format („Iş"), sau că tocmai atunci trebuie să le dovedim în continuare respect.

Pericopa insistă asupra unui punct demn de reținut: din obişnuință, copilul, fiul, îşi respectă mai mult tatăl. Versetul însă o situează pe mamă înaintea tatălui, pentru a-i sublinia importanța, egală cu a acestuia.

Raşi susține că, în anumite cazuri, tatăl poate avea prioritate, dar Tora nu face nici un fel de deosebire. LIFNEI IVER LO TITEN MIHŞOL – „În fața unui orb să nu pui un ostacol" (Vaikra-Leviticul 19,14). Această interdicție este în continuarea celorlalte interdicții: de a nu chinui pe cel slab, de a apăra pe cel care doreşte să fie apărat. Ne e cu totul interzis a deruta pe cineva. Nu e permis a da un sfat care nu este sincer. Nu e permis a provoca pe cineva ca să păcătuiască. Este interzis a cumpăra ceva care ştim că este furat.

Putem conchide că versetul se referă la trei obiective: înțelesul direct al versetului, interzicerea de a povățui pe cineva cu un sfat care ştim că va da greş şi a nu provoca pe cineva la un păcat. În cuvinte minunate este recomandat respectul datorat celor bătrâni: MIPNEI SEIVA TAKUM – „În fața cărunteții, să te ridici în picioare" (Vaikra - Leviticul, 19:32). Divinitatea însăşi le dovedeşte respect bătrânilor. Această învățătură nu este, din păcate, întotdeauna luată în considerare.

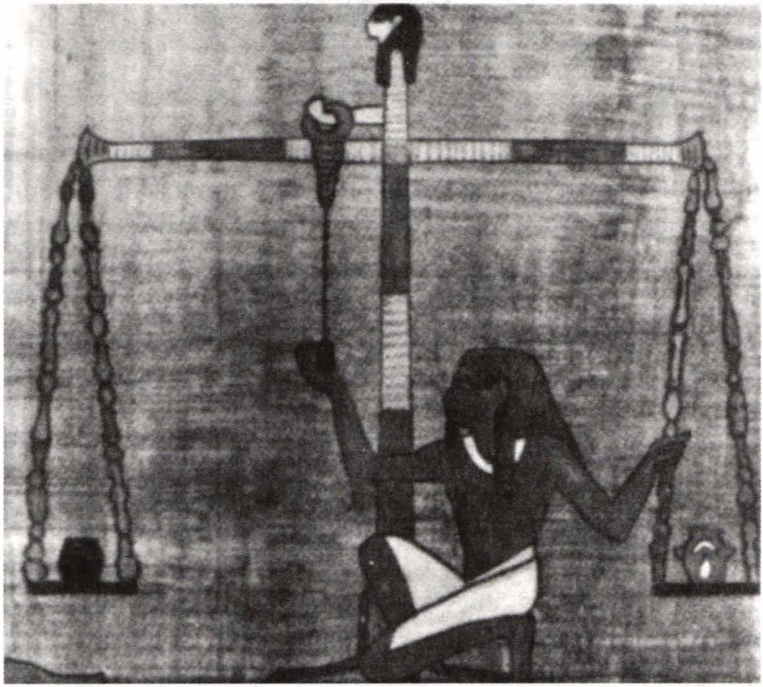

KEDOŞIM TIIU – „Sfinți să fiți" (să îndepliniți poruncile şi Divinitatea vă va răsplăti) (Vaikra - Leviticul, 19:2)

31. EMOR

Este tratată aici foarte interesanta problemă a educației tineretului. Este o problemă umană de milenii, de generații, astăzi, ca și în timpul peregrinărilor în pustiu.

La începutul pericopei se spune: EMOR EL HAKOHANIM... VEAMARTA ELEIHEM – „Spune-le Cohanimilor (preoților) și spune-le așa". Repetarea cuvântului „Emor" și cu același sens „Veamarta" subliniază importanța educării tineretului.

S-ar pune întrebarea de ce Tora insistă de-abia acum asupra acestui punct important și de ce îl asociază cu Cohanimii.

Dat fiind că evreul citește în fiecare săptămână o pericopă, timp de un an, prezenta se citește în preajma sărbătorii Hag Haşavuot – Sărbătoarea săptămânilor –, prăznuită la șapte săptămâni după Pesah. Aceste săptămâni numără 49 de zile, sărbătoarea fiind în cea de-a 50-a, ziua în care am primit Tora pe Muntele Sinai.

În tot acest răstimp, căutăm să devenim mai buni, aspirând spre perfecțiune și, bineînțeles, pregătim tineretul pentru primirea Torei, an de an, în aceeași zi. Ne adunăm pentru a-i mulțumi Celui-de-Sus pentru frumoasele sale învățături.

Desigur, educația poporului este legată de Cohanimi, care fac ca poporul să fie într-o cât mai mare măsură atașat de Dumnezeu.

EMOR EL HACOHANIM – „Spune Cohanimilor (preoților)" (Vaikra - Leviticul, 21:1).

Likuti Sihot susține că, în aspirația noastră către perfecțiune, în strădania de a o atinge, trebuie să vorbim de bine despre fiecare evreu.

KI IOM KIPURIM U LEHAPER ALEIHEM – „Că de Iom Kipur, Ziua pocăinței, vi se iartă toate păcatele" (Vaikra - Leviticul, 23:28).

Pentru ca Divinitatea să ne ierte păcatele, postim o zi întreagă, din seara de Iom Kipur până în seara următoare. Dar este vorba despre păcatele săvârșite față de Divinitate, căci păcatele săvârșite față de oameni trebuie ca aceștia să și le ierte între ei.

ELE EM MOADAI, ŞEŞET IAMIM TAASE MELAHA UBAIOM HAŞVII ŞABAT ŞABATON – „Acestea sunt sărbătorile mele, șase zile să lucrezi și în ziua a șaptea e Șabat (Sâmbătă)" (Vaikra - Leviticul, 23:2-3).

Sâmbăta este pusă înaintea sărbătorilor de Pesah, Șavuot și Sucot, pentru a i se menționa importanța specială.

După cum spun înțelepții, dacă două sâmbete la rând ar fi respectate de întregul popor, fără excepție, după toate prescripțiile, ar fi venit Mesia.

În pericopa „Emor" se menționează două puncte principale ale sărbătorii Sucot (a cortului): șederea în suca – cort – 7 zile și folosirea celor 4 feluri de plante – fructe: Chitra, Lulav – frunza de palmier, Hadas – crenguța de mirt, și Arava – crenguța de salcie. Acestea sunt redate în pericopa noastră.

KI BASUKOT OŞAVTI ET BNEI ISRAEL – „Căci în Sucot (corturi) au locuit fiii lui Israel" (Vaikra - Leviticul, 23:43). Exegeții susțin că porunca de a ieși din case în sărbătoarea de Sucot și de a locui într-un cort a

fost dată pentru a ne aduce aminte că astfel au locuit strămoşii noştri la ieşirea din Egipt.

Alți rabini susțin că această locuire temporară a evreului într-un cort este un avertisment că nimic nu este etern, că însăşi viața este trecătoare şi că aspirația spre perfecțiune este unica oportunitate a omului.

În prezenta pericopă, Şabatul este considerat ca temelia unei clădiri: dacă temelia este bună, atunci clădirea va rezista tuturor influențelor negative.

ULAKAHTEM LAHEM BEIOM HARIŞON PRI EŢ HADAR – „Şi să luați în prima zi (a sărbătorii de Sucot) un fruct din familia citricelor (etrog - chitră)" (Vaikra - Leviticul, 23:40)

32. BEHAR

„Behar" este pericopa care tratează tema legată de „Şmita".

Prin „Şmita" înţelegem cel de-al şaptelea an dintr-un ciclu, an în care pământul trebuie, ca şi omul, să se odihnească. În ultimul din cei şapte ani nu se fac semănături. Legile Torei dictează că timp de şase ani omul să muncească pământul, iar în cel de-al şaptelea, omul şi pământul să se odihnească. În anul de Şmita, omul trebuie să-şi dedice timpul învăţăturii şi familiei.

Roadele pe care totuşi le dă pământul aparţin tuturor şi oricine le poate culege. Acest fapt vine să întărească credinţa în Divinitate.

După şase ani în care omul a muncit pământul, numai şi numai Dumnezeu îl va ajuta. Pe această cale, omul îşi poate da seama încă o dată că Atotputernicul este AZAN UMEFARNES – „cel care dă câştigurile şi existenţa".

Începând cu problema Şmita, pericopa se termină cu odihna de Şabat. Ambele provoacă pierderi băneşti, dar la sfârşit bilanţul este îmbucurător.

Începutul pericopei spune KI TAVOU EL HAAREŢ... VEŞAVTA HAAREŢ" – „Când veţi veni în ţară... pământul să se odihnească" (Vaikra - Leviticul, 25:2).

Conform acestui verset, trebuie ca pământul să se odihnească imediat ce vom veni în ţară?

În realitate, cucerirea țării a durat paisprezece ani, o dată cu împărțirea ei pe triburi. Au urmat șase ani de muncă a pământului și numai după aceea a fost anul de Șmita, de odihnă a omului și a pământului.

Conform învățăturilor Divinității, omul poate crede că în viață numai munca este lucrul principal. Și în acest caz, Tora prescrie ca, la venirea în țară, șase ani să muncim și în anul al șaptelea, așteptat cu nerăbdare, noi ne vom reculege, iar pământul se va odihni.

Evreul trebuie să știe că slujirea lui Dumnezeu este un lucru primordial, după cum în fiecare dimineață, când ne trezim, îi mulțumim că ne-a redat puterile.

Ideea de „Șmita" – de odihnă – a fost preluată și în zilele noastre de multe instituții de învățământ, care acordă profesorilor un an Șabatic, o dată la șapte ani.

VAIDABER HAȘEM EL MOȘE BEHAR SINAI – „Dumnezeu a vorbit lui Moșe pe Muntele Sinai" (Vaikra - Leviticul, 25:1). Dacă până acum convorbirile dintre Moșe și Divinitate se desfășurau în OHEL MOED, de această dată discuția a avut loc pe Muntele Sinai. Țadicul din Lubavici interpretează că, așa cum un munte este de neclintit, la fel de ferm și de puternic trebuie să fie omul în credința sa. LO TONU IȘ ET AMITO VEIAREITA MEELOEHA – „Să nu înșele un om pe semenul său și să ai frică de Dumnezeu" (Vaikra - Leviticul, 25:17)

Versetul tratează valoarea morală a cinstei. Comentatorii susțin că Tora se referă aici la o persoană din ale cărui trăsături de caracter nu face parte cinstea, interzicându-i să-și înșele un semen care este poate ca și el. Cinstea îi este impusă fiecăruia, în orice situație. Omul nu trebuie să se teamă numai de legile comunității căreia îi aparține, ci și de pedeapsa Divinității.

VEKI IAMUH AHIHA UMATA IADO IMAH VEEHZACTA BO – „Şi dacă fratele tău va cădea (va sărăci, va ajunge la strâmtoare), ţine-l, ajută-l" (Vaikra - Leviticul, 25:35). După interpretarea lui Raşi, este preferabil să nu-ţi laşi semenul să decadă, căci va fi cu mult mai greu să-l ridici. Rabinul Şmuel din Karlin susţine că, pentru a ajuta pe cineva, trebuie să fim dispuşi să intrăm în noroi până la gât, altfel spus, dacă doreşti să ajuţi pe cineva care zace în noroi, trebuie să te apleci făcând toate eforturile pentru a-l scoate la lumină. Desigur, se vorbeşte aici la figurat, cu referire la starea morală şi sufletească.

Ereţ Hemda susţine că poporul evreu trebuie să fie un popor solidar, fiecare având obligaţia de a-l ajuta pe cel aflat în nevoie. Din acest verset putem deduce că avem obligaţia să corectăm cât mai este timp pe cineva care se îndreaptă pe o cale greşită, căci mai târziu va fi din ce în ce mai greu.

AL TIKAH MEITO NEŞEH – „Să nu iei dobândă" (Vaikra - Leviticul, 25:36). De aceea, dat fiind că băncile subzistă din dobânzile percepute din credite şi împrumuturi, înţelepţii au găsit o formulă pentru a nu încălca prescripţiile Torei: cei care iau un împrumut devin asociaţi la afacerile băncii, şi atunci datele problemei se modifică. În cercurile religioase evreieşti există aşa-numitele „Kupot Hesed" – case de binefacere – care împrumută bani celor care au nevoie, fără a percepe dobândă. Există fonduri de donaţii ale celor înstăriţi, din care se fac asemenea împrumuturi. Pericopa „Behar" abundă în exemple frumoase din viaţa cotidiană.

AZAN UMEFARNES – „Divinitatea dă câştigurile şi existenţa”

33. BEHUKOTAI

Ultima pericopă din cartea „Vaikra" - „Leviticul", redă două aspecte ale vieții: respectarea prescripțiilor Torei și încălcarea celor poruncite de Divinitate.

Pericopa specifică binecuvântările pe care le va avea poporul lui Israel dacă va merge pe drumul drept al Torei, dar și pedeapsa divină, în cazul în care se va abate de la acest drum.

Evreul își pune întrebarea ce trebuie să facă pentru a merge pe drumul drept, ferindu-se de ceea ce este interzis.

Tora spune răspicat: IM BEHUKOTAI TELEHU – „Dacă veți merge după legile mele", iar după comentatorul Rași, acesta este punctul de început, ca temelia pe care se poate clădi un palat.

La fel de clar este avertismentul VE IM LO TIȘMEHU LI – „ Și dacă nu mă veți asculta" (Vaikra - Leviticul, 26:14) –, dacă vă veți abate de pe drumul Torei, veți fi pedepsiți, veți avea de suferit.

Printre binecuvântările de care va avea parte poporul evreu dacă va merge pe calea Domnului, Divinitatea promite ploi la timp, pace pe pământ și siguranța pentru țara evreilor, rodul îmbelșugat al pământului și multe altele.

IM BEHUKOTAI TELEHU – „Dacă după legile mele veți merge" (Vaikra - Leviticul, 26:3).

După părerea lui Rași, marele comentator al Torei, dacă se aprofundează Tora, se respectă cu ușurință legile

acesteia, aprofundarea învățămintelor Torei constituind rădăcina existenței spirituale a poporului evreu.

Acest lucru este fundamentul pe care se poate clădi ceva durabil şi perfect. Cel care nu studiază nu poate ajunge la perfecțiune.

VENATATI ŞALOM BAAREŢ UŞKAFTEM VEEIN MAHRID – „Şi voi da pacea pe pământ şi în odihnă nimeni nu vă va tulbura" (Vaikra - Leviticul, 26:6).

Înțelepții susțin că regele David – David Hameleh – n-a avut toată viața un vis bun, căci războaiele care-l preocupau nu-i dădeau răgaz nici în somn.

Divinitatea ne promite pace pe pământ, ceea ce înseamnă odihnă şi tihnă, „şi nu veți avea visuri rele care vă vor răpi odihna".

Rabinul din Koțk susținea că trebuie să mergem pe drumul Torei, singurul drept şi lipsit de primejdii dintre toate drumurile pe care omul le poate alege în viață.

VENATATI GHIŞMEIHEM – „Şi vă voi da ploi, vă voi da belşug" (Vaikra - Leviticul, 26:4).

Aici, Tora nu se referă numai la ploi în sens propriu, ci are un sens mult mai larg: respectarea legilor impuse de Domnul ne va aduce tot ceea ce este necesar în viața cotidiană.

Şi versetul pedepsei dă o interpretare dublă a acesteia: VEAHALTEM VELO TIZBEHU – „Şi veți mânca şi nu veți fi sătui" (Vaikra - Leviticul, 26:26).

Această pedeapsă poate avea şi un sens pozitiv, în sensul de a „mânca" zilnic învățătura Torei.

Omul studios nu este niciodată sătul de învățătură, găsind întotdeauna ceva nou, nedescoperit până atunci.

Acest verset poate fi, aşadar, socotit şi ca o binecuvântare.

Pericopa spune că, totuşi, Atotputernicul nu ne va uita niciodată: VEZAHARTI ET BRITI IACOV VEAF ET BRITI IŢHAK VEAF ET BRITI ABRAHAM EZKOR – „Voi ţine minte pactul cu Iacob, pactul cu Iţhac şi pactul cu Abraham" (Vaikra - Leviticul, 26:42).

Versetul menţionează, surprinzător, numele străbunilor în ordinea inversă celei în care au trăit.

Schimbarea ordinii a fost făcută cu intenţie, după opinia exegeţilor.

Iacob este considerat cel care păstrează flacăra învăţăturii, a Torei, Iţhac rugăciunile, iar Abraham este omul binelui, omul primitor, şi acesta este sensul în care ni se cere şi nouă să ne comportăm.

VENATATI GHIŞMEIHEM – „Şi vă voi da ploi, vă voi da belşug" (Vaikra - Leviticul, 26:4)

34. BAMIDBAR

Este pericopa de deschidere a celei de-a patra cărți a Torei, „Bamidbar" - „Numerii".

În cele trei cărți de care ne-am ocupat până acum, prima pericopă are titlul cărții respective. „Bamidbar" este nu numai prima pericopă, ci și un capitol, o epocă din istoria evreilor, pericopa insistând asupra acesteia.

Epoca din pustiu urmează după primirea Torei pe Muntele Sinai, după ridicarea Mișkanului, a Templului. Este, așadar, o epocă ulterioară luminării poporului cu învățătura Torei.

Profetul Iermiahu laudă în cartea lui epoca pustiului: „A mers în pustiu, într-o țară fără terenuri semănate" (Iermiahu, 2:2).

Profetul subliniază legătura dintre Divinitate și popor, numind-o o relație de dragoste.

Dacă în epoca respectivă s-ar fi putut face o fotografie aeriană a Mișkanului, s-ar fi obținut o imagine incredibilă.

După comentatori, cartea „Bamidbar" s-ar putea numi „Cartea recensământului", căci în această carte ne vom întâlni cu două recensăminturi, unul în pericopa prezentă și unul într-o pericopă ulterioară, „Pinhas". Aceste recensăminturi dovedesc dragostea poporului față de Divinitate.

Cartea „Bamidbar" - „Numerii" face legătura între ieşirea din Egipt şi venirea poporului în Ereţ Israel.

Trebuie să subliniem că Tora a fost dată poporului în pustiu, nu în Egipt şi nu în Ereţ Israel. Evreii erau în pustiu şi au primit cu bucurie tot ceea ce li s-a dat.

Prezenta pericopă descrie stabilirea poporului în Ţara Făgăduinţei, cu toate vecinătăţile sale, lucru important şi valabil până în zilele noastre. De aceea ne rugăm zilnic să avem un vecin bun.

Înţelepţii spun OI LERAŞA OI LIŞHENO – „Vai de cel rău şi vai de vecinul său" – şi TOV LAŢADIK TOV LIŞHENO – „Bine îi este unui ţadic, unui sfânt, şi bine, vecinului său".

Pericopa relatează că tribul Reuven, încă din acele vremuri, s-a stabilit lângă familia Keat (care păcătuise) şi a fost de asemenea pedepsit.

Triburile Iehuda, Isashar şi Zvulun, care s-au aşezat în vecinătatea lui Moşe şi Aaron, au devenit şi ei mari cunoscători ai Torei.

Problema vecinătăţii dintre oameni a fost tratată în repetate ocazii, de către mulţi comentatori. Cu toţii susţin că între vecini există o puternică influenţă în sensul că vor învăţa unii de la alţii, lucruri bune sau rele. Cu toţii ajung la concluzia că o vecinătate cu oameni de caracter, cu oameni învăţaţi este întotdeauna bine venită.

VAIDABER HAŞEM EL MOŞE BEMIDBAR SINAI BEOHEL MOED – „Şi Dumnezeu a vorbit lui Moşe în pustiul Sinai, în Ohel Moed (Mişkan)" (Bamidbar - Numerii, 1:1).

Comentatorii deduc din acest verset că, după exemplul lui Moşe, trebuie să fim modeşti şi lipsiţi de orgoliu.

Prin această semnificație, Muntele Sinai este renumit, deși există în lume munți cu mult mai înalți.

Toate legile de până atunci au fost date pe Muntele Sinai, dar, de când exista Ohel Moed (Templul), ele au fost date de-acolo, de unde Divinitatea se afla în mijlocul poporului.

SEU ET ROȘ COL HADAT BNEI ISRAEL – „Numărați toată obștea fiilor lui Israel" (Bamidbar - Numerii, 1:2).

Prezenta pericopă se citește întotdeauna înaintea sărbătorii de Șavuot, una dintre sărbătorile de pelerinaj, sărbătoarea care urmează la șapte săptămâni după Pesah (Paște). În această zi ni s-a dat Tora și de aceea, pentru această sărbătoare, se fac pregătiri deosebite.

Principala pregătire este VEHAAFTA LEREAHA CAMOHA – „Să-ți iubești aproapele ca pe tine însuți", pregătire ilustrată printr-un recensământ. Acesta lua în calcul numai persoanele de la 20 de ani în sus, cei apți pentru a merge la război, bărbați puternici. Cei slabi nu erau numărați.

Țadicul din Gur interpreta acest verset în sensul că tânărul care a împlinit 20 de ani este socotit un om complet, capabil să lupte întotdeauna pentru poporul lui, dar capabil și să nu se abată de la drumul drept. În general, acești tineri au o motivație puternică de a lupta pentru Țara Făgăduinței.

IȘ ROȘ LEBEIT AVOTAV HU – „Un om care este fruntașul familiei" (Bamidbar - Numerii, 1:4).

Există oameni vestiți, conducători cunoscuți în lumea întreagă, dar care în locul unde trăiesc nu sunt socotiți ca atare.

Trăind în apropierea lor, cunoscându-i în profunzime, oamenii nu-i apreciază în mod deosebit. La

aceasta se referă versetul care spune că un conducător al poporului trebuie să aibă o comportare deosebită în sânul familiei, şi printre cei care-l cunosc îndeaproape, doar atunci meritând a fi considerat o mare personalitate.

VAIDABER HAŞEM EL MOŞE BAMIDBAR – „Dumnezeu a vorbit cu Moşe în pustiu" (Bamidbar - Numerii, 1:1)

35. NASO

Asistăm aici, în linii generale, la recensământul Leviților (cei din tribul lui Levi), cu funcția lor şi binecuvântările pe care le dădeau poporului. Este expusă, de asemenea, problema celor care nu erau recrutați din cauza diferitelor boli, se explică situația unui Sote – deviator –, ca şi a Nazirului – ascetul.

Este cea mai lungă dintre pericopele Torei, cuprinzând 176 de fraze.

IŞ O IŞA KI IAFLI LINDOR NEDER NAZIR – „Un bărbat sau o femeie care vor jura să fie Nazir (ascet)" (Bamidbar - Numerii, 6:2).

Nazirul este o persoană care se decide să renunțe la plăcerile lumeşti. El nu consumă carne, nu bea vin şi duce o viață cu totul aparte.

Even Ezra scrie că un om care se detaşează de tot ceea ce face ca oamenii să aibă plăcere în viață, de tot ce îi este mai drag, este un om deosebit.

În general, iudaismul nu vede ceva frumos în această abținere, deşi există cazuri excepționale de mari rabini care au dus o viață de ascet.

Găsim în Talmud capitole întregi care se ocupă de acest fenomen.

KO TEVARHU ET BNEI ISRAEL EMOR LAEM – „Aşa să binecuvântezi poporul evreu şi să le spui" (Bamidbar - Numerii, 6:23). Cohanimii (preoții) au primit binecuvântarea ca pe un dar dumnezeiesc şi au

atribuția de a o transmite poporului. În tribul Levi, funcția de Cohen se transmitea prin moștenire din tată în fiu.

Talmudul „Sote", 37:71, aduce câteva variante în legătură cu porunca Domnului care începe cu cuvântul KO („Așa").

Printre explicații se află și aceea că un Cohen trebuie să stea în picioare când binecuvântează, să ridice mâinile spre public, la care trebuie să fie cu fața, să binecuvânteze cu voce tare etc.

Anumiți comentatori se întreabă de ce problema Nazirului este tratată în ocurență cu problema binecuvântării Cohanimilor. Această asociere este explicată prin similitudinea interdicțiilor: ascetul se abține de la băuturi alcoolice, iar Cohenului îi este interzis să bea atunci când oficiază serviciul divin. Unui Cohen (preot) îi este interzis cu strictețe să se îmbete.

Binecuvântarea Cohenului este împărțită în trei părți: IEVAREHAHA HAȘEM VEIȘMEREHA – „Să te binecuvânteze Dumnezeu și să te păzească" (Bamidbar, Numerii, 6:24).

Rabinul Dov Meislis conferă acestei prime părți a binecuvântării interpretarea că i se dorește evreului ca Domnul să-l binecuvânteze cu averi, dar să-l și păzească pentru a le putea păstra, a nu le pierde și a le folosi în scopuri umanitare. Binecuvântarea implică și invocarea ca Dumnezeu să păzească evreul de cei care vor să pună stăpânire pe el și pe averea lui.

Când omul a dobândit averi și bogății, el trebuie să aibă în continuare o atitudine milostivă față de cei aflați în nevoie, fără a-i imita pe cei care, atunci când au bani, se îndepărtează de sărmanii care trebuie ajutați.

Prima parte a binecuvântării se referă la cei care-și câștigă existența muncind cu brațele.

Cea de-a doua parte a binecuvântării Cohanimilor se adresează celor care studiază, cărturarilor, spunând: IAIR HAŞEM PANAV EILEHA – „Să îndrepte Domnul fața către tine", sensul fiind „Să ai lumina în fața ochilor, pentru ca mintea să priceapă cât mai mult".

Partea a treia a binecuvântării este destinată poporului luptător, celor care păzesc hotarele.

VEIASEM LEHA ŞALOM – „Să-ți fie pace", „Dumnezeu să-ți aducă pace".

Cuvântul „Şalom" (pace) are o semnificație deosebită şi fiecare o doreşte din toată inima, astăzi ca şi atunci.

DABER EL AARON VEEL BANAV – „Vorbeşte lui Aaron şi fiilor săi" (Bamidbar-Numerii, 6:23)

36. BEALOTHA

Sunt relatate aici pregătirile poporului evreu în pustiu, pentru a intra în Țara Făgăduinței. Poporul este organizat, fiecare tabără cu steagul său. Problema hranei fusese rezolvată, în fiecare zi cădea MANA, acea mâncare care semăna cu poleiul de gheață, de culoare albă, dobândind gustul dorit de fiecare. Astfel își încep evreii drumul cel lung.

Pericopa începe cu porunca Divinității către Aaron, Marele Preot, de a aprinde lumânările în Mișkan. VEZE MAASE HAMNORA MIKȘE ZAHAV – „Și așa s-a făcut sfeșnicul, dintr-o bucată de aur" (Bamidbar - Numerii, 8:4), se arată în continuare.

Înțelepții s-au întrebat de ce Tora repetă tehnica folosită la confecționarea Menorei – candelabrul din Templu –, dat fiind că acest lucru fusese redat anterior.

Rași susține că, de fapt, această pericopă se ocupă de „lumina" împrăștiată de lumânări, și de aceea este reluată și descrierea tehnicii confecționării candelabrului, pentru ca ea să fie perfectă, ca și în trecut.

Ramban conferă acestei lumini semnificația unirii sufletelor poporului, ea trebuind să se răspândească în lumea întreagă. Aceasta este semnificația lumânărilor: lumina Domnului, dintr-un candelabru perfect, răspândită asupra întregii lumi.

Evreii își încep lungul drum, iar Moșe se roagă Divinității: VEIAFUȚU OIVEHA VEIANUSU MESANEHA

MIPANEHA – „Dușmanii tăi să se împrăștie și cei ce te urăsc să dispară" (Bamidbar - Numerii, 10:35). S-a ivit întrebarea de ce Moșe folosește expresia „dușmanii tăi". Adevărul este că dușmanii poporului evreu sunt socotiți dușmanii Domnului, iar cel care ne atacă este ca și cum ar ataca Divinitatea.

BEHALOTHA ET HANEROT... VAIAS KEN AARON – „Când vei aprinde lumânările... și așa întocmai a făcut Aaron" (Bamidbar - Numerii, 8:2-3).

Lumânările au fost aprinse exact așa cum a prescris Divinitatea, iar Rași îi aduce laude preotului Aaron pentru că a respectat prescripțiile Domnului, fără a aduce în funcția lui nici o modificare.

KI TAVOU MILHAMA BEARȚEHEM... VEAREOTEM BEHAȚOȚROT – „Și dacă va veni un război... să sunați alarma cu trâmbița" (Bamidbar - Numerii, 10:9).

Este vorba aici de datoria fiecăruia ca, atunci când descoperă că ne amenință un pericol, să-l semnaleze celorlalți, pentru a putea fi evitat. El nu trebuie să rămână pasiv, ci să-și alarmeze semenii, să sune din trâmbițe pentru a preveni asupra pericolului.

Versetul sus-amintit previne că nu numai situația personală a cuiva are importanță, ci în primul rând situația economică sau politică a țării.

Oricine posedă informații are datoria de a influența, de a schimba în bine ceea ce dăunează tuturor.

Există în această pericopă un verset pe care ar trebui să și-l însușească fiecare dintre noi:

VEAIȘ MOȘE ANAV MEOD MICOL AADAM – „Și omul Moșe e lipsit de orgoliu mai mult ca oricare om" (Bamidbar - Numerii, 12:3).

Rabinul Abraham Sofer subliniază faptul că în viață, tocmai cei lipsiți de orgoliu dobândesc funcții înalte, pentru că modestia lor impresionează în bine masele, aducându-le, astfel, funcțiile dorite. Dar există oameni la care modestia este o trăsătură esențială de caracter, ca și în cazul lui Moșe.

Rabinul Șmuel Lipkin subliniază că în toată Biblia nu mai găsim un personaj similar, căruia Divinitatea să-i releve calitățile încă din timpul în care este în viață și îndeplinește funcția cea mai importantă de conducător al poporului.

Versetul include cuvântul ebraic IȘ – „omul", cu sinonimul său „Adam".

În ebraică, cuvântul „Adam" este format din trei litere, „A", „D" și „M", care simbolizează numele strămoșului Abraham, care spune despre sine: „Eu sunt cenușă și țărână".

Litera „D" provine de la David Hameleh, regele care spunea despre sine: „Eu sunt un vierme, și nu un om", iar litera „M" – de la Moșe, care susținea: „Și noi ce suntem – nimic".

Moșe, cu modestia lui, ilustrează caracterul ideal, la care trebuie să aspire fiecare ființă umană și, desigur, conducătorii săi.

KI TAVOU MILHAMA BEARȚEHEM – „Și dacă va veni un război în țara voastră" (Bamidbar - Numerii, 10:9)

37. ŞLAH

Titlul acestei pericope îi anunţă şi tema: „Şlah" („Trimite") se ocupă de solii pe care i-a trimis Moşe din pustiu, pentru a vedea Ţara Făgăduinţei.

La propunerea Divinităţii, Moşe trimite aceşti soli şi primul lucru pe care îl face este de a schimba numele lui Oşea ben Nun în „Iehoşua" Ben Nun. El adaugă la acest nume litera „Hei", care este lista Domnului, pentru ca aceasta să-l ferească de orice influenţă negativă.

Deşi selectaţi foarte riguros, fiecare dintre soli constituind o personalitate, ei au făcut un lucru rău: la întoarcere, au adus vestea că „nu vor putea cuceri Ţara". Aceşti soli au schimbat misiunea de cercetaşi, încredinţată de Moşe, în cea de spioni, ceea ce Moşe nu le ceruse.

Din vizitatori, care ar fi trebuit să observe cu interes locurile prin care au trecut, ei au devenit spionii care umblă pe căi ferite, pentru a nu fi descoperiţi. Deşi li se ceruse doar să viziteze ţara pentru a povesti ce văzuseră, ei au iscodit prin fel de fel de vicleşuguri.

De fapt, la întrunirea de dinaintea plecării, solii s-au văzut pe ei înşişi ca spioni, ceea ce l-a neliniştit pe Moşe. De aceea, s-a rugat pentru ca Iehoşua să se elibereze de gândurile rele, pentru ca în viitor să poată fi cel care va conduce poporul.

Iehoşua, împreună cu un alt sol, Kalev, au rămas în minoritate faţă de ceilalţi zece, cei doi aducând vestea că

țara este TOVA HAAREȚ MEOD MEOD – „foarte, foarte bună".

Ceilalți zece soli, pretinzând că țara nu putea fi cucerită, au comis un păcat enorm față de poporul lor.

Rabinul Iţhac Spector afirma că păcatul săvârşit de un om față de poporul său nu are asemuire.

Biblia scrie că poporul evreu a păcătuit adesea, în pustiu, dar că Dumnezeu l-a iertat. Poporul a păcătuit închinându-se la Vițelul de Aur, cu Korah – un păcat pe care-l vom găsi în pericopa următoare, acesta fiind iertat. Păcatul spionilor însă nu a mai dobândit iertarea lui Dumnezeu, care a poruncit ca poporul să colinde în pustiu încă 40 de ani, până când va creşte o generație nouă.

Se desprinde de-aici concluzia că există o pocăință şi o iertare atât a păcatelor săvârşite de om față de Divinitate, cât şi față de semeni, dar nu are mântuire păcatul comis față de propriul popor, mai ales dacă este vorba de poporul evreu, poporul Domnului.

ŞLAH LEHA ANAŞIM VEIATURU ET EREȚ KANAAN – „Trimite-ți oamenii care să vadă (să viziteze) țara Kanaan" (Bamidbar - Numerii, 13:2).

Hahoze din Lublin scrie că cei 12 soli urmau să viziteze cele şapte popoare care se aflau în acele locuri şi să aducă vestea posibilității de a ne aşeza în Ereț Kanaan.

După interpretarea lui Raşi, Divinitatea i-ar fi poruncit lui Moşe: „Trimite-ți ție, pentru binele tău".

Moşe însuşi ar fi profitat de această situație. El a fost pedepsit de Divinitate ca personal să nu păşească în Ereț Israel, urmând să moară la intrarea în țară. Solii i-au prelungit viața cu încă 40 de ani, timpul în care au rămas să rătăcească prin pustiu, pentru ca toți răzvrătiții să poată muri, lăsând locul unei noi generații.

KULAM ANAŞIM RAŞEI BNEI ISRAEL – „Toţi oamenii (solii) erau din fruntea poporului Israel" (Bamidbar - Numerii, 13:3).

După opinia comentatorilor, oamenii care au fost trimişi să viziteze ţara nici nu erau interesaţi în cucerirea acesteia, căci se temeau că atunci îşi vor pierde rangul de conducători, fiindcă erau cu toţii fruntaşi ai poporului în pustiu. Aceasta ar putea fi una din cauzele pentru care au adus vestea că ţara nu va putea fi cucerită.

TOVA HAAREŢ MEOD MEOD – „Ţara e foarte, foarte bună" (Bamidbar - Numerii, 14:7).

Cuvântul MEOD este repetat pentru a accentua faptul că este suficient să fim acasă, în ţara noastră, ca să ne simţim deja foarte, foarte bine.

Până astăzi, un bun evreu este convins că în propria-i ţară până şi dificultăţile pot fi depăşite mai uşor.

HAEŞKOL AŞER CARTU – „Ciorchinele de strugure pe care l-au tăiat" (Bamidbar - Numerii, 13:24)

38. KORAH

După ce în pericopa anterioară se expune tema pedepsirii poporului evreu de către Divinitate, care i-a amânat intrarea în Ţara Făgăduinţei, „Korah" tratează o temă nu mai puţin gravă, cea a revoltei celor 250 de luptători, în majoritate personalităţi.

Revolta începe atunci când Korah şi cei apropiaţi lui le-au cerut lui Moşe şi Aaron drepturi de Cohanimi (de preoţi), pretinzând ca şi ei să fie sfinţiţi.

Multe şi grele au fost problemele lui Moşe în cei 40 de ani în care a cârmuit poporul evreu – au fost probleme de ordin intern sau extern, dar niciodată vreuna legată de el personal.

De astă dată însă, Korah, fiul lui Iţhar, văr cu Moşe, s-a aliat cu Datan şi Aviram, personalităţi din tribul Reuven, încercând să submineze conducerea lui Moşe.

Înţelepţii susţin (Şemot Raba - 1,29) că Datan şi Aviram îl duşmăneau pe Moşe de ani întregi. Din cauza lor, Moşe a fugit în Egipt atunci când un evreu bătea un alt evreu; la Marea Roşie, ei au fost cei care au spus că preferă să se întoarcă în Egipt şi tot ei au fost cei care s-au dus să culeagă Mana în ziua de Sâmbătă, deşi ştiau că în acea zi Mana nu cădea.

De aceea presupun înţelepţii că, în timpul revoltei lui Korah, ei au instigat poporul, aducând 250 de răzvrătiţi. Ei i-au reproşat lui Moşe, care voia să-i

liniştească: „De ce ne-ai scos din ţara unde curgea lapte şi miere (Egiptul)?".

Reuşita revoltei ar fi putut distruge tot ceea ce clădiseră Moşe şi Aaron de-a lungul anilor.

Pentru a zădărnici această revoltă, era necesară o decizie drastică, adoptată de altfel imediat: pământul s-a deschis, înghiţindu-i de vii pe toţi cei care s-au răzvrătit împotriva cârmuirii lui Moşe.

Ştiind că Dumnezeu a iertat poporul pentru Vițelul de Aur, dar fără a reflecta că ei erau în cu totul altă situaţie, răzvrătiţii sperau la cu totul alt sfârşit al întreprinderii lor.

VAIKAH KORAH – „Şi Korah a luat" (Bamidbar - Numerii, 16:1).

Cum s-ar explica faptul că o pericopă din Tora poartă numele unui revoltat care a primit o pedeapsă atât de grea?

Tora reliefează aici partea pozitivă a acestei revolte: dorinţa răzvrătiţilor de a deveni mari preoţi (Cohen Gadol). Această dorinţă de a se apropia de Divinitate trebuie, de fapt, să existe la fiecare dintre noi.

Învăţătura care se desprinde din revolta lui Korah este, aşadar, aceea că intenţia lăudabilă de a ne apropia de perfecţiune, fiind mai învăţaţi, îşi pierde valoarea dacă nu este animată de respectul legii, ci de invidie şi forţă.

KORAH BEN IŢHAR, BEN KEAT, BEN LEVI – „Korah era fiul lui Iţhar, lui Keat, lui Levi" (Bamidbar - Numerii, 16:1).

Aici sunt enumeraţi străbunii lui Korah. Personalităţile deosebite care s-au numărat printre strămoşii omului nu-l scutesc de a-şi dezvolta, după exemplul lor, calităţi care să-l facă demn de aceşti

strămoşi. Când copiii se abat de la drumul drept al părinţilor, familia îşi pierde importanţa.

Rabinul din Lublin interpretează că răzvrătiţii s-au bazat numai pe gloria străbunilor lor atunci când au pretins drepturi care nu li se cuveneau, în loc să insiste numai asupra calităţilor lor personale.

VEDATAN VEAVIRAM – cei doi răzvrătiţi s-au alăturat revoltei numai din ură faţă de Moşe. Ei nu puteau, oricum, aspira la rangul de Cohen, dat fiind că nu aparţineau tribului Levi. Nici unul nu era nici măcar primnăscut, căruia i s-ar fi cuvenit ceva în plus. Ei s-au alăturat numai pentru a da o mai mare amploare revoltei, al cărei sfârşit dureros au trebuit să-l suporte.

VATIFTAH HAAREŢ ET PIA VATIVLA OTAM – „Şi pământul şi-a deschis gura şi i-a înghiţit" (Bamidbar - Numerii, 16:32).

Rabinul Şalom Rokah explică gravitatea acestei pedepse prin aceea că răzvrătiţii au fost pedepsiţi în acelaşi mod în care au păcătuit, gura lor defăimându-l şi calomniindu-l pe Moşe, şi de aceea au pierit „în gura pământului".

VATIFTAH HAAREŢ ET PIA – „Şi pământul şi-a deschis gura"
(Bamidbar-Numerii, 16:32)

39. HUKAT

Este relatat aici periplul de 40 de ani al evreilor prin pustiu. Se vorbeşte despre Para Aduma – vaca roşie care era o jertfă a întregului popor – despre moartea lui Miriam, sora lui Moşe şi Aaron, despre luptele cu Sihon şi Og şi învingerea lor, ca şi despre moartea lui Aaron.

Aici este descrisă epoca îndelungată a drumului spre Ereţ Israel.

În drumul său spre Ereţ Israel, la făgăduinţa Divinităţii, poporul se străduieşte să evite orice conflict cu popoare cu care nu are nimic de împărţit, cerând doar permisiunea de trecere, fără a dăuna nimănui.

Când i se cere lui Og permisiunea de trecere, acesta acceptă, dar şi atacă. Atunci, ca şi acum, poporul lui Israel nu vrea război, dar ştie să lupte când viaţa îi este în primejdie.

Timp de 40 de ani, poporul a colindat pustiul, primind apă de la izvoarele oblăduite de Miriam, iar un nor – în cinstea lui Aaron – îl însoţea zi şi noapte pentru a-l proteja de soare, de insecte, de şerpi şi de fiarele deşertului.

După moartea lui Miriam şi Aaron, izvoarele au secat, iar norul a dispărut. Poporul s-a revoltat de lipsa apei, dar nu a pomenit faptul că a dispărut norul. Comentatorii susţin că au fost de fapt doi nori şi că doar unul a dispărut o dată cu moartea lui Aaron, fapt plauzibil, dat fiind că lipsesc protestele evreilor pentru lipsa acestui

nor foarte important. Rugăciunile lui Moşe au fost ascultate, iar Divinitatea le-a redat evreilor apa, vitală pentru supravieţuirea lor în pustiu. Tora ne vorbeşte despre pedeapsa impusă lui Moşe şi Aaron, de a nu intra în Ţara Făgăduinţei.

Moşe trebuia să vorbească stâncii, în faţa întregului popor adunat acolo, dar, nesocotind porunca Divinităţii, el a izbit cu toiagul în stâncă, şi pentru aceasta a fost pedepsit să nu poată păşi în Ţara Sfântă.

Se ştie că ţadichimii – oamenii sfinţi – sunt judecaţi altfel decât tot poporul, căruia trebuie să-i fie un exemplu. De aceea, Moşe a primit o pedeapsă aspră, pentru un păcat fără o prea mare gravitate.

Vorbind despre Moşe, Raşi scrie că Divinitatea l-a asigurat că poporul va avea carne, la care Moşe a răspuns că nu existau atâtea vite, şi totuşi nu a fost pedepsit. Acea discuţie a avut loc numai între Divinitate şi Moşe, pe când în regiunea stâncilor era adunat tot poporul. Divinitatea a vrut să dovedească faptul că până şi o stâncă în pustiu aude porunca Domnului, însă Moşe a lovit stânca.

VAIDABER HAŞEM EL MOŞE... ZOT HUKAT HATORA – „Şi a grăit Domnul către Moşe, acestea sunt legile Torei" (Bamidbar - Numerii, 19:2).

Versetul se referă la jertfirea spre purificare a vacii roşii, iar dacă se vorbeşte despre „Legile Torei", asta semnifică faptul că jertfa era necesară pentru purificare, temeiul tuturor acestor legi.

Raşi conferă acestui verset semnificaţia imuabilităţii acestor legi.

În general, omul trebuie să judece asupra faptelor sale, făcând tot ce poate fi mai bine, dar această lege trebuie respectată fără nici un fel de comentariu.

VEIKHU ELEIHA PARA ADUMA – „Şi vor lua o vacă roşie" (Bamidbar - Numerii, 19:2)

Conform interpretării lui Raşi, vaca roşie trebuia să răscumpere păcatul Vițelului de Aur. Atunci, poporul îşi pierduse încrederea în Moşe. Acum, Tora vorbeşte despre această jertfă fără a da alte explicații, jertfa trebuind adusă ca o dovadă a credinței în Cel-de-Sus.

VEDIBARTEM EL HASELA – „Să vorbiți la stâncă" (Bamidbar - Numerii, 20:8).

În fapt, greşeala lui Moşe nu a fost intenționată. Divinitatea i-a spus: „Ia toiagul", iar el a înțeles că trebuie să lovească piatra, deşi Divinitatea i-a spus „să vorbească" stâncii. Pentru aceasta, Moşe a fost pedepsit să nu intre în Ereț Israel.

IEASEF AARON EL AMO – „Aaron e adăugat poporului său" (Bamidbar - Numerii, 20:24).

Versetul a fost interpretat că, prin moartea lui, Aaron s-a adăugat, în fapt, poporului. A dispărut fizic, dar sufletul lui a rămas în continuare în mijlocul poporului.

Fiii lui, Cohanimii, ca şi urmaşii acestora, binecuvântează zi de zi poporul, până în zilele noastre, cu o rugăciune specială.

După „Pninei Tora", Aaron a murit, dar sufletul poporului s-a impregnat cu calitățile sale, dăinuind veşnic în spiritul evreiesc.

AZ IAŞIR ISRAEL – „Atunci a cântat poporul evreu (după şapte săptămâni)" (Bamidbar - Numerii, 21:17)

40. BALAK

Personajul acestei pericope este un profet al popoarelor străine, Bilam, căruia regele Balak îi cere să blesteme poporul, dar, în loc de aceasta, el îl binecuvântează.

Bilam susține că poporul evreu este îndrăgit de Divinitate şi că deci un blestem aruncat asupra acestui popor nu poate lovi.

Mai mult, Bilam înțelege că acest popor nu numai că nu trebuie blestemat, ci dimpotrivă – binecuvântat pentru binele pe care-l face omenirii.

El nu poate blestema acest popor care din zorii fiecărei zile face lucruri pe placul Divinității, orice blestem devenind astfel inutil.

Talmudul precizează că Bilam a fost strănepotul lui Lavan (tatăl Leei şi al lui Rahel, şi socrul lui Iacob). Pentru Lavan, copiii lui Iacob, născuți în casa lui, sunt ca şi propriii lui copii.

Din cele 54 de pericope ale Torei, numai cinci poartă numele personajelor de care se ocupă: „Noah" – cunoscut ca IŞ ȚADIK-„un om sfânt"; „Itro" – cel care a reuşit să-i aducă sfaturi interesante lui Moşe, dobândindu-şi astfel o mare faimă; „Korah" – care, deşi un răzvrătit, era un mare cunoscător al Torei; „Pinhas" – fiul lui Eliezer, pentru curajul dovedit în a apăra Divinitatea în ochii poporului, şi „Balak" - regele Moabului, dușman înverşunat al poporului evreu, care nu ar fi meritat onoruri. Comentatorii dau un răspuns pozitiv

acestei posibile obiecții, susținând că acest rege și-a avut, totuși, meritele lui: el a adus 42 de jertfe Divinității, iar Ruth Hamoava (Ruth Moabita) era din familia lui. Este vorba despre femeia nobilă despre care tratează „Meghilath Ruth", bunica regilor David și Șlomo.

Cel care inițiază o faptă are o răspundere mai mare decât cel care o săvârșește.

Rabinul Meier din Premislian susține că Balak era în felul său un om cinstit. Există mulți dușmani pe care îi credem prieteni și care, în fapt, ne doresc pieirea. Balak a declarat cel puțin fățiș că voia să blesteme poporul evreu.

VAIAR BALAK BEN ȚIPOR ET COL AȘER ASA ISRAEL LEEMORI – „Balak, fiul lui Țipor, a văzut tot ceea ce a făcut Israel poporului lui Emori" (Bamidbar - Numerii, 22:2)

După cum spune versetul, Balak a văzut din păcate ceea ce i-au făcut evreii lui Emori, dar nu a văzut, sau nu l-a interesat, ceea ce au făcut poporului Israel oamenii lui Emori.

KI AȚUM HU MIMENI – „Căci e mult mai puternic ca mine" (Bamidbar - Numerii, 22:6)

El a presimțit că David și Șlomo vor fi urmașii lui, dar Balak s-a simțit slab și s-a gândit să recurgă la blesteme, pe care nu a reușit să le împlinească.

MA TOVU OHALEIHA IACOB MIȘKENOTEIHA ISRAEL... „Cât de frumoase sunt sălașurile tale, Iacob, corturile tale, Israel..." (Bamidbar - Numerii, 24:5)

Binecuvântarea lui Bilam pentru poporul Israel cuprinde șase cuvinte, corespunzătoare celor șase corturi în care Divinitatea domnea în Mișkan. Bilam rostește aceste cuvinte contra voinței lui Balak, manifestându-și admirația pentru cele făurite de poporul lui Israel, care și-a pus întreg talentul creator în lăcașurile sale sfinte,

însufleţindu-le cu propriul spirit. BILAM HARAŞA – „Bilam cel rău" – a văzut totuşi că poporul evreu va reuşi să-şi păstreze ţara.

VAITIAŢEV MALAH HAŞEM BADEREH – „Şi a venit un înger în drum (cel care l-a împiedicat pe Bilam să înainteze)" (Bamidbar - Numerii, 22:22)

41. PINHAS

Este tratată aici o problemă foarte interesantă. Pinhas, o personalitate a iudaismului, a fost fiul lui Elazar Hacohen. El îi ucide pe Zimri şi pe femeia cu care a păcătuit.

Pinhas a văzut pericolul care se răspândea în popor, o epidemie care se împrăştia cu repeziciune. Deşi nepot al Marelui Preot Aaron, el însuşi om de bine, iubitor al păcii, a decis totuşi să-l ucidă pe Zimri. Prin fapta lui, el a ferit poporul de mânia Divinităţii.

După cum menţionam, pericopele „Pinhas" şi „Balak" sunt două dintre cele cinci care poartă numele unor personaje.

Ar fi interesantă o comparaţie între aceste două personaje, atât de deosebite unul faţă de celălalt.

Când Balak, regele Moabului, observă primejdia, el nu face nimic personal, nici politic, nici militar, ci recurge la Bilam, care i-a blestemat pe evrei, să facă ceea ce trebuie, dar în locul lui. Pinhas, în schimb, nu aşteaptă nimic, atunci când întrezăreşte primejdia. El îşi înţelege misiunea de primă importanţă şi, prin omorul pe care-l făptuieşte, salvează poporul de epidemie.

Hilel, personalitatea talmudică, spunea: BAMAKOM ŞEEIN ANAŞIM - IŞTADEL LIIOT IŞ – „Acolo unde nu sunt oameni, fă totul ca tu să fii omul" (Pirkei Avot, 2:5).

Din aceste două pericope se desprinde, aşadar, îndemnul la acţiunea promptă, atunci când orice întârziere poate fi funestă.

Prezenta pericopă mai tratează chestiunea moştenirii (până atunci, erau recunoscuţi ca moştenitori numai bărbaţii), ocupându-se totodată de toate sărbătorile din timpul anului.

PINHAS BEN ELAZAR BEN AARON HACOHEN EŞIV ET HAMATI – „Pinhas, feciorul lui Elazar, fiul lui Aaron Hacohen a abătut mânia mea" (Bamidbar - Numerii, 25:11).

Rabinul din Rudjin explică acest verset în sensul că Moşe credea că Pinhas s-a pripit în a comite această faptă, greşind poate, dar Divinitatea a socotit că acest lucru era necesar, aceasta fiind semnificaţia cuvintelor din verset „a abătut mânia mea".

Ca o consecinţă a acestei fapte drepte, Divinitatea îi dă lui Pinhas un pact de pace: INENI NOTEN LO ET BRITI ŞALOM – „Iată îi dau un pact de pace" (Bamidbar - Numerii, 25:12).

S-ar pune întrebarea de ce era necesar acest pact, Pinhas fiind, oricum, Cohen, în calitate de descendent direct al Marelui Preot Aaron, funcţie care se moşteneşte din tată în fiu.

Comentatorii interpretează că el a făcut totuşi o faptă interzisă unui Cohen, a ucis, şi că de aceea Divinitatea i-a acordat din nou un pact de pace pentru a-l legitima.

Pericopa tratează, de asemenea, o problemă juridică interesantă. Fiicele lui Ţelafhad erau unicele moştenitoare ale tatălui lor. Ele şi-au cerut drepturile la pământurile lor din Ereţ Israel şi a fost pentru prima oară când s-a pus problema dreptului la moştenire pentru sexul feminin.

LAMA IGARA ŞEM AVINU...TNA LANU AHUZA – „De ce să nu existe numele tatălui nostru... dă-ne şi nouă pământ" (Bamidbar, Numerii, 27:4).

La această cerere, Divinitatea decide: KEN BNOT ŢELAFHAD DOVROT – „Adevăr grăiesc fiicele lui Ţelafhad" (Bamidbar - Numerii, 17:7), stabilind că femeilor şi familiilor unde nu sunt bărbaţi trebuie să li se dea partea lor, instituindu-se astfel o linie de conduită.

În Talmud sunt aduse legi care apără interesele femeilor. Bărbaţii care primesc moşteniri de la părinţi trebuie să-şi întreţină surorile până la căsătorie şi apoi să le dea o dotă care trebuie să fie relativă cu moştenirea ce o posedau.

În timpurile de mai târziu se obişnuia a se lăsa un act de moştenire prin care era limpede că femeile au aceleaşi drepturi de moştenire ca şi bărbaţii. În 1494, evreii din Castilia au lăsat un document clar în care era scris că bărbaţii moştenesc averile exact ca şi femeile.

Alături de pericopa „Emor" (Vaikra - Leviticul), prezenta pericopă vorbeşte despre toate sărbătorile evreieşti din cursul anului.

În ciclul anual, pericopa „Pinhas" se citeşte în sinagogă în săptămânile de doliu naţional, între ziua de 17 Tamuz, ziua căderii Ierusalimului, şi ziua de 9 Av, ziua distrugerii Templului.

Înţelepţii s-au întrebat de ce trebuie ca în zilele celor trei săptămâni de doliu naţional să citim despre sărbătorile evreieşti, care sunt, de fapt, zile de bucurie.

Marele Rabin Israel din Rudjin (care a trăit şi în România) susţine că aceste zile de doliu, cele trei săptămâni, se vor transforma în viitor în zile de sărbătoare – prima şi ultima zi –, iar intervalul dintre ele va fi Hol Hamoed – un fel de semisărbătoare, când este

permis să se efectueze numai munci uşoare, în timp ce de sărbători, odihna trebuie să fie completă.

Acest lucru se va realiza atunci când poporul va fi mai sfânt, mai apropiat de perfecţiune, după cum spune şi profetul Irmiahu (13:13): VEAFAHTI EVLAM LESASON – „Şi voi schimba doliul în bucurie".

KAH LEHA ET IEHOŞUA... VESAMAHTA ET IADHA ALAV – „Ia pe Iehoşua... şi pune mâna pe el (încoronarea lui Iehoşua, care va fi conducătorul poporului după Moşe)" (Bamidbar-Numerii, 27:18)

42. MATOT

Sunt expuse aici legile promisiunilor şi jurămân-tului, transmise de Moşe conducătorilor triburilor.

Hatam Sofer scrie că pretutindeni în lume se aud promisiunile conducătorilor de stat şi de guvern, aceştia având drept scop unic să-şi câştige simpatizanţi şi susţinători. Cu toţii ştiu că aceste promisiuni nu vor fi respectate.

Conducătorii, care ar trebui să fie un exemplu de cinste şi fermitate, îşi schimbă şi îşi reneagă părerile.

VAIDABER MOŞE EL RAŞEI HAMATOT – „Şi a grăit Moşe către căpeteniile lui Israel" (Bamidbar - Numerii, 30:2).

Se accentuează aici că spusele lui Moşe erau „cuvânt sfânt", care trebuia respectat întocmai.

KEKOL HAIOŢE MIPIV IEASE – „Tot ce iese din gură (tot ce rosteşti), să şi faci" (Bamidbar - Numerii, 30:3).

În versetul sus-citat, Moşe recomandă ca şi poporul să respecte ceea ce spun conducătorii.

Orice mesaj transmis de conducători era o poruncă a Divinităţii care trebuia respectată, ca şi cum Divinitatea însăşi ar fi poruncit, direct.

Atunci, ca şi azi, dispoziţiile conducătorilor trebuie îndeplinite întocmai.

În cartea lui „Ereţ Hazwi", Rabinul Zwi Guttman oferă o interesantă interpretare a acestui verset: Moşe a dat conducătorilor cinstirea cuvenită, insistând că ei sunt

cei care vor purta porunca Domnului. Astfel, el a fixat o normă valabilă şi pentru veacurile ce aveau să vină, conducătorii reprezentând legătura dintre popor şi Divinitate.

La rândul lor, ei aveau să menţină legătura cu poporul, să-i asculte doleanţele şi să se roage către Cel-de-Sus în numele lui.

Această pericopă vorbeşte şi despre ultimul război condus de Moşe, un război de onoare împotriva ţării lui Midian:

NEKOM NIKMAT BNEI ISRAEL MEET AMIDIANIM – „Răzbunaţi-vă voi, poporul Israel, pe Midianim" (Bamidbar - Numerii, 31:2).

În acest război deosebit au plecat să lupte 12 000 de soldaţi, câte 1 000 din fiecare trib.

Raşi subliniază că de astă dată şi cei din tribul Levi au trimis soldaţi, deşi funcţiile lor religioase îi scuteau de activităţile militare. După cum explică comentatorii, acest război nu era un război de cucerire, nici de apărare, ci unul de onoare, din porunca Domnului.

Divinitatea a cerut răzbunare pentru că Midian a atras în păcat poporul evreu.

În pericopa anterioară, după cum am văzut, această răzbunare a fost începută de Pihnas, fiul lui Elazar Hacohen, iar în cea prezentă, asistăm la sfârşitul luptei.

Ţinutul Midian a fost înconjurat din trei părţi, pentru a da posibilitatea ca aceia care doreau, sau se simţeau nevinovaţi, să fugă. După cum arată acest verset, Moşe nu a favorizat nici măcar ţara socrului său, Itro, ceea ce s-ar fi putut crede, dacă renunţa la acest război.

VEHAITA HAAREŢ HAZOT LAHEM – „Şi ţara aceasta vă va fi vouă ca moştenire" (Bamidbar - Numerii, 32:22).

Versetul se referă la cealaltă parte a Iordanului, care nu aparține Ereț Israelului. Triburile Gad, Reuven şi o jumătate din tribul Menaşe şi-au lăsat familiile singure, bărbații plecând cu restul poporului la luptă, iar la sfârşitul războiului au primit aceste pământuri ca moştenire.

Merită subliniată atitudinea acestor triburi, care au hotărât, după terminarea războiului, că nu se vor întoarce la vetrele lor până când fiecare colonizator nu-şi va obține moştenirea. Astfel, au rămas departe de familii încă şapte ani, înțelegând că nu vor fi în perfectă siguranță decât atunci când poporul se va stabili temeinic în Țara Făgăduinței.

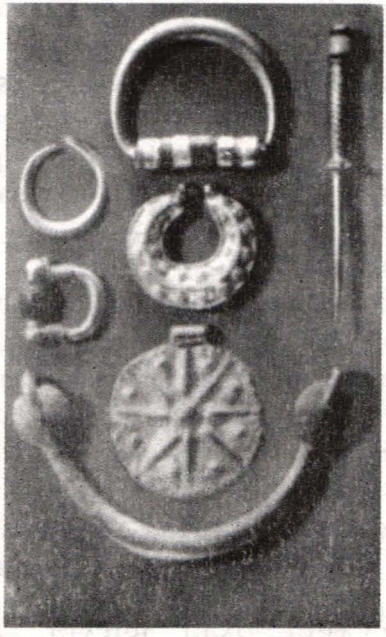

KLEI ZAHAV – „Piese de aur" (Bamidbar - Numerii, 31:50)

43. MAASEI

Este pericopa de încheiere a cărții „Bamidbar" - „Numerii", carte care se ocupă în cea mai mare parte de peregrinările evreilor în deşert.

În deschidere, pericopa redă cele 42 de popasuri ale poporului în timpul celor 40 de ani de peregrinări în pustiu, începând cu ieşirea din Egiptul faraonului Ramses – primul Pesah – şi până la ultimul popas, Avel Haşitim.

De obicei, Tora nu menționează ce s-a petrecut în fiecare loc, scriindu-se doar VAISU – „Şi au plecat" – şi VAIAHNU – „Şi au poposit". În anumite pasaje, faptele sunt doar amintite, ca problema apelor, moartea lui Aaron sau unele din luptele purtate.

Înțelepții s-au întrebat de ce era necesară enumerarea celor 42 de locuri unde a poposit poporul.

Rambam este de părere că aceste locuri sunt specificate pentru ca urmaşii să cunoască dificultățile poporului în aceste peregrinări. Evreii au colindat în deşert, fără apă şi departe de vreo plantație sau de vreo aşezare.

În pofida acestor dificultăți, poporul a mers călăuzit de Divinitate, urmând norul care l-a protejat şi i-a arătat drumul.

ELE MAASEI BNEI ISRAEL AŞER IAȚU MEERET MIȚRAIM – „Acesta e drumul poporului evreu care a ieşit din Egipt" (Bamidbar - Numerii, 33:1).

Au fost multe controverse privitoare la drumul parcurs de poporul evreu de la ieşirea din Egipt şi până la intrarea în Ereț Israel. Conchidem că poporul a avut 42 de staţii din cuvintele VEELE MAASEIHEM – „acestea sunt popasurile", cuvântul VEELE semnificând în ebraică numărul 42.

Unii comentatori susțin că poporul nu a fost foarte chinuit, după păcatul solilor – al spionilor –, ocazie cu care Divinitatea i-a pedepsit să rămână în deşert. Evreii au avut în total 42 de staţii. Dacă luăm în considerare că în primul an de la ieşirea din Egipt evreii făcuseră 14 popasuri înainte să fi fost pedepsiți şi socotim încă 8 după moartea lui Aaron, în ultimii ani înainte de a intra în țară, adică după 38 de ani, reiese că în aceşti 38 de ani de pedeapsă, ei au făcut numai 20 de popasuri, ceea ce nu a fost chiar atât de greu de suportat, dat fiind că au avansat de fiecare dată, la circa doi ani. Aşadar, situaţia evreilor în pustiu timp de 40 de ani nu a fost chiar atât de grea.

Este drept că în pustiu trecerea de la un loc în altul era anevoioasă şi obositoare, dar comentatorii menționează că, o dată cu fiecare popas, s-a petrecut o minune, iar într-o pericopă ulterioară vom vedea că Moşe confirmă acest lucru: SIMLATHA LO BALTA MEALEHA VERAGLEHA LO BAŢEKA – „Patruzeci de ani ați colindat în pustiu, hainele voastre nu s-au învechit şi picioarele nu s-au umplut de bătături" (Dvarim - Deuteronomul, 8:4).

Altfel spus, dificultăţile poporului nu au fost semnificative.

Rambam susține că Mana trimisă zilnic de Divinitate, pe care erau nevoiți să o culeagă, le-a întreținut speranța şi credința.

VAIAAL AARON... VAIAMAT ŞAM... BAHODEŞ HAHAMIŞI BEEHAD LAHODEŞ – „Şi Aaron s-a urcat (pe munte) şi a murit acolo... în luna a cincea, în prima zi a lunii" (Bamidbar - Numerii, 33:38).

Data exactă a morţii este menţionată numai pentru preotul Aaron, ceea ce nu se întâmplă nici în cazul lui Moşe, nici al lui Miriam.

Marele Preot Aaron a murit în prima zi a lunii Av, lună în care Templul – cel dintâi şi cel de-al doilea – a fost distrus.

Înţelepţii deduc că această lună Av este legată de nenorocirea survenită cu secole mai târziu – distrugerea Mişkanului.

Dar în fiecare an, în ziua a noua a lunii Av, poporul îşi exprimă speranţa că această lună va deveni o lună a sărbătorii.

Prezenta pericopă se ocupă şi de viaţa oamenilor în afara casei, în aer liber, probleme numite astăzi „ecologice" şi cărora încă nu li se acordă suficientă atenţie.

Leviţii, cei care slujeau în Mişkan, în Templu, nu au primit o parte din Ereţ Israel, dat fiind că dintotdeauna, din Egipt încă, ei au fost scutiţi de muncă grea, şi de aceea nu li s-au cuvenit pământuri. Ei au primit de la popor unele părţi de teren.

ŢAV ET BNEI ISRAEL VENATNU LALEVIIM MINAHLAT AHUZATHAM – „Porunceşte fiilor lui Israel să dea Leviţilor cetate de locuit din părţile moştenirii lor" (Bamidbar - Numerii, 35:2).

Interesant, dar Divinitatea porunceşte ca tribul Levi să primească nu numai case, ci şi terenuri libere, terenuri agricole şi pentru vite.

În jurul casei trebuia să rămână o porțiune complet liberă, unde era interzis să se cultive sau să se clădească ceva. Între case trebuia menținută o anumită distanță, după care veneau culturile şi păşunile.

Este un proiect de oraş, menținut de atunci până în zilele noastre.

HAGVUL HAIARDENA – „Lângă hotarul Iordanului"
(Bamidbar-Numerii, 34:12)

44. DVARIM

Este prima pericopă din cartea a cincea a Torei, cu acelaşi nume, „Dvarim - Deuteronomul".

Tematica acestei cărţi este diferită de a precedentelor. Dacă cele patru cărţi anterioare au prezentat diversele evenimente petrecute de la crearea omenirii, „Dvarim - Deuteronomul" redă, în cea mai mare parte, pregătirile pentru intrarea în Ereţ Israel.

Înţelepţii numesc această carte şi „Mişne Tora" – „Repetarea Torei", dat fiind că multe dintre întâmplările şi poruncile de care se ocupă au fost relatate deja în cărţile anterioare, în special în „Şemot - Exodus", „Vaikra - Leviticul" şi „Bamidbar - Numerii".

Ramban susţine că Moşe a reluat aceste lucruri pentru poporul care intră în ţară, fiind porunci legate de aceasta.

Rabinul Halevy din Barcelona a găsit că poruncile din acest volum sunt în număr de 200, dintre care 77 indică „ce trebuie să faci" şi 123 „ce nu trebuie să faci", reprezentând o treime din cele 613 porunci existente. Dacă vrem să le dispunem după tratate, în „Bereşit - Geneza" găsim 3 porunci, în „Şemot - Exodus" 111, în „Vaikra - Leviticul" 247 de porunci, în „Bamidbar - Numerii" 52 de porunci, iar aici sunt menţionate 200, alcătuind împreună cele 613 porunci.

O dată cu începutul cărții „Dvarim - Deuteronomul", asistăm la şederea evreilor dincolo de Iordan, Ever Haiarden, iar Moşe se înfăţişează în faţa poporului în ultimele lui zile de viaţă.

ELE HADVARIM AŞER DIBER MOŞE EL KOL ISRAEL – „Acestea sunt cuvintele pe care Moşe le-a grăit întregului popor" (Dvarim - Deuteronomul, 1:1).

Cel mai interesant lucru al acestui verset este că Moşe a vorbit EL KOL – „întregului popor", unit, dat fiind că unitatea şi iubirea aproapelui sunt simbolul şi condiţia reuşitei.

Oţar Haim susţine că, deşi Moşe se adresa întregului popor, fiecare simţea că acesta i s-ar adresa personal.

Marele conducător Moşe ajunge aici la apogeu. El contemplă Ţara Sfântă numai de pe vârful muntelui, dar binecuvântează poporul ca trimis al Divinităţii.

IOSEF ALEIHEM KAHEM ELEF PEAMIM - VAIVAREH ETHEM – „(Domnul Dumnezeul părinţilor voştri) să vă înmulţească de o mie de ori faţă de câţi sunteţi şi să vă binecuvânteze cum v-a făgăduit" (Dvarim - Deuteronomul, 1:11).

După cum arată profetul Işaiahu (60:22), aceasta este binecuvântarea pentru viitor: „Cel mic va fi o mie şi cel tânăr un popor mare".

Poporul evreu în Israel este „mic şi tânăr", dar el va fi mare şi puternic, după cum a urat Moşe, iar după secole, şi profetul Işaiahu.

Moşe s-a adresat întregului popor în cuvinte calde, pentru ca acestea să fie primite cu plăcere.

Moşe Rabeinu, părintele profeţilor, a simţit nevoia să întemeieze instituţia juridică şi administrativă, pentru ca în viitor să nu survină probleme de natură să pericliteze existenţa societăţii.

EIHA ESA LEVADI TARHAHEM UMASAHEM VERIVHEM – „Cum voi purta singur greutățile și sarcinile voastre și neînțelegerile dintre voi" (Dvarim - Deuteronomul, 1:12).

Moșe este preocupat de probleme sociale, financiare, ca și de orice probleme de ordin juridic. El este convins că un singur om nu poate face totul pentru popor, ci are nevoie de ajutoare. El propune alegerea unor oameni inteligenți, corecți și cunoscuți.

Rabinul Hașla Hakadoș (bunicul Rabinului Moșe Iș Horoviț din Mihăileni) interpretează termenul „cunoscuți" ca „oameni care și-au dovedit integritatea morală". El recomandă alegerea unor persoane iubite de popor, dar cinstite și drepte, dat fiind că, atunci când vor „sta la judecată", vor îndeplini o misiune sfântă.

În continuare, găsim în această pericopă foarte interesantul verset: LO TAKIRU PANIM BAMIȘPAT – „Să nu părtiniți la judecată, căci este judecata Domnului" (Dvarim - Deuteronomul, 1:17).

În Talmudul Șabat, 10:71, se comentează în legătură cu acest verset: „Dumnezeu vă va ajuta să faceți o judecată dreaptă. Fiecare judecător drept este socotit ca și cum ar fi tovarăș la înființarea omenirii".

Voința Divinității este ca în lume să domnească dreptatea, și de aceea, ca soli ai Divinității, judecătorii trebuie să descopere adevărul.

Comentatorul Even Ezra explică acest verset cu claritate: „Chiar dacă inculpatul este o persoană cunoscută judecătorului, acest lucru nu trebuie să influențeze judecata, pentru judecător, toți cei care îi sunt aduși dinainte fiind oameni străini".

Această poruncă se respectă până astăzi. Uneori chiar, judecătorul refuză să judece o persoană pe care o cunoaşte, predând dosarul unui confrate.

Poporul evreu se afla la capătul drumului, mai avea de luptat pentru a intra în Ereț Israel, dar se afla pe o cale sigură, având făgăduința că țara îi va aparține de-a pururi.

BEIN FARAN UBEIN TOFEL – „Între Faraon şi Tofel"
(Dvarim-Deuteronomul, 1:1)

45. VAETHANAN

Este una dintre cele mai importante pericope din cartea „Dvarim - Deuteronomul".

În mod firesc, toți comentatorii se opresc asupra rugăminții lui Moşe către Divinitate, cu cuvintele: EVRA NA VEERHE ET HAAREŢ HATOVA – „Îngăduie-mi să trec şi să văd țara frumoasă" (Dvarim - Deuteronomul, 3:25).

Cu tot acest mesaj minunat pentru secolele viitoare – „să văd cel puțin țara" –, Moşe nu a reuşit să convingă Divinitatea şi să păşească în Ereț Israel.

VAITABER HAŞEM BI LEMANHEM – „Dumnezeu a fost furios pe mine pentru voi (poporul)" (Dvarim - Deuteronomul, 3:26).

Moşe a fost pedepsit, dar mulți evrei aflați încă în împrăştiere, care pot veni în Israel, nu se gândesc să o facă.

Moşe aminteşte în continuare poporului despre primirea celor 10 porunci pe Muntele Sinai. Acolo, însăşi Divinitatea a apărut în fața poporului şi vocea ei s-a auzit la infinit.

Comentatorii susțin că vocea se împrăştie în 7 voci şi în 70 de limbi. Alții susțin că vocea n-a fost întreruptă şi că ea a apărut mai târziu, prin profeți.

VAETHANAN EL HAŞEM BAET HAII... HAŞEM ELOHIM – „Şi m-am rugat la Divinitate în

vremea aceea; Dumnezeu e Dumnezeu" (Dvarim - Deuteronomul, 3:23-24).

Moşe se roagă lui Dumnezeu să ajungă în Ereţ Israel. Un conducător, un om care a slujit o viaţă întreagă Divinitatea, conducând un popor pe un drum atât de îndelungat, nu poate să se bucure de roadele trudei sale. A aşteptat o viaţă întreagă, a scos poporul din Egipt, a trecut cu el Marea Roşie, a fost pe Muntele Sinai pentru a primi Tora, a parcurs pustiul timp de 40 de ani şi nu i se îngăduie să păşească pe pământul sfânt, ci trebuie să moară în pustiu.

Rabinul din Koţk interpretează acest verset minunat. Moşe se ruga la Divinitate ca, BAET HAII – „la timpul respectiv" –, când îşi va da sufletul, să poată rosti cuvintele HAŞEM ELOHIM – „Dumnezeu e Dumnezeu" –, deci să fie conştient, să poată rosti aceste cuvinte. O rugăciune frumoasă, pe care fiecare dintre noi şi-ar dori-o ca realitate.

Regăsim în această pericopă cele 10 porunci, care apăreau în „Itro", cu singura diferenţă că în pericopa „Itro", când se vorbeşte despre Şabat, este pomenit cuvântul „Zhor" – „ţine minte", iar în prezenta pericopă, acest cuvânt este înlocuit cu „Şmor" – „Păzeşte".

Comentatorii susţin că primele table cu cele 10 porunci, pe care Moşe le-a spart coborând de pe Muntele Sinai, conţineau cuvântul „Zhor", iar celelalte, pe care le-a primit în locul celor sparte, conţineau cuvântul „Şmor".

Trebuie să cinstim Sâmbăta şi să ne pregătim pentru această zi în tot timpul săptămânii. Comentatorii susţin că Sâmbăta trebuie cinstită în frumuseţea ei, chiar dacă este necesar un sacrificiu, chiar dacă avem pierderi materiale, în această zi lucrul este interzis.

KABED ET AVIHA VEET IMEHA... LEMAAN IARIHUN IAMEHA – „Respectă pe tatăl şi pe mama ta... pentru ca viaţa ta să se prelungească" (Dvarim - Deuteronomul, 5:16).

Şi această poruncă apare pentru prima oară în „Itro".

Rabinul Iţhac Karo se întreabă, cu privire la porunca despre respectul datorat părinţilor, de ce recompensa Domnului nu este ca şi noi să fim respectaţi. De obicei, dacă acest lucru este menţionat, el arată aceeaşi răsplată.

Rabinul Karo explică faptul că la această poruncă, răsplata este dublă: vom trăi până la adânci bătrâneţe şi, în consecinţă, vom fi şi respectaţi, căci cunoaştem obiceiul de a-l respecta pe cel bătrân, de a ne ridica în faţa unui vârstnic, lucruri amintite în pericopele anterioare.

LO TAANE BEREAHA ED ŞAV – „Să nu dai mărturie mincinoasă despre aproapele tău" (Dvarim - Deuteronomul, 5:17).

O mărturie mincinoasă constituie unul dintre păcatele cele mai grave, Tora nepermiţând ca un evreu să păteze pe nedrept bunul renume al aproapelui său.

VAAVADTEM ŞAM ELOHIM MAASEI IDEI ADAM – „Şi veți sluji Dumnezei făcuți de om (în cazul când vor părăsi credința)" (Dvarim - Deuteronomul, 4:28)

46. EKEV

Moşe, marele conducător al poporului, îl pregăteşte pentru a cuceri ţara. Era vorba nu numai de o problemă tehnică, ci şi psihologică.

Exista în sufletul poporului teama că în ţara lui va fi întâmpinat de popoare mari şi puternice, apărate de oraşe fortificate.

Pentru a reduce pericolul în ochii poporului, Moşe aminteşte că Dumnezeu a săvârşit atâtea minuni, încât va face ca şi de astă dată totul să treacă cu uşurinţă. Poporul trebuie să creadă în Divinitatea care îi va fi de ajutor.

Moşe aminteşte şi de Vițelul de Aur, care a provocat spargerea celor două table date pe Muntele Sinai, redând felul în care Divinitatea i-a poruncit să facă două table identice cu cele pe care le-a spart.

Înțelepții susțin că una din cauzele care au dus la confecționarea Vițelului de Aur era cantitatea enormă de aur, posedată de popor. Ar fi fost de aşteptat ca Divinitatea să interzică folosirea aurului în viitor, pentru a evita o situație similară.

Dar, dimpotrivă, cantități enorme de aur au fost folosite la clădirea Mişkanului.

În aceasta rezidă adevărul versetului: KOL MA ŞEBARA HAŞEM LO BARA ELA LIHVODO – „Tot ceea ce a creat Divinitatea nu a creat decât pentru cinstea Domnului".

Desigur, omul poate folosi creațiile Divinității și pentru sine.

VEAHALTA VESAVATA UBERAHTA – „Să mănânci, să fii sătul și să binecuvântezi" (Dvarim - Deuteronomul, 8:10).

Rabinul Șlomo din Karlin explică acest verset prin necesitatea de a binecuvânta și a mulțumi Domnului, nu atunci când ești flămând și sărac, ci când ești sătul și ai totul.

VERAM LEVAVEHA – „Să nu se mândrească inima ta" (Dvarim - Deuteronomul, 8:14).

Simplitatea este un lucru de la sine înțeles și ca atare nu figurează printre cele 613 obligații religioase pe care trebuie să le îndeplinim.

Rabinul Israel Baal Șem Tov spunea că simplitatea și finețea ar deveni nenaturale, dacă ar fi poruncite și nu ar mai face parte din firea omului.

HAȘEM ELOHEIHEM – „Că Domnul este Dumnezeu, este Dumnezeul vostru și stăpânul stăpânilor" (Dvarim - Deuteronomul, 10:17).

Dumnezeu face dreptate tuturor, în marea lui putere.

Comentatorii Talmudului, printre care Rabi Iohanan, relevă că oriunde este scris că Dumnezeu este atotputernic, se menționează și că este milos, reliefându-se simplitatea Divinității.

Rași interpretează acest verset în sensul că Divinitatea face dreptate între oameni, salvând pe cel sărac de asupritorul său și iubindu-l pe cel străin.

În prezenta pericopă întâlnim capitolul al doilea din ruga numită ȘMA ISRAEL – „Ascultă tu Israel" –, rostită cel puțin de două ori pe zi. VEAIA IM ȘAMOA TIȘMAU – „Și a fost dacă veți asculta".

În pericopa anterioară s-a redat primul capitol, care se referea la o persoană individuală. Capitolul prezent se referă la tot poporul (Dvarim - Deuteronomul, 11:13).

Prima parte începe cu cuvântul VEAAHVTA – „Să iubeşti" –, iar în cea de-a doua găsim BEHOL LEVAVHEM – „din toată inima". Comentatorii susţin că, mai întâi, omul singur trebuie să fie pătruns de dragostea faţă de Divinitate şi că atunci când toţi vor resimţi această dragoste, vor putea îndeplini împreună cele 613 obligaţii religioase.

KOL ISRAEL AREVIM ZE LAZE – „Fiecare evreu este responsabil pentru ceilalţi".

Pentru a îndeplini cele 613 obligaţii, avem nevoie deseori unul de celălalt, de întrajutorare.

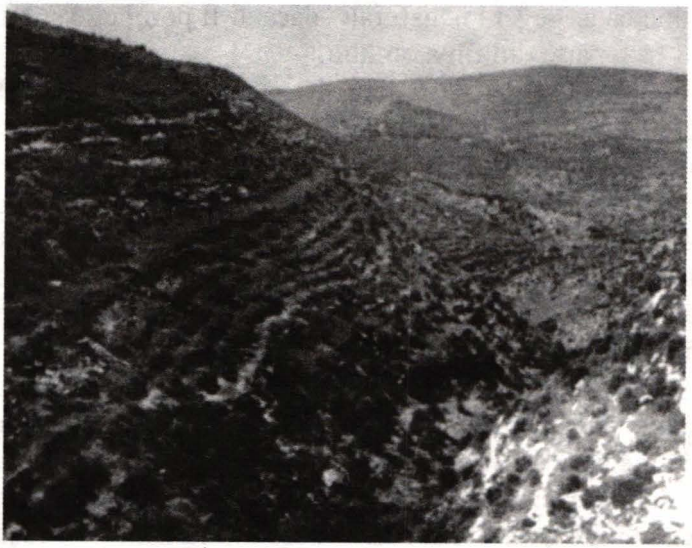

EREŢ ARIM UBIKOT – „Ţara cu văi şi munţi"
(Dvarim - Deuteronomul, 11:11)

47. REHE

Este una dintre cele trei pericope în care sunt enumerate cele mai multe MIŢVOT – comandamente, obligaţii religioase. Aici sunt expuse 170 dintre acestea.

Pericopa începe cu minunatele cuvinte: REHE ANOHI NOTEN LIFNEIHEM HAIOM BRAHA – „Iată Eu vă dau azi în faţa voastră binecuvântarea" (Dvarim - Deuteronomul, 11:26).

Această pericopă se citeşte de obicei în luna ebraică Elul, înainte de ROŞ HAŞANA – „Anul Nou".

Nu poate exista ceva mai frumos decât aceste cuvinte, înaintea Anului Nou.

REHE înseamnă „vezi", cercetează ceea ce trebuie să întreprinzi, pentru ca în zilele de Roş Haşana şi de Iom Kipur să fii cât mai aproape de perfecţiune.

Rabinul din Koţk se întreabă de ce pericopa începe cu cuvântul REHE, la singular şi continuă cu cuvântul LIFNEIHEM – „în faţa voastră" – la plural.

După interpretarea lui, binecuvântarea se dă tuturor, întregului popor, dar pregătirea pentru Ziua Judecăţii este o chestiune personală, a fiecăruia.

ET HABRAHA AŞER TIŞMEU – „Binecuvântarea pe care o veţi auzi" (Dvarim - Deuteronomul, 11:27).

Rabinul Pinhas Horovitz citează Talmudul Kiduşin, unde se spune că atunci când un om doreşte să facă o faptă bună şi din motive independente de voinţa lui nu reuşeşte, în ceruri se consideră că ar fi făcut-o. De aceea, după

părerea lui, Moşe spune: „Binecuvântarea o veți primi de la Atotputernicul".

O faptă rea, în schimb, va fi socotită numai dacă a fost făcută efectiv şi va atrage pedeapsa.

Prezenta pericopă mai tratează problema inegalității dintre oameni – chestiunea celui sărac şi istovit, care a atras atenția încă din acele timpuri. Dacă un sărac întinde mâna, Divinitatea porunceşte să fie ajutat: PATOAH TIFTAH ET IADHA LO – „Să deschizi mâna către el (către semen)" (Dvarim - Deuteronomul, 15:8). Acest lucru pare să contrazică un alt verset din aceeaşi pericopă: KI LO IHIE BEHA EVION – „Că nu va fi (în popor) un sărac".

După interpretarea înțelepților, aceasta ar fi dorința Divinității, ca un om sărac să fie ajutat în permanență, nu doar ocazional, şi atunci ne vom putea bucura de o lume fericită. Ajutorarea aproapelui este cea mai frumoasă faptă care poate fi cunoscută de omenire. Mai mult decât atât, avem obligația de a oferi ajutorul înainte să ni se solicite, resimțind fericirea de a-l sprijini pe cel aflat în nevoie. Obligația noastră este de a ajuta şi pe cel care, ocazional, se află într-o situație grea. A ajuta un om să poată face un tratament, sau orice lucru este necesar, să-şi poată asigura un trai normal.

NATON TITEN LO... IVAREHEHA HAŞEM – „Să-i dai, şi Dumnezeu te va binecuvânta" (Dvarim - Deuteronomul, 16:10).

Talmudul Bava Batra (9, 72) spune că cel ce dă săracului o monedă primeşte şase binecuvântări.

REHE... BRAHA UKLALA – „Vezi, îți dau binecuvântare şi blestem" (Dvarim - Deuteronomul, 11:26)

48. ŞOFTIM

Este tratată aici chestiunea numirii judecătorilor, a căror atribuţie era de a aduce dreptatea între oameni.

ŞOFTIM VE ŞOTRIM TITEN LEHA... VEŞAFTU ET HAAM – „Judecători şi poliţişti să pui şi pentru tine... şi să judece poporul" (Dvarim - Deuteronomul, 16:18).

Hatam Sofer interpretează acest verset arătând că oamenii sunt cei care-i aleg pe judecători. Dar, din momentul în care judecătorul îşi preia funcţia, fiecare este obligat să se supună deciziilor acestuia.

Versetul menţionează că judecătorii trebuie să se afle pretutindeni: BECOL ŞEAREHA – „în toate părţile".

Dacă în fiecare loc se vor afla judecători, ei vor putea judeca în linişte, având de rezolvat un număr limitat de cazuri.

Rabinul Iosef din Polna susţine că judecătorul trebuie, înainte de orice, să fie exigent cu el însuşi: TITEN LEHA – „Să-ţi dai (verdictul) ţie însuţi" – şi dacă va vedea că el este perfect, va putea judeca şi pe alţii.

VELO TIKAH ŞOHAT KI HAŞOHAD IAVER EINEI HAHAMIM VIISALEF DIVREI ŢADIKIM – „Să nu iei mită, căci mita orbeşte ochii înţelepţilor şi schimbă cuvintele celor drepţi" (Dvarim - Deuteronomul, 16:19).

În Tora este abordată de două ori chestiunea mitei, în pericopa „Mişpatim" (Şemot - Exodus), unde este scris că mita îl orbeşte pe cel deştept, şi în pericopa prezentă, unde se menţionează că „îl orbeşte pe înţelept", această

practică fiind considerată ca foarte dăunătoare bunului mers al societății.

Sefat Emet consideră că trebuie aprofundate multiplele sensuri ale acestui verset. Dacă un judecător respinge mita, decis să verifice de partea cui este dreptatea, atunci el va păși lucid pe calea cea dreaptă.

Cuvântul VEȘAFTU – „să judeci" –, printr-o schimbare a ordinii literelor, se poate scrie UPAȘTU – „a fi modest", aceasta însemnând că modestia trebuie să fie una din calitățile judecătorului. Acesta trebuie să judece numai după fapte, fără a se lăsa influențat de nimeni.

După o interpretare simplă a versetului, cel care ia mită nu mai poate vedea dreptatea în judecată, mita situându-l de partea celui care a dat-o.

După interpretarea lui Rași, un judecător care se lasă mituit nu mai poate judeca drept, numai la gândul că a primit mita, chiar dacă ar dori să fie corect.

Mita îl împiedică pe om să vadă lucrurile clar, izolându-l de realitate.

Prezenta pericopă accentuează problema dreptății: ȚEDEK, ȚEDEK TIRDOF – „Dreptate, dreptate să urmărești" (Dvarim - Deuteronomul, 16:20).

Acest verset a fost interpretat prin aceea că omul înclină să se revolte numai atunci când lui i se face o nedreptate (strigând „Țedek"), dar că rămâne indiferent atunci când acest lucru i se întâmplă altcuiva. Astfel, versetul insistă asupra faptului că dreptatea li se cuvine tuturora.

În consecință, un Rabin judecător nu trebuie nici să șovăie, nici să poată fi influențat cu ușurință la judecată.

Dar el nu trebuie nici să aibă o inimă neînduplecată. Unui judecător i se cere o inimă sensibilă, pentru a

discerne între bine şi rău, şi pentru a înţelege suferinţa celui nedreptăţit.

Aceeaşi pericopă vorbeşte despre numirea unui rege: SOM TASIM ALEIHA MELEH – „Să pui peste tine un rege" (Dvarim - Deuteronomul, 17:15).

Dacă despre judecători găsim enorm de mult material în legătură cu atribuţiile lor, în schimb despre regi este foarte puţin. În Tora există şase versete care ne vorbesc de un rege. Dar nici Tora şi nici profetul Şmuel, care aminteşte şi el de un rege, nu ne arată care este misiunea lui şi care sunt atribuţiile lui.

Rambam susţine că din atitudinea regelui trebuie să iasă în evidenţă credinţa în Divinitate. Înţelepţii susţin că în mod special Tora nu i-a atribuit regelui funcţiuni, pentru ca acestea să poată fi modelate după voinţa înţelepţilor şi a poporului cu fiecare generaţie.

Conform acestui verset, regele este numit de popor, iar coroana nu este ereditară. Cel care va fi ales ca rege nu poate numi ca moştenitor pe fiul său, care va trebui, la rândul lui, să fie ales de popor. Este consfinţit în acelaşi timp prestigiul regelui, care trebuie respectat de cei care l-au ales.

SOM TASIM ALEIHA MELEH – „Să pui peste tine un rege"
(Dvarim - Deuteronomul, 17:15)

49. KI TEȚE

Pericopa abordează câteva probleme interesante: problema unui suflet uman, a unui popor unit, războiul crud cu Amalek, problema prizonierilor şi altele.

Ne vom opri asupra câtorva probleme esențiale.

KI TEIȚE LAMILHAMA AL OIVEHA – „Dacă vei ieşi la război împotriva duşmanilor tăi" (Dvarim - Deuteronomul, 21:10).

Versetul începe cu cuvintele: „Dacă vei ieşi" – în loc de „Dacă veți ieşi", aşa cum ar fi fost de aşteptat. După explicațiile comentatorilor, atunci când poporul va trebui să pornească la război, va trebui să fie „ca unul", căci numai unitatea îl va ajuta să învingă duşmanul.

Înțelepții susțin că omul nu trebuie să se gândească niciodată cine este el şi cum va putea învinge un duşman puternic, ci să-şi adune curajul şi speranța că Dumnezeu îl va ajuta să învingă.

Rabinul Menahem Mendel din Koțk traduce AL OIVEHA cu „pe duşmani", care trebuie atacați pe teritoriul lor, luând inițiativa, şi nu aşteptând ca duşmanul să atace, sporind astfel şansele unei victorii într-un război de cât mai scurtă durată.

LO TIRE ET HAMOR AHIHA O ŞORO NOFLIM BADEREH... AKEM TAKIM IMO – „Dacă vei vedea măgarul sau boul fratelui tău căzând în drum... ridică-l împreună cu el" (Dvarim - Deuteronomul, 22:4).

Este vorba aici de obligația de a ajuta pe oricine am vedea că se prăbușește, fie el un necunoscut sau o vită – sensul fiind că nu ne este permis să rămânem indiferenți la nenorocirea altuia. Va trebui să ne gândim că noi înșine am putea fi într-o situație similară și nu am dori să fim lăsați singuri.

Sfat Emet susține că drumul omului spre reușită se bazează pe ajutorul semenului.

Tiferet Șlomo recomandă să vedem în „măgarul sau vita" căzute o metaforă, văzând cu mult mai departe interdicția de a rămâne pasivi la nenorocirea altuia.

O altă formă interesantă de a trata forma milei față de aproape: LO TIKAH HAEM AL HABANIM – „Să nu iei mama în fața copiilor" (Dvarim - Deuteronomul, 22:6).

Este preconizată aici mila datorată și animalelor. Dacă găsim un cuib de păsărele, unde sunt pui sau doar ouă, pe care pasărea-mamă le clocește, trebuie să trimitem mama înainte de a lua puii sau ouăle, nefiind permis să luăm și mama, și puii în același timp, ținând seama de dragostea mamei pentru puii ei.

Rabinul Zonenfeld explică astfel acest verset: de obicei, o pasăre pe care vrem să o prindem, ne zboară cu ușurință din mână, dar, atunci când își clocește ouăle sau își ocrotește puii, poate fi prinsă cu ușurință. De aceea, nu trebuie să folosim acest sacrificiu al păsării care nu fuge pentru a-și apăra puii, capturând-o.

Tora ne spune că atunci când vom dovedi milostenie LEMAAN ITAV LEHA VARAHTA IAMIM – „pentru acest lucru îți va fi mai bine și vei avea o viață lungă" (Dvarim - Deuteronomul, 22:7).

Această binecuvântare pentru a ne fi bine și a avea viață lungă, Divinitatea ne-o trimite atât dacă vom cruța o

pasăre, cât şi pentru respectul părinţilor, prescris într-una din cele 10 porunci.

Legile trebuie respectate, fie că se referă la un lucru esenţial în viaţă (respectul datorat părinţilor), sau la o situaţie minoră (mila pentru pasărea-mamă), căci Tora nu face nici un fel de concesii sau deosebiri în prescripţiile sale.

Pericopa relatează despre războiul cu Amalek: TIMHE ET ZEHER AMALEK – „Să şterg amintirea lui Amalek" (Dvarim - Deuteronomul, 25:19)

Amalek i-a atacat pe evrei fără a avea nici un motiv, aşa cum se întâmplă de obicei, când două popoare luptă pentru un diferend dintre ele.

Amalek nu a fost provocat de poporul evreu. El a atacat acest popor convins că Dumnezeu l-a părăsit şi nu-l va ajuta. Atunci, Divinitatea a poruncit ştergerea lui din amintirea istoriei.

LO TIKAH HAEM AL HABANIM – „Să nu iei mama în faţa copiilor" (Dvarim - Deuteronomul, 22:6)

50. KI TAVO

Pericopa descrie sosirea poporului evreu acasă, în Țara Făgăduinței. Unsprezece versete din această pericopă sunt legate de predarea trufandalelor ca ofrandă. Poporul evreu aducea aceste trufandale la Templu între sărbătoarea Șavuot – a săptămânilor – și sărbătoarea Sucot – a corturilor.

Această problemă a fost tratată pe scurt în două locuri în cartea „Șemot - Exodus", unde sunt amintite și alte ofrande legate de Cohanimi.

Aici sunt expuse mai multe particularități ale acestei MIȚVA – „poruncă, obligație".

Primele roade – cele șapte feluri: grâu, orz, struguri, smochină, rodie, măslin și curmal, cu care țara se mândrește, prin mărimea și gustul lor deosebit – trebuie aduse la Templu.

Agricultorul venea cu un coș de trufandale în casa Cohenului – preotul – și, o dată cu aducerea lor, rostea și o mulțumire către Atotputernicul pentru că a venit în Țara Sfântă și poate aduce aceste trufandale din recolta culeasă. Toate acestea, pentru a releva că agricultorul nu ar putea realiza nimic numai prin munca sa, fără ajutorul Domnului, căci El a trimis ploile și a făcut ca pământul să rodească.

VEHAIA KI TAVO EL HAAREȚ – „Când vei intra pe pământul pe care Domnul Dumnezeul tău ți-l dă moștenire și te vei așeza" (Dvarim - Deuteronomul, 26:1).

Acest verset este expresia bucuriei de a ajunge, în sfârşit, în Ţara Făgăduinţei – un popor istovit de un drum atât de lung.

Oţar Haim susţine că versetul vorbeşte despre „ţara pe care ţi-o dau", şi nu „pe care ţi-am dat-o", Divinitatea precizând că „ţi-o dau azi".

Predarea trufandalelor, sus-amintită, urmează după războiul cu Amalek, descris în pericopa anterioară. În acest fel, este relevată recunoştinţa faţă de Cel-de-Sus.

Oferta trufandalelor este o mulţumire adusă Domnului pentru a fi reuşit să învingem duşmanul şi a mânca din roadele pământului nostru.

VESAMAHTA BECOL HATOV AŞER NATAN LEHA HAŞEM ELOHEIHA – „Şi să te bucuri de tot binele pe care ţi l-a dat Dumnezeu" (Dvarim - Deuteronomul, 26:11).

Acest verset este interpretat de Rabinul Moşe Leib din Sasov. După explicaţiile lui, te poţi bucura de tot binele numai atunci când Divinitatea îţi oferă toate cele bune şi nu ai nevoie de ajutorul altcuiva, totul venind pe neaşteptate.

UNTANHA HAŞEM LEROŞ VELO LEZANAV – „Şi Dumnezeu să te pună în cap, şi nu în coadă, vei fi numai în sus, nu jos" (Dvarim - Deuteronomul, 28:13).

Rabinul din Apta se întreabă în legătură cu acest verset, de ce oare era necesar să se scrie că „vom fi în cap şi nu la coadă, sus şi nu jos", când de fapt era suficient să se scrie doar „cap", şi nu „coadă", fără a mai menţiona „sus şi nu jos".

O explicaţie interesantă a acestui lucru găsim în Talmud: EVEI ZANAV LEERAIOT VEAL TIIE ROŞ LEŞOALIM – „Să fii coadă pentru lei, şi nu capul vulpilor".

În seara de Roş Haşana – Anul Nou ebraic –, se obişnuieşte să se mănânce capul de peşte, rostind ruga ŞENIE LEROŞ VELO LEZANAV – „Să fim în cap, şi nu la coadă" – cu speranţa că aşa va fi tot anul.

Pericopa mai vorbeşte de datoria de a locui în Ţara Sfântă, primind astfel binecuvântarea:

BARUH ATA BEVOIEHA UBARUH ATA BEŢEITEHA – „Binecuvântat să fii la venirea ta şi binecuvântat să fii la ieşirea ta" (Dvarim - Deuteronomul, 28:5).

Tora ne promite că vom reuşi în toate, desigur, dacă vom urma drumul indicat, binecuvântaţi fiind pretutindeni (în oraş, pe câmpie, în sat).

Rabinul Moşe Sofer interpretează acest verset că este la fel de bine de trăit în oraş, unde oamenii au existenţa asigurată din belşug, dar şi în sat, pentru aerul pur şi libertatea oamenilor, care sunt mai ataşaţi unul de altul.

LEMAAN TASKILU ET KOL AŞER TAASUN – „Ca să reuşiţi în tot ceea ce veţi face" (Dvarim - Deuteronomul, 29:8).

După aprecierea Rabinului Iehoşua Ben Levi, cine îndeplineşte poruncile Torei reuşeşte în tot ceea ce întreprinde.

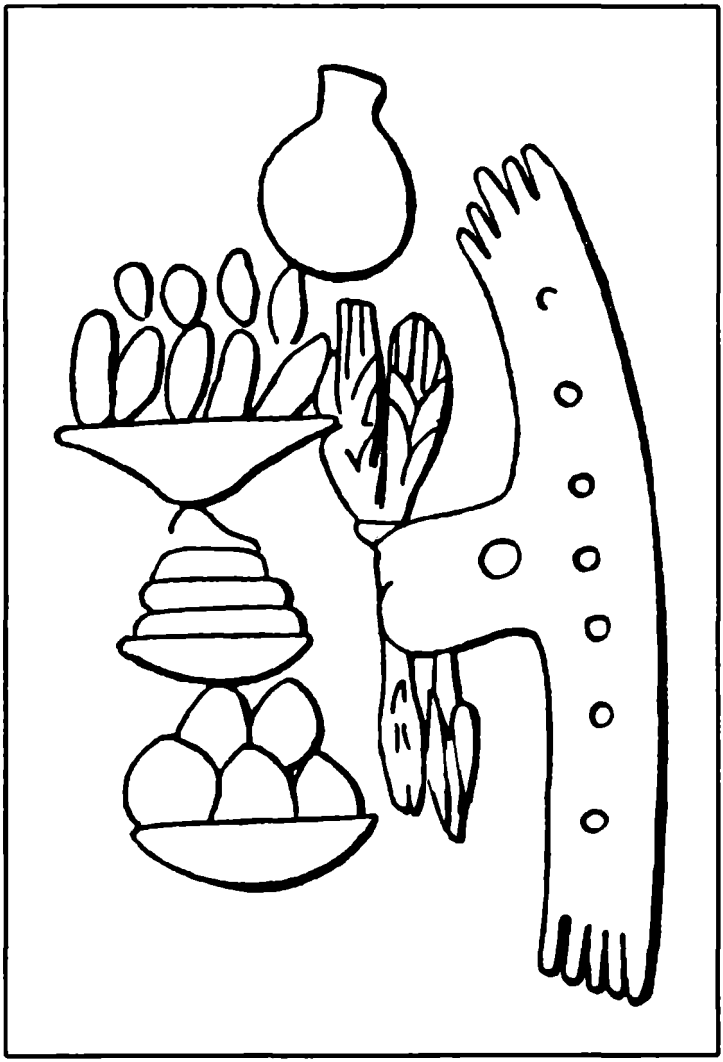

VEATA INEI EVETI ET REŞIT PRI HAADAMA AŞER NATATA LI – „Şi acum am adus primele roade ale pământului pe care mi l-ai dat" (Dvarim-Deuteronomul, 26:10)

51. NIȚAVIM

În pragul intrării în Țara Făgăduinței, Tora impune o responsabilitate asupra poporului evreu, în calitate de colectivitate, dar și asupra fiecăruia: aceea de a fi perfect. Fiecare trebuie să fie responsabil față de ceilalți și față de sine, în privința corectitudinii față de Dumnezeu.

După Tora, poporul evreu este o unitate în care păcatele unuia îngrijorează întreaga comunitate.

Precum am mai amintit în pericopele anterioare, KOL ISRAEL AREVIM ZE LA ZE – „Fiecare evreu este responsabil pentru semenul său", spune versetul.

Prezenta pericopă începe cu cuvintele: ATEM NI AVIM – „Voi vă înfățișați". În limba ebraică, cuvântul ATEM – „Voi" – are aceleași litere cu cuvântul EM(E)T – „Adevăr", arătând că noi trebuie să fim oamenii adevărului.

Pericopa „Nițavim" este citită întotdeauna în sinagogi (citim săptămânal câte una) în săptămâna dinaintea sărbătorii de Roș Hașana.

Se vorbește mult în această pericopă despre TEȘUVA – „Pocăință" –, ceea ce este foarte semnificativ: înainte de sărbătoare, trebuie să apărem în fața Divinității curați de păcate ca să fim înscriși pentru un an nou bun și fericit.

Pericopa se citește în Sâmbăta în care ne îndreptăm spre sinagogi la miez de noapte sau în zorii zilei, pentru a

ne ruga să fim iertați de păcate în ziua de Roș Haşana, când Atotputernicul hotărăşte viitorul fiecăruia în parte.

Deşi această Sâmbătă este ultima din luna Elul, nu rostim rugăciunile pentru Luna nouă, luna cu care începe anul. De obicei, această rugăciune este rostită la fiecare sfârşit de lună, în afară de aceasta. Înțelepții susțin că Divinitatea însăşi rosteşte această rugăciune, ca tot anul să fie binecuvântat – după Rabi Israel Baal Şem Tov.

ATEM NIȚAVIM HAIOM CULHEM LIFNEI HAŞEM – „Cu toții vă înfățişați azi în fața Domnului" (Dvarim - Deuteronomul, 29:9).

Comentatorii susțin că este scris „cu toții" pentru a sublinia că toți sunt egali în fața Domnului, deşi în popor sunt bătrâni şi tineri, deşi acesta este împărțit în clase sociale.

Comentatorii susțin că aici este vorba de un proces de trecere a conducerii de la Moşe la Iehoşua Ben Nun. Moşe adună poporul pentru a-l familiariza cu noua conducere, căci fiecare conducător îşi are sistemul propriu, iar poporul trebuia pregătit.

Ialkut Şimoni interpretează acest verset în sensul unificării poporului. Individual, fiecare poate fi învins, de către oricine, dar un popor unit este greu de combătut.

Rabi Ovadia susține că la această adunare a poporului erau prezenți căpeteniile triburilor, vârstnicii, care erau judecătorii poporului, şi poliția, care păstra ordinea şi răspundea de executarea sentințelor judecătoreşti.

După părerea Rabinului Eliahu din Vilna, se poate deduce că erau prezenți conducătorii de cele patru grade, numiți de Moşe, la propunerea socrului său, Itro: conducători a mii de oameni, conducători a sute de

oameni, conducători a cincizeci de oameni şi conducători a zece oameni.

VIIRIŞTA VEEITIVHA – „Şi o vei moşteni şi-ţi va fi bine" (Dvarim - Deuteronomul, 30:5).

A locui în Ereţ Israel, este una din cele mai importante porunci ale Torei. Am fost alungaţi din ţara noastră numai din cauza păcatelor. De aceea, avem datoria să ne pocăim, şi aceasta în acelaşi loc unde am păcătuit. Dumnezeu a strâns poporul din cele patru colţuri ale lumii pentru a-l aduce în Ţara Sfântă, unde va aspira spre perfecţiune.

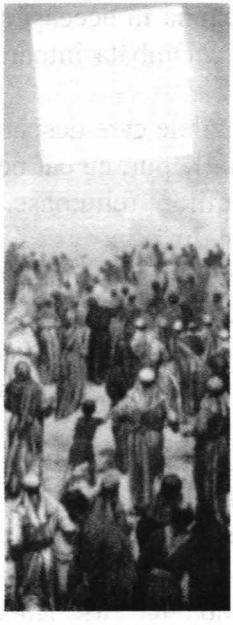

UBILVAVHA – „Cu toată inima" (Dvarim - Deuteronomul, 30:14)

52. VAIELEH

Aproape întotdeauna, această pericopă se citeşte în sinagogi de Sabat Şuva – sâmbăta care desparte Roş Haşana (Anul Nou) de Iom Kipur (Ziua pocăinţei) – şi câteodată se citeşte înaintea sărbătorii. Sâmbăta se numeşte ŞUVA după un capitol din profetul Oşea, care se citeşte în aceeaşi sâmbătă.

Acest capitol nu are o legătură specială cu pericopa, dar se citeşte întotdeauna în aceeaşi sâmbătă. Şabat Şuva înseamnă în ebraică „Sâmbăta întoarcerii spre bine", sau „Sâmbăta pocăinţei".

Se spune că în zilele care despart sărbătoarea de Roş Haşana de cea de Iom Kipur, cu cât ne vom concentra mai mult asupra obligaţiilor religioase, cu atât dorinţele noastre se vor împlini din plin.

Rabinul Işaia Horovitz, cunoscut şi ca Haşla, susţine că în aceste zile trebuie să ne regretăm faptele rele, să plângem pentru iertarea păcatelor, să ne reculegem şi să-i ajutăm pe cei săraci. Cel care îndeplineşte aceste obligaţii va avea un an fericit.

VAIELEH MOŞE – „Şi Moşe a mers" (Dvarim - Deuteronomul, 31:1).

Comentatorii au încercat să găsească sensul acestei deschideri a pericopei, întrebându-se încotro s-a dus Moşe.

Rabinul din Lubavici susţinea că, deşi Moşe avea atunci 120 de ani, el s-a dus totuşi, în ultima zi a vieţii sale, să vorbească poporului.

Rabinul Abraham Even Ezra susține că Moșe, care împlinise vârsta de 120 de ani, s-a dus la fiecare trib pentru a anunța că el se pregătește să părăsească această lume și să-și ia rămas-bun.

În același timp însă, Moșe a liniștit poporul, spunând că Divinitatea îi conduce și că îi va ajuta să poată cuceri cu ușurință țara.

Comentatorii s-au întrebat de ce Moșe a trebuit să meargă în fața poporului și nu s-a adunat poporul la el. Pentru a-și încheia misiunea, Moșe avea încă de predat poporului două obligații religioase (mițvot), ultimele din cele 613 care urmau să fie comunicate.

Poporul nu dorea însă ca Moșe să-l părăsească. Atunci, Moșe și-a înțeles menirea și a știut că trebuie ca poporul să intre în Ereț Israel.

VAIDABER ET HADVARIM HAELE – „A vorbit aceste lucruri (poporului Israel)" (Dvarim - Deuteronomul, 31:1).

Baal Toldot dă acestui verset interpretarea că Moșe era un om energic, care a dovedit până în ultimele clipe ale vieții sale devotament în a-l sluji pe Dumnezeu.

Prin aceasta, el a dovedit că și la bătrânețe un om trebuie să țină legătura cu semenii săi. Moșe s-a dus să vorbească întregului popor al lui Israel, din inimă, pentru ca și cuvintele lui să pătrundă în inima poporului.

VAIKRA MOȘE LIEHOȘUA – „Moșe a chemat pe Iehoșua..." HAZAK VEEMAȚ – „Fii tare și curajos" (Dvarim - Deuteronomul, 31:7).

Comentatorii susțin că Dumnezeu l-a binecuvântat pe Iehoșua, urmașul lui Moșe, să fie tare și curajos. Un conducător trebuie să se poarte cu dragoste pentru popor, dar să fie în același timp energic și autoritar. Talmudul subliniază că un rege care renunță la onoare, nu și-o va

redobândi niciodată („onoarea fuge de el"). De aceea, Moşe îl îndrumă pe Iehoşua să fie ferm şi curajos în faţa poporului.

KI ATA TAVO ET HAAM HAZE EL HAAREŢ – „Căci tu vei aduce acest popor în ţară" (Dvarim - Deuteronomul, 31:7).

Moşe îl îndrumă pe Iehoşua să asculte părerile conducătorilor, dar în hotărâri să dovedească putere şi fermitate, impunând ceea ce crede el că este drept, pentru că altfel, fiecare va face ce va crede de cuviinţă, creând dezorientare şi haos în popor.

VAIOMER HAŞEM... EN KERVU IAMEHA LAMUT" – „Şi Domnul a spus... iată s-a apropiat ziua când trebuie să mori" (Dvarim - Deuteronomul, 31:14).

Omul trebuie să se îndepărteze de păcat pentru că nu poate şti când îi va sosi ultima clipă, şi atunci nu va mai avea timp să se căiască. Doar pe Moşe l-a vestit Divinitatea că i se apropie sorocul.

KI HAŞEM ELOHEIHA U HAOLEH IMAH – „Că Dumnezeul tău, el merge cu tine " (Dvarim - Deuteronomul, 31:6)

53. HAAZINU

Titlul acestei pericope ar putea fi şi „Cântarea lui Moşe", pagină poetică a Torei, caracter păstrat în scrisul special din sulul sfânt Tora.

Este vorba de ultima zi a lui Moşe petrecută pe pământ. La sfârşitul acestei pericope, Divinitatea îi porunceşte lui Moşe să urce în vârful muntelui, pentru a rămâne acolo pe veci.

Asistăm, de asemenea, la preluarea conducerii poporului evreu de către Iehoşua, în ultima zi a vieţii lui Moşe, care i-a predat cârmuirea lui Iehoşua, în faţa poporului.

S-ar pune întrebarea cum de a preluat Iehoşua conducerea în timpul vieţii lui Moşe, când la toate popoarele, succesorul la cârmuire îşi preia funcţia după moartea precedentului. Înţelepţii răspund că Iehoşua, fiind tot timpul adjunctul lui Moşe, a avut nevoie de această ridicare în funcţie, în faţa poporului. El nu ştia încă să fie atât de impunător, ca un adevărat cârmuitor, iar în ultima zi a vieţii, Moşe i-a dat ultimele învăţături asupra felului în care trebuie să apară în faţa obştii.

Iehoşua simbolizează în Tora faptul că atunci când omul dobândeşte o înaltă demnitate, acest lucru se datorează calităţilor lui personale, dar şi voinţei Atotputernicului.

HAAZINU HAŞAMAIM – „Ascultaţi, ceruri" şi VETIŞMA HAAREŢ – „Să audă pământul" (Dvarim - Deuteronomul, 32:1).

Comentatorii au căutat sensul acestei adresări a lui Moşe către Cel-de-Sus.

Rabinul din Koţk s-a întrebat, la rândul său, cum a fost posibil ca Moşe, un om simplu şi modest, să se adreseze astfel Atotputernicului. El explică această problemă tocmai prin modestia lui Moşe, care cere astfel ca şi Cerul să-l asculte.

Rabinul din Sadagura susţine că vorbele celui care slujeşte Divinitatea şi respectă religia sunt auzite în Ceruri.

Cel care este ascultat de Divinitate va fi ascultat şi de cei de pe pământ, iar cuvintele sale vor fi acceptate de popor.

IAROF KAMATAR LIKHI TIZAL KATAL IMRATI – „Ca ploaia să curgă învăţătura mea prin vocea mea, să pătrundă ca roua" (Dvarim - Deuteronomul, 32:2).

Tora trebuie să pătrundă nu numai în mintea noastră şi să fie reţinută, ci să ne pătrundă întreaga fiinţă.

Rabinul Simha Bonim compara învăţătura Torei cu ploaia care cade pe pământ. Aşa cum ploaia este absorbită de pământ, dar influenţa ei nu se vede imediat, roadele apărând numai după un timp, la fel şi învăţăturile Torei îi influenţează pe cei care le ascultă. Numai în timp se poate constata cum îl schimbă pe om aceste învăţături.

BINO ŞNOT DOR VADOR – „Adu-ţi aminte de zilele de demult" (Dvarim - Deuteronomul, 32:7).

Cu timpul, înţelegem mai bine cele poruncite. Marii rabini care predau Tora îi explică versetele în aşa fel încât de fiecare dată când acestea sunt recitite, să li se descopere noi sensuri. Nu este suficient a înţelege şi a şti

ceea ce se spune la un moment dat, ci sunt necesare studiul şi cunoaşterea istoriei tuturor timpurilor, numai astfel fiind posibilă o înţelegere mai profundă a Torei şi a minunilor petrecute în trecut cu poporul evreu.

ŞEAL AVIHA VEIAGEDHA, ZEKENEHA VEIOMRU LAH – „Întreabă pe tatăl tău şi-ţi va spune, bătrânii, şi-ţi vor povesti" (Dvarim - Deuteronomul, 32:7).

Înţelepciunea Torei le este deslușită tinerilor de către părinţi şi bunici.

Sensul acestui verset are multiple interpretări: nu ar fi suficient ceea ce auzim de la părinţi, fiind necesar să aprofundăm cu bunicii, cu strămoşii (Abraham, Iţhac şi Iacob).

Conform interpretării lui Raşi, „Aviha" (tatăl) sunt chiar Abraham, Iţhac şi Iacob, iar „Zekeneha" sunt cârmuitorii poporului.

Rabinul Moşe Darşan (Hamaghid din Kelem) susţine că acest verset se referă la viitor, la vremurile moderne, când tatăl nu a învăţat Tora şi atunci nu le va putea explica fiilor aceste învăţături. Vor fi însă în măsură să o facă bunicii, care au învăţat şi îi vor putea îndruma.

După 120 de ani de viaţă, timp în care a îndeplinit poruncile Domnului, Moşe îşi încheie misiunea. Dar sfârşitul lui nu este ca al oricărui muritor de rând. Înţelepţii susţin chiar că nici nu a murit, sau că a fost vorba de o moarte fizică. Talmudul Sota susţine că el se află în ceruri VAIEII ŞAM IM HAŞEM – „şi a fost acolo cu Dumnezeu", trecând în lumea spiritului.

Tora spune că nu va mai exista un profet asemenea lui Moşe.

VAIENIKEHU DVAŞ MISELA – „Şi a supt miere din stâncă"
(Dvarim - Deuteronomul, 32:13)

54. ZOT HABRAHA

Este ultima din cele 54 de pericope ale Torei.

Ea conține două capitole, primul redând binecuvântarea lui Moşe înaintea morții sale, iar cel de-al doilea – încredințarea conducerii lui Iehoşua şi cuvinte de laudă la adresa lui Moşe.

Pericopa se distinge de toate celelalte, pe care le citim în decursul unui an întreg.

Ea se citeşte întotdeauna la sărbătoarea Şmini Aţeret, în Israel, iar în Diaspora, de Simhat Tora (a doua zi după Şmini Aţeret), pentru că în Israel, după terminarea sărbătorii de Sucot (a corturilor), se păstrează în continuare Şmini Aţeret şi Simhat Tora, în aceeaşi zi, iar în Diaspora, acestea sunt prăznuite în două zile consecutiv.

Simhat Tora este sărbătoarea în care terminăm lectura Torei cu pericopa „Zot Habraha", dar imediat reîncepem ciclul cu prima pericopă a Torei, „Bereşit".

Menționăm că în sinagogă, la citirea acestei pericope, fiecare capitol este citit de un alt enoriaş, iar ultimul şi primul capitol ale pericopei „Bereşit" sunt rezervate unor mari personalități, cărora li se face onoarea deosebită de a încheia şi reîncepe Tora.

După cum arătam, referindu-ne la pericopa „Bereşit", aceasta începe cu litera „B", iar pericopa noastră, „Zot Habraha", se termină cu litera ebraică „L",

ambele litere alcătuind în ebraică cuvântul LEV – „inimă".

După părerea comentatorilor, așa cum inima fiecăruia nu-și încetează pulsațiile nici o clipă, la fel Tora nu trebuie să înceteze nici o clipă să ne conducă în viața cotidiană.

VEZOT HABRAHA AȘER BERAH MOȘE – „Și aceasta e binecuvântarea cu care a binecuvântat Moșe" (Dvarim - Deuteronomul, 33:1).

Este binecuvântarea de bun-rămas a lui Moșe către poporul evreu.

După părerea comentatorilor, Divinitatea i-a arătat lui Moșe cum vor fi urmașii, astfel încât binecuvântarea lui se adresează atât poporului de atunci, cât și generațiilor viitoare.

De aceea, atunci când fiecare enoriaș citește un capitol din „Zot Habraha" în ziua de Simhat Tora, această atribuție se încredințează chiar și copiilor, repetându-se capitolele de atâtea ori, până când toți cei care sunt prezenți în aula sinagogii pot profita de binecuvântarea lui Moșe.

VAIAL MOȘE... EL HAR NEVO... VAIAREHU HAȘEM ET KOL HAAREȚ – „Și s-a urcat Moșe... pe muntele Nevo... și i-a arătat Dumnezeu toată țara" (Dvarim - Deuteronomul, 34:1).

În acest verset sunt explicate ultimele fapte ale lui Moșe. El a urcat pe munte pentru a vedea Țara Promisă, țara lui Abraham, Ițhac și Iacob. Comentatorii susțin că Moșe a urcat muntele cu repeziciune, deși știa că se duce pe ultimul drum. Așa cum făcuse tot restul vieții, Moșe a îndeplinit și această ultimă poruncă, fără a schimba nimic din obiceiurile sale. Episodul este un exemplu de

îndeplinire a poruncilor divine, cu bucurie şi promptitudine, pentru generaţiile viitoare.

U MOŞE BEN MEA VEESRIM ŞANA BEMOTO – „Şi Moşe a avut 120 de ani la moartea lui" (Dvarim - Deuteronomul, 34:7).

Moşe a fost una dintre cele patru personalităţi ale poporului care au trăit 120 de ani. Ceilalţi erau: Hilel, Raban Iohanan ben Zakai şi Rabi Akiva.

Moşe a fost în Egipt timp de 40 de ani, în Midian alţi 40, şi 40 de ani a condus poporul evreu.

Hilel Hazaken – Hilel cel Bătrân – a fost în Babilon timp de 40 de ani, a învăţat Tora cu înţelepţii alţi 40 şi a condus poporul în ultimii 40.

Raban Iohanan ben Zakai a fost timp de 40 de ani negustor, a studiat Tora în următorii 40, şi a condus poporul în ultimii 40.

Rabi Akiva a fost timp de 40 de ani păstor, a învăţat alţi 40, iar în ultimii 40 a călăuzit poporul.

VELO KAM NAVI OD BEISRAEL KEMOŞE – „Şi n-a mai fost în Israel un profet ca Moşe" (Dvarim - Deuteronomul, 34:10).

Toţi profeţii au comunicat cu Divinitatea indirect, prin asociaţie, dar Moşe a avut cinstea de a-l vedea pe Dumnezeu şi a vorbi cu El.

Moşe a fost şi rămâne o personalitate deosebită în istoria poporului evreu.

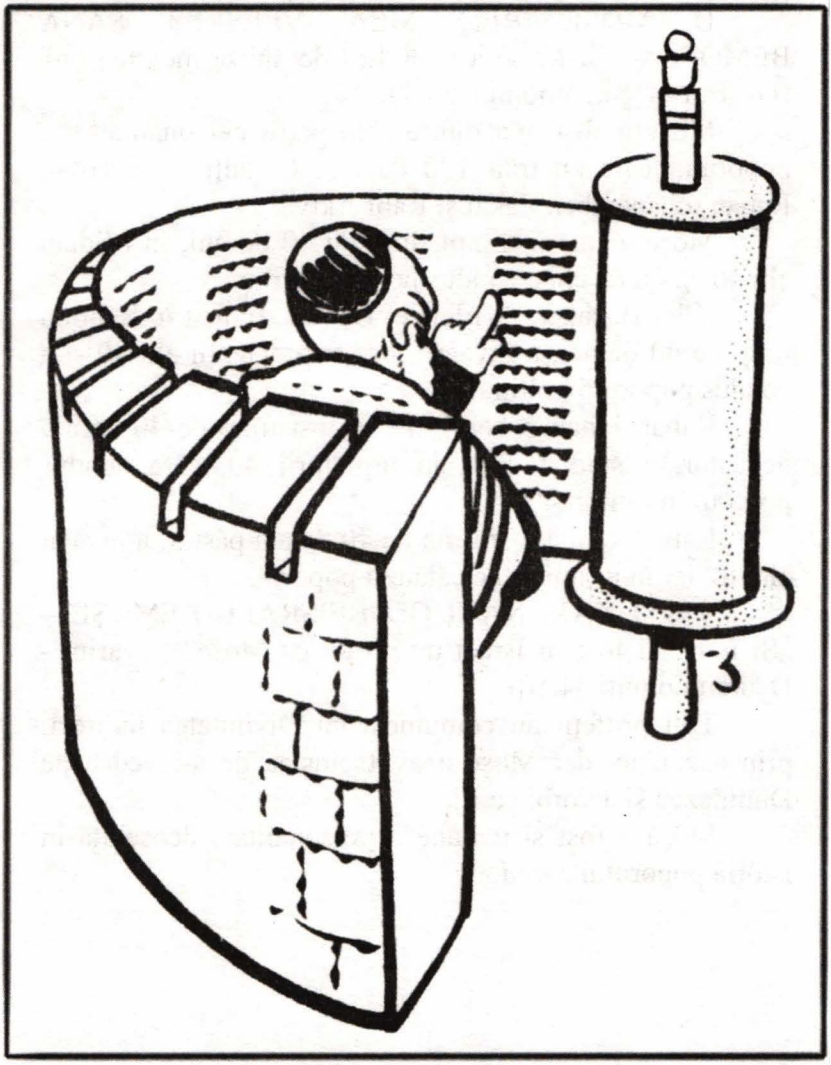

Citirea Torei

Partea a doua

MARI RABINI ŞI HASIDIMI DIN ROMÂNIA

RABI IȚHAC FRIEDMAN, ADMORUL DIN BUHUȘI (1835-1896)

A fost fiul lui Rabi Șalom Iosef, fiul Rabinului din Rujin.

Prima sa misiune rabinică a îndeplinit-o la Potik când avea 17 ani, apoi la Ismail (Basarabia) și din 1866 era Admor la Buhuși.

Admorul Rabi Ițhac a fixat drumul hasidismului în România și în jurul lui s-au adunat mii și mii de adepți. Este îngropat la cimitirul din Buhuși, în cavoul familiei.

Un cârciumar fugărit

După luptele de la Plevna, evreii care au participat la război au primit autorizația de a vinde alcool. Un asemenea evreu a deschis o cârciumă într-un sat de lângă Bacău, a câștigat binișor și țăranii l-au îndrăgit.

Singurul care-i voia răul era preotul satului. El ațâța sătenii împotriva ovreiului. El vorbea și țăranii se îmbulzeau la cârciumă.

Fruntașii satului, adică primarul și notarul, instigați de preot, au început să-i facă șicane, dar un luptător nu se lasă bătut, mai ales că sătenii erau de partea lui.

Cei trei au venit la cârciumă, iar când evreul s-a dus să le aducă cele comandate, au turnat otrava pe care o aduseseră cu ei într-o damigeană. Unul dintre țăranii care

a primit vin din acea damigeană a căzut mort, numai după ce a gustat din vinul otrăvit.

Notabilii satului, fiind „întâmplător" de față, au sigilat vasul cu vin, au închis cârciuma, au întocmit un proces-verbal şi l-au înaintat autorităților superioare.

Înțelegând ce pacoste s-a abătut pe capul lui, cârciumarul a luat repede o căruță cu cai iuți şi a plecat la Admorul din Buhuşi. Cu lacrimi în ochi, l-a implorat să-l salveze.

– Eu n-am ce să-ți fac, i-a spus Rabi, rămâi la mine, să auzim ce mai spun oamenii!

Țara vuia. „Ovreii ăştia ne omoară". Ziarele erau pline de articole aţâțătoare. În evrei a intrat frica.

Rabi i-a explicat cârciumarului:

– Nu are rost să mai stai la mine. Pleacă la Bucureşti şi încearcă să găseşti pe cineva care poate interveni la rege. Şi dacă nu, pleacă în Palestina. Dar un singur lucru te povățuiesc: oriunde vei pleca, să călătoreşti numai cu clasa întâi!

S-a învârtit omul o săptămână la Bucureşti, şi încă una, şi n-a făcut nimic. Toate porțile la care a bătut au rămas ferecate.

Neavând încotro, s-a hotărât să se întoarcă la Buhuşi.

Aşa cum l-a povățuit țadicul, a cumpărat un bilet de clasa întâi şi s-a ghemuit în colțul compartimentului, să nu deranjeze boierii. Doi călători discutau între ei, iar el, cuprins de jale, plângea fără voie, gândindu-se la tot ce a făcut el pentru țară. S-a luptat cu duşmanii, şi-a plătit birurile. La un moment dat nu s-a mai putut stăpâni şi a izbucnit într-un hohot de plâns.

– De ce plângi, domnule? l-au întrebat călătorii.

– De fapt, ar fi mai bine să tac, dar tot n-am ce pierde şi vă văd oameni de suflet. Cel mult mă vor spânzura cu o oră mai devreme. Eu sunt cel despre care s-a scornit calomnia cu otrăvirea vinului. Mă jur pe nevastă şi pe copii că n-am făcut-o eu!

– Dumnezeu cu dumneata! Linişteşte-te şi povesteşte pe îndelete.

Şi cârciumarul le-a povestit de preot, de notar şi de primar, care s-au hotărât să-l stârpească, fiindcă e evreu. Şi le-a mai spus că sătenii ţin cu el.

Cei doi oameni s-au recomandat, unul judecător de instrucţie, celălalt medic legist – amândoi fiind comisia delegată să cerceteze cazul şi pleacă spre satul lui.

– Dumneata rămâi în satul vecin şi stai acolo până te vom chema.

Ajunşi în sat, cei doi s-au dus la şeful jandarmilor, au luat cu ei trei jandarmi şi i-au postat în jurul cârciumii. Au trimis după primar să deschidă cârciuma sigilată şi au poruncit jandarmilor să noteze tot ce vor auzi vorbindu-se. Nevestei cârciumarului i-au cerut băutură, dar ei îi era frică să servească.

Au asigurat-o că poate s-o facă, pe răspunderea lor.

Primarul, bine-dispus, a dat peste cap un pahar după altul, şi cei doi oaspeţi s-au făcut şi ei că beau.

Când s-a îmbătat, i s-a dezlegat limba, şi primarul a povestit isprava pusă la cale cu preotul şi notarul, ca nici un picior de evreu să nu se mai găsească în satul lor.

Judecătorul a deschis uşa şi i-a întrebat pe jandarmi:

– Aţi auzit?

– Auzit-am.

– Aţi notat?

– Totul a fost notat pe hârtie.

– Atunci ştiţi ce aveţi de făcut?

– Ştim! a fost răspunsul, şi i-au pus primarului cătuşe la mâini. După aceea, i-au arestat şi pe preot, şi pe notar şi i-au dus legaţi burduf la Parchetul din Bacău.

Cei doi domni au adunat sătenii şi le-au povestit cele întâmplate. Bucuria ţăranilor a fost mare, şi cârciumarul chemat acasă nu mai ştia cum să mulţumească. Toţi au căzut de acord că Dumnezeu e mare şi El face dreptate.

Când s-a răspândit vestea că adeptul ţadicului a fost salvat, evreii s-au adunat la Buhuşi să-l implore pe Admor să-i scoată şi pe ei din greutăţile lor.

Rabi Iţhac i-a ascultat, îngândurat, şi le-a vorbit:

– Să nu spuneţi c-am făcut o minune. Totul a fost făcut de Atotmilostivul. Eu nu am dat cârciumarului decât un sfat, să meargă cu clasa întâi. De mergea cu clasa a treia, îl prindeau urmăritorii şi-l întemniţau, până-i putrezeau oasele.

Dar Domnul, care a vrut să-l scape, a făcut aşa, ca în compartiment să-i întâlnească pe cei doi, care aveau să hotărască soarta lui. În ceea ce mă priveşte, n-am făcut nimic, i-am dat doar un sfat!

Bineînţeles că asemenea sfat se reflectă în ochii adepţilor ca o minune făptuită de Rabi. Pentru hasidimi, Admorul din Buhuşi putea obţine de la cer tot ceea ce cerea.

* * *

Povestirea de mai sus se găseşte în opera scriitorului israelian Şai Agnon*, laureat al Premiului Nobel pentru literatură. Ea a fost tradusă şi publicată de Şlomo Leibovici Laiş în cartea sa „Între legendă şi realitate" (Lumea hasidică).

---

* În volumul „Elu Veelu".

Publicul, la înmormântarea lui Rabi Iţhac Friedman,
Admorul din Buhuşi.

RABI MOIŞE IEHUDA LEIB FRIEDMAN, ADMORUL DIN PAŞCANI (1865-1947)

A slujit poporul său mai mult de 50 de ani. Am avut cinstea de a-l cunoaşte personal şi pot afirma că era într-adevăr un om deosebit, o persoană care-ţi impunea şi prin figura sa, privirea sa, vedeai în faţa ta un om sfânt.

La binecuvântarea vinului de vineri seara, când începea versetul Şalom Alehem, vedeai că pe faţa lui s-a adăugat acel Duh Divin de sâmbătă. Sute de hasidimi se îngrămădeau în jurul său să audă acest cântec, care parcă îi transporta în altă lume.

S-a născut de Tu Bişvat (15 Şvat), fiind al patrulea fiu al marelui Rabin Iţhac Friedman din Buhuşi. I s-a dat numele răposatului său bunic, Rabi Moşe Iehuda Leib din Sasov, şi încă din copilărie se susţinea că acest copil avea caracterele bunicului său şi promitea lucruri mari.

A primit o educaţie strictă, aşa cum era obiceiul dinastiei din Buhuşi, unde trebuia ca toţi copiii să vină zi de zi în faţa tatălui lor, ţadicul din Buhuşi, pentru ca acesta să audă ce au învăţat nou în acea zi.

Melamedul (profesorul) lui Rabi Moşe Iehuda Leib, hasidul Moişe Şmuel Babad, spunea că s-a ataşat de la bun început de acel tânăr. „Am fost melamedul lui, apoi m-am dus cu el la socrul său din Sadagura şi apoi l-am slujit când a devenit Admor (Adoneinu Moreinu Verabeinu), dar m-am socotit hasidul (adeptul) său din ziua în care l-am cunoscut. El era socotit „Bor sid şeeino meabed tipa" – „o groapă cu var care nu pierde nici o picătură din cele învăţate".

S-a căsătorit de tânăr cu o verişoară, Ghitel, fiica marelui Rabin din Sadagura, şi acolo a rămas doi ani, după care s-a întors la Buhuşi.

În anul 1896 a murit tatăl său şi dinastia Buhuşi a fost continuată de fiul cel mare, Rabi Israel Şalom Iosef. Hasidimii i-au convins pe ceilalţi fraţi să părăsească Buhuşiul.

Rabi Moişe Iehuda Leib a acceptat să se stabilească la Paşcani. Era în anul 1904. Aici a locuit circa 40 de ani, până când a fost obligat să părăsească Paşcaniul din cauza atacurilor aeriene în timpul războiului.

Paşcaniul a devenit un centru hasidic important, mulţi dintre hasidimi adunându-se la Admorul cel tânăr să audă Divrei Tora (să înveţe), să se sfătuiască, să primească o binecuvântare.

Cine a vizitat o dată Paşcaniul a rămas cu totul impresionat de personalitatea ţadicului (Sfântului Rabin), de privirea lui ageră. Miile de hasidimi care-l vizitau, din toate colţurile României, vedeau în el un părinte, pe cineva căruia îi puteau vorbi despre tot ce-i preocupa. Răspunsurile ţadicului erau scurte şi atingeau direct problema, erau clare şi pline de speranţă. Acel *Dum spiro spero* – Atât timp cât respiri, speră –, acea zicală latină îşi avea completa acoperire când ieşeai din camera ţadicului.

Sunt sute de povestiri în care se vede minunea, dar ţadicul niciodată nu voia să dea impresia că sunt legate de el, ci spunea mereu că se datorează numai Celui-de-Sus.

El a rămas la Paşcani până în anul 1944, când s-a evacuat la Dorohoi, iar apoi a sosit la Bucureşti, ridicând un mare centru hasidic în strada General Florescu nr. 14. În anul 1947 ne-a părăsit, fiind îngropat la Buhuşi, lângă mormântul tatălui său, în cavoul familiei din cimitirul din Buhuşi.

Dinastia Paşcani a fost continuată de Rabi Iacob David Friedman, Reb Iankale, fiul lui cel mare, care însă a murit şi el foarte tânăr, în Israel, Yaffo.

Azi, dinastia Paşcani-Buhuşi e condusă de strănepotul ţadicului, Rabi Iacob Mendel Friedman, care centralizează în jurul său miile de hasidimi Paşcani-Buhuşi, generaţie tânără care ştie despre dinastia ce a existat şi există.

La Bnei Brak, în strada Hagai, există o superbă sinagogă, nou ridicată, şi o Ieşiva (şcoală superioară) care poartă cu mândrie numele de Beit Kneset Paşcani-Buhuşi.

Admorul din Paşcani era preşedintele de onoare al Asociaţiei Admorilor din România.

Ziua Admorului începea din zori şi se termina în jurul orei două noaptea. Dormea puţin, dar aceasta nu se observa la el niciodată.

El folosea fiecare clipă liberă, totul fiind dedicat Divinităţii şi ajutorării aproapelui, acordării unui sfat bun, a unei mângâieri pentru un hasid îndurerat.

Admorul din Buhuşi amintea că a auzit un hasid povestind: „Odată, când am fost la Paşcani, am avut cinstea să-l întovărăşesc în drumul său spre sinagogă. Admorul a intrat în camera sa, a închis uşa şi eu am rămas lângă uşă. Am ştiut că Admorul îmbracă Talitul şi Tefilin. Am rămas cu totul uimit de rugăciunea fierbinte pe care o spunea Admorul, pregătirea sa pentru a îmbrăca Talitul şi Tefilin era atât de impresionantă, încât eu, fiind de cealaltă parte a uşii, am fost emoţionat până la lacrimi".

Orice hasid care auzea acea rugăciune era parcă transportat într-o altă lume. Admorul făcea rugăciunea într-o cameră separată, cu o mică deschidere spre Beit Hakneset (sinagogă). În sinagogă intra la scoaterea Sefer Torei şi atunci era unica ocazie de a-l vedea cu Talitul şi

Tefilin. Întotdeauna se îndrepta spre Aron Kodeş (chivot) cu paşi repezi.

Când era chemat la Tora, de câteva ori pe an, spunea rugăciunea cu un tremur în voce, simțind că se adresează Divinității.

Spre sărbătorile de toamnă, Curtea rabinică se umplea de hasidimi, fiecare dorind să fie alături de Admor, de Iamim Noraim (zilele de sărbătoare). În aceste zile, rugăciunile căpătau un alt aspect – diferite capitole le spunea el singur în fața amvonului.

Unele rugăciuni, care în mod obişnuit durau câteva minute, Admorul le accentua verset cu verset şi durau mult mai mult.

Etrogul (fructul citric, chitra, folosită pentru serviciul ritual) cu lulav de Hag Hasukot era una din cele mai lungi rugăciuni, căci se ruga cu ele chiar ore, în special de Hoşana Raba. De Simhat Tora ținea în brațe un Sefer Tora al său, primit ca moştenire de la străbunii țadichimi, un Sefer Tora mic, aproape ca o carte. Îl strângea la piept şi dansa cu el ore întregi. De Hanuca, aprinderea lumânărilor devenea ceva special, rugăciunea „Veiehi Noam" o repeta de şapte ori.

L-am cunoscut îndeaproape, mai întâi când eram copil şi apoi ca student. Avea o înfățişare de mare sfințenie, vedeai Divinitatea pe fața Admorului. Mă uitam la el cu înfricoşare. Te pătrundea cu ochii săi până în adâncul sufletului. Dacă îi puneai o întrebare, se uita la mâinile sale, avea acea „Hohmat haiadaim" („inteligența mâinilor") pe care o au numai țadichimii.

Nu mă miră deloc că Gaonul Rabi Mordehai Roller din Piatra Neamț, autorul cărții „Beer Haim Mordehai", unul dintre oamenii de valoare ai poporului nostru, spunea

despre Admorul din Paşcani: „Rabeinu Meleh Israel" – „Rabinul nostru este regele Israelului".

***

Hasidul Reb Copel a plecat din Iaşi la Paşcani, ca să fie cu „Paşcaner Rebe", Sâmbăta. Ajungând la Paşcani, a intrat la Rebe să-l salute. Era vineri după-amiază, iar Reb Copel a profitat de ocazie şi a întrebat Rabinul ce crede, ce-l sfătuieşte, unde să plece să caute o afacere, căci în momentul respectiv nu are nimic în perspectivă. Oare să plece la Cernăuţi sau la Chişinău? (Faptele se petreceau în anul 1938.)

Marele Rabin se uită la Reb Copel şi-i spuse: „Peste puţin, va fi Şabat". Reb Copel a înţeles că, o dată cu ieşirea Şabatului, va intra încă o dată la Rebe şi va discuta cu el problema mai pe larg. Sâmbăta, bineînţeles, Reb Copel a petrecut-o în preajma Sfântului Rabi şi iată că, imediat după „Havdala" (rugăciunea de la sfârşitul Şabatului), Rabinul i se adresă şi-i spuse: „Trenul către Chişinău trece prin Paşcani. Pleacă imediat, nu întârzia şi să ai noroc".

Această frază era răspunsul lui Paşcaner Rebe la întrebarea pusă de Reb Copel, vineri. Reb Copel a plecat la Chişinău, a ajuns acolo în zorii zilei de duminică şi, ca orice om religios, s-a îndreptat spre sinagogă să spună rugăciunea de dimineaţă. Un evreu din Chişinău, Reb Pinhas, i se adresă lui Reb Copel: „Te rog, după rugăciune, rămâi că avem să discutăm. Nu te-am întâlnit de mult timp. Reb Copel a încheiat cu Reb Pinhas o afacere de lungă durată".

***

Rabinul din Paşcani s-a refugiat la Bucureşti. Un hasid, Aba Schachter, negustor de galanterie, i-a cedat apartamentul până când Rabinul va găsi o casă potrivită.

Era iarnă. Aba Schachter s-a îmbolnăvit grav, de o dublă pneumonie, şi a revenit în apartamentul cedat Rabinului. Doctorii veneau mereu, dar, din păcate, starea bolnavului se agrava. Era pe seară. Profesorul dr. Lupu vizitase bolnavul. Rabinul îl întrebă care era situaţia. Profesorul Lupu îi spuse: „Sfinte Rabin, eu nu pot ajuta. Poate dv., ca rabin". Era în anul 1945.

Paşcaner Rebe a intrat la bolnav, s-a aşezat pe un scaun lângă el şi a ieşit după cinci ore din camera lui. A doua zi de dimineaţă, a venit medicul şi a constatat că bolnavul se simte cu totul altfel. În câteva zile, acesta ieşea din cameră şi se întorcea la afacerile lui.

***

Eram student la Politehnică, am dat examenul de matematică foarte bine, dar o uitare a literei „c" m-a întristat mult. Era de la sine înţeles că exerciţiul de matematică trebuia terminat cu acest „c". Era un lucru important şi, prin lipsa lui, nu puteam lua examenul. De la Politehnică am plecat la familia lui Paşcaner Rebe, cu care eram în relaţii de prietenie. Stăteam de vorbă cu nepotul Rabinului. Incidental, intră Sfântul Rabin, se uită la mine şi mă întreabă de ce sunt trist. I-am spus, şi atunci, cu o voce decisă, a rostit: „Să reuşeşti", deşi lucrul era deja post-factum. Peste două zile am primit rezultatul: am reuşit, iar alţii au căzut. În cazul meu, profesorul n-a văzut lipsa literei „c".

Rabi Moişe Iehuda Leib Friedman,
Admorul din Paşcani.

RABI ABRAHAM IEHOŞUA EŞEL FRIEDMAN, ADMORUL DIN ADJUD

A fost fiul primului Rabin Iţhac Friedman din Buhuşi.

Ca şi ceilalţi fii ai Rabinului din Buhuşi, la moartea tatălui lor, a părăsit Buhuşiul şi s-a stabilit în oraşul Adjud.

În timpul primului război mondial, a părăsit Adjudul şi s-a stabilit la Galaţi, unde a trăit până al sfârşitul vieţii, în anul 1940.

Curtea rabinică era plină de adepţi care veneau să primească o binecuvântare şi un sfat.

Vineri seara, la sfinţirea vinului, tremura cu frica de Dumnezeu, astfel încât, în paharul din mână, nu rămâneau decât câteva picături.

Rabi Abraham Iehoşua Eşel Friedman, Admorul din Adjud.

RABI ABRAHAM MATITJAHU FRIEDMAN, ADMORUL DIN ŞTEFĂNEŞTI (1848-1933)

Fiul lui Rabi Nahum s-a născut în 1848, pe când mai trăia bunicul său, fondatorul dinastiei Rujin.

La vârsta de 21 de ani a devenit Admor şi a condus Curtea de la Ştefăneşti timp de 64 de ani.

Curtea a crescut. Târguşorul a devenit orăşel. Devenise unul dintre cele mai mari centre hasidice din răsăritul Europei.

A manifestat multă înţelegere faţă de transformările istorice prin care trece neamul.

La Ştefăneşti a luat fiinţă un punct de Hachsara (educarea tineretului evreu pentru sionism). Pionierii nu erau tocmai cei mai bigoţi. Unii adepţi, mai severi, s-au plâns Rabinului că tinerii nu prea se roagă şi nu prea respectă comandamentele. Şi Rabi Matitjahu le-a povestit:

„În Templul Sfânt din Ierusalim, era un loc: Sfânta Sfintelor, în care nu avea voie să intre nimeni în afara Marelui Preot, şi chiar el putea intra numai o singură zi pe an, de Iom Kipur (Ziua pocăinţei).

Dar când se făceau reparaţii în Sfânta Sfintelor, zidarii de rând intrau, îşi rezolvau treaba şi ieşeau de-acolo, ori de câte ori era nevoie. Şi Ţara strămbunilor trebuie reclădită, iar zidarii nu trebuie să fie numaidecât mari preoţi".

Rabi Matitjahu nu a avut copii. A decedat în 1933.

Rămăşiţele lui pământeşti au fost deshumate şi transferate în Israel, în anul 1969.

Rabi Abraham Matitjahu Friedman, Admorul din Ştefăneşti.

O întâmplare despre o fabrică de gheață

În oraşul Galaţi trăia o familie, Grisaru, a cărei fiică era deja logodită de trei ani, dar părinţii nu puteau să-i pregătească dota promisă.

Mirele nu era dispus cu nici un preţ să cedeze şi familia era foarte îngrijorată.

Timpul trecea, nu se ivea nici o soluţie, şi atunci familia Grisaru s-a hotărât să plece la Ştefăneşti, să primească binecuvântarea sfântului ţadic.

Era în miezul iernii, iar familia Grisaru a pornit la drum lung, de sute de kilometri, ca să ajungă la Ştefăneşti, în nordul Moldovei. Au poposit direct la casa ţadicului şi, când au putut intra, părinţii au început să plângă povestindu-şi durerea.

– Din ce aveţi venituri? a întrebat Rabinul cu un glas blând.

– În fiecare sezon, cu ocupaţia respectivă, a răspuns Grisaru. O sursă de venituri vara, şi alta iarna. Vara vând îngheţată, iar iarna mă ocup cu puful de perne. Dar, din păcate, cu amândouă ocupaţiile sărăcia domneşte în casa noastră.

Rabinul continuă să-i descoasă:

– Cum produci îngheţată vara, de unde ai gheaţă pentru a menţine temperatura îngheţatei?

– Gheaţa o cumpăr de la un negustor care aduce săptămânal o cantitate mare de gheaţă, pe care o pune adânc în pământ, ca să se păstreze.

– De unde, continuă Rabinul să întrebe, aduce negustorul gheaţa?

– O aduce de la fabrica de gheaţă din împrejurimi.

Ţadicul îl rugă pe Grisaru să-i explice cum se face gheaţa.

Grisaru îi explică:

– Iarna, când râurile sunt înghețate, fabrica de gheață trimite zeci de lucrători, cu ferăstraie, să taie gheaţa din râuri şi apele înghețate. Aceasta este prelucrată în blocuri şi ascunsă adânc în pământ, ca să fie ferită de căldură. Vara, blocurile sunt scoase şi vândute.

Ascultând toată explicaţia, ţadicul le comunică hotărârea sa:

– Duceţi-vă acasă şi deschideţi o fabrică de gheaţă.

Moişe Grisaru nu poate scoate nici un cuvânt, dar soţia lui, cu lacrimi în ochi, îi spuse ţadicului:

– Crede-mă că banii de tren i-am împrumutat, şi atunci de unde să plătim zecilor de lucrători, cu ce să cumpărăm unelte ca să deschidem o fabrică de gheaţă?

Ea continuă să explice ţadicului:

– Trebuie să angajăm lucrători, să le plătim pentru o iarnă întreagă în fiecare lună. Trebuie să cumpărăm unelte pentru spartul gheţii din râu. Apoi trebuie făcute tunele în pământ pentru păstrarea gheţii. Când va veni vara, trebuie să avem noroc, să avem clienţi în permanenţă. De unde să luăm bani pentru toată această investiţie? De unde, deodată, toţi clienţii să vină la noi, şi să nu meargă unde au fost obişnuiţi până acum?

Ţadicul a ascultat cu atenţie tot ceea ce i-a relatat doamna Grisaru şi, în loc să răspundă la problemele expuse, s-a ridicat de la locul său şi, cu o voce severă, le-a spus:

– Aţi auzit? Plecaţi imediat acasă şi înfiinţaţi o fabrică de gheaţă. Nu schimbaţi nimic din cele ce v-am sfătuit.

Fără a scoate o vorbă, familia Grisaru s-a despărţit de Ştefăneşter Rebe şi s-a întors acasă.

Din păcate, în casa lui Moişe Grisaru nu s-a schimbat nimic. Sărăcia era aceeaşi. El a continuat să negustorească cu pene, iar fiica, cea logodită, să aştepte cu teamă ca bătrânețea să nu o prindă încă la părinți.

Într-o zi, pe când afară era viscol greu, se auziră deodată bătăi puternice în uşă. Moişe Grisaru se duse la geam să vadă cine bate. În faţa uşii se aflau câteva zeci de muncitori români, bărbaţi înalţi şi puternici. Simţea că îi îngheaţă sufletul şi nu ştia ce să facă de frică.

Deodată, vede un cunoscut din oraş care se apropie de geam şi-i spune că toţi au venit să discute cu Grisaru despre o afacere. A deschis uşa, şi casa s-a umplut de muncitori români, care au început să-i explice:

– Noi suntem muncitori la fabrica de gheaţă din orăşelul vecin şi suferim cumplit de la patronul fabricii; nici salariu la timp, nici bani suficienţi şi, în plus, o purtare groaznică faţă de noi. Toată iarna, el nu ne dă nimic pentru trai şi ne plăteşte numai în vară, iar asta, după multe scandaluri. Azi am hotărât cu toţii să-l părăsim şi să lucrăm la dumneata, auzind că evreii sunt cinstiţi. Ştim că vara întrebuinţezi multă gheaţă şi te vom ajuta să înfiinţezi o fabrică de gheaţă.

Moişe Grisaru îşi aduse aminte de vorbele ţadicului Ştefăneşter Rebe şi le răspunse:

– Problema pusă de voi e interesantă, dar eu nu sunt în stare să vă plătesc acum nimic, numai la vară, când voi începe a vinde gheaţa, cu ajutorul Domnului.

Muncitorii se uitară unul la altul, se sfătuiră între ei şi hotărâră:

– Noi nu avem ce pierde. Şi aşa primim salariul la vară, aici, cel puţin, avem de-a face cu un om cinstit.

Pe loc s-a luat hotărârea înființării fabricii. Aveau să lucreze din răsputeri, urmând ca, în curtea lui Moişe Abraham Grisaru, să facă tunelul pentru păstrarea gheții până la vară.

Zile şi nopți au lucrat muncitorii, pentru ca în vara următoare să aibă un stoc de gheață cât mai mare. Nu cereau nici un ban. Cu uneltele pe care le aveau au prelucrat gheața şi au pus-o în beciurile pregătite.

A sosit vara şi vestea despre noua fabrică s-a răspândit pretutindeni. Chiar din primele luni ale verii, Grisaru a putut plăti lucrătorilor ce li se cuvenea şi i-a rămas un câştig frumos, care promitea să crească.

În acea vară, Grisaru nu s-a mai ocupat cu vânzarea de înghețată, pentru că tot timpul era rezervat fabricii.

În acelaşi an, şi-a căsătorit fiica, care aşteptase atâta timp.

Din an în an, afacerea a mers mai bine şi toți se mirau de ce lumea prefera să cumpere gheața de la Moişe, şi nu din altă parte.

Anii au trecut. Moişe a introdus în fabrica lui sisteme moderne, şi ani îndelungați fabrica de gheață „Grisaru" de la Galați a rămas una dintre cele mai cunoscute.

Familia Grisaru ascultase sfatul țadicului Ştefăneşter Rebe şi de aceea reuşise.

Grigore Lupaşcu – creştin – povesteşte despre Sfântul Rabin

Erau căsătoriți de mulți ani şi cei trei copii ai săi s-au prăpădit de mici.

Grigore Lupaşcu, sfătuit de un hasid din Ştefăneşti, s-a adresat lui Ştefăneşter Rebe.

A povestit Sfântului Rabin că este un creştin evlavios, Rabinul l-a întrebat ce-l aduce la el şi Grigore Lupaşcu i-a dat o jalbă în care era scris pe scurt ce-l doare – pierderea celor trei copii nou-născuți. Sfântul Rabin s-a gândit şi apoi i-a spus: „Dărâmă casa în care stai, căci nu e un loc potrivit, şi clădeşte o casă nouă, nu departe".

Grigore Lupaşcu a ascultat sfatul Sfântului Rabin – a dărâmat casa veche şi a clădit una nouă. Cu timpul, soția i-a născut din nou trei copii, care erau cu toții sănătoşi şi care au devenit, după ani, profesori universitari şi au ocupat funcții superioare.

Grigore Lupaşcu, creştinul, a rămas toată viața adept al Sfântului Rabin.

RABI MENAHEM NAHUM FRIEDMAN DIN ŞTEFĂNEŞTI (1879 -1933)

Din lipsă de urmaşi direcţi, a fost ales ca Admor la Curtea din Ştefăneşti cel mai apropiat membru al familiei, fiul lui Rabi Abraham Iehoşua Heşel, din Adjud, discipolul lui Rabi Matitjahu.

S-a născut la Ştefăneşti în 1879. Din anul 1907, a fost Rabin la Iţcani.

În timpul primului război mondial s-a refugiat la Viena. După război a fost rechemat la Ştefăneşti, căci Rabi Abraham Matitjahu l-a pregătit să-i fie urmaş; dar a murit încă înaintea unchiului său, la vârsta de 54 de ani. O lună după aceea a decedat şi Rabi Matitjahu.

Deşi nu a păstorit obştea, numele lui Rabi Menahem Nahum Friedman a rămas în istoria hasidismului, datorită cărţilor scrise şi a predicilor ţinute.

Vastele lui cunoştinţe, stilul său cizelat şi limba cursivă ofereau nu numai o uşurare a înţelegerii, dar şi o desfătare.

Prima lui lucrare, „Divrei Menahem" (spusele consolatorului, sau spusele autorului), nu este decât transpunerea pe hârtie a cincisprezece predici ţinute în faţa hasidimilor care veneau să-l asculte cu plăcere.

Cartea sa intitulată „Man" (mană cerească) s-a bucurat de o primire entuziastă şi a fost mult apreciată de cărturari.

Rabi Menahem Nahum avea preocupări nu prea des întâlnite la admorimi. Studia filosofia. Cărţile lui în

domeniu – „Visul şi dezlegarea lui", bazată pe cugetările înţelepţilor Talmudului, care conţine numeroase idei ale filosofilor europeni, de la Cristos la Freud, „Despre adevăr şi minciună", „Despre frumos" şi „Despre om" – conţin cugetări filosofice în etică şi estetică.

Rabi Menahem Nahum Friedman a fost activ în mişcarea de eliberare naţională a poporului evreu. Un timp a deţinut titlul de preşedinte al lui Keren Hayesod (fondul de bază), unul dintre cele două fonduri naţionale, dedicate reclădirii Ereţ Israelului.

Un frate al lui Rabi Menahem Nahum a fost valorosul publicist Matitjahu Friedman, unul din fondatorii periodicului *Licht (Lumina)*, din Iaşi.

Din acest periodic au apărut în total patru numere, dar a rămas în istoria presei evreieşti din România şi în istoria literaturii idiş de acolo, ca epoca „licht", atât de mare i-a fost influenţa în rândurile literaţilor şi ale cititorilor.

Matitjahu Friedman a murit în timpul primului război mondial.

Mormântul Rabinului Menahem Nahum Friedman din Ştefăneşti.

RABI IȚHAC FRIEDMAN, ADMORUL DIN BUHUȘI ȘI BUCUREȘTI (1903-1992)

Numele țadicului „Buhuşer Rebe" e unul dintre cele mai cunoscute din viața noastră.

La Rabinul din Buhuşi – în Bucureşti, la Tel Aviv sau Bnei Brak – se găsea centrul hasidic al evreilor din România, dar şi mulți evrei de altă origine şi-au găsit la el apropierea sufletească.

A devenit Admor (mare rabin) în anul 1930.

Casa lui Buhuşer Rebe – aşa cum îl numeau toți la Bucureşti – era o casă deschisă tineretului religios sionist din România, iar în timpul regimului fascist, era locul de întâlnire al tuturora, al refugiaților ilegali din Polonia şi al celor care aveau nevoie de un sprijin, săraci şi bogați, evrei şi neevrei.

Sub auspiciile Admorului, se întâlneau în casa lui scriitori, ziariști, profesori şi mulți alții.

Ca un fulger s-a răspândit ştirea sosirii în Israel, în 1954 – mii de hasidimi ai dinastiei Buhuşi se îndreptau spre portul Haifa să-l aştepte pe țadicul din Buhuşi, Rabi Iţhac Friedman.

El avea o poruncă de la tatăl său – să meargă pe drumul dinastiei Rujin şi să se dedice cu totul ajutorării celui aflat în nevoie.

Aşa a fost țadicul în Bucureşti, strada Olteni 38, şi aşa a fost şi aici.

La venirea sa, în mod provizoriu a locuit la Tel Aviv, la hotelul *Eschel*, pe strada Allenby. Imediat, mulți

originari din România au bătut la uşa lui – să primească un sfat, dar şi să mănânce un prânz cald. Aşa erau obişnuiţi în Bucureşti, când Rabanit Feigală le dădea zi de zi un prânz tuturor celor care veneau în casa rabinică. Rabinul rugase pe stăpânul hotelului *Eschel* să servească masa oricui va cere, el obligându-se să plătească. Cei din jurul ţadicului încercau să-l convingă că nu au încă nici bani cu care să poată închiria o casă, rugându-l să înceteze a mai fi atât de ospitalier, dar nu a ajutat la nimic.

Ţadicul Rabi Iţhac Friedman era ştiut ca un „Mahnis orhim – un mare primitor".

Hasidimii făceau tot ceea ce era posibil să nu-i lipsească nimic.

Prima lui casă a fost în strada Wolfson, colţ cu strada Herzl, unde a deschis sinagoga din Buhuşi în Israel.

Ţadichimii din Rujin, care mai erau la Tel Aviv – ţadicul din Usiatin, Rabi Iacob, fratele Admorului din Paşcani, şi Admorul din Sadagura – încercau să-l convingă să se resemneze şi să înceteze a-i ajuta pe cei ce-l solicitau atât timp cât el însuşi era „ole hadaş" (nou-venit), dar totul era în zadar.

Ca şi în Olteni, la Bucureşti, aici în strada Wolfson şi apoi în şderot Rotschild 112, aceeaşi comportare – casa Admorului era deschisă. În casa lui veneau hasidimi din întreaga ţară, dar şi de peste hotare.

Personalitatea Admorului se impunea, iar cuvintele sale menţineau speranţa în viitor, un viitor mai liniştit, mai frumos.

În ultimele săptămâni, înaintea trecerii lui în lumea celor drepţi, se simţea că el, ţadicul, se pregătea pentru acest pas, se vedea că are presimţirea că a terminat misiunea pe această lume.

Vorbea numai despre povestiri legate de Divinitate.

În ultima săptămână se pregătea să plece în concediu la Arosa, Elveția. Pregătirile sale nu erau ca în fiecare an. Era o pregătire deosebită, povesteau hasidimii care-l înconjurau.

Lumea se întreba dacă țadicul pleacă, într-adevăr, dar cei mai apropiați lui comunicau: „Țadicul spune că pleacă". El se ocupa cu tot ce trebuia făcut în legătură cu plecarea, și aceasta a determinat chiar aducerea sicriului imediat în țară, căci el a încetat din viață la Arosa, în Elveția.

În fiecare an, în seara dinaintea plecării, se despărțea de hasidimi printr-un cântec special, pe care-l cânta el însuși: „La revedere, cu sănătate și viață lungă".

Era pentru toți ceva neobișnuit că, în ultima seară, țadicul n-a cântat înaintea plecării. Fiica lui, care se afla acolo, era îngrijorată căci n-a auzit cântecul lui tradițional și l-a întrebat dacă nu cumva a uitat. Atunci, țadicul i-a răspuns, cu o voce sigură: „Știu, fiica mea, știu..."

Țadicul și-a dat sufletul într-o dimineață, la Arosa. În acea dimineață s-a trezit mai devreme ca de obicei, la ora 5. A rugat pe unul din însoțitori să-i dea apă pentru a-și spăla mâinile după ritual și apoi a întrebat: „Cât timp a mai rămas?" Însoțitorul țadicului și-a dat seama că e vorba de cât mai este până la ora când se scula de obicei și a răspuns: „Două ore".

Țadicul i-a răspuns: „Nu e așa, nu e adevărat, a mai rămas o oră".

Exact la o oră după aceea, la ora 6 dimineața, țadicul i-a reîntors sufletul Celui-de-Sus.

Kiduşul de vineri seara (Binecuvântarea vinului)

Zeci de hasidimi rămâneau vineri seara după rugăciune, să audă Kiduşul ţadicului. Îmi amintesc strada Olteni 38, din Bucureşti. Rabinul făcea Kiduş abia mai târziu, după ora 7, sau înainte de ora 6, dar niciodată nu făcea Kiduş între orele 6 şi 7. Unica lui fiică, pe atunci de 4-5 anişori, Sarale, stătea lângă el.

Cu „Streimel" (o pălărie specială, pe care religioşii o poartă Sâmbăta) cu spiţ, modelul dinastiei Rujin, începe a cânta „Şalom Alehem". Se vedea ceva special pe faţa lui, se vedea „neşama ieteira" – sufletul special, dobândit mai ales de Şabat.

Publicul nu scoate o vorbă. Ochii ţadicului sunt îndreptaţi spre cer. Ţadicul ţine paharul, spunând cuvintele „Iom Haşişi" şi parcă suntem în altă lume, el tremură cu totul, şi vinul din pahar se varsă în mare parte.

Când ţadicul termină Kiduşul, este ca şi cum ne-am fi întors la o viaţă liniştită, la o viaţă mai curată.

Cine a asistat o dată, vineri seara, la Kiduş a rămas pentru totdeauna cu o impresie de ridicare la un nivel divin.

Omul de afaceri şi mirodeniile

Iţhacov era un om de afaceri care reuşea, şi acest lucru a stârnit invidia concurenţilor lui.

Unul din concurenţi a trimis o scrisoare anonimă la serviciul financiar, precum că Iţhacov nu ar fi corect.

Serviciul financiar a controlat, n-a găsit nimic incorect, dar totuşi Iţhacov a fost chemat la anchetă, lucru care-l îngrijora. Iţhacov s-a dus la Rabinul din Buhuşi. Acesta l-a îndemnat să meargă fără frică la anchetă, spunându-i că nu va fi impus cu nimic în plus. La ieşire, ţadicul îi dădu lui Iţhacov nişte mirodenii de Avdala, să le ţină cu el în timpul anchetei.

Funcţionarii erau, în general, foarte duri în asemenea anchete, dar când Iţhacov a intrat în cameră, inspectorul îl întrebă: „Ce-i cu mirosul acesta de mirodenii?" El răspunse cu simplitate: „Rabinul din Buhuşi mi le-a dat". Atunci, funcţionarul sări din loc şi spuse: „Îl cunosc, el mi-a salvat viaţa, eu fiind refugiat din Polonia".

Iţhacov a mai fost întrebat de câteva lucruri simple, funcţionarul a închis dosarul, şi astfel ancheta s-a terminat cu bine.

Noapte în timpul regimului comunist

În vecinătatea casei Rabinului din Buhuşi, din strada Olteni, locuia Zeev, a cărui ocupaţie, cu problemele de Alia, nu era deloc pe placul regimului comunist.

În miez de noapte se aud bătăi puternice în uşa lui Zeev.

– Cine e acolo? întrebă soţia lui Zeev.

– În numele legii, deschideţi uşa!

Zeev înţelese imediat că veniseră să-l aresteze şi era ştiut că cine era arestat pentru sionism nu mai putea ieşi uşor din această situaţie.

Zeev se îmbrăcă imediat, sări pe fereastră şi ceru adăpost la Rabinul din Buhuşi.

Soţia lui Zeev deschise uşa şi le spuse poliţiştilor că soţul ei nu se întorsese acasă.

Nu trecu mult şi poliţia bătu la uşa Rabinului, în a cărui casă era ascuns Zeev.

Soţia Rabinului îl întrebă pe poliţist, care era îmbrăcat în civil:

– Cine eşti? Unde sunt actele tale?

– Le am acasă.

– Dacă n-ai acte, eşti mincinos, nu eşti de la poliţie, spuse soţia Rabinului.

Poliţistul spuse că merge să aducă actele, dar când se va întoarce, el cere să-l găsească pe Zeev şi ţine casa Rabinului ca responsabilă pentru acest lucru.

Soţia Rabinului era într-o situaţie foarte dificilă, confruntată cu probleme grele. Dacă Zeev ar fi fost găsit în casa ei, ar fi fost arestat, iar dacă ar fi plecat, ei ar fi fost responsabili de acest lucru. Ea ceru sfatul Sfântului Rabin, care stătea şi învăţa în camera lui, iar acesta îi răspunse:

– Spune-i lui Zeev să fugă şi apoi Dumnezeu ne va ajuta.

Zeev se îmbrăcă în haine de cerşetor şi părăsi casa, salvându-se. La întoarcerea poliţiştilor, Rabinul îi întrebă cu calm pe cine căutau şi, auzind numele celui căutat, le spuse că în casă nu se aflau decât el, Rabinul, cu familia lui, şi nimeni altcineva.

Personalitatea impunătoare şi cucernică a Rabinului îi făcu pe poliţişti să nu cerceteze casa şi, fără a mai pune la îndoială spusele Sfântului Rabin, să plece aşa cum veniseră.

Zeev a ajuns cu bine în Israel şi a devenit, şi aici, o personalitate în viaţa politică.

Rabi Iţhac Friedman, Admorul din Buhuşi şi Bucureşti.

Sinagoga dinastiei din oraşul Buhuşi.

RABI IACOB DAVID FRIEDMAN – ADMORUL DIN PAŞCANI ŞI BUCUREŞTI (1892 - 1955)

Strada Moşilor din Bucureşti, unde familia lui Paşcaner Rebe şi cea a lui Buhuşer Rebe îşi au domiciliul, era un centru hasidic. Hasidimii lui Paşcaner Rebe şi Buhuşer Rebe se simţeau ca acasă, pentru că, în fond, cele două centre erau unul singur - familia Friedman.

Era în dimineaţa de 10 Elul. Ţadicul Rabi Moişe Iehuda Leib – Paşcaner Rebe – spunea Kadiş (rugăciune a orfanilor) după tatăl său la Iahrzeitul (ziua morţii) lui şi, deodată, şi-a dat sufletul Celui-de-Sus.

După zilele de Şivah (doliu), îmi aduc aminte că la comemorare, Reb Eli Dayan a cerut publicului să stea cu toţii Şivah (să stea la pământ) în mod simbolic, şi fiul cel mare al răposatului ţadic, Rabi Iacob David – Reb Iankeniu (aşa cum îi spuneau hasidimii) – a fost numit Admorul din Paşcani. Dintr-o dată parcă, acest om a devenit altul, cu aceeaşi dragoste şi aceeaşi prietenie pentru toţi cei ce-l înconjurau, vedeai în el o reflectare a Divinităţii, o prestanţă transferată asupra lui.

Există caractere care se transmit genetic, iar altele dobândite.

Aşa l-am văzut pe Rabi Iacob David Friedman – Paşcaner Rebe.

La Bucureşti, în Calea Moşilor, ca şi aici, în Israel, la Yaffo, unde a locuit din anul 1950, a avut mii de hasidimi – casa lui era întotdeauna plină de intelectuali,

care se simțeau bine în anturajul hasidic. Din păcate, a murit la vârsta de 62 de ani.

Cu câteva zile înainte de a trece în lumea celor drepți, l-am vizitat pe țadic la Yaffo și am discutat cu el o problemă pe care ar fi trebuit să i-o rezolv. Când am revenit, peste câteva zile, țadicul nu mai era în viață. M-am simțit totuși obligat a rezolva problema pusă de țadic, deși nu promisesem nimic, ci doar ascultasem. Problema era foarte grea, dar prin felul în care s-a rezolvat, și încă foarte repede, mi-am dat seama că rugămintea țadicului era și binecuvântarea lui. „Hațadic Gozer Vehashem Mekaiem" – „Țadicul dispune și Divinitatea îndeplinește dorința" – spune un verset renumit.

Rabinul Iehoșua Brim – directorul colegiului „Ieșivat Rujin" – povestea că o înmormântare ca a țadicului nu a mai fost în Israel de la moartea lui Hazon Iș, în Bnei Brak.

Mii de oameni îl însoțeau pe ultimul drum pe răposatul țadic, magazinele din Yaffo s-au închis, casele particulare au tras jaluzelele și cu toții au ținut doliu după Rabi Iacob David Friedman.

Astăzi, dinastia Pașcani este unită cu cea din Buhuși.

Rabi Iacob Mendel Friedman este Buhușer și Pașcaner Rebe. Rabi Iacob Mendel este fiul Rabinului Israel Friedman și al doamnei Sara Friedman. Din partea tatălui, dinastia Pașcani și din partea mamei – dinastia Buhuși.

Rabi Iacob David Friedman – Reb Iankeniu,
Admorul din Paşcani şi Bucureşti.

Reb Haim aştepta să intre la ţadicul din Paşcani pentru a primi o binecuvântare. Uşa era închisă, căci era altcineva la Admor.

Când uşa s-a deschis, a ieşit de la ţadic Reb Şulim, cel mai bun prieten al lui Reb Haim. Amândoi erau hasidimi vechi şi se înţelegeau foarte bine.

Reb Şulim era supărat şi i-a povestit prietenului său: „Precum ştii, am un tovarăş şi, în ultimul timp, nu am fost mulţumit de purtarea lui şi de felul în care conducea afacerea.

M-am hotărât să vin la Rabin şi să-l rog să-l cheme pe asociatul meu, pentru a-l mustra.

Când m-am adresat lui Paşcaner Rebe, mi-a spus că nu poate chema un om pe care nu-l cunoaşte şi care nu-i este hasid. I-am explicat că tovarăşul meu este un om care-l respectă pe Rabin.

Ţadicul m-a întrebat despre ce este vorba, iar eu i-am explicat tot ce se întâmplă în afacerea noastră comună. Ţadicul a ascultat cu răbdare şi atenţie şi mi-a răspuns: „N-am ce să-l chem, după cele ce mi-ai spus, părerea mea e că el are dreptate".

Am rămas foarte supărat de atitudinea ţadicului şi am ieşit din camera sa, a mai spus Reb Şulem şi a plecat imediat.

Reb Haim a rămas uimit de atitudinea bunului lui prieten şi, când a intrat la Rebe, deşi convorbirile dintre Rebe şi hasidimi sunt confidenţiale, l-a întrebat pe Rebe ce i s-a întâmplat lui Reb Şulim, care trebuia poate ajutat.

Ţadicul a răspuns cu durere „nu, nu", dar a adăugat: „Cred că Reb Şulim, din păcate, nu va mai fi hasidul

meu". Reb Haim n-a mai îndrăznit să întrebe nimic şi a trecut la problemele lui.

Peste câtva timp, Reb Haim îl întâlni pe Reb Şulim, care era de astă dată vesel, ca şi cum nu i s-ar fi întâmplat nimic.

Reb Haim l-a întrebat ce s-a petrecut exact în acea zi la Rebe, şi Reb Şulim, după ce-i reaminti cele spuse, adăugă:

„Am rămas uimit de cele spuse de Rabin. M-am dus acasă şi am început să mă gândesc din nou la toată problema, sub alte aspecte, încercând să înţeleg punctul de vedere al asociatului meu.

După zile de frământări, am ajuns la concluzia lui Paşcaner Rebe că tovarăşul meu avea dreptate şi că eu eram acela care trebuia să-mi schimb atitudinea. M-am dus după aceea la Rebe, să-i mulţumesc".

Tovărăşia dintre Reb Şulim şi asociatul lui a continuat cu succes vreme îndelungată.

RABI DAVID FRIEDMAN, ADMORUL DIN PLOIEŞTI (1898-1941)

Rabi David Friedman era cunoscut ca Admorul din Ploieşti. Era fratele Admorului Rabi Iţhac Friedman din Buhuşi, pe atunci la Bucureşti.

Amândoi au crescut în casa tatălui lor, la Şpikov, şi, la moartea acestuia, au plecat împreună la Admorul din Buhuşi. Şpikov era un orăşel din Ucraina.

Când a devenit destul de învăţat şi a acumulat experienţă, Rabi David Friedman a acceptat să devină Admor.

Multe localităţi din România l-au solicitat ca Admor. El însă dorea să se stabilească într-un loc unde nu erau mulţi hasidimi, dorind să-şi creeze propriul centru hasidic.

A decis să plece la Ploieşti, ştiind că acolo era o atmosferă foarte îndepărtată de hasidism.

Admorul David Friedman era un ţadic care voia linişte, pace, nedorind să concureze vreo altă dinastie, pentru ca acest lucru să nu ducă, eventual, la anumite discuţii. A preferat un oraş cu evrei mai puţin religioşi, cum era Ploieştiul, convins că el va fi acela care-i va atrage spre religie. De altfel, aşa s-a şi întâmplat. În scurt timp, casa lui a devenit un centru hasidic şi mulţi evrei din împrejurimi se adunau în jurul lui. Admorul David Friedman a influenţat mult atmosfera oraşului Ploieşti şi în casa sa veneau mulţi care până ieri-alaltăieri nu ştiau ce înseamnă a fi hasid, sau poate nici măcar a fi evreu.

În anul 1941, antisemitismul era în floare. Rabi David, Admorul iubit din Ploieşti, dar şi pretutindeni, a fost arestat pentru faptul de a fi evreu. A fost chinuit de legionari 23 de zile. În închisoare, el continua să-i încurajeze pe ceilalţi evrei închişi.

Dar legionarii erau decişi să-l suprime. A fost scos din închisoare şi ucis în chinuri groaznice, împreună cu alţii. Durerea familiei a fost mare, ca şi a hasidimilor şi a tuturor evreilor din România.

A lăsat o soţie din familia ţadicului din Cernobîl şi o fiică tânără, care apoi s-a căsătorit cu cunoscutul cărturar Israel Levanon, fostul preşedinte al Consiliului Religios (Hamoaţa Hadatit) din Haifa, timp de câteva decenii.

Osemintele ţadicului David Friedman au fost reînhumate la Tel Aviv-Nachlat Iţhac, în vecinătatea ţadicului din Ştefăneşti, în anul 1972.

A fost o lovitură pentru obştea evreiască din România faptul că o asemenea personalitate a iudaismului din această ţară a avut un sfârşit atât de tragic.

Rabi David Friedman, Admorul din Ploieşti.

RABI IACOB MENDEL FRIEDMAN, ADMORUL DIN BUHUŞI, PAŞCANI ŞI BNEI BRAK

Ţadicul Rabin Iacob Mendel Friedman este conducătorul centrului hasidic din Bnei Brak - Israel şi îi centralizează pe hasidimii (adepţii) dinastiilor din Buhuşi şi Paşcani.

El este fiul Rabinului Israel Friedman şi al Sarei Friedman. Din partea tatei, este nepotul Admorului din Paşcani, Rabi Iacob Friedman, iar din partea mamei, este nepotul Admorului Iţhac Friedman din Buhuşi.

Se poate spune că Admorul domneşte asupra unui „imperiu", o clădire enormă, care a fost construită pentru a centraliza acolo atât sinagoga, cât şi nişte şcoli superioare de studii religioase, inclusiv un internat pentru cei veniţi de departe.

Deşi încă tânăr, el concentrează mii de adepţi, care vin să-i asculte predicile şi pentru ca străbunii să le dea un sfat sau o binecuvântare.

Când Admorul, aşezat în capul mesei, spune „Divrei Tora" – din înţelepciunile Torei –, este o linişte deplină şi fiecare încearcă să-i absoarbă fiecare cuvânt.

Rugăciunile lui demonstrează dragostea faţă de Divinitate şi poporul evreu.

Experienţa străbunilor, îmbinată cu anii petrecuţi în Ieşivot – şcoli superioare de Talmud –, i se citesc pe faţă. Nu numai originarii din România, dar întreg poporul poate fi mândru de o asemenea somitate.

Rabi Iacob Mendel Friedman,
Admorul din Buhuşi, Paşcani şi Bnei Brak.

RABI ŞALOM HALPERIN, ADMORUL DIN VASLUI

Rabi Şalom Halperin era ginerele lui Buhuşer Rebe şi nepotul Rabinului Israel din Rujin.

S-a născut la Berdicev, în anul 1856, şi a părăsit locurile pământeşti în anul 1940.

Era încă din tinereţe un mare talmudist şi cu greu l-a convins socrul său să plece la Răducăneni, unde a fost un scurt timp Admor. În anul 1909, hasidimii din Vaslui au venit şi l-au rugat să se stabilească în oraşul lor. Din momentul în care dinastia Halperin s-a stabilit la Vaslui, oraşul a devenit un centru hasidic. Mii de hasidimi veneau la el din ţară şi de peste hotare, căci numele lui a devenit cunoscut pretutindeni.

Dinastia Vasluier Rebe a continuat şi după moartea lui Rabi Şalom, fiul său Rabi Haim Dov fiind numit Admor, în anul 1950. Admorul a venit în Israel şi s-a stabilit la Haifa. Din păcate, el şi-a dat sufletul nu mult timp după venirea în ţară şi dinastia a continuat prin Rabi Iacob Iosef Şlomo, Vasluier Rebe, fiul său.

Blănuri la preţ ridicat

Reb Şimşon Haham avea un negoţ de blănuri. Nu făcea nici o afacere fără a se sfătui cu ţadicul din Vaslui.

Într-o zi, Reb Şimşon a avut de cumpărat o partidă de marfă mai importantă şi a făcut un împrumut mare la bancă. Imediat după ce a terminat cumpărătura, preţurile blănurilor au început să scadă şi, dintr-odată, a pierdut o

mare sumă de bani. Reb Şimşon s-a adresat ţadicului Rabi Şalom şi i-a cerut sfatul. Vasluier Rebe i-a spus să aştepte, să nu vândă nimic. Preţurile continuau să coboare. Hasidul era tare îngrijorat, fiindu-i frică să nu piardă totul. Dar ţadicul l-a sfătuit, din nou, să nu vândă nimic. La un moment dat, preţurile au devenit derizorii, astfel încât s-a dus pentru a treia oară la ţadic. Acesta i-a spus: „Aşteaptă până trece Şabatul şi vino la mine după aceea, dacă situaţia nu se va îmbunătăţi".

Sâmbătă urma să sosească un tren cu marfă din Rusia, cu o mare cantitate de blănuri, care aducea o nouă lovitură afacerilor. Dar trenul respectiv s-a răsturnat pe drum şi mărfurile au luat foc. Când ştirea a ajuns în România, a devenit clar că multe luni va fi o mare lipsă de blănuri. Ca urmare, preţurile s-au ridicat, dintr-odată, cu mult.

Reb Şimşon, care ascultase sfatul ţadicului, a vândut marfa cu mare câştig şi, astfel, a putut să iasă din datorii.

Rabi Şalom Halperin, Admorul din Vaslui.

O rețetă nimerită

Când cineva era bolnav, tot la țadicul Rabi Șalom se ajungea. Era cunoscut în toată regiunea că binecuvântarea țadicului rezolvă multe probleme.

Fostul președinte al Comunității din Vaslui, Reb David, povestește:

„Copilul surorii mele, în vârstă de 3 ani, avea o dublă pneumonie și medicii nu dădeau mari speranțe. Am venit la țadic, familia întreagă, și i-am vorbit despre starea gravă a copilului, și că medicii nu-i mai dădeau speranțe de viață. Țadicul s-a încruntat și a replicat: «Cine are dreptul să spună că acest copil nu va trăi? Cu ajutorul lui Dumnezeu, copilul se va însănătoși».

Situația copilului a continuat să se înrăutățească, și atunci medicul a dat dispoziție să i se administreze copilului oxigen".

Reb David a plecat cu căruța la spital să aducă un balon cu oxigen. Când s-a reîntors, a auzit țipete. Una dintre mătuși, din greșeală, în loc de rețeta care era pregătită, dăduse copilului o linguriță din sticluța cu apă de colonie, care se găsea lângă patul lui. Acesta țipa că-l ustură în gât și toți erau foarte îngrijorați. Reb David fuge la țadic, intră la el și-i povestește situația. „Dumnezeu va ajuta ca apa de colonie să fie medicament și copilul se va vindeca", a spus țadicul. „Copilul e deja sănătos".

Când s-a întors acasă, Reb David l-a văzut pe copil în picioare, vioi, spălându-se. Dumnezeu ajutase.

O minune

Ţadicul a plecat într-o vizită la Răducăneni, primul loc unde slujise. Pe ambele părţi ale şoselei, hasidimii aşteptau sosirea lui şi a însoţitorilor.

Reb Moşe Fruchter povesteşte că, din cauza căldurii, în mulţimea care-l aştepta, unul dintre hasidimi a căzut şi se credea că nu mai este în viaţă.

Când ţadicul a trecut pe lângă acest hasid, care era încă pe şosea, a tremurat din tot corpul şi a spus: „Din cauza mea să i se întâmple ceva unui evreu? Dumnezeu va ajuta să se însănătoşească".

L-a chemat pe Moşe Fruchter, care era Haham şi ştia să facă respiraţie artificială, pentru că, în felul acesta, controla dacă vitele sunt sănătoase.

Moşe Fruchter a făcut aşa cum i-a poruncit ţadicul, iar hasidul a început să respire şi a revenit la viaţă.

RABI HAIM DOV HALPERIN, ADMORUL DIN VASLUI

A fost fiul Admorului Rabi Şalom şi nepotul ţadicului din Rujin.

S-a născut la Buhuşi, unde locuia şi ţadicul Rabi Iţhac din Buhuşi - el fiind nepotul acestuia.

A învăţat la Curtea rabinică împreună cu unchiul său, Rabi Iacob Friedman, care a devenit Admorul din Usiatin.

S-a căsătorit cu fiica Admorului din Savareni.

Tatăl său, Şalom, la timpul respectiv, a devenit Admor, mai întâi la Răducăneni şi apoi la Vaslui, înfiinţând acolo un mare centru hasidic.

Rabinul Haim Dov, deşi încă tânăr, era mâna dreaptă a tatălui său în conducerea obştii şi a fost trimis de el, în timpul primului război mondial, la Bucureşti, unde să organizeze un centru hasidic pentru refugiaţii care ajungeau acolo din toate colţurile lumii.

Azi găsim în arhive plăci semnate de Admorul Haim Dov în care oferă ajutor spiritual tuturor.

În 1939, tatăl său, Şalom, trece în lumea celor drepţi, iar el se întoarce la Vaslui şi continuă tradiţia centrului hasidic.

Casa sa era deschisă pentru toţi refugiaţii şi pentru toţi cei care voiau o îndrumare, un sfat.

În 1950 a părăsit România, ajungând în Israel, unde a înfiinţat centrul hasidic Vaslui în oraşul Haifa.

Evreimea originară din România, în număr destul de mare, care se stabilise la Haifa, umplea centrul hasidic zi şi noapte, voind să primească un sfat, o binecuvântare.

Admorul Haim Dov Halperin a fost cel care a pus bazele centrului hasidic Vaslui în țară, continuând de atunci și până azi.

A trecut în lumea celor drepți în 1957 și a fost îngropat în orașul Tveria, lângă mormintele familiei din Rujin.

Fiul său Rabi Iacob Iosef Șloime a continuat dinastia Vaslui.

Rabi Haim Dov Halperin, Admorul din Vaslui.

RABI IACOB IOSEF ŞLOIME HALPERIN, ADMORUL DIN VASLUI, GALAŢI ŞI TEL AVIV (1900 - 1985)

Rabi Iacob Iosef Şloime a fost fiul Admorului din Vaslui, Rabi Haim Dov, din dinastia Rudjin. Încă de tânăr, era socotit un geniu în cunoaşterea Talmudului.

În anul 1940, a fost chemat de unchiul său, Admorul din Paşcani – Rabi Moise Iehuda Leib – şi trimis de el să-l înlocuiască pe răposatul Admor din Adjud, Rabi Iehoşua Heşel Friedman, la Galaţi. Astfel, Rabi Iacob Iosef Şloime devine Admor încă din timpul vieţii tatălui său, lucru neobişnuit pe atunci, lucru la care se recurge numai în cazuri deosebite: se eliberează un loc vacant şi candidatul este un geniu.

Hasidul Moişe Krităman, care a slujit pe ţadicul Iehoşua Heşel, era entuziasmat de calităţile dovedite de noul Admor.

Ţadicul a îndeplinit un timp şi funcţia Admorului din Ştefăneşti, dar, din cauza situaţiei politice, nu se putea deplasa la Iaşi pentru a se întâlni cu hasidimii.

În anul 5710 (1950) a sosit în Israel şi s-a stabilit mai întâi la Naharia şi apoi la Tel Aviv, unde a ridicat un mare centru hasidic – „Mosdoth Hasidei Vaslui" –, aici devenind şi Admorul din Vaslui, după dispariţia tatălui său, Rabi Haim Dov.

Rabi Iacob Iosef Şloime, ţadicul din Vaslui, era un om plin de viaţă. Mii de hasidimi veneau, dorind să fie lângă el de Şabat, de sărbători, dar şi zi de zi, pentru a-i cere sfatul.

Înainte de a părăsi aceste meleaguri era bolnav, dar, chiar aşa bolnav, a socotit că e de datoria lui să-şi ia rămas-bun de la fiecare – de la cei vii, dar şi de la ţadichimi, ale căror morminte se află în Israel.

A plecat la Tiberias să se roage la mormântul ţadicului din Usiatin, la cimitirul din Nachlat Iţhac, a mers la locul care-i aparţinea şi s-a recules un timp, apoi s-a dus la mormântul ţadicului din Sadagura. A vizitat-o pe sora lui, bolnavă, Ghitel Edelstein. A făcut o vizită lungă ţadicului din Buhuşi şi astfel şi-a încheiat misiunea.

La 11 Tevet 5745 (1985) ne-a părăsit.

Azi, centrul hasidic e condus cu mare succes de fiul său, Rabi Abraham Şimşon Halperin. În afara rugăciunilor obişnuite, el conduce un centru de învăţătură, un centru în care se predau cursuri tinerilor din Ieşive şi aici se poate obţine un sfat, o speranţă în mai bine de la Vasluier Rebe.

Cine nu-şi aminteşte la Tel Aviv, an de an, când se sărbătoreşte Simhat Beit Haşoeva de Hag Sukot, când strada Ben Gurion din Tel Aviv este închisă şi mii de hasidimi şi simpli trecători dansează pe stradă, acompaniaţi de muzică hasidică? De obicei, această festivitate e onorată de Şef Rabinul Israelului, Rav Lau, şi de multe alte personalităţi.

Rabi Iacob Iosef Şloime Halperin, Admorul din Vaslui, Galaţi şi Tel Aviv

Rabi Abraham Şimşon Halperin, Admorul din Vaslui şi Tel Aviv

Munca obligatorie

Era în anii grei ai războiului. Toți evreii din România au fost luați la muncă obligatorie și trimiși în detașamente de muncă, unii dintre ei în Basarabia. S-a aflat că poliția va veni la țadicul din Vaslui-Adjud ca să-l aresteze pentru neprezentare.

Hasidul Iţhac Kahane, proprietarul morii „Izbânda", s-a dus în grabă la Comandament și a oferit colonelului câteva vagoane de făină, pentru ca acesta să dea dispoziție ca țadicul să fie internat în Spitalul Militar, fiind socotit bolnav și inapt pentru muncă obligatorie. Țadicul a fost internat timp de șase săptămâni, până a trecut pericolul.

Un copil promis

Familia Iosup avansa în vârstă și, din păcate, nu aveau copii. S-au dus la țadic pentru a-i cere binecuvântarea. Țadicul Rabi Iacob Iosef Șloime le-a ascultat păsul, a rămas gânditor și apoi a luat mâna hasidului și i-a spus: „Dacă vei dona o sumă de bani pentru orfani, Dumnezeu te va ajuta ca peste un an să ai un copil. Banii îi poți da abia când dorința ți se va împlini". Așa a fost. Peste un an, familia a avut un băiat. Au venit să dea țadicului suma promisă. Țadicul le-a explicat să nu creadă că el a făcut o minune. Dumnezeu era cel care-i ajutase. A stat cu familia două ore și le-a explicat, printre altele, că e scris: „E timp pentru a te naște, e timp pentru a muri, o rugăciune făcută în momentul potrivit deschide porțile cerului".

O operație urgentă

Dr. Iacob Sweitzer a intrat odată la țadic şi i-a povestit despre copilul surorii sale, care avea o infecție mare la urechi şi medicii propuneau să fie operat. Țadicul se uită în „Kwitel" – jalbă – şi-i spuse: „Trebuie controlat din nou, nu cred că trebuie operat".

S-au dus din nou la un medic specialist şi acesta le-a spus: „Poate că într-adevăr copilul a avut ceva, acum însă nu mai are nimic, e sănătos".

Există minuni pe care hasidimii, dar şi noi toți le înțelegem foarte bine.

GAONUL RABIN BEȚALEL ZEEV ȘAFRAN DIN BACĂU (1866 - 1929)

Una dintre cele mai renumite familii rabinice din România este familia Gaonului Rabin Bețalel Zeev Șafran din Bacău.

Cei care l-au cunoscut personal pe marele Rabin, susțin că toate calitățile sale superioare, inteligența, profunda cunoaștere a Torei și a Talmudului, se oglindeau în simplitatea lui și în priceperea de a-și apropia oamenii.

Pentru lumea rabinică și a studiului, el era îndrumătorul, cel care stimula limpezimea minții necesară aprofundării celor redate în Talmud.

S-a născut în anul 5627 (1866) în Galiția. Încă de tânăr, se putea vedea că este un geniu și s-a prevăzut că va fi unul din marii conducători spirituali ai secolului.

Printre marii lui admiratori se aflau Rabinul Kook, Rabinul Meier Șapira din Lublin și multe alte personalități.

Una dintre marile personalități rabinice din Europa, Rabinul Weinberg din Motreaux, scria despre personalitatea Gaonului Bețalel Zeev Șafran: „Personalitatea sa îmi amintește de marii oameni din trecut, care devin tot mai rari. Un om perfect care ține să-și răspândească în rândurile întregului popor vastele sale cunoștințe. Un geniu în Tora și un infinit cunoscător".

Rabinul din Bacău nu a fost numai o mare personalitate a României, ci și a întregii lumi.

Se impunea cu uşurinţă şi îşi atrăgea imediat simpatia oricui îl cunoştea, inclusiv a personalităţilor oficiale româneşti.

Fiul său, cunoscutul Şef Rabin dr. Alexandru Şafran, scrie despre tatăl său în cartea „Notrei Moraşa":

„În timpul primului război mondial s-au instituit restricţii foarte grele asupra evreilor din Bacău. Aceste restricţii puteau fi anulate numai de generalul Averescu, devenit ulterior prim-ministru al României.

Rabinul Beţalel Zeev Şafran a cerut să fie primit de către generalul Averescu, iar acesta a acceptat. Generalul a fost atât de impresionat de personalitatea Rabinului Şafran, încât, nu numai că a anulat restricţiile, ci a avut cu el o îndelungată conversaţie asupra unor probleme fără legătură cu scopul vizitei".

Aceasta a fost doar una din multiplele reuşite ale Gaonului Beţalel Zeev Şafran.

Rabinul Şafran s-a numărat printre iniţiatorii înfiinţării unei asociaţii a Rabinilor. El susţinea că poporul evreu, îndeplinind prescripţiile Torei, este unit şi că de aceea este necesară o unificare a comunităţilor.

Dragostea pentru Ţara Sfântă l-a făcut să susţină că nu există evreu din aspiraţiile căruia să nu facă parte Ereţ Israel.

În cartea publicată de fiul Rabinului Beţalel Zeev Şafran, Rabinul Hanoch Şafran, sunt reunite articole care relevă această dragoste pentru ţară şi aspiraţia spre unirea tuturora.

Gaonul Beţalel Zeev Şafran'a fost Rabin la Bacău timp de 25 de ani, iar anterior fusese rabin la Sculeni şi Ştefăneşti.

A scris enorm, dar nu a reuşit să-şi tipărească lucrările. Fiul lui cel mare, Rabinul Hanoch Einih Şafran,

care a slujit la Bucureşti, a cules toate scrierile tatălui său, publicând prima carte a ciclului cu numele „Şeelot Utşuvot Harabaz" – „Întrebări şi răspunsuri ale Rabinului Beţalel Zeev Şafran", publicată la Varşovia, în 1929.

Cartea conţine răspunsuri de primă importanţă la întrebările personalităţilor din întreaga lume în problemele actuale ale legilor religioase.

Un alt volum a fost publicat în Israel, după alţi 22 de ani (1951), iar un al treilea volum în anul 1979.

Toate volumele au fost reeditate de către Şef Rabinul Dr. Alexandru Şafran.

Rabinul Beţalel Şafran ne-a părăsit în anul 1929 şi în locul lui a fost numit la Bacău fiul şi discipolul său, Rabinul dr. Alexandru Şafran, devenit ulterior Şef Rabin al României, funcţie pentru care s-a mutat la Bucureşti.

Personalitatea Şef Rabinului Şafran a devenit cunoscută încă de la numirea sa în funcţia de Şef Rabin al Bacăului. În timpul Holocaustului, ca Şef Rabin al României, a făcut enorm pentru salvarea evreilor din această ţară.

De ani de zile, D-sa este Şef Rabinul oraşului Geneva, creând zeci de cărţi în care tratează numeroase probleme iudaice.

Rabinul Beţalel Zeev Şafran este „patriarhul" unei întregi familii rabinice.

Fiul cel mare, Hanoch Einih Şafran, a fost Rabinul Bucureştiului până în 1959 şi apoi a fost Rabin la Ierusalim.

În afara editării lucrărilor tatălui său, el a scris mult şi a lăsat o enormă colecţie de comentarii ale Talmudului. A decedat la 6 Elul 1959.

Rabinul Beţalel Zeev Şafran a mai avut două fiice şi doi fii rabini.

Rabinul Menahem Şafran a slujit la Ploieşti şi apoi la Tel Aviv, unde a şi murit.

Rabinul Iosef Şafran a slujit la Iaşi, apoi la Tel Aviv şi actualmente la New York.

Acestei familii Şafran, care este socotită mândria evreimii din România, i se poate dedica o întreagă literatură.

Gaonul Rabin Beţalel Zeev Şafran, din Bacău.

GAONUL RABIN MOŞE IŞ HOROVITZ DIN MIHĂILENI

În vara anului 5752 (1992), de Tişa Beav (9 Av) s-au împlinit 500 de ani de la expulzarea evreilor din Spania, eveniment care a lăsat răni adânci poporului evreu pentru secole.

Una dintre familiile expulzate din Spania era şi celebra familie Horovitz, care s-a împrăştiat în lume.

Numele de Horovitz se trage de fapt de la primul loc unde această familie a poposit, şi acesta e orăşelul Horoviţii, din Cehoslovacia.

În cadrul Beth Hatfuţot de pe lângă Universitatea din Tel Aviv s-a organizat pentru prima oară un congres internaţional al familiei Horovitz, cu scopul de a studia ramurile acestei faimoase familii, ale cărei rădăcini au ajuns la renumitul Haşla Hakadoş şi la marele comentator al tuturor studiilor religioase, Raşi.

Haşla Hakadoş – Rabi Ieşaiahu Horovitz – a trăit între anii 1565-1630 şi a scris renumitul studiu „Şnei Luhot Habrit".

Fiul lui Rabi Ieşaiahu Horovitz – Şeftel – a scris o poruncă pentru toţi cei care vor veni după el, aceea de a continua să întocmească o listă a tuturor aparţinătorilor acestei familii. Această poruncă e ţinută până azi de către succesori şi continuată cu rigurozitate.

Gaonul Rabin Moşe Iş Horovitz din Mihăileni.

Dacă studiem această listă a familiei, vom găsi pe unul din urmaşi, Gaonul Rabin Moşe Iş Horovitz, care a fost marele Rabin al orăşelului Mihăileni, spre sfârşitul secolului trecut şi în prima parte a secolului acestuia.

Rămânem uimiţi ca în această familie renumită să găsim pe acest om divin care slujeşte o populaţie relativ mică, dar plină de oameni mari.

Personalităţi ca Idov Cohen, Israel Levanon, poetul Iacob Groper, poetul Leon Bertiş şi mulţi alţii erau zi de zi în casa Sfântului nostru Rabin.

Rabi Moşe Horovitz era o personalitate aparte. La el apelau rabini din întreaga lume pentru a-i cere un sfat – o părere în probleme greu de rezolvat.

Personal am auzit de la ginerele său, Şalom Brender, că a văzut la Rabi Moşe Iş Horovitz o scrisoare de la Admorul din Gur în care-l roagă să-l amintească în rugăciunile de Iom Kipur, cu alte cuvinte, să se roage pentru el.

Cine era Admorul din Gur se ştie, aşa că ne putem da seama de personalitatea Gaonului Rabi Moşe Iş Horovitz.

Părinţii săi se trăgeau de la Rabinul Naftali Ropşiţ şi de la Haşla Hakadoş. El a moştenit de la părinţii săi inteligenţa, darul de a-l sluji pe Cel-de-Sus şi modestia.

În timpul vieţii sale a dat numai două certificate de rabinat, mai mult n-a fost dispus.

Primul certificat l-a acordat Rabinului Meier Şapira din Lublin şi cel de-al doilea Rabinului Ben Zion Catz din Cernăuţi.

Gaonul Rav Moşe Iş Horovitz spunea: „Când voi ajunge în lumea celor drepţi, nu-mi va fi ruşine cu cei doi elevi ai mei".

GAONUL RABIN ZWI GUTMAN DIN BUCUREŞTI ŞI TEL AVIV (1893-1973)

Gaonul Rabin Zwi Gutman s-a născut la Huşi, dar la vârsta de 3 ani s-a mutat cu părinţii săi în oraşul Buhuşi.

Aici era centrul hasidismului din România. Aici, în curtea Admorului Iţhac Friedman, într-o atmosferă de Tora şi Hasidut, a crescut tânărul Gutman.

Străbunicul său a fost creatorul hasidismului – Rabi Israel Baal Şem Tov. Era socotit geniu încă de copil. La vârsta de 13 ani trece în faţa amvonului şi citeşte curent din Tora (lucru care la timpul său era foarte rar).

Ca elev al unei şcoli superioare de Talmud – Ieşiva – e trimis la Bucureşti să ţină conferinţe încă de la vârsta de 14-15 ani.

Tânărul Gutman primeşte diploma de rabin la vârsta de 17 ani, diplomă semnată mai târziu de cei mai renumiţi rabini din România şi din lume.

La vârsta de 19 ani este numit Rabinul oraşului Codăieşti, iar la vârsta de 26 de ani e angajat ca rabin la Bucureşti, unde, după scurt timp, ajunge a fi unul dintre cei mai renumiţi rabini – la vremea aceea, oraşul Bucureşti având peste 100 000 de evrei.

Viaţa lui a fost marcată de drama pogromului din Bucureşti (din ianuarie 1941), când a fost scos din casă, împreună cu cei doi fii ai săi, Iacob şi Iosef, şi dus la abatorul din Jilava. Legionarii români au împuşcat, în acea zi de 22 ianuarie, 130 de evrei nevinovaţi. Cei doi fii ai Rabinului au căzut omorâţi de gloanţele ucigaşilor, şi

numai printr-o minune divină, gloanțele treceau pe lângă Rabinul Gutman, care a rămas în viață. Soarta a vrut ca el să trăiască şi să poată vedea ceea ce s-a întâmplat în acea groaznică zi. În aceeaşi noapte, sinagoga împreună cu Sulurile Sfinte de Tora au fost arse. Sfântul Rabin scrie în cartea sa „Ereț Hazwi": „Ofițerul m-a eliberat (la Jilava) şi am târât picioarele mele înghețate spre şosea, m-am tras din toate puterile, căci eram deja cu totul distrus, şi, deodată, am văzut trecând o maşină ai cărei pasageri au avut milă de mine şi m-au luat spre oraş. Am ajuns acasă fără cei doi fii ai mei. Cine poate să-şi închipuie ce a fost acasă, când soția şi copiii mei cei mici au auzit ce s-a întâmplat. Numai după trei zile au fost înmormântați şi cei doi fii ai mei... şi nici azi nu pot înțelege cum am putut fi în stare să merg după cei doi copii iubiți şi să-i înmormântez?"

Gaonul Rabin Zwi Gutman a slujit obştea bucureşteană până în anul 1961, când a plecat în Israel şi s-a stabilit la Tel Aviv, unde a înființat sinagoga şi centrul comunitar „Beit Iacob Iosef rav Zwi Gutman".

În anul 1973 a trecut în lumea celor drepți, lăsând întristată întreaga sa obşte, după ce a condus-o vreme de 60 de ani.

Azi, centrul comunitar şi institutele anexe, sinagoga, Iad lezikaron leiahadut Romania, Irgun Haaskanim, revista *Haționut* sunt conduse de fiul său, Rabinul Efraim Gutman, care face tot posibilul pentru a uni şi a menține strâns uniți pe cei 400 000 de evrei originari din România, care trăiesc azi în Israel.

Nu mai este candidat

Tânărul Rabin este invitat într-un oraş din Moldova, în timp ce era rabin la Codăieşti, pentru a fi angajat în locul unui rabin care decedase.

Rabinul Gutman a sosit în oraş joi, pentru a rămâne sâmbăta şi a conferenţia la sinagogă, pentru ca publicul să-l cunoască şi să-şi dea seama de capacitatea sa.

Joi seara a venit la tânărul Rabin văduva fostului Rabin şi i-a spus că ea ar dori mult ca fiul ei, care e încă tânăr, să poată continua funcţia tatălui său, peste un an sau doi, când va termina studiile. Rabinul Gutman, auzind acest lucru, a anunţat imediat Comunitatea că nu mai este candidat. Cu toate insistenţele stăruitoare ale conducerii Comunităţii, hotărârea lui a fost fermă, deşi era el însuşi foarte tânăr. Sâmbătă, la sinagogă, n-a ţinut nici un discurs.

Conducătorii Comunităţii au încercat să-l convingă, arătându-i că toată populaţia îl doreşte, dar Rabinul Gutman a refuzat toate propunerile şi s-a întors duminică la Codăieşti.

Puterea convingerii

În faţa Rabinului, într-o zi, se prezintă un evreu cu adevărat îngrijorat, deoarece nevasta lui voia să treacă la o altă religie.

Atunci, Rabinul a invitat-o pe doamna respectivă şi a discutat cu ea ore întregi ca să o convingă să renunţe la această idee. Rabinul îi spune, printre altele, o povestire despre un tânăr scriitor. Acesta scrisese o carte, pe care o

adusese unui rabin, cu rugămintea de a-i scrie o prefață. Rabinul nu s-a grăbit să facă acest lucru, şi atunci scriitorul l-a întrebat de ce? Rabinul i-a răspuns următoarele:

„În această carte am găsit multe lucruri noi şi lucruri bune". „Şi atunci?" întrebă tânărul scriitor. La aceasta, Rabinul îi răspunse: „Lucrurile bune nu sunt lucruri noi şi cele noi nu sunt bune".

Şi Rabinul Gutman îi explică doamnei:

„Vechiul Testament este Tanahul – asta desigur este ceva bun, dar asta nu este ceva nou, asta avem de mult. Noul Testament este ceva nou şi, din păcate, nu este bun".

Ascultând cu atenția cuvenită cuvintele Rabinului, doamna s-a convins şi a revenit acasă, rămânând la religia ei.

Gaonul Rabin Zwi Gutman, din Bucureşti şi Tel Aviv.

GAONUL RABIN HAIM MORDEHAI ROLLER DIN TÂRGU NEAMȚ (1868 - 1947)

Rabinul Haim Mordehai Roller din Târgu Neamț e socotit ca unul dintre cei care au lăsat o moștenire bogată în interpretări din Halaha (legi) și care a dat multe sentințe religioase ce au pus baza unei mai bune înțelegeri a legilor din Tora sau Talmud.

S-a născut în anul 1868, în Dimineşti, un orăşel mic de lângă Roman, ca fiu al marelui Gaon Rabin Iţhac Iehuda Roller.

Tânărul Rabi Haim a învățat cu tatăl său Tora și în volumul său „Hiduşei ben Iair" spune cu modestie: „Puținul pe care-l știu eu din Tora este ceea ce am învățat de la tatăl meu".

Rabi Haim își petrecea zile și nopți în învățătură și, la bătrânețe, povestea unui hasid, Eliezer Sigler: „Mii de nopți nu m-am culcat, ca să pot învăța, să-mi adâncesc cunoștințele".

Un capitol important în viața sa a fost trecerea prin orașul hasidismului – Buhuși. În sinagoga țadicului din Buhuși stătea și învăța împreună cu toți marii rabini care veneau la țadicul din Buhuși și rămâneau acolo un timp.

Pentru Rabinul Haim Mordehai Roller, Buhușiul a constituit epoca cea mai frumoasă din viața lui. Zece ani a locuit acolo, timp în care a învățat tot Talmudul și a scris cartea lui despre Talmud, „Hiduşei ben Iair" – „Noutăți în Talmud" –, carte pe care a publicat-o la vârsta de 32 de ani.

În anul 1896 devine Şef Rabinul orăşelului Târgu Neamţ, în urma decesului Rabinului Leib Etrog.

Ţadicul nostru avea numai 28 de ani. Târgu Neamţ era atunci un orăşel cu mari cunoscători de Talmud. Atmosfera la Neamţ era cu totul specială în rândul evreilor care au trăit acolo până în anul 1944, când au fost evacuaţi la Buhuşi.

Rabinul Roller a slujit evreii din Neamţ între anii 1896-1944, timp în care s-a făcut cunoscut ca una dintre personalităţile rabinice de renume mondial.

Gaonul Rabin Soloveicic din Boston şi mulţi alţii corespondau cu el şi schimbau idei în probleme complicate.

Nu odată pleca în diferite oraşe pentru a conferenţia sau aplana anumite discuţii în probleme de Talmud.

A plecat la Rabinul Portugal din Sculeni pentru a face un arbitraj, dar şi la Iaşi, Cluj, Chişinău şi în alte locuri.

În anul 1925 publică cărţile „Şaar Naftali" şi „Beer Iţhac" – comentarii despre Tanah.

Toată viaţa sa a fost „Leşem Şamaim" – „pentru Dumnezeu". Atmosfera hasidică cu care era obişnuit îl ghida la fiecare pas.

Când se întorcea de la rugăciune, zi de zi îl aştepta o trăsură şi pleca să viziteze bolnavii din orăşel – „bikur holim".

În anul 1923 a publicat o carte specială, privind situaţia femeilor rămase singure, deoarece soţii lor dispăruseră în război – „Aguna".

În anul 1946 a sosit în Israel, unde a continuat activitatea sa legată de punerea bazei unei legislaţii spre binele oamenilor aflaţi în situaţii grele.

La vârsta de 79 de ani, în anul 1947, ne-a părăsit. Era într-o zi de Şabat. Cu câteva ore înainte, telefonase Marelui Rabin Herzog spre a-i spune că semnează şi el actul de a elibera o femeie, al cărei soţ dispăruse. Când acesta l-a întrebat: „De ce tocmai la intrarea Şabatului?", Rabinul Roller i-a răspuns: „O aguna trebuie eliberată cât mai repede, nu putem şti ce va fi mâine", iar la scurt timp şi-a dat sufletul.

Gaonul Rabin Haim Mordehai Roller din Târgu Neamţ.

GAONUL RABIN ŞMUEL TOBIAS DIN PIATRA NEAMŢ

Timp de mulţi ani, încă din tinereţe, Gaonul (geniul) Rav Şmuel Tobias a slujit obştea din Piatra Neamţ.

Când a venit în Israel, Gaonul Rav Tobias a acceptat să fie Rabinul cartierului Şaviv, din Herzlia.

Despre Rav Şmuel Tobias se poate spune: „Iş şeakol bo" – „Un om care posedă de toate". Din copilărie a fost legat de învăţătura Torei şi frica de Atotputernicul. A început studiile la Ieşiva din Chişinău, în a cărei conducere era o personalitate de renume, Gaonul Ţirelzon. Apoi s-a reîntors în oraşul său, Piatra Neamţ.

Când l-a întâlnit pentru prima oară, Gaonul Rabin Mordehai Roller, care păstorea oraşul Târgu Neamţ, a fost entuziasmat de cunoştinţele acestui tânăr.

Gaonul Rav Roller l-a întovărăşit într-o „Hevruta" – „companie", ca să înveţe împreună.

Rav Şmuel Tobias învăţa de la fiecare, fiind dornic să cunoască, să ştie, să se documenteze.

Douăzeci de ani a fost Rav Şmuel Tobias conducătorul obştii din Piatra Neamţ. De asemenea, a făcut parte din conducerea organizaţiei sioniste „Hapoel Hamizrahi" din România şi era printre puţinii rabini care s-au exprimat public contra regimului comunist.

Piatra Neamţ, acest orăşel de la poalele Carpaţilor, la malul Bistriţei, numit de înţelepţii noştri „Ieruşalaim de Moldova", a avut cinstea, încă în trecut, să-l găzduiască timp de şapte ani pe Rabi Israel Baal Şem Tov, care se refugiase aici. Până în ziua de azi există în Piatra Neamţ

sinagoga Rabi Israel Baal Şem Tov (întemeietorul hasidismului), unde el îşi făcea rugăciunea.

Se povesteşte că oraşul Piatra Neamţ a fost vizitat şi de ţadicul din Rujin, şi că acesta a fost entuziasmat de primirea care i s-a făcut şi de atmosfera pe care a găsit-o în acest orăşel al Moldovei.

Rav Tobias voia din tot sufletul să plece în Israel, ca mulţi alţii, dar abia în anul 1962 a primit aprobarea de emigrare. Spre sfârşitul acestui an, Rabinul, cu întreaga lui familie, a păşit pe Pământul Sfânt. Ţadicul a vrut neapărat să se stabilească printre oamenii simpli, oameni pe care îi va putea ridica la un înalt nivel cultural, religios.

La Herzlia, cartierul Şaviv era cel mai potrivit loc pentru aceasta. Aici, el a păstorit 18 ani, timp în care a rostit discursuri, a ţinut cursuri de Tora, la Ieşiva şi oriunde era nevoie.

Cartierul Şaviv din Herzlia era un loc în care locuiau evrei de pretutindeni. El vedea această unire ca un lucru ideal. Populaţia îl iubea şi el reprezenta Rabinatul din Herzlia în acel cartier.

În sinagoga lui veneau mulţi oameni şi din alte localităţi, ca şi în casa lui din Har Sinai, căreia el îi dăduse numele de sinagoga Har Sinai-Paşcani (în memoria ţadichimilor Rabini din Paşcani – Paşcaner Rebe).

Până la venirea lui, sinagoga era deschisă numai sâmbăta, dar el a făcut imediat ca ea să funcţioneze zi de zi.

Ţadicul Admor Iţhac Friedman – Buhuşer Rebe îl vizita des, nu numai pentru că vedea în el un hasid, dar şi pentru că voia să accentueze importanţa sa pentru Herzlia Şaviv.

Gaonul Rav Tobias a deschis la Şaviv o Ieşiva (şcoală religioasă), pe care a numit-o „Beer Haim

Mordehai", în amintirea îndrumătorului său, Gaonul Rabin Mordehai Roller, din Târgu Neamț.

Mulți ani, sinagoga sa a organizat un „Tiş" („masă") în amintirea lui Paşcaner Rebe, şi sute de hasidimi se adunau aici, în frunte cu admorimii din Buhuşi şi Sadagura.

Ġaonul Rabin Şmuel Tobias din Piatra Neamț.

UN HASID – REB COPEL TERCATIN (1890-1942)

Tatăl meu nu era rabin, însă iubea rabinii, era hasid; pentru el, dinastia Rujin era totul, orice lucru hotărâtor trecea prin orăşelul Paşcani – la Paşcaner Rebe.

Atunci, ca şi azi, un adevărat hasid întreba Admorul dacă să facă orice pas, fie că era vorba de o afacere, de un medic, de un tratament, de o mutare dintr-un loc în altul, de o căsătorie, pentru toate ţinea să se sfătuiască cu Sfântul Rabin şi, în cazul nostru, cu Paşcaner Rebe.

În România, mii de evrei plecau sute de kilometri ca să ajungă la admorimii din Paşcani, Buhuşi, Bucureşti, Vaslui, Ştefăneşti, Vijniţa şi azi, în Israel, la Bnei Brak sau Tel Aviv.

Azi, câţi nu pleacă la mormintele ţadichimilor în România, sau aici, să pună o jalbă – o rugăminte?

Pe tatăl meu, Copel, mi-l amintesc ca pe o imagine săpată în adâncul sufletului meu; când a murit, aveam doar 14 ani. Au trecut ani de-atunci, ani grei şi plini de zbucium – războaie, pogromuri, muncă obligatorie –, dar nimic din toate acestea nu poate smulge din amintirea mea pe părintele meu, învăţătorul meu.

Câte sacrificii nu a făcut pentru mine! Cel mai mare sacrificiu a fost însuşi timpul pe care mi l-a consacrat, în care m-a învăţat dragostea faţă de popor, faţă de religie şi respectul faţă de oameni. Tatăl meu nu aştepta ca cineva să-l roage ceva – se oferea el, întotdeauna. „Mitvoth (faptele bune) trebuie căutate", obişnuia să spună.

El mi-a adus pe profesorul Zalman Rabinsohn, să învăț cu el Talmudul, şi cu acesta am continuat ani de zile a învăța.

Am simțit o sfântă datorie de a arăta pilda vieții unui hasid.

Un hasid – Reb Copel Tercatin.

O faptă bună

Lucra la mine un „ole hadaş" (nou-venit în Israel) din Rusia – atât ştiam despre el.

Într-una din zile am avut ocazia de a fi lângă el mult timp şi m-am interesat de viața lui. Îl chema Berezin şi era originar din Basarabia, din orăşelul Cimişlia. M-am interesat deja şi mai mult despre el, căci aveam o mătuşă la Cimişlia.

Nu i-am spus exact de ce, dar l-am întrebat dacă cunoaşte o familie, Levit. El mi-a confirmat că fusese vecin cu familia Beti Levit, o familie foarte bună, religioasă, originară din Iaşi.

L-am întrebat de ce spune că era o familie foarte bună. Nu am amintit nici pe departe despre legătura mea cu această familie, căci doream să am o părere neinfluențată.

El mi-a răspuns: „Era o familie aparte, căci această Beti Levit avea un frate, Copel, despre care se poate spune că era un Lamed Vav (unul din cei 36 de sfinți țadichimi)".

– De ce, domnule Berezin? l-am întrebat eu.

– Acest Copel era mai religios ca familia Levit, și când venea la Cimișlia, în interes de afaceri, el nu stătea la sora lui, ci la hahamul orășelului.

După aceea, Berezin își continuă povestirea:

– Reb Copel ajunse într-o zi, târziu, la haham, ca să doarmă, își primi camera și se culcă. Deodată, auzi în camera alăturată o discuție foarte agitată, care-l deranja și era convins că era vorba de ceva la care ar fi putut ajuta.

Reb Copel intră în camera alăturată și întrebă pe haham dacă putea fi de folos cu ceva. Hahamul îi povesti că fiica lui era logodită cu tânărul care era și el acolo, că el voia să fixeze data nunții, dar că, din păcate, tânărul refuza să accepte nunta numai pentru că nu i s-a dat zestrea – un costum și un palton. Reb Copel întrebă pe tânăr dacă într-adevăr vrea să se căsătorească cu fiica hahamului, iar el confirmă că da, însă după ce va primi hainele complete și un palton.

Reb Copel propuse să se fixeze nunta, luându-și obligația să vină la nuntă, să plătească stofele și cusutul, pentru ca tinerii să se poată căsători.

Așa a și fost. Reb Copel a venit la Cimișlia cu câteva zile înainte de nuntă, a adus cele promise și a participat, împreună cu soția lui, la Hupa (căsătoria religioasă).

Berezin termină povestirea, spunându-mi că asemenea oameni nu se întâlnesc în fiecare zi. Atunci l-am întrebat: „Înseamnă că nu trebuie să-ți fie ruşine cu asemenea oameni?", iar el mi-a răspuns: „Desigur că nu". Atunci i-am dezvăluit: „Reb Copel era tatăl meu".

În drum spre Briceni

Reb Copel cu soția plecau la o nuntă la Briceni (Basarabia). Era în mijlocul iernii şi zăpada cuprindea totul.

Ca să ajungi la Briceni era greu, nu erau trenuri directe, era drum lung de la tren şi se pleca cu o sanie cu cai.

La gară au luat un birjar cu o sanie cu doi cai şi au plecat spre Briceni.

La mijlocul drumului au trecut pe la o măcelărie, caii s-au speriat şi au luat-o la fugă, periclitând pasagerii şi birjarul. Acesta ținea hățurile cu toate forțele şi striga la Reb Copel şi la soția acestuia să se țină cu toată puterea pentru a nu cădea din sanie, căci valiza era deja în zăpadă. Reb Copel se ruga cu sfințenie lui Dumnezeu, căci îşi dădea seama că sunt momente critice – viețile le erau în pericol.

Reb Copel povestea că, în fuga isterică a cailor, apăru deodată în fața lor un om cu două găleți cu apă, care opri brusc caii din goana lor.

Când sania s-a oprit, s-au uitat în jur – din păcate, nici omul, nici cele două găleți nu erau pe loc.

Sunt minuni care trebuie înțelese. Un hasid înțelege că a fost o minune de la Dumnezeu.

Partea a treia
POVESTIRI HASIDICE

O rugăciune specială

Orăşelul era în fierbere cu pregătirile de Roş Haşana. Pe străzi se vedeau evrei care făceau cumpărături speciale pentru sărbătoare.

În sinagoga ţadicului Rabi Israel Baal Şem Tov se făceau ultimele pregătiri pentru sărbători. Fiecare făcea tot ce e posibil pentru a se prezenta mai cinstit, mai apropiat de perfecţiune în faţa Celui-de-Sus, ca să se roage pentru un an mai bun.

Enoriaşii aşteptau cu emoţie ca ţadicul să dispună începerea rugăciunii din prima seară de Roş Haşana. Ţadicul Baal Şem Tov nu a deschis nici măcar Mahzorul – cartea de rugăciune.

Nimeni nu a îndrăznit să întrebe de ce se întârzie rugăciunea şi, după un timp destul de îndelungat, ţadicul a deschis Mahzorul şi a început să se roage, dar parcă şi cu mai mult entuziasm ca de obicei.

Rugăciunea s-a terminat, iar enoriaşii aşteptau cu nerăbdare poate vor auzi cauza întârzierii şi, într-adevăr, aşa a şi fost.

Rabi Israel Baal Şem Tov povestea că era aici în orăşel un evreu care s-a abătut cu totul de la obiceiurile religiei noastre. Se mutase într-un sat creştin şi obişnuia să se poarte ca oricine, uitând cu totul de obiceiurile şi sărbătorile evreieşti.

Azi - dimineaţă, acest evreu a venit aici, după zeci de ani, şi a văzut în piaţă o schimbare, şi interesându-se, i s-a spus că evreii au astă-seară Roş Haşana.

Evreul şi-a amintit de casa părinţilor săi, de importanţa acestor zile. El a vrut nespus să se roage, dar

i-a fost ruşine să intre în sinagogă cu hainele care arătau clar că sunt portul unui ţăran neevreu.

El a mers la sinagoga din colţ, s-a ascuns şi, când rugăciunea s-a terminat, a început el cu glas tare să se roage către Atotputernicul pentru a-i ierta păcatele. Ţadicul Baal Şem Tov a continuat să povestească: „Eu am văzut că în ceruri e vâlvă mare, că se aşteaptă ca acest evreu să se întoarcă la iudaism şi atunci am preferat să aştept ca să ne rugăm împreună cu acest «hozer be'tşuva» (cu acest om care a revenit la credinţă) – căci ruga lui a deschis cu uşurinţă porţile cereşti".

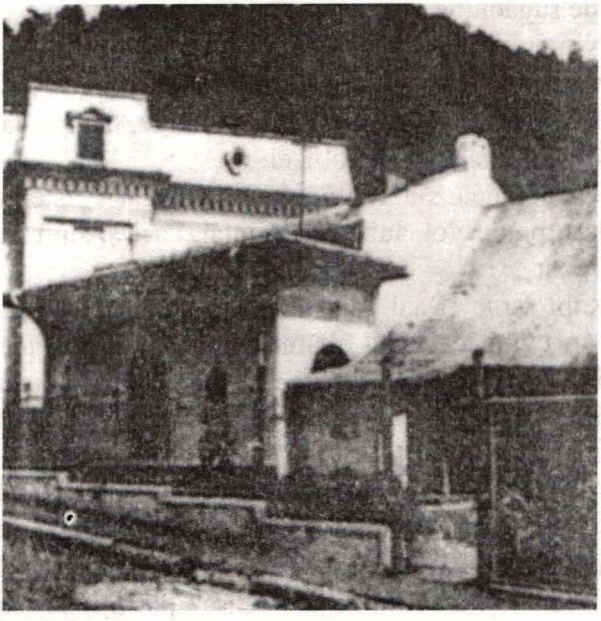

Sinagoga Israel Baal Şem Tov – Piatra Neamţ.

Rabi Levi Iţhac din Bardicev

În ajun de Pesah a venit la ţadic un nevoiaş să-l întrebe dacă poate face Kiduş (binecuvântarea vinului) de Leil Haseder cu lapte, căci nu-şi poate permite să cumpere vin, care e prea scump. Ţadicul i-a răspuns că e voie, dar că totuşi ar trebui să fie vin, aşa cum este scris.

Când nevoiaşul a ieşit, ţadicul i-a pus în buzunar o monedă scumpă. Soţia ţadicului, care a văzut moneda, l-a întrebat de ce i-a dat aşa o sumă mare, căci pentru vin nu trebuie atât de mult.

Ţadicul a răspuns că, într-adevăr, nevoiaşul a întrebat dacă poate folosi lapte în loc de vin, dar s-a înţeles din vorbele sale că nu are bani nici pentru carne, şi nici pentru maţot.

Hagada de Leil Haseder

În ajun de Pesah au venit la Rabinul Haim Zonenfeld, din Ierusalim, nişte turişti care l-au rugat să participe la masa lui de Leil Haseder. Turiştii i-au dat o sumă de bani pentru aceasta. Musafirii s-au simţit foarte bine la Rabin, iar după Leil Haseder au plecat la hotel.

După sărbătoare, Rabinul Zonenfeld i-a căutat la hotel şi le-a înapoiat banii. Miraţi, turiştii l-au întrebat de ce, după ce a luat banii, s-a răzgândit şi îi restituie.

La întrebarea aceasta, Rabinul le-a răspuns că a dorit ca ei să se simtă bine la el, ca şi cum ar mânca din

banii lor, dar, de fapt, încă de la început, nici nu avea de gând să reţină banii.

Cele zece plăgi

Se obişnuieşte ca de Leil Haseder (prima seară de Paşti), atunci când citim despre cele zece plăgi, să stropim puţin din paharul cu vin.

Ne putem întreba, pe bună dreptate, de ce?

Răspunsul comentatorilor este că vinul ne înveseleşte, dar când citim că un popor întreg, poporul egiptean, a fost pedepsit, deşi i s-a cuvenit pedeapsa – totuşi, bucuria nu poate fi completă.

Înşiruirea plăgilor

Comentatorii se întreabă de ce înşirăm toate plăgile pe larg. Răspunsul pe care ni-l dau este că Divinitatea ne-a spus că bolile şi celelalte pedepse date egiptenilor nu îi vor afecta şi pe evrei.

În consecinţă, se caută a se enumera cât mai multe, ca noi să ştim de ce anume vom fi feriţi.

„Maţil ani mehazak mimenu" –
„Să salvezi un om sărac de unul mai puternic".

Ne întâlnim în Hagada cu acest verset.

Se povesteşte că soţia Rabinului Zev Mizbaru s-a certat cu servitoarea şi a dat-o în judecată.

În ziua judecăţii, când soţia Rabinului se îndrepta spre judecătorie, a văzut că Rabinul merge şi el. Ea s-a adresat soţului, spunându-i că nu e necesar să vină, căci se poate descurca şi singură.

La aceasta, Rabinul i-a răspuns că e sigur de acest lucru, dar el merge s-o apere pe servitoare, căci ea nu ştie cum să se apere singură – ea, sărmana, nu poate lua un avocat.

Ajun de Pesah

Rabi Levy din Bardicev a mers odată, în ajun de Pesah, în piaţă. Erau deja multe ore după ce devenise interzis a avea Hameţ (a avea aluat dospit).

El s-a adresat unui ţăran, care mai făcea şi negoţ, şi i-a cerut să-i procure un material de mătase. Ţăranul i-a răspuns că, deşi era interzis importul acestei mărfi, el îi poate procura orice cantitate doreşte.

Rabi Levy a mers mai departe în piaţă şi a intrat în dugheana unui evreu. I-a cerut negustorului câteva pâini. Acesta, foarte indignat, i-a spus că e ajun de Pesah şi că el nu are pâini („e Hameţ", spunea el) şi că nu este dispus să i le procure, oricât ar plăti pentru ele.

Ţadicul din Bardicev a ridicat mâinile către cel Atotputernic şi a spus: „Uite ce evrei buni avem. Autorităţile nu l-ar pedepsi cu nimic pe evreu dacă îmi va face rost de câteva pâini, şi totuşi, din frică de Dumnezeu, cu nici un preţ, el nu vrea să mi le procure. În schimb,

țăranul, care poate fi condamnat la mulți ani de temniță, dacă este prins cu ceva ilegal, nu are frică și e dispus să-mi procure orice cantitate de mătase doresc".

Țadicul din Rudjin

În ultimul Leil Seder înainte de moartea sa, țadicul a citit Hagada foarte entuziasmat și cu multă evlavie.

El a spus hasidimilor că va veni o vreme când evreii vor fi alungați din țările în care se află, nu vor avea încotro să se îndrepte, pentru că nici o țară nu va voi să-i primească, și vor pleca în Ereț Israel.

Desigur, nu e frumos ca evreii să se întoarcă – de nevoie – în țara lor, dar e mai bine așa decât să trăiască în Galut.

El a explicat că noaptea de Seder se numește ca atare pentru că totul merge după un „Seder" („ordine"). Nici un lucru pe care-l facem nu e întâmplător, deși nu întotdeauna noi pricepem rațiunea adâncă ce ne determină să acționăm într-un fel sau altul. Dumnezeu e acela care le orânduiește pe toate.

O promisiune: „Olam haba" – lumea cealaltă

Într-un orășel murise croitorul evreu și moartea sa n-a impresionat populația, căci era un oarecare.

Rabinul oraşului, Pinhas din Koriţ, l-a întrebat pe ceauş cine a murit şi, la insistenţele sale, i-a spus că a murit umilul croitor.

Spre mirarea oraşului, Rabinul l-a rugat să-l însoţească la înmormântare.

La aflarea veştii, evreii din orăşel au hotărât să vină şi ei, socotind că, probabil, există un motiv special ca la înmormântarea unui om atât de puţin cunoscut să participe Rabinul din Koriţ.

Cu toţii erau curioşi să afle despre ce era vorba şi, după ceremonie, l-au întrebat.

Rabinul a povestit că, nu de mult, fusese invitat să oficieze Hupa şi „kiduşin" la o pereche din oraş. Ora fixată pentru Hupa sosise şi toţi invitaţii erau pregătiţi să asculte „Şeva brahot" (rugăciunea de cununie), dar, din păcate, ginerele nu era dispus a merge la Hupa. Cum era obiceiul prin alte timpuri, i se promisese o dotă, dar părinţii fetei nu îndepliniseră în totalitate angajamentul. Rabinul a cercetat acest lucru şi şi-a dat seama că lipseşte o sumă care, în nici un caz, nu putea fi plătită în aceeaşi seară. Atunci a încercat să-l îmbuneze pe „hatan" (ginere), asigurându-l că i se va achita mai târziu restul datoriei, dar acesta nu s-a lăsat înduplecat.

Rabinul povestea că situaţia era groaznică, mireasa era ruşinată şi exista riscul ca nunta să nu mai aibă loc.

El a ieşit din casă şi s-a dus să caute pe cineva de la care să capete ceva bani. La un moment dat, a ajuns în casa croitorului necunoscut şi i-a relatat ce anume îl face să apeleze la el.

Rabinul a continuat: „Croitorul, fără să stea prea mult pe gânduri, mi-a spus că e o sumă foarte mare, dar el o are şi e dispus să o dea. Ar vrea însă să-i promit că, atunci când va fi pe lumea cealaltă, va merge în Gan Eden (în Rai).

În aceeaşi seară a avut loc cununia tinerilor.

Totul s-a petrecut acum o săptămână", povestea Rabinul Pinhas din Koriț. „Mi-am adus aminte de acea mițva de Ahnasat kala (ajutorarea unei tinere perechi să-şi clădească o casă nouă) şi am socotit că un asemenea om, care merge în Olam haba (în Rai), merită să fie condus pe ultimul său drum".

Faptele bune sunt înregistrate de Atotputernicul.

Rabinul din Brisk

Se povesteşte că marele Rabin din Brisk pleca odată cu trenul şi a intrat într-un compartiment unde erau încă trei oameni (despre care, mai târziu, a aflat că sunt evrei).

Aceştia, văzând că intră un evreu (cu barbă şi chipa), în care se poate avea încredere, i-au propus să joace cu el cărți.

Renumitul Rabin a refuzat, spunându-le că, în timpul liber, el citeşte, studiază.

Cei trei evrei, neştiind despre cine era vorba, s-au supărat şi l-au alungat pe culoar.

Cu toții au coborât la Brisk. Pe țadic l-au aşteptat toate personalitățile din oraş, iar cei trei evrei au regretat că s-au purtat astfel cu marele Rabin. S-au îndreptat spre el şi s-au scuzat, dar Rabinul a refuzat să le primească scuzele.

La insistențele lor, le-a răspuns că ei trebuie să se scuze față de evrei în general, față de cei care nu sunt Rabinul din Brisk. Ei s-au purtat urât față de un evreu, şi nu față de Rabinul din Brisk, căci dacă ştiau cine este, ar fi

avut altă comportare. Cei trei şi-au dat seama de greşeala lor şi au cerut iertare întregii comunităţi evreieşti.

Cine e cel norocos

Doi mari bogătaşi din oraşe diferite au hotărât să se încuscrească. Fiecare părinte a decis să dea jumătate din cheltuielile nunţii şi jumătate de zestre, căci la nici unul dintre ei nu era nici o problemă.

Toată lumea vorbea de „şiduhul" care s-a făcut şi de pregătirile fastuoase pentru nuntă.

Tatăl băiatului, Reb Gedalia, era fericit nu mai puţin decât Reb Nahum, tatăl fetei.

Data nunţii era deja fixată şi ţadicul din Ţanz trebuia să oficieze Hupa şi „kiduşin" (cununia după ritual).

Într-o zi, din om în om, se află că Reb Nahum a dat faliment şi situaţia lui e foarte proastă. Ştirea s-a împrăştiat pretutindeni, ajungând şi la Reb Gedalia, tatăl mirelui. Acesta nu era dispus sub nici o formă să fie cuscrul unui falit.

El a trimis un sol la Reb Nahum, tatăl fetei, rugându-l ca, în linişte, să rupă logodna.

Reb Nahum nu s-a arătat dispus să-l asculte pe sol, comunicându-i lui Reb Gedalia că el s-a încuscrit cu persoana, şi nu cu banii.

Reb Gedalia cel orgolios a venit personal în oraşul lui Reb Nahum, aducând cu el toate cadourile primite de la mireasă şi cerând întreruperea relaţiilor.

Reb Nahum nici nu a vrut să audă de ruperea logodnei, şi atunci Reb Gedalia i-a cerut să meargă împreună la Rabinul din Ţanz.

Reb Nahum a refuzat, spunându-i să se ducă singur, dacă vrea.

Reb Gedalia, sigur pe poziţia lui şi convins că el, ca unul dintre întreţinătorii leşivei (şcolii religioase superioare) din Ţanz, va avea de partea sa pe ţadic, a plecat imediat la Ţanz.

Era deja ajun de Şabat şi, de obicei, ţadicul nu mai primea hasidimi, căci se pregătea pentru Şabat, dar, fiind vorba de Reb Gedalia, l-a primit pentru câteva minute. Reb Gedalia i-a povestit despre ce era vorba şi ţadicul i-a spus că are mare noroc şi că, după Şabat, vor sta mai în amănunt de vorbă.

Reb Gedalia era bucuros la auzul acestor vorbe. El a petrecut Şabatul la Ţanz şi, după Avdala (ruga de la sfârşitul Sâmbetei), a intrat din nou la ţadic.

Acesta s-a interesat amănunţit despre obligaţiile pe care şi le-a luat Reb Gedalia când s-a făcut logodna, iar acesta din urmă a povestit exact cum s-a întâmplat.

Ţadicul, cu o privire severă, i-a cerut lui Reb Gedalia ca încă în aceeaşi seară să plece la Reb Nahum şi să-i spună că el, Reb Gedalia, va suporta toate cheltuielile promise de Reb Nahum şi că nunta va avea loc la data fixată, în prezenţa ţadicului.

Reb Gedalia a rămas uimit.

„Dragă ţadic, doar ieri, vineri, mi-ai spus că am mare noroc", a reacţionat el.

„Da", a răspuns ţadicul, „ai mare noroc că tu, Gedalia, ai venit la mine şi că situaţia nu este inversă, căci şi tu Gedalia ai fi putut da faliment, dar Dumnezeu te-a

salvat. Dacă Reb Nahum are un necaz, el trebuie ajutat şi încurajat, iar tu, Gedalia, ai norocul să-l poţi ajuta".

Nunta a avut loc cu mare fast la data sorocită, iar ţadicul din Ţanz a oficiat Hupa şi „kiduşin".

Rugăciunile se fac tot anul

La Rabinul din Iaşi au venit enoriaşi în prima zi de Roş Haşana, înainte de a începe discursul său tradiţional şi i-au arătat pe câţiva dintre ei, care veneau numai de sărbători la sinagogă. L-au întrebat dacă nu-i poate determina să vină în fiecare zi.

Rabinul a înţeles, dar nu a replicat. În discursul său a inclus însă următoarea poveste:

„Era în oraşul nostru un negustor care avea o mare afacere de manufactură. Într-o noapte, casa şi magazinul au luat foc şi n-a mai putut salva nimic. Din păcate, nu era asigurat şi, dintr-odată, s-a trezit că nu mai avea nici bani pentru mâncare. La această situaţie se mai adăuga şi faptul că luase multe mărfuri pe credit. A venit data înapoierii datoriei, dar nu avea cu ce să o facă. Prietenii l-au sfătuit să se ducă la stăpânul fabricii şi să-l roage să amâne plata.

Negustorul a acceptat ideea şi a plecat la fabrică, dar în faţa uşii s-a oprit. Îi era frică să intre, căci nu ştia cum să înceapă, neputând oferi nici măcar o parte din bani.

Deodată, uşa s-a deschis, fabricantul l-a văzut şi l-a întrebat de ce plânge. Negustorul i-a povestit ce i se întâmplase. Fabricantul l-a liniştit, l-a invitat înăuntru şi i-a spus: «Ştiu că ai fost întotdeauna cinstit cu mine şi de aceea am încredere în dumneata. Uite, îţi dau cu împrumut

o sumă de bani ca să poți să te refaci și în plus marfă pe credit, ca să ai ce vinde».

Negustorul a plecat foarte mulțumit și a povestit tuturor ce om deosebit era acel fabricant.

Unul dintre săracii orașului, auzind povestea, a hotărât să-l imite pe negustor, în speranța că va primi și el o sumă mai mare de bani.

S-a dus la ușa fabricii și a început să plângă. Fabricantul a ieșit, l-a întrebat de ce plânge și i-a dat o monedă. Săracul a rămas uimit și l-a întrebat de ce procedează cu el altfel decât făcuse cu negustorul cu o zi înainte, căci nici el nu are ce mânca.

Fabricantul i-a spus: «Nici pe departe nu se pot compara cele două situații. Negustorul făcea afaceri zi de zi cu mine. Din păcate, a pierdut averea și atunci l-am ajutat. Pe tine, sărmane, nu te-am văzut niciodată, și atunci ți-am dat o monedă care să te ajute pe moment, așa cum procedez cu oricare alt sărac»".

Rabinul a ajuns, după această poveste, la miezul conferinței sale. Dacă un evreu vine zi de zi la sinagogă, se roagă, face fapte bune tot anul, mai ușor poate obține să i se șteargă păcatele pe care le-a făcut. Dar pentru acela care vine o dată pe an la sinagogă, și pe parcursul timpului nu se preocupă de ceea ce se numește a face bine unui om, e greu, foarte greu, ca rugăciunea lui să fie primită de Cel-de-Sus la fel cu a celorlalți.

Sacrificiul unei mame

Gaonul Rabi Ezra Atia, fost director la Ieşiva Porat Iosef din Israel, a rămas orfan după moartea tatălui său, la o vârstă foarte tânără.

Situaţia economică din acele zile la Ierusalim, unde locuia, era grea. Muncitorii câştigau foarte puţin şi foametea era stăpână.

Rabi Ezra, un băiat cu calităţi excepţionale la învăţătură, a hotărât că trebuie să lase studiul, pentru a câştiga bani ca să întreţină pe mama lui şi casa.

El era obişnuit să se scoale în zori pentru a merge la Ieşiva şi se întorcea în miez de noapte. Dar în ziua în care s-a hotărât să meargă să caute de lucru, el nu s-a sculat în zori şi a vrut să mai doarmă, pentru a avea putere să muncească.

Mama sa, văzând că el întârzie să se scoale, l-a trezit, întrebându-l de ce nu merge la învăţătură. Aflând care este cauza, ea n-a acceptat cu nici un preţ ca fiul ei să-şi întrerupă studiul şi să muncească.

„Eu voi merge să muncesc, iar tu vei învăţa", a hotărât mama lui. Zis şi făcut.

Mama se scula şi ea în zori; cosea pentru clienţi, lucra în diferite case la curăţenie şi făcea totul ca fiul ei, Rabi Ezra, să continue să înveţe.

Sâmbăta stăteau împreună la masă, la lumina lămpii de petrol, şi, după terminarea mesei, Rabi Ezra continua să înveţe Talmudul. Mama stătea şi-l păzea ca nu cumva, din neatenţie, fiind cu totul cufundat în învăţătură, să se atingă de lumânări, fără să-şi dea seama.

De multe ori, în miez de noapte, mama aţipea la masă şi fiul voia să înceteze să înveţe, pentru ca ea să se culce.

Mama însă refuza din toate puterile.

„Te vei culca atunci când nu va mai fi lumină", spunea întotdeauna.

Aşa s-a sacrificat mama, făcând tot ce era posibil ca fiul să devină o personalitate rabinică.

Şi aşa a ajuns Rabi Ezra Atia să fie Roş Ieşiva (director de şcoală religioasă superioară).

Speranţa în Dumnezeu

Rabinul orăşelului, cu un geamantan mic în mână, îşi luă rămas-bun de la nevastă şi copii, pregătindu-se să plece la drum. Deodată se întoarse şi se îndreptă spre masa lui de învăţătură.

Rabinul era hasidul ţadicului Hahoze din Lublin. Oraşul asupra căruia păstorea era un mic orăşel de provincie cu enoriaşi săraci, care de-abia îşi puteau întreţine propriile lor familii. Deci casa Rabinului nu putea fi întreţinută din contribuţiile credincioşilor şi nici leafa ce i se cuvenea nu o primea Rabinul, situaţia lui familială fiind foarte grea. În plus, acestuia i se cerea să plece la o rudă bogată pe care o avea şi să obţină de la această rudă ajutor pentru el şi pentru Comunitate.

Chiar şi rabineasa, care nu mai putea suporta foamea ce domnea în casă, îl ruga pe soţul ei să plece şi să ceară ajutorul rudei bogate.

La început, Rabinul a respins ideea acestei călătorii, dar, văzând chinul soției și al copiilor, s-a hotărât să plece; în ultima clipă însă, s-a răzgândit din nou. El i-a explicat soției că nu este dispus să pornească la un drum atât de lung, când nu are siguranța că această rudă a lui, cu care nu mai este în legătură de ani de zile, mai este în viață. În plus, Rabinul i-a mărturisit rabinesei că și în cazul când ruda este în viață, el nu crede că aceasta îl va ajuta, deoarece, în trecut, el nu era cunoscut ca un binefăcător.

„Am hotărât", spuse Rabinul, „să rămân acasă și să mă las în grija lui Dumnezeu, fiindcă El nu mă va uita".

După numai câteva zile, în fața casei se opri trăsura unui boier, care ceru să vorbească în particular cu Rabinul. El i-a mărturisit Rabinului că vine de departe și vrea să-i lase în păstrare, pentru trei zile, o mare sumă de bani, deoarece pleacă la un drum necunoscut și periculos și îi este frică să nu fie furat.

Rabinul a acceptat bucuros și boierul i-a spus că, dacă nu se va întoarce în trei zile, banii sunt ai lui.

Au trecut săptămâni și nu s-a primit nici o veste de la boier.

La câteva zile înaintea sărbătorii de Pesah, soția Rabinului a început curățenia de Paște. Deodată, într-un sertar, a descoperit un portmoneu plin de bani. L-a întrebat imediat pe Rabin de soarta acestor bani și astfel a aflat și ea de povestea boierului, inclusiv de afirmația acestuia că banii pot fi folosiți de Rabin, dacă el nu se va fi întors după trei zile. Aflat în dilemă, acesta din urmă a plecat la Lublin să se sfătuiască cu țadicul Hahoze.

Dar cei din jurul său erau convinși că apariția acestui boier și banii lăsați de el reprezentau, de fapt, un dar al Celui-de-Sus, trimis în ajutorul Rabinului, pentru a ieși din nevoile în care se afla.

Un supraviețuitor la Bergen Belsen

Reb Israel e unul dintre puținii care au rămas în viață la Bergen Belsen și care a asistat la prăbușirea armatelor germane și intrarea armatelor eliberatoare.

Din păcate, boala lui grea, tifosul de care suferea, nu i-a dat puterea de a ieși din lagăr.

Când au intrat armatele eliberatoare, Reb Israel zăcea grav bolnav, cu temperatură mare, pe jos. Nu mai putea mânca, părul de pe cap îi cădea și devenise un schelet. În jurul lui erau zeci de morți pe care germanii, în ultimele zile, nu îi mai strângeau, căci nu mai aveau interes să mențină măcar un minimum de igienă.

Mașini pline de mâncare au intrat în lagăr și deținuții s-au năpustit asupra lor și au mâncat; unii chiar au murit din această cauză, căci, înfometați fiind de luni de zile, au mâncat deodată peste măsură.

Din păcate, Reb Israel nici nu putea mânca.

Epidemia făcea ravagii în tabără. Medicii sosiți o dată cu armatele eliberatoare au început să controleze bolnavii. Cei care nu aveau nici o șansă de a supraviețui, au fost lăsați pe loc, iar cei cu boli ușoare au fost transportați la un dispensar improvizat. Cei grav bolnavi, însă cu șanse de însănătoșire, au fost trimiși la un spital din Suedia.

Medicul care l-a consultat pe Reb Israel a hotărât să-l trimită la acel spital.

Reb Israel era foarte slab și medicul care l-a văzut la spital a vorbit cu el clar: „Cântărești treizeci și opt de kilograme. Corpul tău e foarte uscat și totul e mâncat de boala grea – tifosul". Medicul nu credea că Reb Israel va putea fi salvat, însă ca medic, el a făcut totul ca să-l ajute.

În acele momente grele, Reb Israel se gândea că, dacă el a reuşit să se salveze din ghearele nemților şi a supraviețuit, putea spera că Dumnezeu îl va ajuta şi se va însănătoşi.

Reb Israel îşi aduse aminte că în copilărie mergea cu părinții lui – care muriseră în lagăr – la Admorul din Usiatin, Rabi Israel Friedman, care, după câte ştia, plecase la timpul său la Tel Aviv.

El a rugat medicul să-i dea o hârtie şi un plic şi a trimis, fără a şti adresa exactă, un Kvitel (o jalbă) țadicului din Usiatin, în Palestina.

I-a solicitat țadicului să se roage pentru el. Reb Israel ştia că țadicul Admor Israel Friedman a salvat mulți oameni, binecuvântarea lui fiind o salvare – şi el spera să fie binecuvântat.

După vreo două săptămâni, medicul îi aduse o scrisoare din Palestina. Țadicul primise Kvitelul şi-i scria că-l binecuvântează cu sănătate şi noroc în viață. În plic era şi o hârtie de cincizeci de dolari.

Reb Israel începuse să se refacă, încetul cu încetul şi spre mirarea medicilor, însănătoşirea lui progresa cu paşi uriaşi. După câtva timp, vindecat, a putut părăsi spitalul.

Reb Israel a plecat în Palestina, l-a vizitat pe țadicul din Usiatin, Rabi Israel Friedman, i-a povestit în amănunt cele petrecute cu el şi i-a mulțumit pentru binecuvântare.

Peste ani, Rabi Israel pleca cu regularitate la Tveria, locul unde fusese îngropat țadicul, ca să se roage pentru el.

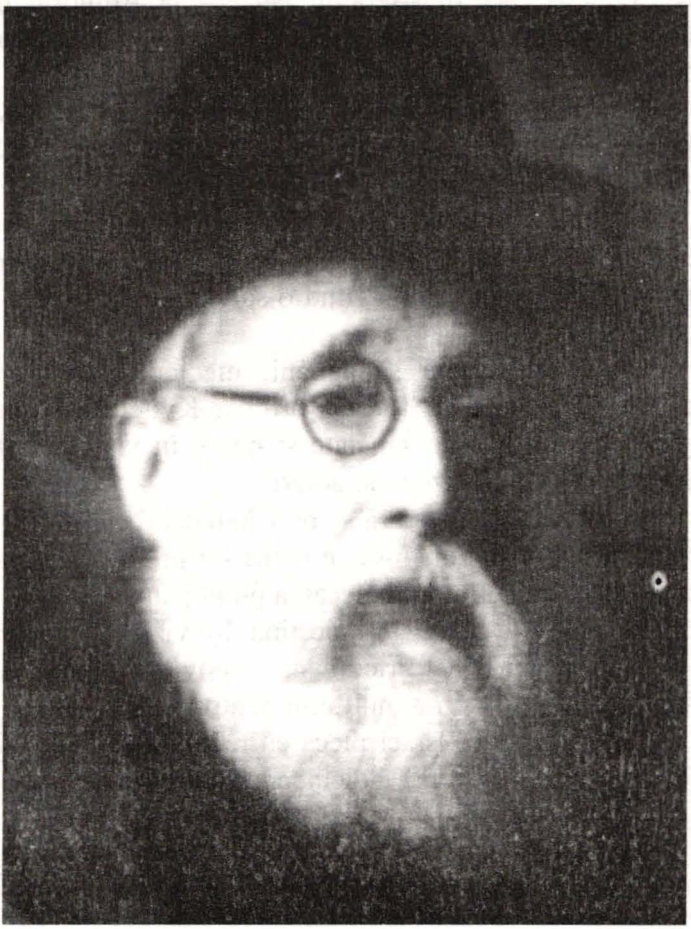

Rabi Israel Friedman, Admorul din Usiatin.

Se mai întâmplă şi asta

Întâmplarea a avut loc în Tunisul de altădată.

Era târziu, după miez de noapte. Prefectul oraşului nu putea dormi. El şi adjunctul său au hotărât să meargă să se plimbe puţin şi să respire aer curat.

În drumul lor, au zărit o căsuţă veche, încă luminată. Au deschis uşa uşor şi au văzut că Şef Rabinul Tunisiei, Rabi Iţhac Teib, stătea la masă şi era cufundat în învăţătură. El nu sesizase că intrase cineva în casă. Prefectul a observat că bătrânul Rabin nu-şi ridică ochii din cărţi şi atunci s-a hotărât să-i spună „bună seara".

Şef Rabinul a ridicat ochii şi a rămas uimit de vizita inopinată, cunoscându-l bine pe oaspete.

Prefectul l-a întrebat care-i cauza că, atât de târziu, încă nu doarme?

Rabinul i-a explicat că, de dimineaţă în zori, când pleacă la sinagogă, e preocupat de problemele obştii. El se întoarce noaptea şi abia atunci are răgazul să înveţe ceva pentru el personal. Prefectul l-a întrebat de ce casa lui e atât de neîngrijită dacă el lucrează atât de mult şi, probabil, câştigă bine.

Şef Rabinul i-a răspuns că el primeşte de la Comunitate un salariu mic şi că, din acest salariu, mai dă o zecime săracilor. Totuşi, el e mulţumit.

Prefectul s-a mirat de aceasta, i-a urat „noapte bună" şi a plecat.

Pe drum, i-a spus ajutorului său: „Uite ce diferenţă e între Şef Rabinul şi cadiul nostru, care tot timpul nu e mulţumit de salariul pe care i-l dăm şi cere mereu un salariu mai mare!"

Adjunctul prefectului susținea că Rabinul nu spune adevărul și, ca să-l verifice, se hotărăsc, deși era miez de noapte, să-l trezească pe președintele Comunității și să controleze acest lucru.

Președintele Comunității a confirmat cele spuse de Rabin, adăugând că acesta este un om foarte simplu și modest.

Prefectul i-a spus atunci președintelui ca imediat, în zori, să se trimită muncitori care să renoveze casa Rabinului și să o mobileze frumos, în contul Prefecturii.

Mai mult decât atât, să se organizeze un banchet în cinstea Rabinului, la care va veni și el.

„Asemenea oameni merită onoruri", a explicat prefectul.

El a venit la banchet, aducând o sumă mare de bani pe care i-a dat în dar Rabinului, dar acesta a luat banii și i-a dat Comunității, ca să-i împartă săracilor orașului.

Un tânăr de la Ieșiva

Țadicul Rabi Ițhac, pe când era tânăr, învăța la Ieșiva. Imediat după ce s-a căsătorit, locuia și mânca la socrul lui, după obiceiul locului pentru tinerii căsătoriți.

La un moment dat, socrul a hotărât că e timpul ca perechea să se poată întreține singură, așa că a încetat a-i mai sprijini.

Tânărul – care învăța la Ieșiva – a început să caute o posibilitate de câștig și, spre norocul lui, a putut obține un permis de vânzare a tutunului, lucru foarte important în

acel timp. În felul acesta, soția se ocupa de afaceri și el continua să studieze.

Într-o zi, Itzhac a fost invitat de directorul Ieșivei (școala superioară de Talmud) să plece cu el la țadicul Hahoze din Lublin.

Acesta i-a primit foarte frumos și, în timpul discuției, țadicul i-a spus lui Itzhac:

„Dacă ți se va propune să devii Melamed (învățător pentru copii mici), să accepți acest post".

Tânărul a rămas uimit, căci nu ceruse vreun sfat țadicului și, în afară de aceasta, el avea o afacere pe care o conducea soția lui și care mergea foarte bine.

Pe drumul de întoarcere spre casă, Itzhac a întâlnit un evreu dintr-un sat care i s-a adresat cu întrebarea dacă nu este dispus să fie Melamedul celor doi copii ai săi pentru un timp, oferindu-se să-i plătească o sumă mare pentru aceasta.

Itzhac a socotit că aceea era o poruncă a Domnului și a acceptat imediat. Și soția lui era fericită că el poate îndeplini o misiune venită din ceruri.

Întâmplarea a făcut ca, la un moment dat, un foc care a incendiat satul să distrugă și casa lui Itzhac, astfel că a dispărut și posibilitatea de a continua afacerea cu tutunul.

Salariul primit de acesta pentru timpul în care i-a învățat pe cei doi copii le-a ajuns pentru a se reface.

Tânărul a devenit marele Rabin Itzhac din Vorka și a jurat că totdeauna va primi lucrurile așa cum îi dictează Atotputernicul.

Doi prieteni

Un negustor bogat a venit la Rabi Israel Baal Şem Tov şi era plin de încredere în sine. Ţadicul l-a întrebat dacă are vreo dorinţă şi bogătaşul i-a răspuns că nu are nevoie de ceva anume, că nu-i lipseşte nimic, că are tot ceea ce-şi doreşte şi că a venit timpul să-l cunoască.

Baal Şem Tov a rămas pe gânduri câteva clipe şi apoi i-a spus bogătaşului că-i va povesti o întâmplare:

„Erau odată doi prieteni foarte buni, învăţau împreună şi tot ce aveau era în comun. Apoi, cu timpul, cei doi s-au căsătorit şi fiecare a mers pe drumul său. Amândoi au reuşit în viaţă şi au ajuns milionari. Locuiau în târguri diferite şi nu mai ţineau legătura.

La un moment dat, unul din ei, Mendel, a fost declarat în stare de faliment şi situaţia lui s-a înrăutăţit foarte mult. Neavând încotro, s-a adresat bunului său prieten, Haim.

Acesta, văzându-şi prietenul plângând, s-a îndreptat imediat spre casa de bani şi i-a oferit jumătate din averea sa, spunându-i: «Totdeauna am fost ca fraţii la bine, şi la rău şi acum vom fi la fel».

Fericit, Mendel s-a întors acasă, şi-a reluat afacerile, refăcându-se încă şi mai bine ca în trecut.

S-a întâmplat ca şi Haim să păţească acelaşi lucru ca Mendel şi să dea faliment. Cu mare greutate, cu hainele zdrenţuite, a ajuns la bunul său prieten Mendel, pe care nu cu mult timp în urmă îl salvase din greutăţi.

Din păcate, situaţia nu s-a repetat. Milionarul n-a permis fostului său prieten să intre în casă. La insistenţele lui Haim, a ieşit în pragul casei, alungându-l şi strigându-i

că în casa lui nu au ce căuta cerşetorii. Sărmanul Haim, neaşteptându-se la o asemenea primire, a fost profund îndurerat. De emoţie, a avut un şoc. A suferit un atac de inimă, a căzut jos şi a murit pe loc.

Soarta a făcut ca Mendel, milionarul, să moară a doua zi după această întâmplare, într-un accident.

Cele două suflete s-au întâlnit în ceruri.

Săracul a fost imediat trimis în Rai, ţinându-se seama de fapta lui nobilă de a-şi fi ajutat prietenul la nevoie. Milionarul a fost trimis în Iad, însă imediat prietenul său, Haim, a început să pledeze în favoarea sa, susţinând că a greşit fără să vrea şi că, în fond, e vorba de un suflet bun.

În ceruri s-a hotărât ca Mendel să fie retrimis pe aceste meleaguri şi să se urmărească din nou atitudinea lui în probleme atât de vitale ca aceea de a-ţi ajuta semenul la nevoie".

Rabinul Israel Baal Şem Tov şi-a terminat povestea şi l-a întrebat pe oaspetele său: „Ce crezi c-ar trebui să facă un om ca tine, în faţa uşii căruia a murit un om sărac, pentru că n-ai vrut să-l ajuţi?"

Negustorul bogătaş şi-a adus aminte de întâmplare, a fost foarte impresionat şi l-a întrebat pe Rabinul Israel Baal Şem Tov ce poate face acum, ca să repare ce se mai poate îndrepta.

Ţadicul i-a răspuns: „Găseşte imediat pe văduva prietenului tău, pe orfanii rămaşi fără pâine şi fă ca ei să aibă tot atâta cât ai şi tu. Împarte banii din averea ta, din care n-ai vrut să dai niciodată unui sărac, şi numai aşa vei putea răscumpăra marele păcat pe care l-ai comis: nu ai ajutat la nevoie un prieten care te-a salvat pe tine atunci când ai fost în impas".

Acesta a fost sfatul ţadicului Rabi Israel Baal Şem Tov.

Rabinul a făcut dreptate

La Şef Rabinul orăşelului a venit un evreu complet distrus de Roş hodeş Elul. Evreul i-a urat Rabinului „Hodeş tov" („O lună bună" – fiind prima zi a lunii calendaristice) şi, la cererea acestuia, i-a spus pentru ce era atât de disperat:

„Sunt Reb Şmuel, din alt oraş, şi am venit aici la târg. Era ajun de Sâmbătă. Aveam la mine 5 000 de ruble şi-mi era frică să îi las la hotel. Am predat vineri banii unui mare negustor evreu să mi-i păstreze, urmând ca, atunci când voi găsi marfa pe care doream s-o cumpăr, să mi-i dea înapoi. Din păcate, când i-am cerut banii, el a negat că a primit ceva de la mine. Sunt nenorocit, căci aceste ruble nici măcar nu sunt ale mele. Le-am împrumutat pentru a cumpăra marfă şi a le restitui imediat după vânzarea acesteia".

Rabinul l-a liniştit şi a trimis ceauşul să-l cheme pe negustor.

Acesta a venit imediat, crezând că era vorba de o problemă a sinagogii.

Rabinul l-a întrebat: „Ce vrea acest Reb Şmuel care cere bani?", şi negustorul a răspuns că nu ştie despre ce este vorba.

Rabinul, auzind acest lucru, i-a propus negustorului, ca să scape de Reb Şmuel, să-i dea 100 de ruble şi să plece sănătos. Reb Şmuel a început să ţipe: „Mi-a luat 5 000 de ruble şi să-mi dea înapoi 100 – asta-i dreptate?"

Rabinul a propus atunci 200, 300, chiar 500 de ruble, ca să scape de gălăgios.

Negustorul accepta orice propunere, însă evreul nenorocit continua să ţipe că voia toţi banii.

La un moment dat, Rabinul se scoală şi-i spune negustorului: „Ascultă-mă, dacă dumneata, care nu dai unui orfan sau sărac nici măcar o rublă, accepţi acum să dai chiar 500, acesta e un semn că ceea ce spune Reb Şmuel e cu totul adevărat. Îţi impun să-i înapoiezi cele 5 000 de ruble pe care ai vrut să i le furi, în caz contrar vei fi predat poliţiei".

Rabinul judecător a făcut dreptate.

După zece ani

Unul din hasidimii ţadicului „Ahoze" din Lublin era cunoscutul Rabin Abraham Mordehai. Într-una din zile a plecat la ţadic să-i ceară acestuia un sfat. „Unde să să mă duc şi să caut să-mi îmbunătăţesc situaţia materială?" l-a întrebat Rabinul pe ţadic. Ţadicul i-a răspuns: „Pleacă pentru câteva zile la Pintşov". Acesta era un orăşel îndepărtat.

Rabinul Abraham Mordehai era un mare talmudist (cărturar), dar, din păcate, cu greu avea din ce trăi şi mai ales cu ce să-şi căsătorească cele trei fiice.

El s-a hotărât să urmeze sfatul, numai că nu avea nici măcar bani pentru a trage la un hotel. Dar a plecat la drum cu speranţa în Dumnezeu.

A sosit la hotel şi acum aştepta, poate că ceva se va întâmpla. Era seara şi la uşa Rabinului Abraham a bătut cineva. Rabinul a deschis uşa şi a văzut un evreu care s-a rugat să-l primească, dar a cerut ca întâlnirea lor să fie complet secretă.

„Acum zece ani eram aici Melamed, învățam copiii hotelierului. Într-o zi, el a sosit dintr-un voiaj de afaceri și a adus o sumă foarte mare: 10 000 de ruble. El a pus banii în sertar, fără să-l închidă, și s-a dus la treburile lui. Eu, care dormeam în acea cameră, am hotărât să-mi însușesc acei bani. I-am ascuns în curte, într-un loc tainic.

A doua zi, când hotelierul a descoperit lipsa banilor, a bănuit o mulțime de lume, numai pe mine, nu. Așa că am putut părăsi în liniște hotelul.

Au trecut zece ani de atunci. Conștiința nu-mi dădea pace, viața mea nu mai era viață, și acum m-am hotărât să-i dau înapoi, însă cu o condiție: ca el să nu afle că eu, Melamedul, sunt hoțul".

Rabinul Abraham Mordehai a luat banii, l-a lăsat pe Melamed să plece și s-a dus să-l caute pe hotelier, căruia i s-a adresat:

„Uite banii tăi cei dispăruți. Te rog să nu mai întrebi nimic". Hotelierul și-a adus aminte de furt și a rămas uimit de această restituire a banilor. Apoi l-a rugat pe Rabin să-i spună cel puțin cine este el și pentru ce a venit la hotel. Rabinul începe a-i povesti: „Sunt un hasid al țadicului «Ahoze» din Lublin și situația mea este foarte grea, iar țadicul m-a sfătuit să plec și să rămân aici câteva zile, căci de bună seamă el știa ce misiune am de îndeplinit".

Hotelierul a înțeles la ce se referea țadicul și i-a dăruit hasidului toată suma.

Când Rabinul Abraham s-a întors din voiaj, a povestit întâmplarea țadicului, iar acesta i-a răspuns: „Mustrările de conștiință ale Melamedului nu-mi dădeau pace și nu am avut odihnă până când totul s-a terminat cu bine".

Dumnezeu ajută

Ţadicul Rabi Iosef Haim Zonenfeld fusese odinioară Rabinul Ierusalimului. Casa lui era deschisă pentru oricine. Evreii obişnuiau să intre la ţadic cu orice problemă şi să ceară ajutor bănesc din casa de binefacere Gmilut Hasidim, pe care acesta o conducea. Ţadicul strângea bani şi îi împărţea la nevoiaşi, până la ultima monedă. El, soţia şi copiii trăiau foarte sărăcăcios, din ceea ce i se dădea de către Comunitate. Niciodată nu îndrăznea să relateze cuiva că ceea ce primeşte este pentru el departe de ceea ce ar trebui să aibă pentru existenţa familiei. Probabil, toţi credeau că, din sumele pe care le strânge pentru ofrande – şi era vorba de sume mari –, îşi reţinea pentru el şi familie, dar realitatea era cu totul alta. El ducea o viaţă foarte strâmtorată.

Vecinul său Reb Israel era un om înstărit. Într-o zi, aude bătăi în uşă. Deschizând, o vede pe soţia Rabinului Zonenfeld. Ea i se adresează cu o voce nesigură, întrebându-l dacă îi poate împrumuta o pâine, căci n-avusese timp să cumpere.

Reb Israel, fericit că poate servi familia ţadicului, îi oferi imediat ceea ce ceruse.

Dar lui Reb Israel i s-a părut ceva curios. El a vrut să vadă ce mănâncă Rabinul Zonenfeld şi a intrat în casa acestuia pe motiv că doreşte să caute ceva într-o carte. El a observat că ţadicul şi familia lui mănâncă din pâine şi beau un ceai, şi că acesta le era tot prânzul.

Reb Israel a rămas într-un colţ al casei şi a auzit când soţia Rabinului i s-a adresat acestuia, după ce terminaseră frugalul prânz, cu întrebarea ce vor face, căci

nu aveau nimic pentru copii la masa de seară şi chiar pâinea pe care o mâncaseră nu era a lor, ci a vecinului.

Ţadicul i-a răspuns că se duce să caute să câştige ceva, căci Dumnezeu e mare – şi el dă fiecăruia cele necesare traiului.

Ţadicul şi-a îmbrăcat haina şi s-a dus pe drumurile Ierusalimului.

Reb Israel l-a urmărit, fără să fie văzut, vrând să observe numai ce va face ţadicul.

După un drum lung, într-o uliţă cu totul pustie, ţadicul s-a oprit, s-a aplecat şi a ridicat ceva. Atunci l-a zărit şi pe Reb Israel. Ţadicul a desfăcut pachetul găsit, în care erau câteva hârtii de valoare. Ele zăceau aruncate ca şi cum ar fi fost ale nimănui. Ţadicul a strâns totul şi a spus: „Slavă Celui-de-Sus c-a avut grijă să-mi pot continua munca de zi cu zi, fără să fie nevoie să apelez la nimeni".

Dumnezeu dă fiecăruia ce are nevoie.

Discursul care nu mai începea

Un numeros public umplea încăperea sinagogii. Cu toţii aşteptau ca Rabinul Nahum din Cernobîl să sosească din depărtări şi să ţină un discurs, ca în fiecare an. Ţadicul colinda ţara şi ajungea în fiecare orăşel unde vorbea despre datoria oamenilor de a împlini poruncile Domnului.

Rabinul a sosit, s-a urcat la amvon, s-a uitat spre public, şi-a lăsat ochii pe o carte deschisă dinaintea lui, fără însă a începe să vorbească.

Au trecut astfel multe minute. Rabinul se uită la public, de parcă ar fi căutat pe cineva, care încă nu venise.

Oamenii erau miraţi de această atitudine, căci erau convinşi că sunt cu toţii în sinagogă. O conferinţă a Rabinului din Cernobîl era un eveniment şi nimeni nu voia să-l piardă. Şi totuşi, conferinţa nu începea.

În orăşel trăia un negustor foarte bogat, care era şi evreu religios, dar el se ţinea cu totul aparte de restul lumii. Orgoliul nu-l lăsa să se considere la fel cu ceilalţi. La nevoie, îi ajuta pe oameni, dar pentru acest lucru trebuia să te porţi cu el de parcă ar fi fost cel puţin ministru.

Oamenii îl respectau, dar nu îndrăzneau nici măcar să-l deranjeze.

Negustorul nu voise la început să vină la conferinţă, cu toţi ceilalţi.

Dar inima nu-i da pace şi, până la urmă, s-a hotărât să vină şi el în incinta sinagogii.

Ţadicul l-a văzut intrând şi atunci a început să conferenţieze.

Subiectul pe care-l dezvolta anul acesta Rabinul Nahum era problema orgoliului. Tora ne interzice să fim orgolioşi. Acesta nu era numai un lucru nepermis, dar omul trebuie să ştie că Dumnezeu l-a binecuvântat, şi deci el este dator să recunoască faptul că ceea ce are nu se datorează numai capacităţilor sale personale, ci şi favorii Celui-de-Sus.

Bogătaşul a înţeles cele spuse de ţadic, deşi, de fapt, acesta nu se adresase lui, în mod special, căci Rabinul nici măcar nu-l cunoştea. Înţelepciunea profundă a ţadicului îl

determinase să vorbească aici şi acum despre această problemă importantă.

Imediat după conferinţă, negustorul s-a adresat ţadicului, rugându-l să-l îndrume cum şi ce trebuie să facă pentru a nu mai păcătui, pentru a deveni un om ca toţi ceilalţi.

Evreul bogat şi văduva

Un evreu din conducerea Comunităţii şi foarte înstărit a rămas văduv. Rabinul i-a propus să se căsătorească cu o văduvă, care, după moartea soţului, se ocupa cu negustoria. Ea cumpăra marfă, o vindea, apoi plătea transportul vechi şi comanda unul nou.

Bogătaşul a făcut cunoştinţă cu văduva, s-au plăcut reciproc şi au hotărât să se căsătorească.

Singura condiţie era că trebuia să termine cu negustoria. Cu alte cuvinte, ea urma să încaseze datoriile şi cu banii obţinuţi să achite marfa pe care o luase în trecut.

Teoretic, totul era bine, însă în practică, lucrurile nu stăteau chiar aşa: unii nu-şi achitau datoriile, iar alţii îşi achitau datoria, dar cu condiţia să primească o marfă nouă, pe care o vor plăti mai târziu. Văduva nu avea încotro şi trebuia să-şi continue afacerea.

Bogătaşul o tot întreba ce are de gând şi tot amâna data nunţii, căci dorea ca viitoarea soţie să se ocupe de treburile casei, şi nu de afaceri.

La un moment dat, bogătaşul a intervenit personal, rugând furnizorii să nu-i mai livreze marfă, căci văduva

nu va mai continua să facă negustorie. Văduva s-a lovit de acest refuz al furnizorilor, pe care nu-l înțelegea, dar, neavând încotro, a început să-și lichideze afacerea.

Întâmplarea a făcut ca ea să afle, la un moment dat, că viitorul ei soț era cel care i-a determinat pe furnizori să nu-i mai livreze mărfuri.

Indignată, văduva s-a adresat acestuia, spunându-i că e supărată pentru ceea ce a făcut și i-a mărturisit că acum îi este frică, neștiind cum se va comporta cu ea după nuntă.

Bogătașul i-a răspuns că a procedat așa spre binele ei, pentru a-i grăbi intrarea fericită în noul cămin.

Întâmplarea de mai sus ne poate duce cu gândul la chinurile poporului evreu în exil. El trebuia să fie de 400 de ani, dar a fost lăsat să plece din Egipt după 210 ani.

Chinurile suferite de evrei în exil s-au adăugat la numărătoarea anilor și ei au fost eliberați mult mai devreme decât ar fi urmat să se întâmple aceasta.

Întoarcerea la credință

Într-unul din satele ucrainene, populate în trecut de mulți evrei, tânărul Iosel a rămas orfan de amândoi părinții.

Vecinii, oameni religioși, l-au adoptat și l-au trimis la Ieșivă împreună cu copiii lor. Din păcate, au trecut o lună, două, un an, și tânărul nu se ducea la Ieșivă, iar atunci când se ducea, nu voia să învețe ca și ceilalți tineri.

Nu numai că nu învăța, dar îi influența în rău și pe ceilalți.

Conducătorii Comunității, împreună cu familia care l-a adoptat, au hotărât să-l trimită să învețe o meserie. La moara de la capătul satului era un loc de muncă adecvat pentru Iosel şi el a început să lucreze acolo, bineînțeles cu colegi neevrei. Cu timpul, s-a îndepărtat complet de familiile evreieşti şi s-a împrietenit cu ucrainenii din împrejurimi.

La locul de muncă, Iosel a uitat cu totul că este evreu, că părinții lui au fost religioşi, şi s-a căsătorit cu fiica ucraineanului, stăpânul morii.

Iosel s-a mutat în satul învecinat, aşa că nu avea cu evreimea din împrejurimi nici o legătură.

Într-o zi, una dintre maşinile de la moara la care lucra Iosel s-a stricat. El a fost trimis la oraş să repare o piesă a maşinii. Ajuns în oraş, vede că mulți evrei, îmbrăcați frumos, merg grăbiți pe străzi. Îşi aduce aminte de originea sa, opreşte căruța şi se adresează unuia dintre ei, întrebându-l unde aleargă. Evreul îi răspunde că se grăbeşte să nu întârzie la rugăciunea de Kol Nidrei. Iosel a rămas împietrit pe loc.

– E Iom Kipur (Ziua pocăinței) azi? întreabă. Auzind răspunsul afirmativ, lasă căruța şi se duce şi el la sinagogă.

Când Iosel a auzit cuvintele oficiantului „Venislah lekol Bnei Israel" (Şi voi ierta tuturor copiilor evrei) –, a hotărât că el vrea să rămână evreu. A rămas toată ziua de Iom Kipur la sinagogă şi apoi a cerut să fie adoptat de Comunitate. Conducătorii obştii l-au primit cu bucurie, aflând că un evreu s-a întors printre ei.

E ziua de 3 Heşvan – ziua în care, în casele admorimilor, se aminteşte Iarzeitul (Ziua de pomenire) a Rabinului din Rudjin. Toți pleacă la curțile Admorului din

Usiatin. Hasidimii îl iau şi pe Iosel, care vrea să fie un evreu adevărat.

În curtea ţadicului, hasidimii îl întâlnesc pe micul Reb Israel, care avea numai cinci anişori. Fiecare dă mâna cu copilului. Reb Israel cel mic are deja o presimţire de ţadic şi refuză să dea mâna cu Iosel, spunând că unui Doi (Goi) nu vrea să-i strângă mâna. Copilul simţea, deşi încă nu putea vorbi bine, că Iosel nu-i un adevărat hasid.

Mai târziu, intrară cu toţii la ţadicul din Usiatin şi acesta îi dădu adevărata binecuvântare lui Iosel.

Iosel deveni un bun evreu, cinstit şi credincios familiei din care făcea parte, uitând ocupaţia sa de morar şi divorţând de soţia sa creştină.

Asociatul lui Reb Şmaia

Calităţile speciale ale celui care ţinea hanul – Reb Şmaia – deveniseră cunoscute în întreaga regiune. Fiecare ştia că se poate duce la Reb Şmaia la han, dacă are vreo problemă, şi este binecuvântat. Nimeni însă nu înţelegea de ce, căci aparent, era un om obişnuit.

Ţadicul din Apta auzise şi el de toate acestea şi era foarte interesat să afle care ar fi cauza – poate era vorba de o personalitate din cei 36 de ţadichimi (oameni perfecţi) şi nimeni nu ştia de existenţa sa ca atare.

Ţadicul din Apta a hotărât să plece pentru câteva zile la han.

Stăpânul acestuia, văzând cine a venit la el, l-a primit cu mare cinste şi i-a spus că-i foarte mulţumit că-l onorează cu vizita sa. Timp de câteva zile, ţadicul din

Apta a urmărit cu atenție activitatea lui Reb Șmaia, dar n-a sesizat nimic deosebit. El a văzut că acesta muncește tot timpul ca să-și mulțumească clienții, și că, după ce primea banii ce i se cuveneau, îi punea într-o nișă din perete. El a mai observat că, din când în când, venea câte un evreu să se sfătuiască cu el. Reb Șmaia se retrăgea cu acesta mai departe și-l asculta cu mare răbdare.

Țadicul din Apta voia să se reîntoarcă acasă, și, neobservând nimic deosebit, a hotărât să-i dezvăluie motivele venirii sale.

Reb Șmaia a rămas uimit, căci n-avea ce să-i dezvăluie țadicului.

– Oamenii vin la mine și eu îi binecuvântez, făcând ceva normal, așa cum face orice om când aude că cineva e bolnav.

Țadicul din Apta insistă:

– Poate îți aduci aminte de când au început oamenii să vină aici pentru a fi binecuvântați.

– Nu știu, i-a răspuns Reb Șmaia, dar poate de când hanul a început să meargă bine, chiar foarte bine.

– Și când s-a întâmplat acest lucru?

Reb Șmaia a început să povestească:

– Erau timpuri grele, îmi mergea foarte prost, iar eu stăteam și mă rugam lui Dumnezeu să nu mă părăsească. Până acum un an, tot ce am făcut n-a ajutat. Soția insista să plec în oraș și să caut un asociat ca să mă salveze.

Văzând că n-am încotro, am înhămat caii și am pornit să caut un asociat. Ieșind din sat, pe drum mi-a venit o idee: dacă îmi iau un asociat, de ce nu Dumnezeu însuși să fie asociatul meu? Ideea mi-a plăcut foarte mult. Am întors caii și am revenit acasă. Am împărțit casa de fier din perete în două părți: una e pentru câștigul meu, iar cealaltă e pentru asociatul meu, Dumnezeu. Din banii ce-i

câştig pun jumătate la mine şi jumătate pentru Dumnezeu. La fiecare Roş Haşana, îmi iau partea mea pentru existenţă, iar banii lui Dumnezeu îi dau săracilor.

Ţadicul din Apta i-a spus atunci:

– Credinţa ta în Cel-de-Sus şi ajutorul pe care-l dai săracilor au drept rezultat ca fiecare binecuvântare a ta să fie primită de Dumnezeu.

A primi un musafir

Rabinul Iehezkiel era obişnuit ca, de fiecare dată când ajungea la Londra, să locuiască la unul din fruntaşii Comunităţii, Reb Fişel. Rabinul Iehezkiel venea întotdeauna în interesul Ieşivei, pentru care strângea bani – şi de astă dată a locuit tot la Reb Fişel. Dar, după câteva zile, Reb Fişel îi spuse că, din păcate, nu-l poate găzdui decât numai până a doua zi, căci Admorul său soseşte la Londra şi va fi oaspetele lui de Şabat.

Rabinul Iehezkiel s-a cam supărat, cu toate că Admorul care urma să vină era şi Admorul său şi-l aprecia mult.

A apelat atunci la un alt membru al Comunităţii, care l-a primit cu plăcere.

Sâmbătă, Admorul a oferit o masă pentru toţi hasidimii şi, bineînţeles, Reb Iehezkiel era printre ei.

Admorul l-a chemat să stea lângă el la masă şi s-a întreţinut îndelung cu acesta. L-a întrebat, printre altele, cum se face că nu locuieşte şi el în casa lui Reb Fişel. Rabinul Iehezkiel a spus adevărul, ceea ce l-a pus pe Reb Fişel într-o situaţie neplăcută.

– A scoate din casă un Rabin, nu e un lucru chiar atât de recomandabil, i-a spus Admorul.

Deşi Reb Fişel l-a rugat apoi pe Rabinul Iehezkiel să revină, acesta nu a acceptat.

A primi un musafir, e o Mițva (o faptă bună), dar trebuie să ştii cum să te porți cu acest oaspete.

Divorțul anulat

La Cernăuți era un hasid, Şloime Mihel, care cerea insistent Rabinului să-l divorțeze de soția lui, deşi erau căsătoriți de mult timp, aveau copii şi pare-se că trăiau o viață liniştită.

Rabinul a încercat cu toate puterile să facă pace între soț şi soție şi să-i convingă să renunțe la ideea despărțirii, dar nu a reuşit.

Neavând încotro, Rabinul fixează data divorțului, dar, în acelaşi timp, roagă un hasid din împrejurimi să vină la o anumită oră şi să se prefacă a-i spune Rabinului un secret.

Ora divorțului a sosit, şi perechea stătea în fața comisiei. Scribul scria divorțul şi, deodată, apare hasidul din împrejurimi care se apropie de Rabin şi-i spune un secret.

Rabinul se înfurie şi țipă la el să iasă afară.

Cu toții se îngrozesc de atitudinea Rabinului (căci nu ştiau că totul fusese aranjat) şi întreabă ce s-a întâmplat.

Rabinul le spune că acest hasid l-a rugat ca, imediat după terminarea divorțului, să-i dea lui Hupa cu femeia divorțată, lucru pe care el nu l-a acceptat.

La auzul a ceea ce urma să se întâmple, bărbatul care insistase să divorțeze a spus că el renunță la divorț și a făcut „Șlom Bait" – s-a împăcat cu soția și divorțul a fost anulat.

Rabinul a avut dreptate: trebuie făcut totul pentru a salva o căsnicie.

Bogătașul care a fost deranjat

Reb Haim era socotit bogătașul orășelului. El avea o inimă deschisă pentru nevoiași, ajutându-i pe cei săraci.

Într-o zi, Reb Haim se adresează Rabinului orășelului, rugându-l ca, la rugăciune, să ceară săracilor să nu-l deranjeze decât o dată pe zi, susținând față de Rabin că unii vin dimineața, alții la prânz și alții seara.

La aceasta, Rabinul îl întrebă pe Reb Haim de câte ori mănâncă pe zi, la care el răspunde: „De trei ori".

Atunci, Rabinul îi spuse: „Așa cum mănânci tu de trei ori pe zi, și săracul are nevoie de trei mese pe zi, și ca atare nu voi interveni".

A mânca pentru a te ruga

Fiica Admorului Țemah Zedek fusese bolnavă în tinerețea ei și medicii i-au recomandat să mănânce de îndată ce se trezește.

Ea însă obișnuia întâi să facă rugăciunea și apoi să mănânce.

Așadar, deși medicii îi interziseră, ea se scula în zori și, fără ca cineva să observe, stătea un timp îndelungat să se roage și apoi se așeza la masă să mănânce.

Admorul, văzând aceasta, i-a spus: „Un evreu trebuie să fie sănătos și să aibă putere. Tora impune «să trăiești», adică noi trebuie să îndeplinim legile din bucurie și pentru acest lucru trebuie să fim sănătoși. De aceea, e mai bine să mâncăm ca să ne putem ruga, decât să ne rugăm ca să mâncăm".

O solicitare justă

Țadicul din Lisk conferența în fața publicului, căruia i-a spus, printre altele:

„E scris că nu e voie de furat, de asemenea. e scris că ești obligat a mânca Mața (azimă) de Pesah.

Ne punem întrebarea ce să facă săracul, căruia pe de o parte i se interzice a fura, iar pe de alta este obligat să mănânce Mațot de Pesah, dar nu are bani să și-o procure?"

Sfatul şi rugămintea ţadicului au fost ca oamenii înstăriţi din localitate să aibă grijă de populaţia săracă, astfel încât acesteia să nu-i lipsească cele necesare.

Bogătaşul şi ţadicul din Lublin

Bogătaşul oraşului îl vizita pe ţadic în fiecare săptămână. Stăteau acolo câteva ore şi rezolvau problemele financiare ale tuturor celor nevoiaşi, el însuşi fiind un om cu carte şi cu frica lui Dumnezeu.

O dată pe an încheia afacerea în luna Elul şi se pregătea de sfintele sărbători, obicei pe care-l păstra ca pe ochii din cap.

O singură dată, obiceiul bogătaşului a fost întrerupt. Atunci, ţadicul s-a interesat ce s-a întâmplat. I s-a comunicat că bogătaşul şi-a pierdut averea şi, din păcate, munceşte ca hamal în piaţă.

Acest lucru i-a lovit pe toţi.

Bogătaşul nu mai voia cu nici un preţ să intre în curtea ţadicului, căci nu era în stare să-i refuze pe oamenii care-l cunoşteau şi cărora le dona sume importante drept „ţedaca" – binefacere.

Bogătaşul îşi avea locul lui în piaţă, unde aştepta clienţii.

Deodată, cineva îl întreabă ce face.

Uitându-se, îl vede pe preotul oraşului, care l-a recunoscut, la rândul lui.

Preotul venea la bogătaş zi de zi şi, la un moment dat, i-a propus să treacă la creştinism. „Toată viaţa", i-a

spus, „ți-ai dat sufletul ca evreu. Treci la noi, și îți vei redobândi banii".

În primele clipe, el s-a îngrozit, dar preotul, vizitându-l zi de zi, a început să-l înduplece. Bogătașul i-a spus că se va sfătui cu soția. Cine să fi cunoscut mai bine decât ea situația grea a familiei și lipsurile în care trăiau copiii? Ea i-a spus că cel mai bun sfat îl va putea găsi la țadicul din Lublin.

Situația bogătașului era grea, mai ales că, în fiecare zi, îi băteau creditorii la ușă. De aceea, se gândea să treacă de formă la creștinism, dar în inima lui, să rămână un bun evreu.

Țadicul din Lublin l-a ascultat și a rămas pe gânduri. „Doar pentru bani vrei să-ți lași credința? Dacă ai pretenții la cineva, cheamă-l la DIN TORA (judecata după Tora)".

Mirat, bogătașul îi răspunse: „Am pretenții de la Dumnezeu, pentru că am făcut atâta bine pe lumea aceasta și tocmai mie mi s-a întâmplat nenorocirea".

Rabinul Lublinului a alcătuit un Beit-Din (tribunal) cu cei mai mari rabini din această localitate, el personal fiind avocatul Divinității.

S-au prezentat problemele puse de ambele părți – lucruri bune și păcate.

Aceștia au dat sentința, prin care bogătașul nu trebuie să-și piardă averea, pentru că el trebuie să continue să facă bine.

A doua zi, bogătașul-hamal stătea la poarta unui hotel. Deodată sosește un boier care-i spune să ia o ladă din căruța cu care venise, urmând să revină mai târziu pentru a lua lada și a o duce în hotel.

Bogătașul-hamal a așteptat până la miezul nopții, dar nimeni n-a revenit. A luat lada în spinare și a dus-o la

el acasă, lăsând vorbă unde poate fi găsită lada, dacă va întreba cineva de ea.

Când bogătaşul a coborât lada din spinare, ea s-a desfăcut şi au început să cadă monede de aur – exact suma pe care o poseda înainte de a-şi pierde averea.

Dumnezeu l-a prevenit astfel că nu trebuie să-şi piardă speranța niciodată.

Bani falşi

Un polonez mai în vârstă se apropie cu paşi repezi de intrarea casei renumitului Rabin Eliahu Meizel din oraşul Lodz, bate la uşă şi roagă să fie primit, căci are o problemă.

„Vă rog să mă scuzați, Eminență, că vă inoportunez, dar sunt tare nenorocit", spuse polonezul. „Cred că numai dumneavoastră mă puteți salva".

Rabinul Meizel l-a rugat să ia loc şi să-i povestească despre ce este vorba, făgăduindu-i că va face tot posibilul pentru a-l ajuta.

„Sunt cetățean al acestui oraş", începe să povestească polonezul. „Ani de zile am muncit din greu şi am economisit ca să am cu ce trăi la bătrânețe. Banii adunați i-am ascuns în subsolul casei. Veneam o dată la câteva zile să mă asigur de prezența lor, îi număram şi mă simțeam în siguranță.

Acum două săptămâni, am coborât în subsol şi am observat că banii dispăruseră. Am țipat, am plâns de disperare, am cercetat peste tot, dar, din păcate, nimeni nu recunoaşte că a luat banii.

La un moment dat, am observat că vecinul meu, un căruțaș evreu, și-a schimbat felul de trai. L-am întrebat pe Haim, vecinul, care tocmai își schimbase mobila și căruța, cum de a reușit aceasta, și mi-a răspuns că primise o moștenire din Australia. Eu însă nu-l cred și sunt convins că el și-a însușit banii mei, pe care i-am adunat o viață întreagă".

Rabinul Meizel l-a ascultat cu atenție și i-a spus reclamantului să vină la el peste două zile.

Imediat, Rabinul a trimis ceaușul să-l cheme pe Haim căruțașul. Acesta a venit și Rabinul Eliahu l-a întrebat cum se poate că nu a venit din proprie inițiativă să doneze săracilor din sinagogă o sumă mai mare, așa cum se obișnuiește când se primește o moștenire.

Haim, cam mirat de întrebarea Rabinului, i-a spus, după o lungă gândire, că încă nu primise întreaga moștenire, că mai așteaptă niște bani și alte câteva scuze.

Rabinul îl întrebă atunci cine era cel care-i lăsase moștenirea, cerându-i amănunte. La un moment dat, Haim a recunoscut că, de fapt, nu era vorba de o moștenire, ci el găsise, cu totul întâmplător, o mare sumă de bani.

Rabinul, înțelegând că era vorba de averea polonezului, i se adresează: „Te-am chemat pentru a-ți salva viața. Ceea ce ai găsit tu sunt niște bani falși, tu îi împrăștii pe piață și poliția te poate aresta dintr-o clipă în alta. Du-te acasă, adu imediat banii și voi vedea ce e de făcut".

Haim începe să se scuze că nu el i-a falsificat, ci vecinul său, polonezul. Se duce repede acasă și se întoarce cu un sac de bani.

Rabinul Eliahu a luat sacul și i-a spus: „Te-am salvat pe tine și pe evreii din oraș de nenorociri. Banii nu

sunt falşi, dar sunt ai altuia. Sunt bani buni, dar nu-ţi aparţin, căci altul a muncit pentru ei".

Când polonezul a revenit la Rabin, acesta i-a restituit averea şi i-a spus: „Căruţaşul şi-a recunoscut vina şi a cerut iertare. Ai făcut bine că ai venit la mine şi mă bucur că am reuşit să te ajut şi să reîntorc pe calea cea bună un om care s-a îndepărtat de drumul cel drept, pe care trebuie să meargă fiecare evreu".

Copilul promis de ţadic

Rabinul Althoiz, directorul Beit Habad Tivon, a stat un timp, în trecut, la Ieşiva ţadicului din Liubavici, de la New York.

În fiecare zi, el se ducea la Consulatul israelian şi aducea Tefilin pentru membrii personalului de acolo. Printre aceştia, era şi un ofiţer de securitate al Consulatului care, ca şi ceilalţi, îl primea cu bucurie, punând şi el Tefilin.

Într-o zi, Rabinul Althoiz a primit o scrisoare pentru ţadic, în care era scris că unul dintre membrii legaţiei, ofiţerul Israel Granot, este foarte bolnav şi este internat într-un spital din oraş. Rabinul a vorbit la telefon cu Israel Granot şi acesta i-a solicitat să-l roage pe ţadicul din Liubavici să-l binecuvânteze, căci are dureri mari la şira spinării, fizioterapia nu-l ajută, iar medicii propun o intervenţie chirurgicală care presupune mari riscuri.

Era ajun de Şabat şi totuşi jalba a ajuns la ţadic, care a spus că ofiţerul se va însănătoşi, fără a mai fi nevoie de operaţie.

Sâmbătă seara, Rabinul Althoiz s-a dus la spital şi, spre mirarea sa, ca şi a celor din jur, l-a văzut pe Granot plimbându-se prin secţie. La întrebarea Rabinului, ofiţerul i-a spus că, încă de la ultima şedinţă de fizioterapie, a simţit că nu mai are dureri, a putut ajunge singur la pat şi, în continuare, se simte bine.

Rabinul Althoiz şi-a dat seama că şedinţa de fizioterapie de care vorbea Granot avusese loc la ora când jalba fusese citită de ţadic.

Se poate spune, fără doar şi poate: „Haţadic gozer veaşem mekaiem" – „Ţadicul hotărăşte şi Dumnezeu îndeplineşte voinţa sa".

Ofiţerul Granot, după expirarea termenului în care a fost afectat la Consulat, urma să se întoarcă în ţară. A vrut neapărat să fie primit la timpul său de ţadicul din Liubavici şi aşa a fost.

În jalba scrisă, s-a rugat ca atât el cât şi soţia sa să găsească de lucru şi să-şi crească uşor copilul de 11 ani.

Ţadicul l-a binecuvântat cu îndeplinirea tuturor celor cerute şi, în plus, să-şi mărească familia.

Israel Granot a fost angajat în Israel ca director la o bancă, iar soţia sa a devenit directoare la o şcoală din Petah Tikva. După un an, li s-a născut o fetiţă.

Câştiguri care vin din ceruri

A ajuta un sărac, era ceva înnăscut la Rabi Meier din Premislian. Se povesteşte că, încă de mic copil, obişnuia să meargă prin orăşel şi să strângă bani pentru a-i împărţi

celor nevoiaşi. Când vedea un om sărac, nu avea liniște până nu-l ajuta.

Deşi era cunoscut în orăşel ca un tânăr foarte învățat, îşi câştiga cu greu existența. La un an după căsătoria sa, a plecat într-un orăşel apropiat, unde s-a angajat să fie Melamed (profesor) la copiii unui bogătaş, în casa căruia a şi locuit.

Rabi Meier avea plăcerea să-i vadă pe copiii bogătaşului învățând Tora, dar se necăjea peste măsură atunci când venea un sărac să ceară o pomană sau un prânz, iar bogătaşul îl alunga.

Într-o zi, bogătaşul discuta cu Rabi Meier despre învățătura copiilor. Rabi Meier i-a propus ca, în contul salariului care i se cuvenea, să dea o monedă sau un prânz săracilor care vin să-i ceară. Zis şi făcut. Din acea zi, orice sărac era ajutat în casa bogătaşului, dar, în acelaşi timp, acesta nota într-un carnet, în contul lui Rabi Meier, cât a cheltuit.

A trecut timpul cât Rabi Meier s-a angajat să fie acolo şi a venit ziua socotelilor.

Bogătaşul a făcut calculul exact şi a reieşit că cheltuielile au fost mai mari decât întreaga sumă care i se cuvenea Melamedului. El i-a arătat socotelile, furios că a dat de pomană mai mult decât trebuia să plătească şi, în cele din urmă, nu i-a mai dat Melamedului nici un ban.

Rabi Meier nu era deloc supărat. Era mulțumit că a putut – fie şi pentru scurt timp – să-l vindece pe bogătaş de năravul zgârceniei.

În drum spre oraşul său, Rabinul văzu în nisip o monedă de aur de mare valoare. Se uită la ea şi se gândi dacă să o ia sau nu; poate că cel care o pierduse avea să se întoarcă şi să o caute. Aşa că se hotărî să o lase pe loc.

Rabi Meier se întoarse acasă. Soția aştepta banii câştigați, pentru a putea face față lipsurilor casei. Nu l-a întrebat cât a primit, căci voia ca el să-i povestească ce s-a întâmplat în perioada cât a lipsit.

Dar Rabi Meier nu i-a spus nimic. Seara s-a dus la sinagogă. După terminarea rugăciunii, a venit la el o persoană din elita oraşului, un om foarte înstărit, şi i-a oferit o monedă de aur, de mare valoare, ca să aibă din ce trăi şi să-şi poată continua studiile.

Rabi Meier, uitându-se la monedă, şi-a dat seama că era aceeaşi cu cea găsită în nisip şi pe care nu a luat-o. Acum a înțeles că Dumnezeu i-a plătit pentru munca lui de Melamed.

Numele lui Rabi Meier şi vestea despre această întâmplare s-au răspândit pretutindeni.

Doctorul şi îngerul

Reb Mordehai, preşedintele Comunității din Vilna, trecea de multe ori prin oraşul unde locuia țadicul din Mezrici, dar niciodată nu mergea să-l viziteze.

Reb Mordehai era o personalitate bine cunoscută în public, la instanțele oficiale, dar era şi un mare talmudist.

Se ştia că în Vilna erau oameni care se opuneau mişcării hasidice, dar Reb Mordehai rămânea în afara intrigilor.

Într-o zi, când a trecut prin Mizrici, a simțit nevoia de a-l cunoaşte pe conducătorul hasidismului din acea vreme. Când a intrat în camera țadicului, n-a izbutit să

scoată o vorbă, în asemenea măsură l-a impresionat privirea acestuia.

Ţadicul i s-a adresat, spunându-i: „Să ştii că nu numai priceperea unui doctor sau medicamentele vindecă pacientul, ci cu fiecare medic merge un înger, el e acela care aduce vindecarea. Cu cât medicul e mai mare, merge un înger mai important, iar un profesor e însoţit de îngerul Mihael – îngerul sănătăţii".

Maghidul din Mezrici şi-a terminat spusele şi Reb Mordehai a ieşit din cameră, gândindu-se cu mirare la vorbele ţadicului. El nu era medic şi nici în familia lui nu avusese medici.

Au trecut câteva zile după reîntoarcerea sa la Vilna, şi Reb Mordehai s-a îmbolnăvit, dintr-odată. A venit un medic şi i-a prescris medicamente, dar ele nu ajutau. Au fost consultaţi cei mai mari specialişti, dar, din păcate, starea lui continua să se agraveze.

Într-o zi, s-a aflat că regele Prusiei vine în oraşul Vilna şi că va fi însoţit de medicul personal, care, de fapt, era evreu.

Conducătorii obştii, îngrijoraţi de starea preşedintelui lor, au apelat la rege pentru a-l trimite pe medicul său la bolnav.

Medicul s-a uitat la Reb Mordehai şi aproape că nu a vrut să-l consulte, căci acesta era deja în comă.

La insistenţele celor de faţă, a început să se ocupe de el şi, pe măsură ce continua să-l consulte, starea bolnavului s-a îmbunătăţit, până într-atât, încât a ieşit din comă. A început să vorbească şi să creadă că profesorul îl adusese cu el pe îngerul Mihael. Reb Mordehai i-a povestit medicului ce îi spusese Maghidul din Mezrici, şi însuşi profesorul a rămas surprins. Şi el era convins că o forţă supranaturală îl însănătoşise pe Reb Mordehai.

Îngerul Mihael fusese acela care-l pusese pe picioare pe Reb Mordehai; profesorul înlesnise numai această minune.

După un timp, profesorul medic l-a vizitat pe ţadicul din Mezrici şi această întâlnire a fost de folos amândurora. Medicul l-a lecuit pe ţadic, care până atunci mergea în cârje, iar ţadicul l-a învăţat să fie un bun evreu.

O faptă bună şi o recompensă peste zece ani

Tânărul hasid mergea de mai multe ore între Kosov şi Skula. Nu avea nici un ban în buzunar, aşa că nu putea să plătească un căruţaş care să-l ducă la destinaţie. Abia îi ajungea mâncarea pe care o avea cu el. Era într-o seară de joi şi el era încă departe de ţinta sa. Când s-a întunecat, a intrat într-un han.

Aici a observat însă ceva curios. Stăpânul hanului, care ar fi trebuit să fie bucuros că are un musafir, l-a primit cu răceală şi i-a spus că poate să doarmă cât vrea, însă nu are ce să-i dea de mâncare. Hangiul ajunsese într-o situaţie foarte grea şi aştepta din zi în zi să fie evacuat, nemaiavând cu ce plăti chiria.

Hasidul s-a culcat, cu gândul ca, în zori, să-şi continue drumul către ţadic. Însă, din păcate, n-a putut închide ochii toată noaptea: copiii hangiului plângeau că le era foame. S-a sculat de dimineaţă, s-a rugat şi a pornit-o la drum. După câtva timp, îl ajunse din urmă o trăsură elegantă.

– Unde mergi? îl întrebă cel din trăsură.

– La ţadicul din Skula.

– Şi eu plec la Rabin. Urcă şi vom ajunge la timp, să fim de Şabat împreună.

Tânărul hasid, văzând că are de-a face cu un negustor înstărit, îi spuse:

– Sunt dispus să urc în trăsura ta, dar am o rugăminte: să dai 20 de galbeni pomană unor copii flămânzi, care n-au dormit toată noaptea. Vino cu mine, să putem îndulci viaţa unui nenorocit.

S-au întors la han şi i-au oferit hangiului 20 de galbeni. Acesta le-a spus, fericit:

– M-aţi salvat. Voi putea cumpăra mâncare şi voi putea plăti chiria.

Înainte de a pleca, hasidul îi zise negustorului să noteze numele şi adresa hangiului, ceea ce acesta a şi făcut.

Spre seară, au ajuns la casa ţadicului. I-au povestit tot ce s-a întâmplat pe drum şi despre ajutorul oferit de negustor, la sugestia hasidului.

Ţadicul din Skula era foarte mulţumit.

Au trecut ani mulţi. Hasidul cel tânăr a devenit Rabi Menahem Mendel din Kosovo. Într-o zi, la casa ţadicului, au venit câţiva săraci şi au intrat să ceară o binecuvântare şi câţiva bănuţi. Nimeni din cei de faţă n-a înţeles de ce Rabi Menahem Mendel îl ia deoparte pe unul dintre săraci şi-l roagă să povestească despre viaţa lui. După ce stătu de vorbă cu el, ţadicul luă o bucată de hârtie, notă pe ea un nume şi o adresă şi-i spuse săracului să se ducă acolo.

După trei zile, la uşa ţadicului au venit doi oameni: unul era săracul de-al cărui trecut se interesase ţadicul, iar celălalt, un om înstărit, foarte elegant.

Bogătaşul sparse tăcerea:

– În clipa în care l-am văzut pe omul ce-mi aducea biletul, mi-am dat seama că e vorba de negustorul acela care, cu ani în urmă, mi-a salvat viața când aveam hanul.

Între timp, negustorul falimentase și rămăsese pe drumuri.

Bogătașul a scos din buzunar un carnet în care erau notate toate afacerile și toată averea, l-a arătat țadicului și l-a întrebat ce trebuie să facă.

Rabinul, după ce a studiat carnetul, i-a propus o sumă pe care s-o ofere fostului negustor. Cu banii primiți, acesta și-a refăcut viața.

O masă de bucurie, salvatoare

Țadicul Rabin Eliezer Rocah stătea în capul mesei, în casa lui din Amsterdam. În jurul mesei se aflau familia și mulți oaspeți care veniseră să serbeze, împreună cu el, Purimul.

Țadicul din Rokah era socotit în oraș ca un bun cunoscător al Talmudului, nu numai de către evrei, ci și de ceilalți cetățeni care veneau la el să-i ceară un sfat sau un ajutor.

El sosise în Olanda în anul 1734 și, în cinstea lui, statul a emis o medalie comemorativă pe care era gravat portretul țadicului.

Masa era în toi, mâncăruri și vinuri erau din belșug și se vorbea de minunea întâmplată de Purim poporului lui Israel.

Dintr-odată, ușa s-a deschis și a intrat o delegație a palatului regal, cu un mesaj al reginei Olandei, pentru

Rabin. Ţadicul i-a chemat lângă el şi a ascultat cu atenţie mesajul reginei.

„Ţara e în mare pericol de inundaţie; s-a dărâmat un baraj la mare şi apa ameninţă să inunde mii de case, căci locul respectiv este situat sub nivelul mării".

Ţadicul era implorat să se roage la Dumnezeu ca oamenii de meserie să reuşească a închide din nou barajul, deşi şansele erau foarte mici.

Ţadicul a ascultat mesajul şi solii se aşteptau ca el să se retragă şi să se roage. Dar mare le-a fost mirarea când acesta a dispus ca oaspeţii să bea vin, să se îmbete până când nu vor mai şti care era diferenţa între Mordehai şi Aman (personajele din „Meghilat Ester"), şi să danseze.

Solii reginei erau foarte miraţi văzând că ţadicul însuşi dansează şi e vesel, ca şi cum în ţară nu s-a întâmplat nimic, şi au plecat, jigniţi. Ei se gândeau că nu aşa trebuia să se comporte Rabinul, care era foarte preţuit de regină.

Când au ajuns la Palat, regina i-a întâmpinat spunându-le că tocmai a primit ştirea că tehnicienii au reuşit să oprească revărsarea apelor, exact în momentul în care, în casa Rabinului, se dansa cu elan.

După câteva zile, ţadicul Rabi Eliezer a fost invitat la Palat să i se mulţumească, dar şi să fie întrebat de ce au dansat şi au băut atunci când poporul era în pericol.

Ţadicul i-a explicat reginei:

„Poporul evreu are o calitate specială. Când vedem că se abate peste noi o nenorocire, ştim că ea vine din cauza furiei lui Dumnezeu împotriva noastră. În acele momente, încercăm să-i îndeplinim poruncile şi să-l facem să ne ierte. Noi îndeplinim voinţa Domnului şi aşteptăm ca Domnul să îndeplinească dorinţa noastră – ca să înlăture pericolul sau blestemul căzut peste noi".

Regina a ascultat cu interes şi Rabinul a continuat:

„În acea zi, când se apropia nenorocirea asupra ţării, era sărbătoarea de Purim, când noi suntem obligaţi să ne bucurăm. Înţelegând că pericolul există, am hotărât să îndeplinim voinţa Domnului, şi atunci el urma să asculte ruga mea şi a tuturor, pentru a putea continua să trăim pe aceste meleaguri".

Regina Olandei a fost entuziasmată de felul în care ţadicul a înţeles să se roage Atotputernicului.

O întâmplare de demult

Era ajun de Şabat. Ţadicul Rabi Moşe Leib din Sasov (Admorul din Paşcani, Z.T.L., purta numele său) începuse rugăciunea de Kabalat Şabat, când, deodată, vine de afară un evreu şi îi şopteşte ceva. Ţadicul îşi scoate Talitul, părăseşte amvonul şi pleacă.

Enoriaşii au rămas pe locurile lor şi fiecare se întreba ce putea să se întâmple ca, vineri seara, în mijlocul rugăciunii, ţadicul să iasă din sinagogă.

Ceea ce auzise ţadicul îl zdruncinase complet. Boierul oraşului şi soţia lui plecau în oraş cu trăsura. Legaţi de aceasta, un evreu şi soţia lui, de la hanul vecin, se târâiau pe jos, fiind în pericol să-şi dea sufletul dintr-un moment în altul.

Boierul era cunoscut ca un om bun, dar noua sa soţie era cunoscută ca o femeie foarte rea. În trăsură se afla şi copilul lor, nou-născut. Rabi Moşe Leib a început să alerge pe străzile oraşului ca să-l întâmpine pe boier şi să-i

ceară milă. Când l-a zărit, a venit în calea trăsurii, ca să poată vorbi cu el.

„Bine ați venit", i-a spus țadicul, „nu v-am mai văzut de mult timp, mai ales pe soția dumneavoastră și pruncul".

Soția, care de obicei nu stătea de vorbă cu evreii, i-a mulțumit pentru urare, rugându-l să-l binecuvânteze și pe nou-născut. Ea și-a adus aminte că, în localitatea unde locuise, trăia un Rabin care semăna cu el, și atunci țadicul i-a spus că era vorba de tatăl său. Ea știa că mulți creștini mergeau la el, ca să fie binecuvântați.

Văzând că atmosfera e bună, țadicul l-a întrebat pe boier cine sunt oamenii legați de trăsură. Acesta, foarte jenat, i-a explicat că sunt niște escroci care țin hanul și care de doi ani n-au plătit chiria.

„Bine, bine", a replicat Rabinul, „dar nu se poate face acest lucru în fața pruncului, căci sufletul lui ar putea fi vătămat, fiindcă va ține minte țipetele de groază ale celor doi. Vă rog, dați-mi-i mie pe aceşti oameni, și voi avea grijă ca ei să vă plătească datoria".

Imediat au fost eliberați, și Rabinul i-a luat cu el.

Țadicul s-a înapoiat în fața amvonului și a continuat rugăciunea.

O dorință surprinzătoare

Era în luna Svat 5722 – ianuarie 1962. Într-una din zile, Rabinul Nachman Sudac, directorul și conducătorul spiritual al mișcării Habad în Anglia, a primit un telefon de la vestitul Rabin Iacob Rosen. Acesta îl ruga pe

Rabinul Nachman Sudac să se deranjeze şi să vină până la el.

Rabinul Rosen era o personalitate ilustră în Anglia, un mare cunoscător al ştiinţelor iudaice şi laice. Avea relaţii de prietenie şi de comunicare cu ceea ce se numeşte elita europeană. Rabinul Rosen a înfiinţat în Anglia bine cunoscutul Carmel College, prin care au trecut, în decursul anilor, mii de elevi evrei.

În anul respectiv, Rabinul Rosen s-a îmbolnăvit de o boală incurabilă – leucemia. Îşi dădea seama că zilele îi erau numărate, însă se străduia să-şi continue munca zilnică.

Rabinul Rosen nu era socotit ca un hasid al centrului Habad şi nici ca un prieten al mişcării hasidice. Din această cauză, Rabinul Sudac era puţin mirat de telefonul primit, dar se gândea că Rabinul Rosen, în starea în care se afla, voia o binecuvântare a ţadicului din Lubavici şi s-a dus imediat la el.

Însă cauza chemării era cu totul alta şi Rabinul Rosen i-a povestit:

„În timpul războiului mondial m-a vizitat un renumit hasid al Habadului, Rabinul Iţhac Horovitz, şi mi-a dat cadou o carte, «Tani» (cartea mişcării Habad). În toţi anii care au trecut, nu m-am atins de carte, nici măcar n-am răsfoit-o. În ultimele zile, fiind reţinut la pat şi neputând, din păcate, nici să cobor, zăresc printre cărţile mele volumul «Tani», care stătea neatins de ani de zile. Am rugat să mi se dea cartea şi am citit din ea un capitol. După ce am terminat primul capitol, m-am simţit mai bine sub aspect fizic. Am deschis din nou volumul şi am citit un alt capitol. Imediat am simţit căstarea mea e mult mai bună, că pot coborî din pat, ceea ce nu puteam înainte. De bucurie, am început să cânt şi să dansez prin cameră.

Văzând minunea, am hotărât că voiam să devin hasid şi, înainte de a-mi da sufletul, aş dori să plec în SUA şi să fiu primit de ţadicul din Lubavici, pentru a-i declara personal că sunt hasidul lui".

Rabinul Sudac a rămas uimit de minunea pe care a văzut-o şi a auzit-o. Imediat s-a pus în legătură cu ţadicul din Lubavici, care l-a invitat pe Rabinul Rosen să vină la el. Medicul care-l îngrijea pe Rabinul Rosen a constatat o ameliorare vădită în starea bolnavului şi i-a permis voiajul dorit.

Rabinul Rosen a declarat că pleacă la New York, nu pentru a primi binecuvântarea ţadicului, ci numai pentru a fi primit ca un hasid, atât era de entuziasmat de cele întâmplate. Rabinul Rosen a avut cu ţadicul o îndelungată convorbire, în care i-a cerut să-l socotească printre hasidimii lui. Ţadicul i-a răspuns că-l primeşte, deocamdată, numai ca tovarăş de idei.

Rabinul Rosen a rămas în casa Lubavici încă o săptămână şi de Şabat a auzit discursul ţadicului, care s-a referit şi la problema lui de sănătate. După trecerea Sâmbetei, ţadicul l-a primit din nou în audienţă şi, la întrebarea Rabinului Rosen, a primit răspunsul că el se poate socoti deja hasid.

Aşa cum unui copil nou-născut i se face Brith (circumcizie) după o săptămână, după un Şabat, aşa a fost şi în cazul lui – a devenit hasid după ce trecuse o Sâmbătă. Ţadicul i-a propus să anunţe noi programe de învăţătură la Carmel College şi s-au despărţit.

Rabinul Rosen a rămas cu o credinţă nestrămutată în hasidism, până la moartea lui, survenită câţiva ani mai târziu.

Plâns în miez de noapte

Ţadicul Rabi Zuse sosise în orăşel nu într-o maşină elegantă, nici într-o trăsură, ci pe jos, singur şi îmbrăcat sărăcăcios, fiindcă aşa obişnuia să meargă din loc în loc.

Dacă ar fi dorit, putea să doarmă la cei mai bogaţi oameni din orăşel, dar el prefera întotdeauna să-şi petreacă noaptea în casa unor oameni simpli.

S-a oprit la marginea oraşului şi a bătut la uşa unei case. Locuia acolo un om rău, pârâtor, care ştia să facă numai rele şi pe care toţi locuitorii îl numeau „pacostea oraşului".

Rabinul Zuse bătu îndelung la uşă şi, deodată, auzi o înjurătură: „Pleacă de-aici, sărac nenorocit!" „Doresc numai să dorm o noapte", i-a spus Rabi Zuse. Stăpânul casei deschise uşa şi lăsă câinii să se năpustească asupra Rabinului, care continua să stea pe loc. Atunci, stăpânul casei îi zise: „Fugi de-aici, până nu-ţi rup oasele!" Dar, cu toate insultele şi cu toate loviturile de ciomag, Rabi Zuse nu s-a mişcat din loc.

Stăpânul casei, văzând că are de-a face cu un om pe care nu-l poate urni cu nici un preţ, s-a înduplecat şi i-a oferit un colţ unde să doarmă.

Stăpânul casei se culcase, dar, la miez de noapte, auzi un glas. Rabi Zuse se ruga lui Dumnezeu, cu rugăciunea specială de „Tikun haţot" (Miez de noapte). Rabi Zuse plângea în hohote, ca Dumnezeu să ierte poporului tot răul pe care-l făcea.

Stăpânul casei a auzit cuvânt cu cuvânt ruga şi a înţeles că şi el păcătuieşte de-o viaţă întreagă, fiindcă

niciodată n-a făcut un bine, n-a dat un gologan unui sărac. Astfel, înțelese că viața pe care o duce nu este cea dreaptă.

După ce Rabi Zuse și-a terminat rugăciunea, stăpânul casei a intrat la el și l-a întrebat ce trebuie să facă pentru a-și schimba comportamentul.

Din acea zi, Rabi Zuse și „pacostea orașului" au devenit prieteni, și acesta din urmă și-a schimbat cursul vieții.

Rabinul Menahem Mendel Schneirsohn din Lubavici

Întâmplarea se petrece în Australia. Adelaide, un orășel mic de lângă orașul Sydney, a cerut Rabinului din Lubavici să le trimită un rabin pentru sărbătorile de toamnă.

Cu câteva zile înainte de Roș Haşana, Rabinul Haim Gutnik, din Sydney, un adept al mișcării Habad-Lubavici, primește o scrisoare de la Rabinul din Lubavici în care îi solicita să facă Roș Haşana în orașul Adelaide și să aibă în grijă familiile originare din Egipt. Rabinul Gutnik a plecat în ajun de Roș Haşana la Adelaide și primul lui drum a fost la sinagogă. Aici el observă o tânără oarbă, însoțită de o doamnă mai în vârstă. Fata stătea în sinagogă, plângând, și imediat au părăsit sinagoga.

Rabinul Gutnik se interesă cine era tânăra și auzi că aparținea unei familii egiptene nou-venite și că această familie nu avea nimic comun cu viața evreiască.

Rabinul a căutat adresa familiei egiptene şi s-a dus să-i cunoască. După o lungă discuţie, Rabinul Gutnik află că acea tânără evreică, fiind oarbă, mergea la o şcoală specială pentru orbi.

Taxele de-acolo erau colosale şi, pentru ca tânăra să fie scutită de taxe, trebuia să-şi părăsească religia. Fata oarbă, care ştia că se apropie Roş Haşana, a cerut să fie dusă la sinagogă şi, în faţa amvonului, să ceară iertarea lui Dumnezeu pentru pasul pe care trebuia să-l facă.

Rabinul Gutnik a înţeles imediat despre ce era vorba şi ce misiune îi încredinţase Rabinul din Lubavici.

El s-a adresat Comunităţii evreieşti din Adelaide şi i-a cerut să plătească costul învăţăturii fetei oarbe, pentru ca ea să nu fie silită să-şi părăsească religia.

Tânăra a rămas la iudaism, s-a căsătorit cu un evreu, iar rabinul Gutnik a fost numit Şef Rabin al oraşului Melbourne şi împrejurimi.

*

* *

Rabi Israel, care se afla la Boston ca reprezentant al Rabinului din Lubavici, s-a împrietenit cu un avocat cunoscut, evreu, Şlomo Kleinman, care la timpul său fusese jurist-consult în administraţia preşedintelui SUA, Nixon.

Avocatului i s-a propus o afacere foarte rentabilă peste hotarele SUA, iar suma care trebuia investită era de 15 milioane de dolari.

Băncile americane concurau între ele în a acorda credite mai mari pentru această afacere, care părea „o mină de aur". Avocatul Kleinman, sfătuit de Rabi Israel, a hotărât să ceară părerea Rabinului din Lubavici şi i-a trimis o scrisoare. Rabinul i-a răspuns în două cuvinte: „Nu merită".

Avocatul nostru a citit răspunsul şi a anulat oferta.

Ţara unde trebuia făcută afacerea era Nicaragua, şi nu mult după aceea a izbucnit acolo o revoluţie, astfel încât nu mai trebuie să explicăm ce s-ar fi întâmplat cu investiţia.

Rabinul Menahem Mendel Schneirsohn din Lubavici.

Răspunsurile se aflau în carte

Era în vara anului 1984. Rabinul Pinhas Teiț, unul dintre cunoscuții rabini din Statele Unite, urma să plece în Rusia Sovietică. Era deja în preajma plecării. El era printre puținii rabini care aveau relații cu regimul comunist și care reușise să câștige încrederea oficialităților. El însă, în mod cu totul discret, reușea să introducă în Rusia sovietică cărți de rugăciune, Talitot, Tefilin și chiar mesaje pentru evreii de-acolo.

Deși nu era un rabin crescut în curțile hasidice, ci în școlile care nu acceptă hasidismul, Ieșivele din Lituania, totuși nu s-a putut îndepărta de ceea ce se numește Habad pentru evreimea din Rusia.

Mișcarea Habad, înființată de dinastia Rabinului din Lubavici, se întindea din ce în ce, deși orice întrunire era oficial interzisă la timpul respectiv.

În ziua plecării Rabinului Pinhas Teiț către Rusia, apare în casa lui un sol al Rabinului din Lubavici, cu un pachet de cărți de rugăciune, câteva Tefilin – lucruri pe care le primea în mod obișnuit totdeauna când pleca. Însă de astă dată, țadicul i-a trimis și o carte „Tani" – cartea hasidismului Habad – și solul îi spuse să țină la el această carte, oriunde s-ar duce. Țadicul n-a menționat cui s-o predea.

La început, Rabinul Teiț cam stătea la îndoială, dacă să ia cu sine o asemenea carte care ar putea produce neplăceri, și încă lui, care nu aparține de mișcarea hasidică. Totuși, și-a spus că Rabinul o fi avut un motiv special să-i trimită această carte și a luat-o.

A doua zi se afla la Moscova. Mergând pe o stradă, se întâlni cu doi tineri, care i-au ordonat să urce cu ei

într-o maşină. Rabinul Teiț a crezut că era vorba de securitatea sovietică şi s-a speriat, dar, de îndată ce a pornit maşina, şi-a dat seama că era vorba de doi hasidimi ai Habadului care i-au spus că vor ca el să vină în casa lor, să se sfătuiască cu el, şi numai astfel au putut să-l aducă fără a fi suspectați de cei din jur.

Ei l-au rugat să-şi noteze care este problema fiecăruia şi să fie solul lor la Admorul din Lubavici, care, precum ştim, locuia la New York.

Unul din cei doi evrei era mai în vârstă, şi-i povesti că securitatea (KGB-ul) îl caută tot timpul şi doreşte ca țadicul să-l sfătuiască dacă să părăsească Moscova, sau să rămână pe loc şi să continue propaganda în clandestinitate, căci era cel care centraliza activitatea.

Celălalt evreu dorea să fie sfătuit de Lubavicer Rebe dacă să depună sau nu actele pentru emigrare. Mulți tineri primiseră aprobări, dar, dacă i se refuza plecarea, ar fi fost dat afară din slujba lui de inginer-şef.

Pentru un hasid, ceea ce spune țadicul său este decisiv şi el îi urmează sfatul cu sfințenie.

Rabinul Teiț a rămas foarte impresionat de această întâlnire şi a memorat exact numele oamenilor şi dorințele lor, căci nu-şi putea periclita viața notând toate acestea – ne aflam, să un uităm, în Uniunea Sovietică.

Rabinul Teiț le-a povestit în continuare despre țadicul din Lubavici şi despre porunca acestuia de a avea la el cartea „Tani", lucru pe care nu-l pricepea.

Hasidimii au cerut să vadă cartea şi, deodată, unul dintre ei a observat o pagină îndoită la un colț. El deschise pagina şi citi: „Timpul e foarte periculos, nu trebuie aşteptat nici o clipă – dispari!"

Hasidul rămase uimit, ca şi cei din jur: „Iată răspunsul ţadicului: trebuie să părăsesc imediat Moscova – nu mai pot aştepta nici o clipă".

Celălalt hasid răsfoi şi el cartea, şi deodată văzu, şi el, o pagină îndoită peste cuvintele: „Pleacă în ţara ta!" Acesta era răspunsul ţadicului la problema cererii de plecare.

Cei doi hasidimi au vrut să reţină cartea, dar Rabinul Teiţ i-a refuzat, susţinând că ţadicul i-a poruncit să o păstreze la el în permanenţă.

Admorul din Lubavici a prevăzut ce vor avea de întrebat cei doi hasidimi şi a îndoit paginile cărţii la răspunsurile respective.

Această povestire a fost redată de Rabinul Teiţ imediat după întoarcerea lui din Uniunea Sovietică, dar a fost publicată mult mai târziu, din cauza temerilor de a nu fi arestat de îndată ce ar fi revenit în Uniunea Sovietică.

Rabinul din Lubavici

Este cunoscut faptul că mii de hasidimi plecau la Rabinul din Lubavici pentru a primi o binecuvântare sau un sfat.

Mulţi dintre aceştia au primit binecuvântarea lui şi au plecat acasă fericiţi, sănătoşi, au reuşit în afaceri, şi şi-au căsătorit copiii, care până atunci nu-şi găsiseră o pereche potrivită.

Redăm două dintre aceste povestiri.

Voiaj în jurul lumii

Rabinul Ovadia din Lod povesteşte că, într-o zi, a întâlnit o pereche de enoriaşi care i-au mărturisit că, datorită Rabinului din Lubavici, sunt astăzi fericiţi.

Ei i-au spus că viaţa lor fusese puternic zdruncinată. Deşi erau căsătoriţi de zece ani, nu aveau copii, iar în căsnicia lor nu domnea armonia. Astfel încât au hotărât să divorţeze, dar, înainte de a comite acest pas, şi-au propus să facă o excursie în toată lumea, incluzând şi oraşul New York.

Aici, pentru prima oară în viaţă, l-au vizitat pe Rabinul din Lubavici, având norocul să nimerească într-o zi de primire.

Au relatat Rabinului problema lor, iar acesta le-a scris un bilețel şi le-a spus să aştepte un an înainte de a hotărî definitiv în problema divorţului, şi abia atunci să deschidă bilețelul.

La scurt timp după aceea, femeia a rămas însărcinată şi, la un an, au făcut Brith-Mila primului copil.

Când au deschis bilețelul, au citit că, la naşterea copilului, să facă donaţii pentru săraci. Viaţa perechii s-a schimbat şi, bineînţeles, nu a mai fost vorba de divorţ.

Amânarea plecării

Hasidul Iakob Names nu făcea nimic fără încuviințarea țadicului.

El se ocupa cu comerțul *en gros* de timbre. În fiecare an, pleca, toamna, în țările Americii Centrale și de Sud – Nicaragua, Honduras, Ecuador –, cumpăra timbre de la Direcția Poștelor din fiecare țară și apoi le vindea în întreaga lume.

Ca de obicei, hasidul s-a adresat țadicului, dar răspunsul întârzia. Avea deja biletul de avion pentru Nicaragua, dar Admorul nu-și dădea încuviințarea. În cele din urmă, primi un mesaj: „Pleacă, dar nu acuma".

Deși hasidul avea întâlniri oficiale cu diverse personalități, le-a amânat pe toate și a rămas acasă.

A doua zi, a auzit la radio despre un mare cutremur care se produsese la Managua, capitala statului Nicaragua. Sute de case fuseseră distruse, inclusiv hotelul la care trăgea el întotdeauna. Familia hasidului era fericită că acesta, urmând sfatul Rabinului, nu plecase.

După scurt timp, hasidul Names hotărî din nou să-l întrebe pe țadic, iar acesta îi răspunse că putea pleca imediat.

Când Names sosi la Managua, își dădu seama de nenorocirea întâmplată acolo. Palatul Poștei rămăsese neatins de cutremur. Directorul departamentului de timbre s-a bucurat mult de sosirea cumpărătorului și i-a oferit tot ce avea mai valoros, la un preț foarte convenabil. „Avem nevoie de bani și va dura mult timp până vom reface economia țării", i-a spus el.

Hasidul a cumpărat atunci o mare cantitate de timbre şi, după aceea, nu înceta să spună: „Niciodată n-am câştigat atât ca în această călătorie".

„Pleacă, dar nu acuma", îi spusese Rabinul din Lubavici, iar hasidul Names, urmând întocmai acest sfat, şi-a asigurat reuşita.

Rabi Mordehai din Cernobîl

Rabi Mordehai din Cernobîl era fiul ţadicului Menahem Nahum Tversky.

S-a născut în anul 1770 şi a decedat în anul 1837.

Este socotit ca unul dintre marii admorimi. El a scris renumita carte „Lekutei Tora" – „Interpretări ale Bibliei".

*

* *

În cinstea noroiului

Într-o zi, într-un orăşel din Polonia, ţadicul Rabi Mordehai din Cernobîl a sosit cu totul pe neaşteptate. El vizita orăşelul în fiecare an şi, întotdeauna, venirea lui era anunţată cu mult timp înainte. Hasidimii care aveau cinstea să-l primească în fiecare an se întreceau între ei, şi, de obicei, ţadicul locuia la cel care dona o sumă mai mare pentru ajutorarea văduvelor şi a orfanilor. Vizita ţadicului

era întotdeauna un eveniment, iar locuitorii întregului orăşel, ca şi cei din împrejurimi, veneau să-l vadă şi să-i primească binecuvântarea.

Reb Şaul, unul din bogătaşii orăşelului, voia întotdeauna să-l primească la el, dar zgârcenia nu-l lăsa să doneze sume mai mari, pe care ceilalţi hasidimi le donau cu plăcere. De astă dată, la intrarea în orăşel, el se pomeni deodată în faţa ţadicului Rabi Mordehai din Cernobîl şi îl rugă să-l onoreze şi pe el o dată, locuind în casa lui.

Vestea sosirii ţadicului s-a răspândit imediat. Sute de hasidimi şi de oameni simpli se îngrămădeau la uşa bogătaşului. Reb Şaul nu văzuse în viaţa lui atâta public, care se îmbulzea să dea acel „Şulem" ţadicului.

Reb Şaul era foarte mulţumit pentru cinstea de care avea parte, ca în casa lui să se adune atâta public select, ca în casa lui să se dea atâtea binecuvântări. Dar, pe de altă parte, îl durea inima pentru murdăria care era adusă în elegantul lui salon, căci afară era o ploaie torenţială şi fiecare aducea noroiul în casă.

Era seara târziu.Unul dintre hasidimi hotărî să scurteze drumul către uşa ţadicului şi sări cu opincile peste canapeaua acoperită cu blană, care se afla în salon. Reb Şaul rezistase cu greu toată ziua, dar acest gest se dovedea peste puterile lui. S-a repezit la hasid şi a ţipat la el: „Nesimţitule, n-ai văzut că murdăreşti canapeaua cu opincile tale? N-ai nici un simţ pentru lucrurile scumpe, totuşi..."

Ţadicul Rabi Mordehai, auzind ţipetele, a intrat în salon şi, văzând despre ce este vorba, i-a cerut lui Reb Şaul să asculte o povestire.

„Era odată un evreu bogat, pe nume Meir. Evreul nostru, deşi fusese odinioară un om cu frica lui Dumnezeu, se depărta de credinţă pe zi ce trecea. La un

moment dat, a devenit cu totul un om necredincios şi nedrept faţă de semeni.

Într-o noapte, a plecat la drum cu trăsura, condusă de birjarul lui. Pe drum, ploua şi trăsura înainta cu greu prin noroi. Deodată, văzu un evreu religios care se împotmolise cu căruţa într-o groapă plină de noroi. Opri trăsura, iar birjarul coborî să-l ajute. Reb Meir coborî şi el să ajute, şi împreună au izbutit să-l scoată din necaz pe evreu. În schimb, căruţa lui Reb Meir se afunda din ce în ce mai mult şi cu greu reuşiră să o scoată din băltoacă."

Ţadicul Rabi Mordehai îşi continuă istorisirea:

„Veni ziua în care Reb Meir trecu în lumea celor drepţi. În ceruri, şi-a pus întrebarea unde-şi are locul Reb Meir. El fusese odată un binefăcător, dar, în momentul în care s-a îmbogăţit, s-a îndepărtat de religie, cu care nu mai avea nimic comun.

S-a luat în considerare tot binele pe care-l făcuse, dar era prea puţin faţă de faptele sale rele. Deodată, toţi şi-au amintit de salvarea evreului din noroi, însă şi acest lucru era prea puţin. La un moment dat, s-a amintit faptul că el însuşi s-a împotmolit în groapa cu noroi şi asta, până la urmă, a echilibrat faptele rele. Reb Meir a fost primit în Rai", şi-a terminat ţadicul povestea, fără a mai face alte comentarii.

Când ţadicul a părăsit orăşelul, în casa lui Reb Şaul s-a făcut din nou linişte.

Reb Şaul a înţeles însă că norocul lui fusese că ţadicul îl onorase cu vizita lui, îi dăduse acea pildă şi că, în consecinţă, el era acela care trebuia să se schimbe.

Rabinul cel nou

Ziua în care trebuia să sosească Rabinul cel nou era joia şi toţi evreii oraşului Preşburg se pregăteau pentru acest eveniment. La sinagoga mare s-au făcut renovări şi intrarea a fost împodobită cu pancarte şi flori. Intendentul sinagogii s-a sculat mai devreme ca de obicei şi a făcut ultimele pregătiri. El aştepta cu nerăbdare ca enoriaşii să termine rugăciunea, pentru a putea pune mesele şi scaunele pe care le pregătise. Din păcate, după ce toţi au plecat la treburile lor, într-un colţ al sinagogii rămăsese un evreu învelit în Talit şi care continua să se roage. Pe faţa lui se vedea că nu era deloc grăbit. Era un trecător oarecare, necunoscut intendentului.

Timpul trecea şi şamaşul (intendentul) nu-şi putea termina lucrul din cauza acestui om.

La un moment dat, s-a îndreptat către oaspete şi, foarte cuviincios, l-a rugat să-şi termine rugăciunea şi să plece.

– Ce s-a întâmplat, întrebă oaspetele, că trebuie ca în mijlocul zilei să închizi sinagoga?

– Nu închid, explică şamaşul, nu vezi că mă ocup cu împodobirea sinagogii?

Oaspetele, mirat, l-a întrebat de ce împodobeşte lăcaşul, căci nu e ajun de Hag Haşavuot (când sinagoga se împodobeşte cu verdeaţă).

Şamaşul îi răspunse:

– Probabil că n-ai auzit, dar un nou rabin soseşte în oraş, iar noi îi pregătim o primire grandioasă.

– Şi asta e mai important decât ca un evreu să se roage lui Dumnezeu?

Şamaşul îşi pierduse răbdarea.

– Important sau nu, am fost însărcinat să fac acest lucru şi te rog să mă laşi să-mi rezolv treaba.

Oaspetele îi răspunse:

– Rabinul să vină sănătos, dar banii pe care i-ați cheltuit pentru flori şi altele se puteau împărți la săraci, crede-mă că e mai important.

Şamaşul, scos din fire, i-a replicat că nu un oaspete străin va dicta ceea ce trebuie făcut la sinagogă şi că în afară de asta, pentru aşa o personalitate cum este noul Rabin, merită să se facă totul.

Dar oaspetele o ținea pe-a lui:

– Eu îl cunosc pe Rabin şi crede-mă că e păcat.

Şamaşul spumega de mânie, fiindcă un necunoscut oarecare îşi permitea să spună asemenea lucruri, dar şi acesta a înțeles că nu trebuie să continue, şi-a luat Talitul şi a plecat.

Spre seară, se adunase o mulțime de lume la intrarea în oraş, aşteptând trăsura care-l aducea pe noul Rabin. Timpul trecea, dar nu apărea nimeni. Deodată, vine cineva şi spune că Rabinul a sosit de dimineață şi că se găseşte la un bun prieten din oraş.

La sinagogă, şamaşul era cel mai emoționat, şi împingea lumea în dreapta şi în stânga, pentru a face loc de trecere Rabinului, care venise însoțit de președintele Comunității.

Fiecare era preocupat să dea o cât mai mare cinstire nou-venitului.

Când Rabinul s-a aşezat la locul ce-i era rezervat, toată lumea s-a liniştit, aşteptând începerea serviciului religios care era programat.

Nu mică a fost mirarea şamaşului, când a văzut că noul Rabin nu era altul decât oaspetele de dimineață, cu care avusese discuția în legătură cu pregătirile.

Rabi Meierl din Premislian

Ţadicul Rabi Meierl din Premislian era cunoscut drept cineva care se mulţumea cu puţin în tot ceea ce avea legătură cu banii.

El se ruga întotdeauna lui Dumnezeu să-i dea doar cele necesare traiului zilnic, iar dacă-i rămânea un prisos de bani, îi oferea primului sărac pe care-l întâlnea.

Într-o noapte, n-a putut adormi cu nici un chip. Tot gândindu-se la cauza insomniei sale, i-a venit ideea că poate i-au rămas bani şi din această cauză nu putea dormi. Rabi Meierl şi-a rugat fiul să caute în buzunarele sale şi, de va găsi ceva, să dea imediat unui sărac care doarme în sinagogă.

Într-adevăr, fiul îi găsi prin buzunare ceva bani. El încercă să-şi convingă tatăl să lase banii pentru a doua zi, dar, văzând că tatăl insistă să dea banii săracului, fiul îi spuse mamei. Dar şi ea era neînduplecată: „Nu trebuie păstraţi banii peste noapte". Văzând că n-are încotro, fiul a plecat să ofere banii celui sărac.

Sunt oameni care nu pot adormi fără a avea bani, iar alţii, precum ţadicul din Premislian, n-au somn dacă nu ajută un sărac.

Fraţii care s-au întâlnit

Hahamul din Hotin, Şoil Zoltan, a avut doi fii. În timpul deportărilor, cei doi fii au rămas ascunşi la servitoarea lui.

După război, unul dintre cei doi fii a plecat în Statele Unite, iar celălalt în Palestina. Timp de zeci de ani, între ei n-a existat nici o legătură.

Tânărul venit în ţară s-a aranjat şi, în decursul anilor, şi-a tot căutat fratele, dar fără nici un folos.

La un moment dat, s-a dus să ceară sfatul unui bine cunoscut Rabin. Admorul i-a răspuns că, după cele prevăzute de el, fratele său trăieşte şi se vor întâlni în viitor la Ierusalim, la Zidul Plângerii.

Tânărul s-a mutat la Ierusalim, a cumpărat o casă în cartierul Rova Haiehudi şi se ducea să se roage la Zidul Plângerii, în speranţa că-şi va întâlni fratele.

Era într-o Sâmbătă, în care avea Iahrzeit (ziua de pomenire) după tatăl său, mort în Transnistria.

Deodată, aude pe încă cineva care se roagă să fie chemat la Tora şi, fiind întrebat cum îl cheamă, îşi spuse numele – fiul lui Şoil.

Acesta era fratele pierdut, venit din Statele Unite, pentru a cinsti ziua morţii tatălui la Zidul Plângerii.

Această poveste confirmă vechea zicală: „Haţadic gozer vehaşem mekaiem" – „Ţadicul hotărăşte, şi Dumnezeu împlineşte".

Rabi Meier din Premislian

La uşa ţadicului Rabi Meier, bătea Rabinul Iehuda Zwi, un bine cunoscut hasid. Pe faţă i se citea limpede o mare nelinişte.

Înainte de a spune ceva, ţadicul Rabi Meier se adresă ceauşului său şi porunci să aducă cele două plicuri care erau la el, pentru a le trimite Rabinului Iehuda Zwi. Hasidul Iehuda Zwi a rămas foarte uimit, de unde ştie ţadicul din Premislian cauza venirii sale. Dar, deschizând plicurile, şi-a dat seama că ţadicul Rabi Meier îi cunoştea toate frământările. Rabi Meier i-a explicat că, atunci când a făcut Kiduş, a simţit ce se întâmplă cu hasidul său, şi de aceea şi-a propus să-i trimită o binecuvântare şi o sticluţă de vin din cel de la Kiduş, pentru a-i însănătoşi fiica. Hasidul şi ceauşul au rămas uimiţi şi s-au plecat în faţa înţelepciunii ţadicului.

*

* *

Un bogătaş

La Rabi Meier intră un evreu îmbrăcat elegant şi se prezentă drept un bogătaş din Moldova.

Ţadicul îl pofti să şadă şi-l întrebă ce doreşte. Bogătaşul îi spuse lui Rabi Meier că avea de toate, că nu-i lipseşte nimic, dar că, de două săptămâni, dorea neapărat

să vină la țadic, fără ca el singur să știe de ce. Doar că o forță mai puternică decât el îi poruncea să o facă.

Țadicul se gândi un răstimp, după care îi spuse că, în urmă cu vreo două săptămâni, auzise că în ceruri se cerea ca evreul bogat din Botoșani să se facă sărac și la întrebarea privitoare la cauza acestei hotărâri, țadicul primise un răspuns ciudat. I s-a spus că bogătașul era un om rău, că nimeni nu-i putea cere ajutor; el nu îngăduia nimănui să intre în palatul lui și niciodată nu avusese milă de cineva. Însuși Eliahu Hanavi a susținut în ceruri că, fiind pe aceste meleaguri, a cerut de la bogătaș, într-o zi cu un ger cumplit, să-l lase să se încălzească puțin, dar acesta l-a alungat.

La cele auzite, bogătașul începu să asude și rămase nemișcat.

Țadicul se opri din povestit și îl întrebă pe bogătaș dacă cele ce se vorbeau în ceruri erau adevărate, iar acesta încuviință.

– Eu, îi spuse țadicul Rabi Meier, am rugat în ceruri să ți se acorde o păsuire cu osânda și iată că ai venit. Dacă vrei, ai posibilitatea să te schimbi acum, în ceasul al doisprezecelea. Încă se mai poate face ceva.

Chiar în acea clipă, intră la Rabi Meier un hasid cu o jalbă. Era un talmudist care se plângea că nu are cu ce face nunta fiicei sale.

De îndată, Rabi Meier îl întrebă pe bogătaș: „Ești gata să-l ajuți pe acest talmudist să-și mărite fata, și să-l faci fericit ca să-și poată urma învățătura?"

Bogătașul își scoase punga cu bani și dădu tot ce-i porunci țadicul. A avea bani este ceva bun și frumos, dar trebuie ca întotdeauna să ne gândim la cel care nu are.

Reîntorcându-se pe calea cea dreaptă, bogătașul își salvă averea și bunăstarea, dar și sufletul.

Rabinul şi medicii

Era în vara anului 1951, şi Rabinul Şohat, care îndeplinea o funcţie importantă în Olanda, a hotărât să se mute în Canada, unde a fost numit rabin al Habadului din Toronto. Legătura dintre Rabinul Şohat şi Comunitate era foarte strânsă.

Într-o zi, în casa Rabinului, s-a petrecut o mare nenorocire. Rabineasa pusese pe podea o oală cu apă clocotită şi copilul familiei, de un an şi jumătate, a răsturnat oala plină cu apă fierbinte peste el. A fost transportat de urgenţă la spital, dar şansele lui de supravieţuire erau foarte mici.

Rabinul Şohat, în marea lui disperare, s-a adresat ţadicului din Lubavici, pe care-l cunoştea foarte bine, implorându-l să se roage pentru sănătatea copilului.

Auzindu-i rugămintea, ţadicul l-a întrebat mai întâi cum se simte la Toronto şi pe urmă, în treacăt, i-a urat copilului însănătoşire. Rabinul Şohat era cam decepţionat de atitudinea ţadicului, care nu dăduse prioritate copilului.

A doua zi a fost anunţat de secretarul ţadicului că trebuie să dea Sâmbătă la sinagogă un Kiduş (o masă) de mulţumire lui Dumnezeu. Copilul era încă în pericol şi Rabinul Şohat nu înţelegea de ce trebuia să dea un Kiduş de mulţumire, considerând acest lucru ca prematur. Dar, deoarece pentru el cuvântul ţadicului era lege, a decis să împlinească această poruncă.

După câteva zile, Rabinul a primit un telefon prin care era chemat de urgenţă la spital, deoarece starea copilului era critică. Disperat, el l-a sunat imediat pe ţadic, informându-l despre această situaţie. Ţadicul i-a spus să se ducă imediat la spital şi să ceară schimbarea tratamentului

aplicat copilului, deoarece era greşit. Ajuns la spital, Rabinul a început să strige la medici şi să ceară schimbarea tratamentului. Sosit imediat la faţa locului, medicul-şef a constatat că se aplicase copilului o infuzie greşită. El a cerut schimbarea acesteia şi, în câteva zile, copilul a început să se simtă mai bine, părăsind în curând spitalul.

Ţadicul din Lubavici a ajutat mult în numeroase asemenea cazuri. Păcat că nu mai este printre noi.

Regele şi cei doi sfetnici

Era odată un rege şi avea doi sfetnici, pe care îi aprecia mult, iar ei se arătau foarte sinceri.

La un moment dat a hotărât să le ofere un dar. A oferit fiecăruia un teren pentru a-şi clădi un palat, cu singura condiţie ca în fiecare palat să aibă şi regele o cancelarie, în care să-şi poată primi sfetnicii. El s-a angajat să suporte toate cheltuielile necesare.

Regele avea de gând să vadă care dintre sfetnici îl iubeşte cu adevărat şi câtă cinstire îi acordă fiecare. Aceasta depindea de felul în care va clădi cancelaria regelui şi cum o va mobila.

Cei doi sfetnici au primit darul şi au început, fiecare în parte, să-şi planifice construirea palatului.

Primul sfetnic a cerut arhitectului ca o jumătate a palatului să fie afectată cancelariei regelui, şi aceasta să fie cât mai luxoasă, cu tot ce era necesar pentru a asigura comoditatea regelui, ca să poată sta acolo şi să poată primi oaspeţii şi pe miniştri. Pentru el personal, a cerut ca partea

lui de clădire să fie mai sobră, tocmai pentru a scoate în evidență partea oficială, spre deosebire de a lui şi a familiei sale, care erau muritori de rând.

Celălalt sfetnic a planificat şi el palatul, dar a rezervat pentru rege o parte foarte mică. El susținea că, de fapt, pentru serviciile aduse regelui, lui i se cuvine totul. Regele îşi are oricum palatul său şi la el va veni să stea puțin timp.

La terminarea construcțiilor, bineînțeles că regele a venit să vadă palatele. Atunci şi-a dat seama cine îl iubeşte într-adevăr, cine este sincer. Amândoi sfetnicii avuseseră libertatea să clădească cum voiau. Primul a rezervat jumătatea construcției numai pentru rege, ştiind că datorează faptul că şi-a putut ridica un palat numai bunătății acestuia. Al doilea sfetnic susținea că i se cuvine totul, şi că a făcut un gest suficient de generos rezervând un colț pentru rege.

Noi, credincioşi în Dumnezeu, ştim că tot ceea ce posedăm este grație Domnului.

Atotputernicul ne conduce, el hotărăşte MI IEHE AŞIR UMI IEHEȚ ANI – „Cine să se îmbogățească şi cine să sărăcească".

Dacă îl vom sluji pe Cel-de-Sus aşa cum este prescris, el va vedea sinceritatea noastră, dragostea noastră, aşa cum primul sfetnic s-a purtat față de rege, care i-a dat răsplata meritată.

Rabi Levy din Bardicev

Rabi Levy din Bardicev obişnuia să invite în sucaua sa numai oameni simpli, ca să mănânce cu el şi să petreacă împreună sărbătoarea. Într-o zi a fost întrebat de unul dintre fruntaşii Comunităţii care-i cauza că invită la el oameni simpli, şi nu cărturari.

La aceasta, el a răspuns că atunci când va veni ziua în care va pleca pe lumea cealaltă, dacă în Rai vor intra numai oameni învăţaţi, iar lui, Rabi Levy din Bardicev, nu i se va da drumul, va susţine că la el veneau întotdeauna oameni simpli şi că nu făcea nici un fel de deosebire între oameni.

Despre Suca

Ţadicul Rabi Şmuel Aba din Zichlin şedea în Suca (Sucot – Sărbătoarea corturilor) şi vorbea despre Tora. La un moment dat au început ploi torenţiale. Ţadicul n-a întrerupt discuţia, deşi sucaua se umpluse cu apă.

Ţadicul s-a ridicat de pe scaun şi a spus: „Oricât de multă apă va curge, ea nu-mi poate stinge dragostea mea faţă de Tora".

Deodată s-a înseninat, ploaia a încetat şi ţadicul Rabi Şmuel a putut continua discuţia talmudică.

Un etrog frumos

Ţadicul Rabi Iţhac din Nişiz obişnuia ca tot anul să-şi strângă bani pentru a putea cumpăra un etrog (o ramură de chitră) frumos, care, ca de obicei, costa foarte mult.

Era în ajun de Sucot. Ţadicul a plecat să-şi cumpere un etrog, însă pe drum a văzut un căruţaş stând lângă căruţa lui şi plângând. Rabinul l-a întrebat de ce plânge, iar omul i-a explicat că ocupaţia lui era să care apă de la fântână. Dar tocmai atunci, calul îi murise, iar el nu mai avea cu ce să ducă apă şi nici bani nu mai avea, nici pentru sărbătoare.

Ţadicul Rabi Iţhac i-a dat căruţaşului toţi banii pe care-i strânsese pentru etrogul de Sucot, ca să-şi cumpere un alt cal.

Renunţase într-adevăr la etrog, în schimb, făcuse fericit un om sărac, ajutându-l la o mare nevoie. Evreii orăşelului, auzind de fapta ţadicului, au strâns bani şi au cumpărat un etrog pentru Rabi Iţhac.

Etrogul lui Rabi Levy Iţhac din Bardicev

În tot orăşelul era numai un etrog, cel care se găsea la Rabi Levy Iţhac din Bardicev. Pentru prima zi de Sucot, era hotărât ca toţi evreii să vină în casa ţadicului şi să facă rugăciunea pe etrog.

Şamasul ţadicului – sluga sa – se gândea tot timpul că el, desigur, va putea face rugăciunea târziu, când toţi vor termina şi, prin aceasta, nu va avea o mitva deosebită (o faptă bună prescrisă de religie), căci este ştiut că această mitva este cu atât mai valoroasă, cu cât o faci mai devreme.

Şamasul se chinuia gândindu-se cum să facă pentru a fi printre primii, şi atunci, fără să gândească prea mult, se hotărî ca în zori, înainte ca ţadicul Rabi Levy Iţhac să intre în suca, el să facă rugăciunea, fără ca Rabinul să poată şti ceva. Se obişnuieşte doar ca Rabinul să fie cel dintâi.

Şamasul, emoţionat, tremurând la gândul de a nu fi văzut, luă etrogul în mână, dar, deodată, acesta îi căzu pe jos şi se rupse „pitam"-ul, adică partea care leagă fructul de creangă. Sărmanul şamas puse etrogul la loc, fără a şti ce să-i spună Rabinului, cum să-i explice. Ştia că pentru Rabin va fi o nenorocire să nu aibă un etrog caşer, căci nu este voie să se facă rugăciunea pe el, dacă nu este intact.

Ţadicul intră în suca să binecuvânteze etrogul şi înţelese imediat ce s-a întâmplat. Nu-i spuse nimic şamasului, ci se adresă Atotputernicului: „Uite, Doamne, cât de credincioşi sunt oamenii. Pentru a fi primul în a face o mitva, şamasul a riscat totul. Primeşte această atitudine ca pe o mitva însăşi".

E ştiut că Raby Levy Iţhac din Bardicev găsea întotdeauna numai laude pentru cei cu adevărat credincioşi.

Inteligența țadicului

Inteligența țadicului era cunoscută în toată împărăția. Veneau la el evrei şi neevrei ca să primească un sfat sau o binecuvântare. Însuşi împăratul Austriei era uimit de inteligența Rabinului Ionatan Eibschitz şi-l admira, fapt care nu era văzut cu ochi buni de cei din jurul său. Nu o dată, sfetnicii împăratului au încercat să ştirbească imaginea Rabinului.

Odată, cu ocazia unei vânători, țadicul a fost invitat de împărat, care l-a rugat să-i spună, dacă el ştie totul, pe ce poartă se vor întoarce el şi suita sa de la vânătoare. Palatul, care era înconjurat de un zid, avea două intrări: una principală şi o intrare mai mică.

Țadicul i-a spus împăratului că ştie răspunsul, dar nu vrea să i-l destăinuie, deoarece împăratul va face exact invers. De aceea, a propus celor de față să scrie pe o bucată de hârtie ceea ce crede el că se va întâmpla, iar hârtia să fie citită după întoarcerea suitei la palat.

Vânătoarea s-a terminat cu bine şi, pe drumul de întoarcere, împăratul se gândea cum să facă pentru a-l învinge pe Rabin. Intrarea pe poarta principală era logică, deci acesta ar putea fi răspunsul țadicului; de asemenea, întoarcerea pe poarta mică, deşi nu părea logică, putea fi prevestită de țadic.

După ce s-a gândit la toate aceste variante, împăratul a dat dispoziție să se facă o spărtură în zidul care înconjura palatul şi a intrat pe-acolo împreună cu toată suita.

Rabinul Eibschitz a fost chemat în fața împăratului pentru a asista la desfacerea plicului. Toată lumea aştepta eşecul țadicului. Spre mirarea tuturor, şi bineînțeles a

împăratului, în bilet era scris că toți vor intra pe un drum nou, făcut în zid.

– Cum de ai știut? l-a întrebat împăratul pe Rabin.

Țadicul i-a răspuns cu calm:

– În Talmudul Psahim e scris: „Un rege își face drum prin zid și nimeni nu protestează". Eu știam că nimeni nu se va împotrivi să îndeplinească voința regelui. De asemenea, știam că toți așteaptă ca eu să greșesc și atunci mi-am amintit cuvintele înțelepte din Tora noastră.

Împăratul s-a ridicat, l-a îmbrățișat pe țadic și l-a numit prim-consilier, împotriva voinței sfetnicilor.

Jalba schimbată

În fiecare an, când era ziua Iahrzeitului țadicului din Usiatin (fratele țadicului din Pașcani, Moșe Leib Friedman), hasidimii plecau la Tveria să pună o jalbă pe mormântul lui.

Într-un an, după ce hasidimii s-au întors de la mormânt, au rămas să doarmă la un han din Tveria. Stăpânul acestuia, stând de vorbă cu ei, le-a spus că nu este hasidul țadicului din Usiatin, dar cunoaște o povestire despre acesta.

Reb Mendel, un negustor de textile, mergea în fiecare an la un târg din Lodz. La întoarcere, a întâlnit un evreu, un om plăcut și învățat, care i-a spus că ei pleacă la Usiatin, la țadicul de-acolo. Deși nu-l cunoștea pe țadicul din Usiatin, s-a hotărât să-și schimbe drumul și să plece și el la țadic, căci auzise multe despre această personalitate.

Ajuns la curtea ţadicului, i s-a spus că e multă lume care aşteaptă şi abia peste două zile va putea fi primit.

Reb Mendel, deşi acasă îl aşteptau o mulţime de treburi, s-a decis să rămână. La han a pregătit o jalbă şi, în ziua programată, a fost primit. Era foarte emoţionat, aflându-se în faţa acestei mari personalităţi. I-a înmânat jalba, îndoită în patru, şi ţadicul, după multă gândire, i-a spus să plece acasă şi că fiul său Hanoch se va însănătoşi imediat.

Evreul nostru, Reb Mendel, a rămas nedumerit. În jalbă erau scrişi toţi copiii săi şi nu înţelegea de ce ţadicul s-a referit numai la copilul Hanoch. Întorcându-se la han, a văzut cu stupoare jalba pe patul său. A priceput atunci că dăduse ţadicului o hârtie goală. Întrucât foaia de hârtie pe care o avusese era prea mare, el scrisese jalba pe o jumătate, iar cealaltă jumătate rămăsese neatinsă. Din greşeală, lăsase la han jalba scrisă, iar hârtia goală o înmânase ţadicului.

Reb Mendel s-a grăbit să plece acasă, căci era îngrijorat, totuşi, de cele ce îi spusese ţadicul.

Familia l-a întâmpinat cu multă bucurie, căci în timpul cât lipsise de acasă, fiul cel mic, Hanoch, fusese foarte bolnav şi în mare pericol, însă, dintr-odată, s-a însănătoşit.

Reb Mendel şi-a dat seama că aceasta se întâmplase tocmai în momentul în care ţadicul din Usiatin îi spusese că Hanoch se va însănătoşi.

*

* *

Sunt multe lucruri imposibil de explicat în viaţa hasidică.

Ţadicul din Usiatin a avut o jalbă goală şi, totuşi, a citit din ea numele lui Hanoch, care avea nevoie de o binecuvântare imediată, şi aşa a făcut.

Fiul meu, Shefi, a fost acum câţiva ani la Admorul din Lubavici. Acesta primea pe fiecare dintre cei ce aşteptau la rând, nu întreba nimic, oferea câte un dolar fiecăruia şi, din când în când, spunea ceva.

Fiul meu, când a primit dolarul de la ţadic, a auzit: „Tieie baruch Şalom" – „Fii sănătos, Şalom (numele său în ebraică)".

Minunea

Două trăsuri elegante se apropie una de alta şi se opresc una în faţa celeilalte.

Dintr-una coboară comandantul judeţului, iar din cealaltă, renumitul bogătaş Reb Leib.

Cei doi se apropie unul de altul, fiind prieteni de ani de zile.

Comandantul judeţului îi spune la ureche lui Leib că are un ordin de anchetă pentru marele Rabin Şmuel Aba din Zichlin, acuzat de un complot împotriva regimului.

Reb Leib, care era hasidul ţadicului din Zichlin, a spus imediat că el garantează cu toată averea sa că lucrurile nu sunt adevărate, ci e vorba numai de un act de antisemitism.

Comandantul judeţului a primit explicaţia şi a întors trăsura, plecând să-şi dea părerea că totul e o conspiraţie.

Reb Leib s-a grăbit să comunice ţadicului despre cele auzite şi a plecat în grabă în căutarea lui; când l-a

găsit, țadicul ținea un discurs despre Talmud în fața hasidimilor.

La sfârșitul discursului, țadicul s-a apropiat de Reb Leib și i-a povestit următoarea întâmplare:

„Într-un sat alăturat, era un evreu religios care reușea în tot ce întreprindea. Vecinul său, un ofițer care îndeplinea o misiune importantă în guvern, voia să-l alunge din sat, urmărind chiar să-l omoare.

În cercetările sale, ofițerul a observat că în fiecare dimineață, înainte de a se lumina, evreul mergea la sinagogă. Atunci, s-a gândit să sape o groapă mai mare pe drum și, când evreul va trece, o să cadă în ea, și așa va scăpa de el. Zis și făcut. După ce a săpat groapa, ofițerul s-a așezat la geam ca să observe ce se va întâmpla. Din fericire, hasidul, având un musafir în acea dimineață, a hotărât să meargă mai târziu să-și facă rugăciunea.

Ofițerul a așteptat în zadar, căci Dumnezeu a schimbat gândurile hasidului.

Reb Leib a ascultat povestirea și a înțeles că nu mai trebuie să povestească nimic țadicului din Zichlin! Dumnezeu se gândește la toți.

Postfață

După cum am arătat, această carte are ca scop să deschidă dorința de a cunoaşte înțelepciunile Torei şi ale hasidismului.

S-au scris şi se scriu, atât în limba română, cât şi în toate limbile, multe cărți care pot sprijini cunoaşterea Torei şi a tradiției.

Vreau să sper că aceia care vor citi această carte îşi vor aprofunda în continuare cunoştințele.

Unii cititori au găsit poate amănunte asupra locului natal în secțiunea despre „Mari rabini şi hasidimi din România" şi au văzut ce somități au trăit în România.

Pentru expresiile specifice cu care cititorul nu este obişnuit, am dat, în cele mai multe cazuri, explicații chiar în text. Totuși, am mai adăugat acestei cărți un glosar cu explicații suplimentare.

Glosar

AARON – Marele Preot, fratele lui Moşe (primul profet).

ABRAHAM – primul patriarh.

ADAM – primul om pe lume.

ADMOR - ADMORUL - ADMORIM sunt iniţialele cuvintelor ADONEINU - MOREINU - RABEINU – Domnul nostru, îndrumătorul nostru, rabinul nostru. Titlul acesta este dat unor rabini pe care, prin sfinţenia lor, prin puritatea lor, îi socotim aproape de Divinitate. Ei sunt continuatorii curentului hasidic creat de Rabinul Israel Baal Şem Tov.

ARON HAKODEŞ – chivotul – locul unde se ţin sulurile sfinte ale Torei, în sinagogi.

BAAL ŞEM TOV – numit şi Israel Baal Şem Tov. A creat curentul hasdic şi era considerat un om de faimă, un om cu un renume deosebit.

BAMIDBAR-NUMERII – cartea a patra a Torei.

BEIT KNESSET – sinagogă.

BEREŞIT - GENEZA - FACEREA – prima carte a Torei.

BNEI ISRAEL – o denumire a poporului evreu.

CHIPA – o tichie care acoperă capul unui evreu evlavios.

COHEN – preot din descendenţii lui Aaron, primul preot, face parte din tribul Levi. În trecut, slujeau în Templu, azi, ei binecuvântează poporul la rugăciuni.

COHEN GADOL – Marele Preot. Era singurul care putea intra în Templu, în aula „Sfânta Sfintelor", în ziua de Iom Kipur – Ziua pocăinței – pentru a oficia serviciul divin.

CURENTUL HASIDIC – Adepții Rabinului Baal Șem Tov au înființat un curent de credincioși care arată mai multă dragoste, mai multă înțelegere pentru semeni – urmașii Rabinului sunt socotiți admorimi și merg pe aceeași cale.

DINASTIE – Admorimii au format dinastii de Rabini și tatăl transmite fiului funcția de Admor.

DIVREI TORA – conferințe ținute de Rabini în probleme legate de Tora.

DVARIM - DEUTERONOMUL – cartea a cincea a Torei.

ETROG – o citrică, un fruct folosit la Sărbătoarea corturilor. Etrogul e unul dintre cele patru feluri pe care le împreunăm pentru a binecuvânta de sărbătoarea „Sucot", a corturilor. Celelalte trei feluri sunt: lulav – frunze de palmier; hadas – crenguțe de mirt, și arava – crenguțe de salcie. Toate patru formează ARBAA MINIM – cele patru feluri.

EZER KENEGDO – un ajutor adevărat (mâna dreaptă a cuiva).

FARAON – conducătorul poporului egiptean în epoca biblică.

GAON-GAONUL – geniu, este titlul acordat marilor personalități rabinice.

GMILUT HASADIM – ajutor acordat unui om aflat în nevoie, un împrumut fără dobândă, pentru ușurarea situației materiale a semenului.

HAG PESAH – Paştele, sărbătoarea în care mâncăm Azima-Maţot, ne aminteşte de ieşirea din Egipt – sărbătoarea de pelerinaj.

HAG ŞAVUOT – sărbătoarea care vine la 7 săptămâni după Pesah; sărbătoarea se numeşte şi „Hag Matan Tora" – sărbătoarea în care am primit Tora. O sărbătoare de pelerinaj.

HAG SUCOT – sărbătoarea corturilor, când stăm 7 zile în cort în afara casei –, o sărbătoare de pelerinaj. Această sărbătoare se prelungeşte cu o zi în Israel, iar în celelalte ţări din lume, cu două zile; ziua sau zilele le numim „Şmini Aţeret" şi „Simhat Tora".

HAG SAMEAH – urarea de „sărbători vesele"

HAHAM – cel care taie păsările şi vitele după ritualul iudaic.

HASID – adept, cel care merge pe drumul hasidismului. hasidul are în comportarea sa zilnică o atitudine mai bună, pentru a-şi ajuta semenul, de a-l înţelege, de a-l respecta.

IACOB – cel de-al treilea patriarh. Fiul lui Iţhac Avinu – Iţhac tatăl nostru.

IEŞIVA – şcoală de studii superioare iudaice care oferă şi titluri academice.

IOSEF – fiul lui Iacob patriarhul, pe care îl numim şi Iosef Haţadic cel pios. A fost vândut de fraţii săi în Egipt şi acolo a devenit adjunctul Faraonului.

IŢHAC – cel de-al doilea patriarh, fiul lui Abraham.

KERUVIM – ornament. În Mişkan, în Templu, existau piese în formă de îngeri înaripaţi, care-l împodobeau.

KIDUŞ – binecuvântarea vinului, Sâmbăta şi de sărbători.

KODEŞ HAKEDOŞIM – Sfânta Sfintelor –, aula din Templu unde se intra o dată pe an.

KUPOT HESED – ajutoare celor nevoiaşi.

KVITEL – o jalbă dată unui Admor, în care scriem ce dorim, pentru ca Atotputernicul să ne ajute. Admorul este în acest caz intermediarul nostru. El se roagă pentru noi – se obişnuieşte a se pune o jalbă şi la mormântul Admorului.

LEIL SEDER – prima noapte de Pesah – Paşti (vezi SEDER PESAH).

LOT – nepotul patriarhului Abraham. Era alături de Abraham până ce ciobanii lor au început să se certe. A fost unicul salvat de la nimicirea Sodomei şi a Gomorei.

LUNILE EBRAICE – Lunile anului sunt 12, iar calendarul e calculat după poziţia lunii pe cer. 7 ani din fiecare 19 ani avem ani bisecţi – o lună în plus. Această lună este luna Adar. Avem atunci Adar Alef, primul Adar şi Adar Bet, cel de-al doilea Adar. În ordine cronologică avem: Tişrei, Heşvan, Kislev, Tevet, Şvat, Adar, Nisan, Yiar, Sivan, Tamuz, Av, Elul.

MAN-MANA – mâncarea căzută din cer în pustiu. Avea toate gusturile posibile. Se culegea de dimineaţă şi se putea întrebuinţa numai în aceeaşi zi, fiindcă dacă se lăsa pe a doua zi, făcea viermi. Vinerea se culegea pentru două zile, căci Sâmbăta nu cădea nimic, şi minunea era că de Şabat mana rămânea bună de mâncat.

MIDRAŞ – pasaje interpretate din Talmud.

MIŞKAN – Templul mobil care mergea cu evreii în pustiu.

MIŢVA – împlinirea unei porunci.

MOŞE – Moşe Rabeinu – profetul Moşe, care a condus evreii cei 40 de ani de la ieşirea din Egipt şi până la intrarea în Ţara Sfântă.

OEL MOED – încă un nume al Mişkanului (Templul).

PERICOPĂ – Pericopa săptămânii – pasaj din Biblie care cuprinde o povestire sau o parabolă şi care se citeşte în cadrul unei slujbe religioase (Dicţionarul explicativ al limbii române, Editura Academiei Române, 1975). Tora conţine 54 de pericope pe care le citim câte una în fiecare săptămână – sâmbăta. Întrucât în decursul anului nu avem 54 de săptămâni şi unele sâmbete sunt şi sărbători în care nu se citesc pericopele, câteodată se citesc câte două pericope împreună. În decurs de un an, de la Simhat Tora până în celălalt an, se citesc toate pericopele.

PIKUAH NEFEŞ – în caz de pericol al unui om, Tora ne porunceşte să facem totul pentru a-l salva chiar încălcând legile rituale.

POVESTIRI HASIDICE – povestiri auzite de la personalităţi rabinice, de la admorimi, care redau întâmplări din viaţa evreilor de-a lungul secolelor. Ele sunt însoţite de sfatul Admorului, de îndrumarea sa, de ruga sa. Povestirile vin de multe ori şi ne schimbă atitudinea, purtarea. Citind povestirile hasidice, de multe ori ne transpunem într-o atmosferă specială. Ele sunt transmise din tată în fiu şi devin, în cele mai multe cazuri, un exemplu de felul în care trebuie să ne comportăm.

PSALMI – poeme scrise de Regele David – 150 la număr –, care se găsesc în Biblie.

RABI – o formă prescurtată de la Rabin.

RAŞI – cel mai mare comentator al Torei şi al Talmudului.

REB – titlu dat unei personalităţi.

REBE – o altă denumire a Admorului.

SEDER PESAH – masa tradițională din prima seară (în Israel) și din primele două seri (în lumea întreagă) a Pesahului-Paști. Sărbătoarea de Pesah, care începe în seara zilei de 14 Nisan, se sărbătorește cu o masă festivă la care se citește Hagada – povestrile ieșirii din Egipt – și se mănâncă Mața-Azimă. Această masă festivă se numește „Seder", în traducere „Ordine", căci toată festivitatea în întreaga lume se parcurge după un program bine stabilit, care ne spune când să ne rugăm, când să bem din cupa de vin și când să mâncăm.

SIMHAT BEIT HAȘOEVA – sărbătoarea apei și a focului, care e intercalată în mijlocul sărbătorii de „Sucot", a corturilor. Ne bucurăm în cort.

SIMHAT TORA – a opta zi de Sucot – „sărbătoarea corturilor" (în Israel) și a noua zi, în toate celelalte țări. E o prelungire a sărbătorii inițiale de Sucot. În această zi ne bucurăm cu Tora, pe care o terminăm de citit cu pericopa „Zot Habraha" și reîncepem Tora cu pericopa „Bereșit".

SUCA – cortul în care locuim 7 zile de sărbătoarea corturilor, Sucot.

ȘABAT – ziua de sâmbătă.

ȘEMOT-EXODUS – cartea a doua a Torei.

SLOM BAIT – o reînțelegere între soț și soție, după o ceartă.

ȘMINI AȚERET – ziua a opta de Sucot. Continuarea sărbătorii. În Israel, sărbătoarea „Șmini Ațeret" este prăznuită în aceeași zi cu Simhat Tora. În toate celelalte țări sunt două zile separate. Prima e „Șmini Ațeret" și a doua „Simhat Tora".

ȘULEM (echivalent cu „Șalom") – un salut obișnuit, în traducere „pace".

TALMUD – 63 de tratate cu dezbateri în legătură cu legile Torei.

TORA – cele 5 cărți ale Bibliei: Bereşit-Geneza-Facerea, Şemot-Exodus, Vaikra-Leviticul, Bamidbar-Numerii, Dvarim-Deuteronomul.

ȚADIC – ȚADICHIMI (pios – pioşi) – un om perfect, conducătorul obştii. Admorimii, conducătorii hasidismului, sunt socotiți țadichimi. Hasidul nu iese din porunca țadicului.

VAIKRA-LEVITICUL – cea de-a treia carte a Torei.

VIAȚĂ HASIDICĂ – viața celor care aparțin curentului hasidic. Viața lor diferă de a altora, adesea şi îmbrăcămintea e diferită, chiar şi de cea a oamenilor religioşi.

Tipărit la
S.C. ROMCARTEXIM S.A.
Tel. 211.30.16; Fax: 211.27.52
București

Ing. BARUCH TERCATIN s-a născut la Iași, la 1 mai 1928. A învățat la București, la Liceul „Cultura" - „Max Aziel" și a făcut studii superioare la Institutul Politehnic din București.

În 1950 a plecat în Israel. În 1958 s-a căsătorit cu Rosy - Șoșana, născută Brender. Are trei copii, Maya, căsătorită cu Daniel Radzinki, stabiliți actualmente în USA, la Palo Alto, California; Rami, căsătorit cu Amy, născută Seidman, care locuiesc la Boston, în USA și Șefi Șafrir, căsătorită cu Raveli, care locuiesc în Israel.

Din 1992 este secretar general al ACMEOR (Asociația Culturală Mondială a Evreilor Originari din România).

Îndeplinește funcția de vice-președinte al Sinagogii și Centrului comunitar „Rav Zwi Gutman", pe aceea de vice-președinte al Askenazinilor originari din România și este președintele organizației „IAD ZIKARON LEIAHADUT ROMANIA".

Colaborează în permanență la cotidianul de limbă română „Ultima oră", din Israel. Pentru articolele „Pericopa săptămânii" și cele din ciclul „Povestiri hasidice" este laureat al premiului „Ianculovici" din Haifa.

ISBN 973-8056-13-6

EDITURA HASEFI

Lei 114500
GR 11.45